



**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**YÜKSEK
LİSANS
TEZİ**

**HALKEVLERİNİN KISA SÜRELİ
DERGİLERİNDE HALK BİLİMİ
ÇALIŞMALARI**

HATİCE ÖKSÜZ HAN

**TÜRK HALK BİLİMİ ANABİLİM DALI
TÜRK HALK BİLİMİ BİLİM DALI**

OCAK 2015



**HALKEVLERİNİN KISA SÜRELİ DERGİLERİNDE HALK BİLİMİ
ÇALIŞMALARI**

Hatice ÖKSÜZ HAN

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
TÜRK HALK BİLİMİ ANABİLİM DALI
TÜRK HALK BİLİMİ ANABİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

OCAK 2015

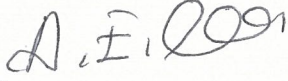
Hatice ÖKSÜZ HAN tarafından hazırlanan “Halkevlerinin Kısa Süreli Dergilerinde Halk Bilimi Çalışmaları” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ / ~~OY ÇOKLUĞU~~ ile Gazi Üniversitesi Türk Halk Bilimi Anabilim Dalında Türk Halk Bilimi Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.



Danışman: Prof. Dr. Mehmet Öcal OĞUZ

Türk Halk Bilimi, Gazi Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~



Üye: Doç. Dr. Armağan ELÇİ

Türk Halk Bilimi, Gazi Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~



Üye : Yrd. Doç. Dr. Bahar AKARPINAR

Türk Halk Bilimi, Hacettepe Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~

Tez Savunma Tarihi: 24 / 04 / 2015

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.



Prof. Dr. Suna BAŞAK

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ETİK BEYAN

Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Hatice ÖKSÜZ HAN

24.04.2015

HALKEVLERİNİN KISA SÜRELİ DERGİLERİNDE HALK BİLİMİ ÇALIŞMALARI
(Yüksek Lisans Tezi)

Hatice ÖKSÜZ HAN

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Ocak 2015

ÖZET

Cumhuriyetin kurulması ile hızlı bir toplumsal değişim sürecine ihtiyaç duyulmuştur. Cumhuriyetin istediği nitelikte bireyler yetiştirmek üzere inkılâplar yapılmış, birçok yeniliğin altına imza atılmıştır. Yapılan yeniliklerin toplum tarafından kabul edilmesi ve benimsenmesi kolay olmamış; bu süreçte toplumun eğitilmesi, yapılan yeniliklerin topluma anlatılması zorunlu hale gelmiştir. Halkevlerinin ise bu konuya süreli yayınlar ve diğer faaliyetleriyle katkı sağlamaya çalıştığı görülmektedir. Ancak bazı halkevlerinin dergileri gerek ekonomik yetersizlikler, gerekse araç gereç ve yazar yetersizliği gibi nedenlerle uzun soluklu olamamış ve yayım devamlılığı sağlayamamıştır. Çalışmamızda söz konusu yayımlar incelenerek erken kapatılma sebeplerinin neler olabileceği üzerinde durulmuştur. Bu araştırmada öncelikle Halkevlerinin kuruluşu, teşkilatlanması ve faaliyetleri incelenmiştir. Daha sonra kısa süreli yayın yapan on dört halkevi belirlenerek öncelikle bu halkevlerinin genel yapısı ve çalışmalarından söz edilmiş daha sonra teze konu olan kısa süreli yayınlar incelenmiştir.

Bilim Kodu : 310

Anahtar Kelimeler : Halkevi, Halkevi dergisi, Halk bilimi, Yayın, Toplum

Sayfa Adedi : 176

Tez Danışmanı : Prof. Dr. M. Öcal OĞUZ

FOLKLORE STUDIES IN THE SHORT TERM MAGAZINES OF PUBLIC HOUSES
(M. Sc. Thesis)

Hatice ÖKSÜZ HAN

GAZİ UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES
January 2015

ABSTRACT

A rapid social change process had to be proceeded after the Turkish Republic was founded. In order to train individuals appropriate to the demands of the Republic, many reforms were performed and lots of newness were done. The adoption of society to this reform process was so difficult, that to explain the reforms and to train the society remained as a necessity. It is seen that, public houses had supported these efforts by periodical publications and other activities. However some of the magazines of these public houses couldn't survive for a long time because of the lack of equipment, author and economic reasons. In this study, these publications were researched and the closure reasons of these magazines were emphasized. In this study, the establishment, organisation and the activity of public houses were examined first. After determining fourteen public houses which have short term published magazines, the short term published magazines which are subjected to this thesis, were examined.

Science : 310

Key Words : Public house, Public house magazine, Folklore, Publication,
Society

Page : 176

Supervisor : Prof. Dr. M. Öcal OĞUZ

TEŞEKKÜR

Değerli desteği ve yol göstericiliği için tez danışmanım Prof. Dr. M. Öcal Oğuz'a, çok teşekkür ederim.

Hatice ÖKSÜZ HAN

Ankara, 2015

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR	vi
İÇİNDEKİLER	vii
GİRİŞ.....	1

1. BÖLÜM

HALKEVLERİNİN KURULUŞU VE ÖRGÜTSEL YAPISI

1.1. Halkevlerinin Kuruluşu ve Çalışmaları	3
1.2. Halkevlerinin Şubeleri ve Halk Eğitimi Faaliyetleri	10
1.2.1. Dil, Tarih, Edebiyat Şubesi	11
1.2.2. Güzel Sanatlar Şubesi.....	18
1.2.3. Temsil Şubesi.....	20
1.2.4. Spor Şubesi.....	24
1.2.5. İçtimai Yardım Şubesi	26
1.2.6. Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi.....	27
1.2.7. Kütüphane ve Neşriyat Şubesi	28
1.2.8. Köycülük Şubesi.....	31
1.2.9. Müze ve Sergi Şubesi	32
1.3. Halkevlerinin Kapatılması	33

2. BÖLÜM

DERGİLERİ KISA SÜRELİ YAYIMLANAN HALKEVLERİ

2.1. Artvin Halkevi Kuruluşu, Faaliyetleri, Yayınları	35
2.2. Edirne Halkevi Kuruluşu, Faaliyetleri, Yayınları	35

Sayfa

2.2.1. Edirne Halkevi İdare Heyeti ve Şube Çalışmaları	36
2.2.2. Dil-Edebiyat ve Tarih Şubesi	36
2.2.3. Temsil Şubesi.....	36
2.2.4. Sosyal Yardım Şubesi	36
2.2.5. Kütüphane ve Neşriyat Şubesi	36
2.2.6. Köycüler Şubesi	36
2.2.7. Müze ve Sergi Şubesi	37
2.3. Edremit Halkevinin Kuruluşu, Faaliyetleri, Yayınları	37
2.3.1. Edremit Halkevi İdare Heyeti ve Şube Çalışmaları.....	37
2.3.2. Dil, Tarih Edebiyat Şubesi	38
2.3.3. Ar Şubesi.....	38
2.3.4. Temsil Şubesi.....	39
2.3.5. Spor Şubesi.....	39
2.3.6. Sosyal Yardım Şubesi	39
2.3.8. Kitap Saray ve Yayın Şubesi	40
2.3.9. Köycülük Şubesi.....	40
2.4. Eminönü Halkevi Kuruluşu, Faaliyetleri, Yayınları	41
2.4.1. Eminönü Halkevi İdare Heyeti ve Şube Çalışmaları	41
2.4.2. Dil Tarih ve Edebiyat Şubesi	41
2.4.3. Temsil Şubesi.....	42
2.4.4. Müze ve Tarih Şubesi.....	43
2.4.5. Spor Şubesi.....	43
2.4.7. Kütüphane ve Neşriyat Şubesi	43
2.4.8. Sosyal Yardım Şubesi	44
2.5. Erzurum Halkevinin Kuruluşu, Faaliyetleri, Yayınları	44
2.5.1. Erzurum Halkevi İdare Heyeti ve Şube Çalışmaları.....	46

Sayfa

2.5.2. Dil-Edebiyat Şubesi	46
2.5.3. Güzel Sanatlar Şubesi.....	47
2.5.5.Spor Şubesi.....	47
2.5.6. Sosyal Yardım Şubesi	48
2.5.7. Halk Dersaneleri ve Kurslar Şubesi.....	48
2.5.8. Köycülük Şubesi.....	48
2.5.9. Kütüphane ve Yayın Şubesi	48
2.5.10. Tarih ve Müze Şubesi.....	49
2.6. Fatih Halkevi Kuruluşu, Faaliyeti, Yayınları	50
2.7. Hendek Halkevi, Kuruluşu, Faaliyeti, Yayınları	51
2.8. Kastamonu Halkevinin Kuruluşu, Faaliyetleri, Yayınları	51
2.8.1. Kastamonu Halkevi İdare Heyeti ve Şube Çalışmaları	52
2.8.2. Dil-Edebiyat Tarih Şubesi.....	53
2.8.3. Güzel Sanatlar Şubesi.....	55
2.8.4. Temsil Şubesi.....	59
2.8.5. Spor Şubesi.....	61
2.8.6. Sosyal Yardım Şubesi	63
2.8.7. Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi.....	64
2.8.8. Kütüphane ve Neşriyat Şubesi	66
2.8.9. Köycülük Şubesi.....	66
2.8.10. Tarih ve Müze Şubesi.....	68
2.9. Kırşehir Halkevinin Kuruluşu, Faaliyeti, Yayınları	69
2.9.1. Kırşehir Halkevi İdare Heyeti ve Şube Çalışmaları.....	71
2.9.2. Dil-Edebiyat Şubesi	72
2.9.3. Güzel Sanatlar Şubesi.....	72
2.9.4. Temsil Şubesi.....	73

Sayfa

2.9.5. Spor Şubesi.....	73
2.9.6. Sosyal Yardım Şubesi	73
2.9.7. Tarım Şubesi.....	74
2.9.8. Köycülük Şubesi.....	74
2.9.9. Kütüphane ve Yayın Şubesi	74
2.10. Manisa Halkevinin Kuruluşu, Faaliyetleri, Yayınları	75
2.10.1. Manisa Halkevi İdare Heyeti ve Şube Çalışmaları.....	75
2.10.3. Güzel Sanatlar Şubesi.....	75
2.10.4. Temsil Şubesi.....	76
2.10.5. Spor Şubesi.....	76
2.10.6. Sosyal Yardım Şubesi	76
2.10.7. Halk Dershaneleri ve Kursları Şubesi.....	76
2.10.8. Kitapsaray ve Yayın Şubesi.....	76
2.10.9. Köycülük Şubesi.....	77
2.10.10. Müze ve Sergi Şubesi	77
2.11. Mersin Halkevinin Kuruluşu, Faaliyetleri, Yayınları.....	77
2.11.1. Mersin Halkevi İdare Heyeti ve Şube Çalışmaları	78
2.11.2. Ar Şubesi.....	78
2.11.3. Temsil Şubesi.....	79
2.11.4. Dil-Tarih-Edebiyat Şubesi.....	79
2.11.5. Spor Şubesi.....	80
2.11.6. Sosyal Yardım Şubesi	80
2.11.7. Halk ve Dershaneler Şubesi.....	81
2.11.8. Kitapsaray ve Yayın Şubesi.....	81
2.11.9. Köycülük Şubesi.....	81
2.11.10. Müze ve Sergi Şubesi	82

Sayfa

2.12. Tekirdağ Halkevinin Kuruluşu, Faaliyetleri, Yayınları.....	82
2.12.1. Tekirdağ Halkevi İdare Heyeti ve Şube Çalışmaları	83
2.12.2. Dil-Edebiyat Şubesi	83
2.12.3. Güzel Sanatlar Şubesi.....	84
2.12.4. Temsil Şubesi	84
2.12.5. Spor Şubesi.....	85
2.12.6. Sosyal Yardım Şubesi	85
2.12.7. Halk Dershaneleri Şubesi	86
2.12.8. Köycülük Şubesi.....	86
2.12.9. Müze ve Sergi Şubesi	87
2.12.10. Kütüphane ve Yayın Şubesi	87
2.13. Urla Halkevinin Kuruluşu, Faaliyetleri, Yayınları	88
2.13.1. Urla Halkevi İdare Heyeti ve Şube Çalışmaları.....	89
2.13.1.1. Halkevi İdare Heyeti	89
2.13.2. Dil Tarih Edebiyat Şubesi	89
2.13.3. Gösterit ve Ar Şubeleri	91
2.13.4. Tarih ve Müze Şubesi.....	91
2.13.5. Spor Şubesi.....	91
2.13.5. Köycülük Şubesi.....	92
2.13.6. Sosyal Yardım Şubesi	92
2.13.7. Kitapsaray Şubesi	93
2.14. Yozgat Halkevinin Kuruluşu, Faaliyetleri, Yayınları	93
2.14.1. Yozgat Halkevi İdare Heyeti ve Şube Çalışmaları	97
2.14.2. Ar Şubesi.....	98
2.14.4. Spor Şubesi.....	99
2.14.5. Köycülük Şubesi.....	101

Sayfa

2.14.6. Gösterit ve Temsil Şubesi	101
2.14.7. Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi	103
2.14.8. Sosyal Yardım Şubesi	104

3. BÖLÜM**HALKEVİ DERGİLERİ VE KISA SÜRELİ YAYIMLANMA NEDENLERİ**

3.1. Artvin Halkevi Çoruh Dergisi	107
3.2. Edirne Halkevi Edirne Dergisi	112
3.3. Edremit Halkevi Ege Dergisi	119
3.4. Eminönü Halkevi Folklor Dergisi	119
3.5. Erzurum Halkevi	120
3.5.1. Yayla Dergisi	120
3.5.2. Atayolu Dergisi	122
3.6. Fatih Halkevi, Halk İçin Dergisi	126
3.7. Hendek Halkevi Çamdağı Dergisi	128
3.8. Kastamonu Halkevi Ilgas Dergisi	131
3.9. Kırşehir Halkevi Kılıçözü Dergisi	139
3.10. Manisa Halkevi Bozkurt Dergisi	143
3.11. Mersin Halkevi Güney Dergisi	148
3.12. Tekirdağ Halkevi Marmara Dergisi	154
3.13. Urla Halkevi Ocak Dergisi	156
3.14. Yozgat Halkevi Notlar Dergisi	159
SONUÇ	163
KAYNAKÇA	169
ÖZGEÇMİŞ	176

GİRİŞ

Osmanlı İmparatorluğunun yıkılması ve Cumhuriyetin ilanı ile kurulan Türkiye Cumhuriyeti hızlı bir değişme ve gelişme dönemine girmiştir. Tekke ve zaviyelerin kapatılması, Saltanat ve Halifeliğin kaldırılması, ardından yeni alfabe ve medeni kanunların kabulü ve yapılan inkılâplar köklü ve geniş toplumsal değişim sürecini başlatmıştır. Yapılan inkılâpların ve yeniliklerin halka benimsetilmesi, yayılması ve hükümet ile halk arasındaki iletişimi sağlaması için bir kurum gerekli hale gelmiştir. Türk Ocakları milli mücadele yıllarında ve Cumhuriyetin ilk yıllarında bu görevi üstlenmiştir. Ancak Atatürk Türk Ocaklarının görev ve işlevini tamamladığına karar vermiş ve ardından ilk olarak Türk Ocaklarının iktidar partisi Cumhuriyet Halk Partisinin kontrolü altına girmesini sağlamıştır. Bu sayede CHP Türk Ocaklarının deneyim ve birikiminden faydalanarak yeni bir kurum oluşturma çabalarına başlamıştır. Bu amaçla Avrupa ülkelerine eğitimciler gönderilmiş ve bu ülkelerin kitle eğitim çalışmaları incelenmiştir. Bu eğitimcilerden özellikle Vildan Aşır Savaşır'ın raporu dikkat çekmiş ve bu rapor doğrultusunda Halkevleri 19 Şubat 1932 yılında on dört ildeki şubeleri ile faaliyetlerine başlamıştır.

Başlangıçta on dört il merkezinde kurulan Halkevleri hızla çoğalmış, il merkezlerinde ve ilçelerde yeni şubeler açılmış ve Halkodaları ile de köylere kadar ulaşmışlardır. Halkevleri “Halk için halk içinde, halkla birlikte, çağımızın bilim ışığına doğru ulusal ülküye doğru” şeklindeki sözleri parola olarak benimsemiştir. Bu ifade büyük çapta katılımın sağlanmasını sağlamış ve böylece genç Cumhuriyetin ideal ve ülküleri aydınlar tarafından halka anlatılmaya başlanmıştır.

Bu çalışma halkevleri tarafından çıkarılan ancak en fazla beş sayı çıktıktan sonra yayın hayatı son bulan dergilerin gelişim ve faaliyetlerini ele alarak dergilerin gerek bölge halkı üzerindeki etkisi gerekse yayınlarının konu bakımından içeriğini incelemek için gerçekleştirilmiştir.

Hazırladığımız bu tezin birinci bölümünde Türk Ocaklarından bahsedilerek halkevlerinin kuruluşundan kapanışına kadar geçen süreçteki durumuna, idari yapısına ve çalışmalarına yer verilmiştir. İkinci bölümde dergileri incelenen halkevlerinin kuruluşu, idari yapısı ve faaliyetleri üzerinde durulmuştur. Üçüncü

bölümde ise halkevlerinin çıkardığı kısa süreli dergiler tüm sayıları ile incelenerek dergilerin faaliyetleri, halk üzerindeki etkisi ve dergilerin halkbilimine katkıları incelenmiş, dergilerle ilgili yapılan incelemelerden hareketle dönemin sosyal ve ekonomik yapısı da göz önünde tutularak dergilerin erken kapatılma nedenleri açıklanmaya çalışılmıştır.

1. BÖLÜM

HALKEVLERİNİN KURULUŞU VE ÖRGÜTSEL YAPISI

Bu bölümde Halkevleri'nin kuruluşu, faaliyetleri ve örgütsel yapıları ele alınmıştır.

1.1. Halkevlerinin Kuruluşu ve Çalışmaları

Kurtuluş Savaşı sonrasında yetişmiş insan kaynağını büyük oranda yitirmiş, genç kuşaklarını savaşlarda kaybetmiş olan yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin çağdaş devletler düzeyine ulaşabilmesi için hızlı bir atılıma ihtiyacı vardı. Gerçekleştirilen devrimlerin başarıya ulaşması, ancak eğitilmiş halkın bu devrimleri kabullenmesi anlaması ve gelecek kuşaklara yansımalarıyla mümkün olabilecekti. Dönem itibarı ile halkın okuma yazma oranı bir anlamda eğitim düzeyini de ortaya koymaktaydı. Yetersiz kaynaklar ve eğitilmesi gereken ancak eğitim çağını aşmış insan sayısının fazlalığı, yalnızca örgün eğitim kurumları aracılığıyla halkı eğitmenin mümkün olmadığını ortaya koymuş, bu nedenle de toplumsal eğitim faaliyetlerine destek olacak kurumlar oluşturularak, ülkenin her yerinde örgün eğitim kurumlarıyla paralel bir bütünlük içinde halkın kültürel gelişiminin sağlanması amaçlanmıştır. Bu kurumların yurt genelinde örgün eğitimden faydalanamayacak yaştaki kişilere hizmet ederek, büyük kentlerden köylere kadar hem yapılan inkılâpları anlatması hem de halka okuma yazma öğretmesi amaçlanmıştır.

Cumhuriyetin ilk yıllarında bu görevi Türk Ocakları üstlenmiştir. Osmanlı döneminde kurulmuş olan Türk Ocakları, Cumhuriyet dönemi Türkiye'sinin halk eğitimi çalışmalarının öncüsü olmuştur. Türk Ocakları ilk defa Cenevre'de yaşayan Türkler arasında örgütlenmiş ve bunu 1911'de İstanbul'da açılan şubesi izlemiştir (Başgöz, 1985, s.122). Türk Ocakları aydınlar tarafından desteklenmiş, Kurtuluş Savaşı'nın kazanılmasında da etkin rol oynamıştır. Destek veren aydınlardan bazıları, "Ziya Gökalp, Mustafa Kemal Paşa, İsmet İnönü, Hamdullah Suphi, Yahya Kemal, Şair Mehmet Emin ve Halide Edip'tir (Şapolyo, 1974, s.66). Türk Ocakları "Türkçülük" ideolojisi ile kurulmuş ve Ocağın amacı 1912 yılında yayınlanan Türk Ocağı Nizamnamesi'nin 2. maddesinde "...Akvam-ı İslamiye'nin temel direği olan Türklerin millî terbiye ve ilmi, içtimai, iktisadi seviyelerinin terakki

ve ilasıyla Türk ırk ve dilinin kemaline çalışmaktır” (Karaer, 1992, s.30). şeklinde ifade edilmiştir.

Agâh Sırrı Levent'in "Türk Ocakları'ndan Halkevlerine" başlıklı yazısında "Türk Ocakları, etrafını kuşatan düşmanlık çemberi içinde millî varlığını tehlikede gören Türk gençliğinin bir hayat hamlesi ile meydana getirdiği hususlardır. ... Ocağın gençler üzerinde etkisi büyük olmuştur. Siyasi ve sosyal bunaltıcı olaylar karşısında her şeyi karanlık görmeye başlayan Türk genci, ümit ışığını orada görmüş milliyet ateşini orada bulmuştur." (Ulus Gazetesi, 1951, s.2) ifadesinden de anlaşılacağı üzere Türk Ocakları, milliyetçiliği yeniden canlandırmak için açılmıştır. Ancak kurulduğu ilk yıllarda, Türkiye dışında yaşayan Türkleri de kapsayan bu amacını, yeni Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurulmasından sonra da sürdürmesi, Türk Ocakları'nın kapanmasının başlıca nedenlerinden biri olmuştur (Karaer, 1992, s.30). Türk Ocakları'nın 1927 yılında toplanan 4. Kurultayında alınan kararlar arasında Halk Fırkası ile birlikte hareket edileceği hususu da yer almasına rağmen bu karar uygulanamamıştır (Karaer, 1992, s.30). Türk Ocaklarının 1932 yılında resmen kapatılmasının sebeplerinden biri olarak da Ocakların teşkilatlandıkları yerlerde Halk Fırkası'nın taban oluşturmaması gösterilmektedir (Tevetoğlu, 1986, s.198). Türk Ocakları resmen kapatılıncaya kadar, konferans, müsamere, konser, ders, kütüphane, spor, sergi, okul, yayın, radyo, sinema gibi faaliyetlerde bulunmuştur (Turgut, 1998, s.14).

Gerçekleştirdiği bu faaliyetlerle aslında Türk Ocakları, Halkevlerinin kurulmasında etkin bir rol üstlenmiştir (Galip, Halkevleri Genel Merkezi, 1971, s.11). Misyonunu tamamladığı düşünülen Türk Ocakları tasfiye edilmiş, tasfiye edilen bu kurumun yerini ise yapılan inkılâplar ve Atatürk ulusçuluğu doğrultusunda çalışacak kurumların alması gerektiği düşünülmüştür. Türk Ocakları'nın kapatılışı ile Halkevlerinin kuruluşu arasında çok kısa bir zaman vardır. "Türk Ocaklarından Halkevlerine" isimli yazısında Agâh Sırrı Levent Halkevlerinin kuruluş gerekçesini şöyle anlatmaktadır (Ulus Gazetesi, 1951, s.2): "Cumhuriyetin ilanı ile yeni bir devir açan Türkiye, bir devrim Türkiye'si idi. Yeni bir anlayışla kurulmuş, birbirini takip eden inkılâp hamleleri ile yeni bir görünüme bürünmüştü. Bu yeni Türkiye'nin inkılâpları kökleştirmek, prensiplerini yaymak ve ülküsünü gerçekleştirmek üzere yeni kurumlara ihtiyacı vardı. İşte Halkevleri de bu ihtiyaçtan doğmuştur".

Bu kurumların halkçılık ideolojisine uygun olarak halka hizmet edecek sosyal birimler olması tasarlanmıştır. Her kesimden, her meslek grubundan insanların rahatça gelebileceği yerler olarak düşünülen “Halkın Evi”nde en çok işlenecek tema da milliyetçilik ideolojisi olarak belirlenmiştir. Yüzyılların birikimi olan ulusal değerlerin ortaya çıkarılması ve bu değerler yoluyla toplumda millî birlik duygusu ile kendine güven hissi oluşturulması temel gaye olarak ortaya çıkmıştır (Manka, 1997, s.57).

Halkevlerinin faaliyetleri ile insanlarda öz değerlerine ve milliyetlerine karşı saygı ve sahiplenme duygularının geliştirilmesi hedeflenmiştir. Halkevlerinin kuruluşunda rol oynayan en önemli kişilerden biri Cumhuriyet’in ilanından sonra yönetimin, Avrupa’ya eğitim için gönderdiği öğrencilerden biri olan Vildan Aşir Savaşır’dır. Savaşır, tüm Avrupa ülkelerini gezip inceledikten sonra halk eğitimi üzerinde özel çalışmalar yapmış ve bu arada Çekoslovakya’daki Sokollar ilgisini çekmiştir. Savaşır’a göre halkın geleneksel değerlerini ele alarak bunları işleyen Sokollar, kısa zamanda Çekler ile Slovakların kaynaşmasını sağlayarak yeni devletlerinin toplumsal tabanlarının oluşturulmasında önemli aşamalar kaydetmiştir. Vildan Aşir Savaşır 1931 yılında Türk Ocağı binasında verdiği konferansta Avrupa ülkelerindeki halk eğitimi çalışmaları ile beraber Çekoslovakya’daki Sokollar uygulamasını da anlatmıştır (Çeçen, 1990, s.110).

Halkevlerinin çalışmalarının belirlendiği Halkevleri Teşkilat, İdare ve Mesai Talimatnamesi’nin giriş kısmında Avrupa ülkelerindeki halk eğitim çalışmalarından bahsedilmiştir. Bu değerlendirmenin Vildan Aşir Savaşır’ın Avrupa ülkelerindeki eğitim faaliyetlerini ele alan gözlemlerinin bir sonucu olduğu düşünülmektedir. Talimatname’de Avrupa ülkelerindeki eğitim faaliyetleri ile ilgili olarak çeşitli bilgiler verilmiş ve ekonomik ve kültürel açıdan Türkiye’den daha avantajlı konumda olmalarına rağmen Almanya, İtalya, Macaristan, Çekoslovakya gibi birçok Avrupa ülkesinde millî kültürün geliştirilmesi ve halkın eğitilmesine yönelik olarak kurulmuş örgütlerin çok daha yoğun bir örgütlenme ve faaliyet içinde olduğuna vurgu yapılmıştır (CHF Halkevleri Talimatnamesi, 1932, s.2).

Bu rapor Atatürk ve kadrosuna ışık tutmuş, Halkevlerinin örgütlenmesi konusunda fikir uyandırmış ve 10-18 Mayıs 1938'de toplanan Cumhuriyet Halk Fırkası 3. Büyük Kongresinde Halkevlerinin kurulmasına karar verilmiştir. Bu karardan sonra devlet olanakları bu çalışma için kullanılarak hızlı bir hazırlık dönemine girilmiştir. Dönemin aydın ve eğitimcilerinden oluşan bir komisyon, Halkevlerinin ana tüzüğünün hazırlanmasında görev almış ve 19 Şubat 1932'de Halkevleri resmî olarak kurulmuştur. Bu tarihte (başkentte yapılan törenle birlikte) 14 şehirde aynı zamanda Halkevleri Şubeleri açılmıştır. Ankara, Afyon, Samsun, Eskişehir, Diyarbakır, İzmir, Konya, Denizli, Van, Aydın, Çanakkale, Bursa, İstanbul ve Adana'da Halkevi şubeleri hemen çalışmalara başlamıştır (Cumhuriyet Gazetesi, 1932, s.1).

Mustafa Ergün, Halkevlerinin Avrupa'daki benzerlerinden farklı olduğunu şu şekilde belirtmektedir: “Halkevleri kurulurken Batıdaki buna benzer halk eğitimi kurumları şüphesiz dikkatle incelenmiştir, ama hiçbirisi Halkevlerine tam olarak örnek alınmamıştır. Halkevleri gerek örgüt, gerek çalışma programları yönünden tamamen millî ve orijinal kurumlardır. Yönetim bakımından her kolun kendi yönetim kurulunu seçmesi, kolların başkan ve temsilcilerinin Halkevi yönetim kurulunu oluşturması, o zaman hiçbir ülkenin halk eğitim kuruluşunda yoktu. Esasen Halkevleri, millî kültür ocakları olduğu için "örneği kendinden" olması da çok doğal idi” (Ergun, 1982, s.261).

Halkevlerinin kuruluş amaçları Cumhuriyet Halk Fıkrasının 1932 yılında çıkardığı Halkevleri Talimatnamesinde şu şekilde ifade edilmiştir: “Eğitim sahasında çalışmaya her milletten çok fazla mecbur bulunduğu halde maddi ve manevi vasıtaları maalesef çok eksik olan memleketimizde resmî, gayri resmî kuvvetlerin aynı maksatlar üzerinde teksifi lüzumunun kıymetini tebarüz ettirebilir. Biz bu vadide başka memleketlere nazaran fazla olarak şimdi tarihe geçmiş müesseselerin cemiyet bünyesinin en derin tabakalarına kadar işlemiş köklerini sökmek, cumhuriyet ve inkılâp esaslarını bütün ruhlara ve fikirlere hâkim mukaddes iman şartları halinde perçinlemek vazife ve mecburiyeti karşındayız. Fırkamızın program temelleri Cumhuriyetçilik, milliyetçilik, halkçılık, devletçilik, laiklik ve inkılâpçılıktır. Programımızı bu ana ve temel prensiplerin hâkimiyeti ve edebîleşmesi için bu vasıflarda kuvvetli vatandaşlar yetiştirilmesini, millî seciye

Türk tarihinin ilham ettiği derecelere çıkmasını, güzel sanatların yükseltilmesini, millî kültürün ve ilmi hareket ve faaliyetlerin kuvvetlendirilmesini ehemmiyetli vasıtalar olarak tespit ve işaret eder. Bu işaret ve vasıtaların hepsi birden medeniyet yolunda Türklüğün kaybettiği uzun yılları cesur, atılgan ve yorulmaz hamlelerle kazanacak nesiller yetiştirmeyi, medeniyet sahasında Türkün tabii meziyet ve kabiliyetleriyle mütenasip şeref mevkiini tekrar almasını istihdaf eyler. Halkevlerinin gayesi bu uğurda çalışacak mefkûreci vatandaşlar için toplayıcı ve birleştirici yurtlar olmaktır” (CHF Halkevleri Talimatnamesi, 1932, s.3).

“...Kalplerinde ve dimağlarında memleket sevgisini mukaddes ve ileri yürüten yüksek bir heyecan içinde duyanlar için toplanma ve çalışma yeri...” (CHF Halkevleri Talimatnamesi, 1932, m. 1) olarak tanımlanan Halkevlerinin kuruluş amacı, CHP’ye ait çeşitli yayınlarda ve yapılan konuşmalarda “...milleti şuurlu, birbirini anlayan, birbirini seven, ideale bağlı bir kitle halinde teşkilatlandırmak...” olarak belirlenmiştir.

Halkevlerinde aydınların halkı yetiştirmesi değil, halkın yetiştirilmesi amaçlanmıştır. Burada, hem aydın kesimin halktan hem de halkın aydın kesimden öğreneceği çok şey olduğu, aydın ve halkın birbirini tamamlayarak bir üst kültür yaratacağı vurgusu yapılmıştır. Millî Eğitim sisteminde yalnızca yukarıdan aşağıya bir öğretme tarzı belirlenmişken Halkevleri, karşılıklı etkileşim yolunu benimsemesi bakımından Millî Eğitim sisteminden ayrılmaktadır. (CHP 16. Yıl, 1948, s.7).

CHP Genel Sekreteri Recep Peker de açılış konuşmasında Halkevlerinin; yeni kurulan Devlet içinde millî kimlik oluşturmak, milletleşmeyi sağlamak için formel okulların yanı sıra halkı bir araya getirmek ve birlikte olma bilincini geliştirmek amacıyla kurulduğunu ifade etmiştir (Ülkü Dergisi, 1933, s.6-8).

Recep Peker, ulusal bir bilinç oluşturulmasında ve bu bilinç etrafında toplanılmasında toplumun önderleri olan aydınlara önemli görevler düştüğünü belirtmiş, milliyetçilik ideolojisini kitlelere aşılama amacının gerekliliğini ön plana çıkarmıştır. Recep Peker’e göre bu çabayı gerçekleştirirken kitlelere ulaşmak için öncelikle aydınlardan yararlanma yoluna gidilecektir. Halka en yakın hatta halkın

içinden gelen en önemli aydın kesim ise kuşkusuz ki öğretmenlerdir. Dolayısıyla bu çalışmada öğretmenlere önemli görevler atfedilmektedir.

Reşit Galip Bey ise açılış töreninde yaptığı konuşmasında Halkevleri talimatnamesinin hazırlanmasına değinerek Talimatname hazırlanmadan önce uzak yakın birçok ülkenin incelendiğini ancak hiçbir ülkedeki yapılanmanın taklit edilmediğini belirtmiş; bu doğrultuda 19 yıl millî kültür sahasında çalışmış olan Türk Ocakları'nda geçirilen tecrübelerden yararlanıldığını ve bu itibarla teşkilat ve çalışma programının tamamen millî ve orijinal olduğunu ifade etmiştir (Hakimiyeti Milliye Gazetesi, 1932, s.3).

Reşit Galip Bey'in de konuşmasında değindiği gibi, Halkevleri çalışma biçimi açısından Türk Ocakları'nı örnek almıştır. Halkevleri de Türk Ocakları'nda olduğu gibi dokuz etkinlik koluna ayrılmış ve çalışmalarını bu kollarda sürdürmüştür. Buna karşın Halkevleri'ni Türk Ocakları'ndan ayıran temel öge milliyetçilik anlayışıdır. Türk Ocakları özellikle son dönemlerinde diğer ülkelerde yaşayan Türkleri de kapsayan birleştirici bir milliyetçilik anlayışı gütmüştür. Genç Cumhuriyeti sınırlar ötesinde girişilebilecek çekişmelerden uzak tutmak için özen gösteren Atatürk ise milliyetçiliği ulusal sınırlar içinde yaşayan tüm halkı kapsayan bir anlayış içerisinde ele almıştır. Halkevlerinin milliyetçilik anlayışı da bu görüşe uygun olarak inşa edilmiştir.

Dönemin Başbakanı İsmet İnönü de Halkevlerinin açılışı nedeniyle verdiği demeçte, "Silah gücünden, her türlü baskı kuvvetinden daha etkili olan nokta, inancına göre Halkevi gibi kurumlardır. Düşüncelerle bütün ulus içinde ulusal yaşamın kazanacağı beraberlik, yükseklik ve sağlamlıktır. Her silahtan üstün olan budur." diyerek Halkevleri'nin kuruluşunu desteklediğini ve hükümetin bu atılımın arkasında olduğunu belirtmiştir.

Atatürk, Halkevleri'nin kuruluşunda çok önemli bir role sahiptir. Ülkede sosyal bir örgütlenme gerekliliği konusunda yetkilileri uyarmış ve onların Halkevleri gibi bir örgütlenmeye yönelmeleri noktasında asıl kararı kendisi almıştır. Atatürk'ün "Halkevleriyle birlikte vatandaşa kucak açılması ile ülkemizde sosyal ve kültürel devrim yapıldı." sözü, bütünüyle Cumhurbaşkanının Halkevi atılımına sahip

çıktığının ve desteklediğinin göstergesi olarak görülebilir (Çeçen, 1990, s.5). Atatürk'ün yeni bir devlet kurmak ve yeni bir toplum yaratmak konusunda dayandığı en önemli güç, daha önce önemsenmemiş olan “millet” ve “millî kimlik” kavramıdır. Atatürk, “Bağımsızlık ancak millî bir kimlikle ve kültürle anlamlı olur ve yaşatılabilir.” fikriyle hareket etmiş ve ülkenin ancak böyle bir kimlikle kendini koruyabileceğine inanmıştır. Bu aşamada 600 yıllık Osmanlı İmparatorluğu'nun kültüründen gelme öğeleri, millî kimlik tanımı içine dahil etmemiş, bunun yerine Türklerin tarih içinde daha eski Osmanlı öncesi kökenine dayanmıştır. Kadim Türk kültürü içerisine, Osmanlı döneminde sonradan giren değerler yerine yüzyıllardır halk arasında yaşayan kültürel değerleri temel alarak işlemiştir (Manka, 1997, s.62).

Görüldüğü gibi Halkevleri'nin en önemli amacı Türk milletini ortak amaçlar, düşünceler ve duygular çevresinde birleştirmek olmuştur. Düşünceler, Cumhuriyet rejiminin ve partinin temel ilkeleri; duygular, bireylerin birbirine ve ideallere duyacağı bağlılık ve sevgi; amaç ise millî değerleri temel alarak çağdaş uygarlık yolunda ilerlemektir.

Halkevleri, Partinin halkçılık ilkesinin pratikte hayata geçmesini sağlayacak, toplumdaki her meslekten, her sınıftan insanın Halkevlerinde ortak bir ülkü etrafında toplanıp parçalanmaz bir birlik halinde örgütlenmesi sağlanacaktı. Bu konuda en önemli çaba aydın kesime düşüyordu. Cumhuriyetin temel değerleri ve dayandığı dünya görüşü aydınlar ve toplum önderleri aracılığıyla halka tanıtılacak ve benimsetilecekti. Halkevleri yurt çapında örgütlü olarak çalışan kültür merkezleri olacaklar; halkı ve aydınları kendi çatıları altında birleştireceklerdi. Bir yandan ulusal kültüre ait her ürünü araştırıp ortaya çıkaracaklar, çağdaş bir biçimde işleyerek kitlelere yaygınlaştıracaklardı. Diğer yandan devlet ile halk arasında var olan kopukluğu da halka ulaşılarak gidermeye çalışacaklardı (Manka, 1997, s.63).

Kemal Karpat (1974, s.55) Halkevleri hakkında bir makalesinde, Halkevlerinin temel amacını aydın- halk ilişkilerine oturtmuş ve "aydınlar ile halk arasındaki uçurumu; aydınlara Anadolu halkı arasında varlığını sürdüren ulusal kültürü tanıtırken, halka da uygarlığın temel prensiplerini ve cumhuriyet rejiminin milliyetçi, laik fikirlerini aşılıyarak kapatmak” olarak tanımlamıştır.

1974 yılında yine aynı dergide 1931–1951 “Yılları Arasında Halkevlerinin Türkçedeki İletişimin Gelişimi Üzerindeki Etkisi” adıyla yayımlanan makalesinde Karpat, Halkevlerinin kuruluş amacını kültürel ve politik olmak üzere iki kategoride değerlendirmiştir. Kültürel amacın; halk bilgisi ve Türklerin otantik yaşam tarzı üzerine kurulu bir ulusal kültür oluşturmak olduğunu; bu amacı gerçekleştirmek için köylerde geniş çaplı sosyolojik ve folklorik araştırmalar yapmak gerektiğini belirtmiştir.

Halkevlerinin temel amacının insanlara bağımsız ve özgür bir devlet olarak kalabilmenin zorluklarından bahsedilebilecek ortamlar yaratmak; halkı-halkla buluşturup onları konuşturmak, eğlendirmek, eğitmek; kültürel olarak başka kültürlerle bağımlı kalmanın o ülkenin sonu olacağı varsayımından yola çıkarak yaygın bir halk eğitimi yoluyla bir ulusal kültür ve bilinç oluşturmak olduğu söylenebilir (Manka, 1997, s.68).

Taşrada mümkün olduğunca çok insanı Türk milliyetçiliğinin gerekli olduğu, cumhuriyetçiliğin ise çağdaş siyasi kimlikleri olduğu konusunda ikna etmek ise Halkevlerinin siyasi amacı içerisinde yer alır (Manka, 1997. s.68).

Bu bakımdan ele alındığında Halkevlerinin birer "siyasî terbiye" yeri olarak açıldığı ve Türk milletini hem Atatürk inkılâplarına bağlı kılmaya hem de "demokrasiye hazırlamaya" çalışılan bir çeşit propaganda aracı olarak kullanıldığı görülmektedir. Ancak Halkevleri siyasal alanda başarısız kalmış, asıl başarısını ise kültürel alanda göstermiştir” (Ergun, 1982, s.265).

1.2. Halkevlerinin Şubeleri ve Halk Eğitimi Faaliyetleri

Bu kısımda Halkevlerinin şubeleri ve 1932–1940 yılları arasında gerçekleştirmiş olduğu halk eğitimi faaliyetleri incelenecektir. Halkevlerinin kuruluş amaçları arasında ilk sırayı halk eğitimi faaliyetleri almaktadır. Cumhuriyetin ilanı ile halkın içinde bulunduğu zorlu problemlerin çözümünün tek yolunun halkı eğitmek olduğu görülmüştür.

Bu dönemde Mili Eğitim Bakanlığı da yapmış olan eğitimci İsmail Hakkı Baltacıoğlu halk eğitiminin amaçlarını üç başlık altında sıralamıştır (Ayhan, 1990, s.290): “Birinci amaç; Türk halkının kültür seviyesini yükseltmektir. Kültür seviyesi deyimi ile anlaşılması gereken noktalar; milliyet, insaniyet kavramlarını oluşturan kavramsal değerler ve bunların gelişimleri, bunların gerçekleri hakkında halka fikir vermek, zaten yaşamakta oldukları manevi hayatın bilincini ortaya çıkarmaktır. Bu tedrisatın asıl amacı çoğu kez yapıldığı gibi halkı geçmişe bağlamak değil, halka gelecek bilinci vermektir. İkinci amaç: Türk halkının medeni seviyesini yükseltmektir. Üçüncü amaç: Halkın mesleki seviyesini yükseltmektir.” Halkevlerinin halk eğitimi faaliyetlerinin şekillenmesinde İsmail Hakkı Baltacıoğlu’nun yukarıdaki görüşleri önemli rol oynamıştır.

Halkevleri, eğitim çalışmaları dokuz dalda yürütülmüş, Halkevlerinin ilk döneminde bu çalışma alanlarına “şube” denilmiştir. Ancak “şube” kelimesi iki anlama birden gelmektedir. Bunlardan birincisi; Halkevlerinin çalışmalarda bulunduğu dokuz alanı, ikincisi ise Halkevlerinin ülke çapında örgütlenme ağının her bir birimini ifade eder. Bu durumun karışıklık oluşturmamasından dolayı çalışma alanlarına “kol” adı verilmiştir. Buna karşın bu araştırmada çalışma alanları tarif edilirken yönetmeliklerde yer alan “şube” deyimi kullanılmıştır.

1.2.1. Dil, Tarih, Edebiyat Şubesi

Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi, Halkevi eğitim faaliyetlerinin en önemli halkalarından birini oluşturmuştur. Reşit Galip, bu şubenin önemini “Dilimiz, edebiyatımız, tarihimiz yabancı unsurların tesir ve istilasından en fazla korunmak gerekirken, en sürekli taarruzlara uğramış ve en derin yaralar almış millî kültür müesseseleridir. Millî benliği oluşturan, şekillendiren ve kudretlendiren kültür unsurları içinde dil, edebiyat ve tarih şubesi memleketin uzak ve yakın bütün köşelerinde bu sahalarda çalışanları birleştirmek maksadını güdecektir.” sözleriyle vurgulamıştır (Hâkimiyeti Milliye, 1932, s.4).

Necip Ali ise yaptığı açılış konuşmasında şunları söylemiştir; “Kuşkusuz, bir milleti yalnızca maddi varlıklar oluşturmaz. Onu harekete geçiren ve yön veren bir güç vardır. Bu güç ise kültürdür. Kültür yaşamı için ise tarih ve dil çok önemli iki

unsurdur” (Ülkü, 1934, s.7). Dil, Tarih, Edebiyat Şubesi halkın kültür seviyesinin yükseltilmesi konusunda büyük bir işlev görmüştür. Bu Şube halkın genel bilgisinin artmasına, Parti prensiplerinin kökleşmesine, yurt sevgisinin, yurttaşlık ödevleri duygusunun yükselmesine yarayacak konuşmalar, konferanslar, törenler hazırlamış ve genel olarak dil, edebiyat konularıyla yakından meşgul olmuştur. Dil devriminin gelişmesine, dil yadigârlarının toplanmasına, edebî zevkin yayılmasına çalışmış, güzel yazı yazma, güzel söz söyleme yarışmaları hazırlamıştır. Halkevlerinin çıkaracakları dergilerin yönetim işi de bu kolun ödevleri arasında yer almıştır.

Dil, Tarih, Edebiyat şubesinin başlıca amacı Türk dilinin gelişmesi ve her türlü fikir ve duyguyu ifade etme özgürlüğünü kazanması ve ulusal dil aracılığıyla halk arasında ulusal birliğin oluşturulması şeklinde tanımlanmıştır (CHP, 1940, s.5). Dil, Tarih, Edebiyat şubesi Halkevlerinin en etkin çalışan şubeleri olarak ortaya çıkmıştır.

Bir toplumun ideolojik ve kültürel yapılanması dil ile şekillenir. Bu nedenle Atatürk’ün de kurduğu ilk ve en önemli kurumlardan biri Türk Dil Kurumu olmuştur. Halkevleri de Türk Dil Kurumu ve Türk Tarih Kurumları ile çok sıkı bir ilişki kurmuş, ülkenin dört bir yanında bulunduğu ve derlediği kelimeleri bu kurumlara ileterek bir kanal görevi yapmıştır. 1932–1935 yılları arasında Halkevleri tarafından 40000 kadar yeni kelime Türk Dil Kurumuna iletilmiştir (CHP, 1935, s.18).

Türk Dil Kurumu, Türk Tarih Kurumu ve Halkevleri birlikte CHP'nin ideoloji üretme ve aktarma organları olarak görev yapmıştır. Türk Dil ve Türk Tarih Kurumları ideolojiyi üreten, Halkevleri ise bu ideolojiyi aktararak onlara yardımcı olan örgüt niteliğindedir (Kongar, 1981, s.364).

Dil, Tarih, Edebiyat Şubesi amaçlarını gerçekleştirmek üzere çalışma alanlarını kategorize etmiştir. Buna göre bu şubenin başlıca çalışma alanlarının konferans ve tören çalışmaları, Türk dili ve folkloru üzerine çalışmalar, tarih çalışmaları, dergi çalışmaları, kitap ve kitapçıklardan oluşan çalışmalar olduğu söylenebilir.

Halkevleri Teşkilat Talimatnamesi'nin ilk metninde Şubenin konferans ve tören çalışmalarının amacı yöre halkının genel kültür ve bilgisinin artmasına, Cumhuriyet ve inkılâp prensiplerinin kökleşmesine, yurt sevgisi ve yurttaşlık görev duygusunun yükselmesine yönelik konuşmalar, konferanslar düzenlemek olarak belirtilmişken (Halkevleri Teşkilat, İdare ve Mesai Talimatnamesi, 1934, m. 30) dilin özleştirilmesi akımı sırasında, Yönetmelik bu akıma uygun şekilde değiştirilmiş ve "Cumhuriyet ve inkılâp prensiplerinin kökleşmesine" şeklindeki ifade "Parti prensiplerinin kökleşmesine" şeklinde değiştirilmiştir (CHP Halkevleri Öğreneği, 1935, m. 35).

Bu şubenin görevlerinden biri de tarihî ve ulusal günleri en canlı şekilde kutlamak, Türk büyüklerini anmak amacıyla çevrenin imkân ve koşulları çerçevesinde törenler ve toplantılar düzenlemek olmuştur. 1942 yılında Halkevlerinde bu amaçla 1370 tören düzenlenmiştir. Bu törenlere katılanların sayısı 750000'e ulaşmıştır (CHP, 1943, s.4). Konferanslar, genellikle ulusal bayram ve günlerde bu günün anlam ve önemini belirtmek için, anma günlerinde de anılan kişiyi tanıtmak için verilmiştir. Bunun yanı sıra bilimsel konular ve yeni buluşlar üzerinde halkın anlayacağı bir dille konferanslar verilmesi teşvik edilmiştir.

Dil, Tarih, Edebiyat Şubesi'nin ikinci işlevi, Türk dilinin günümüzdeki yazı ve edebiyatta kullanılmayan, fakat halk arasında yaşayan kelimeleri, terimleri, ulusal destanları, atasözlerini derleyip toplamak, eski ulusal gelenek ve görenekleri incelemektir (CHP, 1934, s.31). Halkevleri bu alandaki çalışmalarını Türk Dil Kurumu ile işbirliği hâlinde yürütmüştür. Türk Dil Kurumu'nun kurulmasından sonra da Halkevlerinin Türk dili üzerindeki çalışmalarını sürdürdüğü, aynı görevlerin TDK'ye verilmesine rağmen bu çalışmalardan vazgeçilmediği görülmektedir. Halkevlerinin örgütlenmesi çok geniş düzeyde olduğu için her bir şubeden gelen dil üzerindeki yerel çalışmalar ve özellikle yerel sözcüklerin derlenmesi çalışmaları TDK için çok yararlı bir kaynak olmuştur.

Halkevleri folklor ve etnoloji malzemesi de toplamışlardır. Bunlar arasında tarihî değeri olan eski yazılar, kitap kapakları, tezhipler, minyatürler, divanlar, çiniler, halılar, nakışlar, eski ulusal giysiler, oyalı yazmalar, çevreler, eski kılıçlar, yatağanlar, tüfekler, tabancalar, sedef altın gümüş kakmalar, oymalar bulunmaktadır (CHP, 1940, s.1).

Dil, Edebiyat, Tarih Şubesi'nin tarih bölümü 1940 yılında düzenlenen Halkevleri Çalışma Talimatnamesi ile daha önceki Müze ve Sergi şubesiyle birleştirilip Tarih ve Müze Şubesi adını almıştır. Başlangıçta tarih çalışmaları Atatürk inkılâpları ve ilkeleri üzerinde yoğunlaştırılmıştır. 1940 Yılındaki düzenlemede ise ulusal ve yerel tarihle ilgili çeviri çalışmaları ve konferanslara ağırlık verilmiştir (CHP, 1940, s.113).

Dil, Edebiyat, Tarih Şubesi'nin çalışma alanlarından biri de çıkarılan Halkevi dergileridir. 1940'da yeni yönetmelik düzenlenirken eleman ve teknik olanakların daha çok İl Merkezlerinde bulunmasından dolayı şimdilik yalnızca İl Merkezlerindeki Halkevi Şubelerinin dergi çıkarmasının yeterli olduğu ve bu derginin o ildeki bütün Halkevlerinin ortak yayını olacağı belirtilmiştir. Yönetmelikte dergilerin aylık olarak yayınlanması önerilmiştir (CHP, 1940, s.12–14). Halkevi dergilerinin toplumsal kültürün ve bilgi düzeyinin yükselmesinde, güzel sanatlara ilginin artmasında çok büyük yararı olmuştur. Halkevlerinin kurulmasından sonra her büyük taşra kentinin Halkevinde, bir süreli yayın çıkması ve bu yayının bölgedeki diğer Halkevlerinin sesi olması sağlanmıştır.

Halkevleri dergilerinin en büyüğü Ankara Halkevi tarafından yayımlanan Ülkü Dergisi olmuştur (Karpat, 1974, s.71). Halkevlerinin kurulmasından bir yıl sonra Halkevleri Merkez Yayın Organı olarak yayımlanmaya başlayan Ülkü Dergisi, 1933–1950 yılları arasındaki 17 yıl boyunca üç ayrı dizi hâlinde çıkmıştır. Bizzat Atatürk'ün adını verdiği Ülkü Dergisi, dönemin tek partisi olan CHP'nin ideolojik unsurlarının teorik olarak oluşturulması ve bunların kitlelere mal edilmesi aracıyla, hem kültürel hem de politik yapıya sahip bir dergi olarak çıkarılmıştır (Bayraktar, Alpar, 1982, s.5). 17 Kasım 1932 yılında CHP Kâtibi Umumiliğinin Fırka Teşkilatına Umumi Tebligatında Ülkü Dergisinin amacı Cumhuriyetin ilke ve düşüncelerini bilimsel ve ikna edici bir biçimde ifade etmek olarak belirtilmiştir. Ülkü Dergisi, amacına ulaşmak üzere yazarlarından dergiye hazırladıkları yazılarda şu ilkelere uymalarını istemiştir (Karpat, 1974, s.72, 96): “Yazıların umumi ve müşterek vasıfları hakkında muharrirlerimizden rica: Yazının mümkün olduğu kadar sade alışılmış konuşma diliyle ve öz Türkçe kelimelerle, kısa cümleli, açık ve sarîh bir ifade ile yazılmış olması. İnkılâpçılık, halkçılık, halk rehberliği, memleket ve millet sevgisi, neşe ve ümit, çalışma ve başarıya heyecanı vermek

mihverlerinden ayrılmamak ve başkalarını düşünme ve başkalarıyla elbirliği yapma, millî tesañüt duygusunu telkin hedeflerini daima göz önünde bulundurmak, okuyucunun ‘mütehassıs’ olmadığını hatırdâ tutarak yazıyı herkes için cazip olabilecek ve herkes tarafından zevk ve alaka ile okunabilecek bir tarzda yazmak. Telkinleri vakalar, mecazlar içine bürüyerek yapmak ve bu şekilde bile telkin edilmesi istenen ana fikir üzerine fazla yüklenerek fikri batıcı bir hale getirmemek, tedrici bir sindirme usulü takip etmek; telkinleri nasihat kılıklı ve çok söylenmiş ve yazılmış şekillerde yapmaktan bilhassa sakınmak; geniş umumi esaslar haricinde katı hükümlere varmakta çok teenni ile hareket ederek hür düşünceye daima yer bırakmak, tetkiklerde müspet müşahedelere istinat ederek mülâhazalara yer vermemek.”

Ülkü'nün yazarlarından uymalarını istediğı kurallar gerek içerik, gerekse üslup açısından incelendiğinde yalnızca derginin yayın politikasını değil aynı zamanda Halkevlerinin çalışma prensiplerini de özetlediğı görölmektedir. Örneğın telkinlerin doğrudan nasihat kılıklı bir biçimde, diğer bir deyişle didaktik bir üslupla değil olaylar ve mecazlar içinde yapılması prensibi Halkevlerinde de halka verilmek istenen mesajların doğrudan değil, bizzat görev alacağı etkinlikler içerisinde verilmesi olarak görölmektedir. Ayrıca kullanılacak dil, verilecek mesajların içeriğı açısından da dergi, Halkevlerinin amaçlarının sergilendiğı bir örnektir. Ülkü dergisinin 1933–1941 tarihleri arasında çıkan sayıları gerek içeriğı gerekse çıktığı dönem açısından önem taşımaktadır. Bu dönemde 350'ye yakın yazarın yazıları dergide yer almış; konu başlıkları ise Edebiyat, Tarih, Dil, Güzel Sanatlar, Sosyoloji, Felsefe, Ekonomi, Spor, Köycülük, Yurt Koruma, Ziraat, Halk Sıhhati, Bibliyografya, Halkevleri Haberleri oluşturmuştur (Bayraktar, Alpar, 1982, s.5).

Halkevlerinin kurulmasından hemen sonra yayımlanmaya başlayan Halkevleri dergileri, kapatıldığı tarih olan 11 Ağustos 1951'e kadar yurdun değişik yerlerinde yayımlanmıştır. Ülkü dışında yayımlanan dergilerin sayıları ve tirajı hakkında kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Taranan kütüphanelerde aynı Halkevinin yayını olan ve çoğı birbirinin devamı olan dergiler de dâhil 58 farklı dergi belirlenmiştir (Güz, 1995, s.159). Anıl Çeçen Halkevleri adlı eserinde 4 dergiden daha söz etmektedir (Çeçen, 1990, s.155). Ancak, bu bilgilerin herhangi bir kaynağı dayanmadığı iddia

edilmektedir. Bu dergiler de dâhil edilecek olursa Halkevi dergilerinin sayısı Ülkü dâhil 62 olmaktadır (Güz, 1995, s.159).

Ülkü Dergisi Merkez Yayın organı olmakla birlikte diğer Halkevleri tarafından çıkarılan dergiler için de yol gösterici olmuş, zaman zaman onları eleştirmiş ve genel merkezin belirlediği çizgide yayın yapmaları konusunda uyarmıştır. Ülkü için belirlenen yayın politikası diğer Halkevi dergileri için de geçerli olmuştur. Buna göre derginin ticari yönü olmayacaktır. Ülkü bir mefkûre dergisidir. Burada yazarlar yazdıklarına karşılık para alamayacak, inandıkları davayı başkalarına duyurmayı amaç edineceklerdir (Güz, 1995, s.18–19).

17 Kasım 1932’de yayımlanan Tebligatta CHP Halkevi dergilerinin editörlerine sosyal çevreleri ile özdeşleşmelerini, dergilerinde en yetenekli yazarları çalıştırmalarını, köylülerin ilgisini çekmelerini ve kitleler arasında kültürel reformları kökleştirmelerini önermiştir (Karpaz, 1974, s.72). Dergiler yoğun olarak 1932–1940 yılları arasında çıkmıştır. Yayımlanan dergilerin %50’si bu döneme aittir. Dergilerin yazar kadrosunu yayımlandıkları illerdeki öğretmen, doktor, avukat, hâkim, mühendis gibi eğitim öğretim seviyesi yüksek olan meslek gruplarından kişiler oluşturmuştur. II. Dünya Savaşı yıllarında dergilerin önemli bir kısmı kâğıt sıkıntısı ve maddi yetersizlikler nedeniyle kapanmak veya yayınına ara vermek zorunda kalmıştır.

Küçük yerlerde basılan Halkevi dergilerinin sıradan insanlarla yakın bağları olan köy ya da kasabalarındaki yaşam koşullarının bilincinde olan editörlerce basılması, onlara yaşama canlı bir bakış açısı ve ulusal gazetelerde bulunmayan bir gerçekçilik ve uygulanabilirlik hissi vermiş, Halkevi dergileri yazarlarını arı bir dil ve doğrudan ifade kuşanmaya teşvik etmiştir. Dergiler halkbilimi konulu yayınlar yapmış, kentli alt sınıflar, köylüler ve aydınlar arasında yaşam hakkındaki görüş farklılıklarını ifade etmiş; bu gruplar arasında iletişim kanalı olarak hizmet görmüştür (Karpaz, 1974, s.74).

Bunun yanında Parti talimatlarına sıkı sıkıya bağlılıkları ve halkın gerçek düşünce ve duygularını ifade etmekten uzak olmaları dergilerin başlıca eksiklikleri olarak göze çarpmaktadır. Ancak, çok nitelikli olmamalarına karşın bu dergiler,

antropoloji, folklor (halk bilimi), sosyoloji, edebiyat ve eğitim alanlarında önemli miktarda özgün materyal yayımlamış; farklı sosyal gruplar ile köy ve kasaba hayatı üzerine yararlı bilgiler sağlamıştır (Manka, 1997, s.65).

Halkevlerinin Dil ve Edebiyat kolunun görevlerinden biri de kütüphane ve yayın kolu ile çalışmalarını birleştirerek yörenin tarih, folklor, sanat, edebiyat, iktisat gibi özelliklerine ait önemli araştırmaları yayımlamak olmuştur (Karpaz, 1974, s.74). Yayımlanacak kitaplar Halkevi Yönetim Kurulunun onayı ile belirlenmiş, basımı ve dağıtımı kütüphane ve yayın kolunun sorumluluğunda bulunan kitaplar basıldıktan sonra kopyaları Halk Partisi Sekreterliğine, tüm Halkevlerine/Halkodalarına ve Halkevi dergilerine gönderilmiştir. Halkevleri tarafından yayımlanan çeşitli konulardaki kitap ve kitapçıklar kabaca 4 kategoriye ayrılabilir:

1. CHP'nin siyasi ideolojisini yaymak amacıyla hazırlanan kitaplar: Bunların kapsamında daha çok konuşmalar, yıldönümü kutlamaları haberleri ve diğer siyasi etkinlikler vardır.
2. Halkevi faaliyetlerini anlatan kitaplar: Bu kitaplar (her zaman çok objektif bir biçimde değilse de) Ankara'da partinin merkez bürosu tarafından yayımlanan bir genel raporla pekiştirilmiştir.
3. Edebî çalışmalar, yerel şiirler, yazarlar ve ozanlar hakkında monograflar, yerel folklor ve müzik koleksiyonlarını kapsayan kitaplar.
4. Yerel toplulukların tarihi ve sosyal yapısı üzerinde yapılmış araştırmaları içeren kitaplar: Bu çalışmaların bazıları çok yüksek niteliklidir ve Türk toplumunun en titiz araştırmacıları tarafından bile göz ardı edilemez (Karpaz, 1974, s.77).

Ne yazık ki, Halkevi yayınlarının hepsini kapsayan bir bibliyografya bulunmamaktadır. Avni Çandar'a ait olan Halkevi yayınlarını topluca gösteren iki bibliyografyadan ilki 1939'da, ikincisi de 1941 yılında yayımlanmıştır. Halkevleri yayınlarının tümünü ele alan üçüncü ve son bibliyografya ise 1944 yılında Hasan Taner tarafından yayımlanmıştır. Bu bibliyografyaya göre 1932'den 1944'e kadar

olan sürede yayın yapan Halkevi sayısı 83'tür. Bu Halkevlerinin çıkardığı eserler ise büyük-küçük toplam 492 kitap ve broşürdür.

Bu çalışmalar ve ürünleri olan yayınlar, toplumsal alt gruplar arasındaki sosyal hareketlilik ve Türkiye'de yeni sosyal grupların doğması hakkında çok değerli sosyolojik bilgi ve görüş açısı sağlamaktadır. Kırsal kesime ilişkin sorunları konu alan çalışmalardan yararlanılarak nitelikli yöneticilerce birçok rapor yazılmış ve Türk köyleri için kalkınma projeleri önerilmiştir. (Karpaz, 1974, s.78).

Halkevlerince çıkarılan kitap ve kitapçıklar yalnızca ideoloji aşılama ya da yapılan araştırmaların sonuçlarını yayımlama amaçlı olmamış, birçok yayın, özellikle kitapçıklar, insan ve hayvan sağlığı, yeni yasal prosedürlerin ve el becerilerinin öğretilmesi gibi uygulamalı ve eğitici konuları ele almıştır. (Karpaz, 1974, s.78).

Halkevlerince kitap ve dergilerin yayımlanmasının genel olarak yazma ve gazetecilik konularına büyük ilgi doğurduğu söylenebilir. Türkiye'de ilk kez böylesine yaygın bir iletişim sistemi oluşturulması, yeni matbaaların kurulması, profesyonel baskıların doğması, 1928'de yaşama geçirilen Latin Alfabesinin yaygınlaşması ve sonuçta taşrada yerel olarak yayımlanan dergi, gazete ve kitapların hızla çoğalmasına neden olmuştur (Karpaz, 1974, s.70).

Halkevleri yayımladığı kitap ve dergiler, kurulan kütüphaneler ve açılan okuma-yazma kursları ile Türkiye'de okur yazar oranının artırılması ve basılı kitapların okunması yönünde önemli katkılar sunmuştur.

1.2.2. Güzel Sanatlar Şubesi

Halkın güzel sanatlara olan ilgisini ve sevgisini artırmak, güzel sanatların gelişmesine çalışmak amacı taşıyan bu şube müzik, resim, heykel, mimari, süsleyici sanatlar alanlarında çalışan profesyonel veya amatör unsurları bir araya toplamış; Batı müziğinin ve batı müzik tekniğinin kökleşmesine, halk arasında söylenen halk türkülerinin derlenmesine ve batı tekniğine göre Türk müziğinin icra edilmesine ve gelişmesine katkıda bulunmuştur. Millî oyunları teşvik ederken, bu oyunların özgün kıyafet, saz, türkü ve edalar ile oynanması ve gösterilerde bunlara

yer verilmesi konusunda çalışma yapan Güzel sanatlar Şubesi, koroların, orkestraların ve bandaların kurulmasına ve çalışmasına da yardım etmiştir (İğdemir, 1974, s.122). 1935 yılındaki yönetmeliğin öztürkçeleştirilmesi sırasında “Ar Şubesi” adını alan şube 1940'da yeniden Güzel Sanatlar Şubesi olarak adlandırılmıştır.

Halkevlerinin ilk yönetmeliğinde Güzel Sanatlar Şubesi'nin resim, heykeltıraşlık, mimarlık gibi alanlarla süsleme sanatları ve diğerlerinde sanatçıları ve yetenekli gençleri bir araya toplayıp himaye ve gelişmelerini sağlayacağı belirtilmiştir. Ayrıca Halkevlerinin müsamere programlarının müzik kısmını da bu şube hazırlamıştır (CHP, 1934, s.34, 33). Müzik çalışmalarında halkın müzik zevkini arttırmak ve yükseltmek amaçlanarak uluslararası modern müzik ve halk türkülerinin esas tutulması sağlanmıştır.

Halkevleri oluşturulurken güzel sanatlar şubesine büyük bir önem verilmiştir. İsmet İnönü değişik konuşmalarında güzel sanatların ve bu şubenin öneminden bahsetmiştir. Cumhuriyetin kurucusu Atatürk ise Onuncu Yıl Nutku'nda “Türk milletin tarihî bir vasfı da güzel sanatları sevmek ve onda yükselmektir.” demiştir.

Bu şubenin bir diğer etkinlik alanı ise güzel sanatlarla ilgili kurslar açmak, millî marşları öğretmek olmuştur. Halk arasında ve köylerde söylenen millî türküler ve bunların notaları ile millî oyunlar bu kolun etkinlik programı arasında yer almıştır.

Bu alandaki çalışmaların amacı tek bir hedefe yöneliktir: Ulusal bir sanat anlayışı geliştirmek, ulusal değerlerimizi Batı tekniğiyle işleyerek daha rafine, daha yüksek nitelikli eserler ortaya koymak ve bunları tüm ülkeyle paylaşmak.

Güzel Sanatlar Şubesinin kullandığı iletişim araçları daha çok organizasyona yönelik etkinlikler olmuştur. Resim, heykel, fotoğraf sergileri ve oluşturulan koro, orkestra ve bandaların verdiği konserlerle, çalışmaların kitlelere yayılması amaçlanmıştır. 1936 yılında Halkevlerinde 75'i resim sergisi olmak üzere toplam 147 sergi açılmış, 1049 konser verilmiştir. 1938 yılında ise toplam 267 sergi açılmış, 1420 konser verilmiştir (CHP, 1939, s.28).

Ulusal kültürün en zengin değerlerinden biri olan Halk oyunları da Halkevlerinin açılmasıyla dirilmiştir. Halkevlerinin 1932–1950 yılları arasındaki çalışmaları sırasında ülke çapında 1500 halk oyunu ortaya çıkarılmış, özgün kıyafetlerle oynanmış ve öğretilmiştir. Ayrıca derlenen halk türkülerinin batı tekniğiyle çok seslendirilerek çağdaş eserler icra edilmesi de bu kolun önemli etkinliklerinden biri olmuştur.

Güzel Sanatlar Kolunun çalışmaları arasında 1946 yılında hazırlanan "Halkevlerinde Halk Müziği ve Halkoyunları" adlı rehber broşür, Halkevleri şubelerine radyo gönderilerek radyo aracılığı ile müziğin sevdinirip yaygınlaştırılması da gelmektedir. 1940 yılına kadar 162 Halkevi şubesine radyo gönderilmiştir. Bunun yanı sıra 1940 yılında 38, 1945 yılında 44 ve 1948 yılında da 49 Halkevi'nin sinema makinesi olduğu sanılmaktadır. 1940 yılına kadar ise 109 ev bando takımı oluşturmuştur. Karagöz oyununun canlandırılması için de şubelere karagöz takımları ve ilgili broşürler gönderilmiştir (CHP, 1941, s.35).

Halkevlerinin halk kitlelerine seslenerek, toplumu bilgilendirmek üzere kullandığı araçlardan biri de hoparlörlerdir. Bazı Halkevlerinin dışına kurulan hoparlör tesisatı ile Ankara Radyosunun yayınları halka dinletilirken ayrıca Halkevi tarafından hazırlanan kısa konuşmalar ve öğütler de yayımlanmıştır. Hoparlörle yapılan yayınlarda 1944 yılında Balıkesir ve İzmit Halkevleri göze çarpan bir varlık göstermiştir. Bu yayınlar arasında şiirler, halk türküleri, atasözleri ile türlü meseleleri bir kaç kelime ile ifade eden güzel öğütler de vardır (CHP, 1945, s.8, 9). Bununla birlikte Halkevlerinin yayınladığı kitap ve dergilerde güzel sanatlara ilişkin çok sayıda incelemeler de yayınlanmıştır.

1.2.3. Temsil Şubesi

Halkevlerinin en büyük amacının halk terbiyesi olduğu göz önünde bulundurulduğunda, temsil kolunun bu terbiyenin en verimli ve önemli araçlarından biri olduğunu söylemek mümkündür. Bu kol, yurt içinde tiyatro sevgisini ve tiyatro zevkini kökleştirmeye çalışmış, yetenekli gençleri bir araya toplayarak temsiller hazırlamıştır. Ahlakî, terbiyeci ve millî temsillerle halka iyi şeyler telkin etmeye

çalışıp, Kukla ve Karagöz gibi halk sanatlarından da faydalanmayı ihmal etmemiştir (İğdemir, 1974, s.123).

Halkevlerinin ilk yönetmeliği olan Teşkilat, İdare ve Mesai Yönetmeliğinde, şubeler arasında en az bahsedileni temsil şubesi olmuş ve yalnızca iki madde hâlinde düzenlenmiştir. Bu maddelerde Halkevlerin de temsil grubu oluşturulacağı ve oynanacak oyunların Genel Yönetim Kurulu tarafından saptanacağı ya da onayından geçeceği belirtilmiştir.

Bu kol, tiyatro sevgisinin ülkede kökleşmesinde öncü bir rol üstlenmiştir. Hevesli ve yetenekli gençlerin oluşturduğu temsil grupları, başta oyunların sahneleneceği salon, dekor ve kostümler, sahneye konulacak piyes metinleri olmak üzere her konuda desteklenmiştir.

1940 Yılında hazırlanmış olan Halkevleri Çalışma Yönetmeliğine göre bu kolun başlıca görevleri şunlardır;

- a. Halkevlerinde bir hayat ve hareket uyandırmak,
- b. Yörenin tiyatro gereksinimini karşılamak,
- c. Gençleri güzel ve serbest konuşmaya alıştırmak,
- d. Gençlerin fikir, dil, sanat alanında eğitilmesine katkıda bulunmak,
- e. Tiyatro oyuncusu olabilecek yeteneklerin ortaya çıkarılmasını sağlamak,
- f. İyi hatipler (konuşmacılar) yetiştirmek,
- g. Yurt ve toplum için yararlı telkinlerde bulunmak (CHP, 1940, s.43).

Temsil kolunun işlevi yalnızca oyunlar sahneye koymakla kalmamış, kültür düzeyinin yükseltilmesi, görsel öğelerin desteğiyle eğitsel çalışmalarda bulunulması, boş zamanların en iyi şekilde değerlendirilmesi ve sosyal dayanışmanın geliştirilmesi hususlarında çok önemli görevler de üstlenmiştir.

Halkevlerinin açılmasından önce, tiyatrolarda kadın oyuncuların rol üstlenmesi büyük bir sorun yaratmakta, geleneksel değer yargıları nedeniyle kadınlar tiyatrolarda oynamak istememekte ancak azınlıklara mensup olanlardan bir kaç kişi bu işi yürütmekteydi. Bu nedenle zorunlu olarak kadın rollerini de kılık

değiştirmek suretiyle erkekler üstlenmek zorunda kalmaktaydı. Halkevleri açıldıktan sonra, Yönetmeliğe özellikle eklenmiş olan “Piyeslerdeki kadın rolleri hiç bir bahane ile erkeklere verilemez” şeklindeki hüküm, çok etkili olmuş ve bu konudaki tabu da bu yolla yıkılmıştır (CHP, 1940, s.4–6).

Bu kolun görevleri arasına geleneksel sahne sanatlarımızdan olan Kukla-Karagöz'ün desteklenmesi için de özel hüküm konulmuştur (Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, 1940, m. 48). Böylece Karagözün büsbütün unutulup belleklerden silinmesi önlenmiştir.

Bu kolun bir diğerk etkinlik alanı da sinema olmuştur. Temsil kolunun görevleri arasında sinema ile halka eğlendirici ve eğitici filmler göstererek dolaylı bir halk eğitiminde bulunmak da vardır. Sinemanın halkın fikir ve zevkini yükseltmesi ve bilgi düzeyinin yükselmesinde aracı olması amaçlanmıştır. Göze ve kulağa hitap eden iletişim araçlarından olan sinema, Halkevlerine 1935'lerden itibaren girmeye başlamıştır. Bütçesi imkân veren her Halkevi sinema makinesi almıştır. Birçok Halkevi raporunda en önemli dilek olarak sinema veya projeksiyon makinesi belirtilmiştir. Halkevlerinin sinemayı bir gelir kaynağı olarak değil, tiyatrodaki, karagöz ve kuklada olduğu gibi yeni ve cazip bir aşılama aracı olarak almaları bir tamimle Halkevlerine bildirilmiştir (CHP, 1940, s.16). 1939 yılında Halkevlerinde 1557 sinema gösterimi yapılmıştır (CHP, 1940, s.20). Tiyatro ve sinema çalışmalarıyla kesinlikle ticari amaç güdülemeyeceğı, filmlerin parasız olarak gösterileceğı hükme bağlanmıştır. Ancak filmlere küçük bir konser, piyes veya yerli türkü eklenerek müsamere şekli verildiğı takdirde sosyal yardım amaçlı olarak para alınabileceğı, fakat bu şekildeki müsamereelerin sayısının yılda 12'yi geçemeyeceğı kurala bağlanmıştır (Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, 1940, m. 49 – 52).

Halkevi sahnelerinde yalnız millî tezleri savunan konularda piyesler temsil edilmesi esas alınmıştır. Konular, “genel Türk tarihi ile ulusal mücadelenin her biri bir millete edebiyat, şeref ve iftihar sermayesi olabilecek sayısız safhaları, Türkün güzel ahlâkı, yüksek faziletleri gibi” kaynaklardan alınmıştır. “Saltanatla cumhuriyetin, irtica ile inkılâbın, modern okulla köhne medresenin, iyi vatandaş ile fena vatandaşın, toplum çıkarlarıyla şahsi çıkarların, yeis ve bedbinlikle ümit ve

nikbinliğin mukayesesi gibi daha sayılabilecek mevzular da Halkevlerinin” temsil kolunun faaliyetlerine kaynaklık etmişlerdir (Hâkimiyeti Milliye, 1932, s.3).

1938 yılında Halkevleri tiyatro repertuarında 85 tiyatro eseri olduğu tespit edilmiştir (CHP 1939’da Halkevleri, 1939, s.14, 15, 16, 17). 1945 Yılında yayınlanan “CHP Halkevleri Temsil Kolları İçin Kılavuz” isimli broşür, bu kolun çalışmaları için yönlendirici bir kaynak olmuştur. Halkevlerinde ilk sahnelenen oyun Faruk Nafiz Çamlıbel’in yazdığı “Akın” isimli oyun olmuştur.

Halkevi sahnelerinde verilen temsiller her yıl giderek artmış, 1933 yılında 511 temsil verilmişken, bu sayı 1939’da 2921’e yükselmiştir (CHP, 1945, s.20, 21). Temsillere verilen önem öyle büyüktür ki; bir Halkevinin Halkevi olabilmesi için sahip olması gereken temel öğelerden biri sahne olmuştur. 1935 Yılında en fazla temsil, 73 temsille Ankara’da verilmiştir. Ankara’yı 67 temsille İstanbul ve 34 temsil ile Kastamonu izlemiştir. Kastamonu Halkevinin bu koldaki yoğun çalışması dikkati çekicidir. 1940 yılına ait Halkevleri broşüründe sahneye konan temsillere gösterilen ilgi şöyle anlatılmaktadır: “Halkevlerinin eğlenip görmeye, telkin edilip öğrenmeye hazır kalabalıkları en kolay kendine çeken çalışmaları başında temsil gelmektedir. İlkel dekor ve makyajlarla yapılan temsiller bile bir kaç defa daha oynamayı gerektirecek bir ilgi ile karşılanmaktadır. Yapacakları telkin muhasebelerine ve fikir hasbi hallerine toplu bir ilgi çekmek isteyen Halkevleri en tesirli çare olarak o günkü programlarına büyük küçük bir temsil ilavesini düşünmektedir (CHP, 1940, s.14).”

Temsiller ve sinema filmleri, halkın günlük yaşamdan uzaklaşarak eğlenirken öğrenebilecekleri ve düşünebilecekleri bir ortam yaratması ve dramatik yapıları nedeniyle halkın belki de en fazla ilgisini çeken iletişim araçları olmuştur. Kültür ve ideoloji aşılama için en fazla kullanılan iletişim araçlarından biri de sinemadır. 1930’lu-1940’lı yıllarda tam bağımsızlık politikası izleyen Türk devleti Halkevlerinde kendi ulusal kültürünü oluşturmaya çalışmış, sinema ve temsilleri bu politika doğrultusunda özenle seçmiş, hatta kendi eliyle çektiği filmleri göstermiştir. Örneğin bir Halkevi tarafından Kırkpınar güreşlerini anlatan bir film çekilmiş; ayrıca Basın Yayın Genel Müdürlüğü tarafından çekilen on beş filmin faydalı görülen bölümleri seçilerek yeni bir film yaptırılmıştır (CHP, 1945, s.14).

Temsil kollarınca sahneye konan piyesler nitelikleri açısından bazı eleştirilere de uğramıştır. Öyle ki, Sabahattin Eyüboğlu, Mavi ve Kara adlı kitabında, Halkevinde sahneye konan piyeslerden şöyle söz etmektedir: “Bir zamanlar okullarda Halkevlerinde bir yerli tiyatro salgını vardı. Sahneye sözüm ona memleketimizin insanları konurdu. İnsan olmadıkları için Türk de olamayan yerli kılıklara bürünmüş birtakım yersiz kahramanlar, en büyük sözlerle, en küçük gerçeğe varamadan yürekler acısı bir oyuna girer, seyirciyi tiyatrodan da, yerli gerçekten de soğuturlardı. O yoldan ne memlekete gidebilirdik, ne de tiyatroya” (Eyüboğlu, 1994, s.252).

Sabahattin Eyüboğlu’nun bir sanatçı duyarlılığı ile getirdiği bu eleştirinin haklılık payı olsa da Halkevi sahnelerinin belli amaçlarla kurulmuş amatör sahneler olduğu ve salt temsil sahneye koymaktan öte işlevler üstlendiği de unutulmamalıdır. Nitekim 1939’da yayımlanan Halkevi kitapçığında bu konuya değinilerek şöyle denmiştir: “Halkevi sahneleri, elbette Türk milletinin ideali bir sahne değildir. Ancak, kadının sahneye çıkışının ve alelumum sahnenin bu memlekette yakın zamanlara kadar haksız yere uğradığı lanetlemeyi göz önüne getirince, Devlet ve Parti eliyle tutulan bir sahne hareketinin ne derin bir manayı ihtiva edeceği kolaylıkla anlaşılabilir. Sadece bu bakımdan bile önemli bir ifade olan Halkevi sahnesinin gayretli amatörler elinde yer yer muvaffak olduğunu da söylemek zevkli bir kadirşinaslık olur” (CHP, 1939, s.4).

1.2.4. Spor Şubesi

Millî karakteri kökleştirmeye, millî bünyeyi sağlamlaştırmaya, memlekete sıhhatli, ahlaklı ve mert insanlar yetiştirmeye yarayan bir araç olarak yararlanarak belirli ilkeler doğrultusunda sportif çalışmalar yapmayı amaçlayan Spor Şubesi; millî sporlarımızın canlanmasına çalışmak, mahalli şartlar ve imkânlardan faydalanarak sporun her çeşidini gençler arasında yaymak, yarışmalar düzenlemek yoluyla bu amacına ulaşmayı hedeflemiştir (CHP, 1939, s.4).

Halkevlerinin kuruluşundan beri ismi hiç değiştirilmemiş olan iki şubesinden biridir. Spor şubesi açılırken öncelikle, sporun ve bütün beden hareketlerinin bilimsel yöntemler ve kurallar içinde sistemli ve planlı bir şekilde yapılması gerektiği

düşüncesinden hareket edilmiştir (Halkevleri Teşkilat, İdare ve Mesai Talimatnamesi, 1934: m. 42,43). Spor kulüplerinin yurdun her bir tarafında açılması ve gençlerin bu kulüpler bünyesinde çalışmalarının yararlı olacağı düşünüülerek Halkevlerine bunu sağlamak görevi verilmiştir.

Devletleştirilmiş olan “beden eğitimi” alanında Halkevlerine verilen görev, Beden Eğitimi Kanunu'nun 14. maddesine göre şu şekilde belirlenmiştir: “Halkevleri kendi mensuplarına ve arzu edenlere kapalı veya açık salonlarında, Beden Terbiyesi Genel Direktörlüğü ile müşterek olarak tertip edilecek programlara göre jimnastik, eskrim, güreş, yürüyüş, salon oyunları ve millî rakslar gibi beden eğitimi hareketlerini yaptırabilirler”.

Halkevlerinin spor şubeleri kendilerine mahsus bir spor kulübü açmayı hedeflememiş, mevcut bütün spor kulüplerini desteklemek ve yardımda bulunmayı amaçlamıştır. Bu şubenin çalışmalarında dikkati çeken bir başka husus da o zamana kadar sporun yalnızca gençliğe mahsus bir uğraş sayılması düşüncesini ortadan kaldırması olmuştur. Halkevi şubelerinde her yaştaki kişilerin kendine göre yapabilecekleri spor hareketleri olduğu düşüncesi yaygınlaştırılmıştır. “Sağlam fikirler, sağlam insanların arasında bulunur” prensibiyle hareket edilmiş ve spor, ulusal karakteri kökleştirmeye, memlekete sıhhatli, ahlaklı mert insanlar yetiştirmeye hizmet eden bir araç olarak görülmüştür (İğdemir, 1974, s.123).

Spor dalları içinde jimnastik en başta sayılmıştır. Haftanın belli günlerinde arzu edenlere belli bir program çerçevesinde jimnastik yaptırılacağı, derslerin alanında uzman kişiler, beden eğitimi öğretmenlerinin vereceği açıklanmış, özellikle millî sporlarımızdan olan güreş ve ciride ayrı bir önem verilmiştir.

Halkevlerinde yapılacak diğer sportif çalışmalar arasında eskrim, boks, dağcılık, kayak, yüzme, kürek, yelken, avcılık, bisiklet, yürüyüş, okçuluk sayılmıştır. Halkevleri Çalışma Talimatnamesinde belirtilen spor dalları yanında atletizm, voleybol, basketbol, tenis ve gülle atma gibi dallarda da etkinlikler gerçekleştirilmiştir (CHP, 1943, s.13).

Ülkeyi tanımak için geziler yapılması da bu şubenin görevleri arasında yer almıştır. Spor çalışmaları için 1940 yılında 50 Halkevinde salon, 60 Halkevinde avlu, 18 Halkevinde avlu ve jimnastik aleti, 15 Halkevinde güreş minderi, 50 Halkevinde voleybol aracı, 7 Halkevinde basketbol aracı, 30 Halkevinde satranç takımı, 6 Halkevinde kayak malzemesi bulunduğu belirlenmiş; 12 Halkevi şubesi dağcılık, 14 Halkevi şubesi su sporları ve 30 Halkevinde cirit dalında çalışmalar yapıldığı ortaya çıkmıştır (CHP, 1940, s.17).

1939 yılında kayak sporuna ağırlık verilmiş, Bursa Halkevi'ne 30, Kütahya Halkevi'ne 24 çift, Kars, Sarıkamış, Sivas, Kayseri, Van, Bitlis, Muş, Ağrı, Hasankale, Bolu, Gerede, Halkevlerine 10'ar çift, Erzurum ve Ankara Halkevlerine ise yirmişer çift kayak ve kayak ayakkabısı gönderilmiştir (CHP, 1941, s.44).

1935 Yılında 47.579 kişiye 1867 kursla spor dersi verilmiştir. 1940 yılında ise 612 spor gezisi düzenlenmiş ve bu gezilere 21.723 kişi katılmıştır. Geleneksel sporlardan biri olan yağlı güreşi desteklemek amacıyla Kırkpınar güreşleri yıllarca Halkevleri tarafından düzenlenmiştir (CHP Halkevleri ve Halkodalarının 1940 Çalışmaları, 1940, s.45).

Tüm uğraşlara karşın kadınların sosyal çalışmalara katılmaları oldukça kısıtlı olmuş, özellikle spor şubesinde çok az sayıda kadın üye yer almıştır.

1.2.5. İctimai Yardım Şubesi

1935 yılında Sosyal Yardım Şubesi adını alan İctimai Yardım Şubesi; faaliyetlerini Halkevlerinin ilk kez kapatılışına kadar sürdürmüş, sosyal yardım kolları Türk milletinin en büyük özelliği olan, muhtaçlara, din ve millet farkı gözetmeksizin yardım elini uzatma özelliğinin teşkilatlı ve en yararlı şekilde geliştirilmesine çalışmıştır.

Muhtaçlara yardım etmek, dispanserler veya gezici doktorlarla hastaların imdadına koşmak, okullardaki çalışkan ve fakir çocukları koruyarak ihtiyaçlarını sağlamak, işsizlere iş bulmak, halkın sağlık bilgisini artırmak için konferans, kitap, broşür, levha ve filmlerden yararlanmak, sosyal yardım için gereken bütün tedbirleri almak

ve memlekette sosyal yardım fikrini yaymak bu kolun belli başlı amaçları arasında sayılmıştır (İğdemir, 1974, s.124).

Bu amaçlardan yola çıkan birçok Halkevi yalnız kendi şubelerine verdiği paralı müsamere kaydından yararlanarak diğer şubelerle ortaklaşa toplantılar, eğlenceler düzenlemişler ve elde ettikleri kazancı en gerekli yerlere harcamak için tedbirler almışlardır (CHP, 1937, s.14).

Yönetmelikte ise Şubenin amacı şu şekilde belirtilmiştir: “Halkevinin bulunduğu yerdeki yardıma muhtaç kimsesiz kadınlar, çocuklar, malûller, yaşlılar ve hastalar gibi kişiler hakkında toplumun şefkat ve yardım duygularını uyandırmak ve yükseltmek”(Halkevleri Teşkilat, İdare ve Mesai Talimatnamesi, 1934, m. 47).

1.2.6. Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi

Bu kolun amaçları, okuma ve yazmayı halk arasında geniş ölçüde yaymak, halkın bilgisini artıracak dil ve uzmanlık kursları açmak, teknik bilgileri halk arasında yaymak, el sanatlarını teşvik etmek olarak belirlenmiştir (İğdemir, 1974, s.124).

Bu şubenin öncelikli hedeflerinden birisi de halkın bilgisini yükseltecek her türlü yetiştirme hareketlerinin ilerleyip genişlemesini sağlamak ve korumak olmuştur. Bu doğrultuda Türkçe, temel fizik, temel kimya, dikiş, nakış, ütö-kola, şapkacılık, çiçekçilik, muhasebe, bağcılık, arıcılık, elektrikçilik, yabancı dil, hesap, daktilo, tarih ve yurt bilgisi, müzik, resim, fotoğrafçılık, itfaiyecilik, köy kâtiplerini yetiştirme, telgrafçılık, bahçıvanlık, kitap ciltleme alanlarında kurslar açılmıştır (CHP, 1940, s.66–67).

İlke olarak kursları Halkevi mensuplarının fahri olarak vermeleri benimsenmiş, Halkevlerinde böyle birinin bulunmaması halinde ücretli öğretmen tutulabileceği belirtilmiştir (Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, 1940, m.82). Kurs sonunda başarılı olanlara Halkevi salonlarında törenle diploma verilmiştir.

Halkevi şubeleri arasında en yoğun çalışmalarda bulunanların başında bu şube gelmektedir. Bu şubenin açtığı kurslarla yetişkin nüfusun okuma yazma oranı yükselmiş, ayrıca toplumsal kültür düzeyinin yükselmesi de sağlanmıştır. Atatürk,

bu şubeye büyük önem vermiş, Halkevlerinin açıldığı, gün gönderdiği mesajda şunları söylemiştir: “Millet, şuurlu birbirini anlayan, birbirini seven, ideale bağlı bir halk kütlesi halinde teşkilatlanmalıdır. En kuvvetli ders vasıtalarına, en yetişkin muallim ordularına malik olmak kâfi değildir. Halkı yetiştirmek, halkı bir kütle haline getirmek için ayrıca bir millî halk mesaisinin tanzimini ihmal etmeyeceğiz” (Göğüş, 1974, s.176).

Halkevleri; halkçılık ilkesine bağlı kalınarak Türk halkını uyandırmak, bu uyanışın gücüyle, halkı gerçek bir halk yönetimi sürecine hazırlamak işlevini bilhassa bu şube aracılığı ile yerine getirmeye çalışmıştır. Atatürk, Halkevleriyle, devrimin halsiz olamayacağı, halsiz gelişmeyeceği, halk yönetiminin ancak somut, bilinçlenmiş halk kaynağıyla gerçekleşebileceğini göstermek istemiştir (Kansu, 1974, s.184, 185).

Bu şube tarafından açılan kursların en önemlisi Türkçe okuma yazma kursu olmuştur. Yeni bir alfabenin benimsendiği, okuma-yazma oranının düşük olduğu bir ortamda okuma yazma kursları büyük hizmet görmüş ve ilgi çekmiştir (CHP: 1940, s.63). Türkçe okuma-yazma kurslarından sonra en fazla ilgi gören kurslar yabancı dil, biçki dikiş, müzik, çiçekçilik-şapkacılık, stenografi kursları olmuştur. Kurs konulan, yörelere göre değişkenlik göstermiştir. Örneğin; Aydın Halkevi konservecilik, Tekirdağ Halkevi bağcılık, Bursa Halkevi İpek Filatür, Erzurum, Gümüşhane, Kars ve Ağrı Halkevi dokumacılık kursları açarak halkı çevrenin özellikleri ve ihtiyaçları doğrultusunda yetiştirmişlerdir (CHP, 1945:15).

Halkevlerinin bulundukları yörelerin ekonomik ve coğrafik özelliklerine göre açtıkları kurslar da yöre halkının ekonomik faaliyetlerinde ve günlük yaşamlarında faydalı olarak tam anlamıyla bir halk eğitimi örneği vermiştir.

1.2.7. Kütüphane ve Neşriyat Şubesi

Her Halkevinde bir kütüphane ve okuma odasının bulunması Halkevinin ilk şartlarından sayılmış, Halkevinin bulunduğu yörede başka kütüphane varsa bunlarla işbirliği yapılması, Halkevi dışındaki farklı yerlerde ve yakın köylerde de okuma odaları açılması, seyyar kütüphaneler düzenlenmesi, bu kolun görevleri

arasında yer almıştır. Ayrıca kahvelerde sahiplerinin onayıyla okuma günleri düzenlenmesi ve güzel okuma yeteneğine sahip bir yurttaşa uygun görülen eserler yüksek sesle okutularak halka dinletilmesi de bu kolun faaliyetleri arasında görülmüştür (CHP, 1940, s.18). Kütüphane ve neşriyat şubesinin bir görevi de Halkevlerinin bütün yayınlarını bastırmak ve dergiler hariç tüm yayınları parasız olarak dağıtmak olmuştur (CHP, 1940, s.27).

Bu şubeye büyük önem verilmiş ve bir yerde Halkevi açılabilmesi için mutlaka Kütüphane ve Neşriyat Şubesinin bulunması koşulu aranmıştır. Buna gerekçe olarak da kütüphanelerin halkın bilgi düzeyinin ilerlemesinde en büyük etken olması gösterilmiştir (Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, 1940, m. 89).

Halkın kültür seviyesini yükseltmenin, halka Kemalizmin esaslarını, millî tarihi öğretmenin ve her türlü bilgiyi halk arasında yaymanın ancak bu konulara dair yazılmış kitapları halka okutmakla mümkün olacağı düşüncesinden hareket edilerek Halkevlerinin bu koluna önemli görevler yüklenmiştir (İğdemir, 1974, s.124). Halkevleri, kütüphanelerden halkın azami derecede faydalanabilmesi için gece geç saatlere kadar ve hafta sonlarında da açık kalmasını sağlamıştır.

Tüzükler yoluyla Halkevi Kütüphanelerinde bulunabilecek kitap tiplerini katı bir şekilde düzenlenmiş; tüm dini yayınlar, Türk devriminin ideolojisine karşıt kitaplar, Türklerin ulusal çıkarlarına ve bilime aykırı görüşleri veya yabancı rejim ve ideolojileri anlatan kitapların kütüphanelerde bulunması engellenmiştir. Aynı şekilde kütüphanelerin bu tür eğilimleri yansıtan, moral bozucu, kötümser ya da cinayet ve intiharları anlatan ya da gençlere kötü alışkanlıklar öğreten kitaplar bulundurması da yasaklanmıştır (Karpat, 1973, s.80).

Düşünce kontrolünün başta gelen temsilcisi olan Genel Sekreter ve Basın Genel Müdürlüğü düzenli olarak ahlaki, siyasi ve toplumsal eksiklikleri bulunduğu gerekçesiyle Halkevi Kütüphanelerine alınmayacak kitap ve oyunların listesini yayımlamıştır (Karpat, 1973, s.80).

Bu şubeler aracılığıyla önemli şair ve yazarların doğum ve ölüm yıldönümlerinde, belli olayların yıldönümlerinde kitap sergileri açılması kararlaştırılmıştır (Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, 1940, m. 100, 103.).

Halkevleri ilk açıldığında okuma-yazma oranı çok düşük olduğu için okuryazar olmayanların da kitaplardan yararlanabilmesini sağlamak amacı ile yönetmeliğe, uygun zamanlarda okuma günleri düzenleneceği, mahalle ve köy odalarında okuma yeteneği iyi olan bir vatandaşın uygun görülen bir yapıtı yüksek sesle vatandaşlara okuyacağı hükmü konulmuştur (Halkevleri Teşkilat, İdare ve Mesai Talimatnamesi, 1934, m.58). Bu hüküm 1940 Yılında kabul edilen yönetmelikte yer almamıştır.

CHP, Halkevlerini desteklemek için çok sayıda kitap göndermiştir. Halkevlerinin kütüphanecilik girişimi 1933 yılında 59444 kitapla başlamış, bu ilk yıl kütüphanelerden 150000 kişi yararlanmıştır (CHP, 1935, s.204). Her sene hızla artan kitap sayısı 1939'da 349000'e çıkmış, okuyucu sayısı 2 milyonu aşmıştır. 1939 yılında Halkevi başına 1133 kitap, 5454 okuyucu düşmektedir (CHP, 1940, s.19). İstatistik Genel Müdürlüğü verilerine göre 1944–1945 yılları arasında Halkevi Kütüphanelerinden en fazla yararlananlar, sırasıyla öğrenciler, öğretmenler, sivil, askeri memur ve subaylardır. Aynı istatistiğe göre; 1945 yılında Halkevlerinde 395, Halkodalarında 366 kütüphane bulunmaktadır. Buralardaki toplam kitap sayısı ise 722 bine ulaşmıştır (TC Başbakanlık, 1946, s.37).

Kütüphaneleri en çok öğrencilerin kullanması Halkevlerinin vatandaşları daha çok öğrencilik yıllarında onlara uygun ders çalışma ortamları sağlayarak kendisine çekmesini sağlamıştır. Birçok şehir ya da kasaba ve köy kütüphaneyi Halkevi ile tanımış, gazete ve dergi okumak için bile olsa halk kütüphanelerden yararlanmış ve okuma alışkanlığı edinmiştir. Kültürü yazılı olarak saklayan ve ileten en önemli öğeler olan kitaplar kütüphanelerde halka sunularak yararlanmaları ve belli bir doğrultuda olsa da bu kültürü edinmeleri amaçlanmıştır.

1.2.8. Köycülük Şubesi

Köycülük Şubesi'nin asıl görevi; köylerin toplumsal, sıhhi, ruhsal gelişmelerine ve köylü ile şehirli arasında karşılıklı sevgi ve birlik duygularının güçlenmesine çalışmaktır (İğdemir, 1974, s.125).

Halkevlerinin temel amacı olan kitlelerin inkılâp ilkeleri doğrultusunda eğitimi, Köycülük Şubesi sayesinde felsefi ve sosyal yaşamda modernleşme çabalarının en yavaş yürüdüğü kırsal kesim insanına ulaşmayı hedeflemektedir.

Ayrıca, halk ile aydın kesim arasındaki anlayış farkını gidermek, aydınlara halkın millî kültürü tanıtırken halka da uygarlığı ve Cumhuriyet rejiminin ilkelerini aşlamak yönündeki ikili hedef, bu kolun çalışmalarında belirleyici olmuştur (Karpaz, 1973, s.55).

Köycülük Şubesi, hizmetlerin köye götürülmesi noktasında önemli bir görev ifa etmiştir (Gedikoğlu, 1974, s.145). Bu doğrultuda gerçekleştirilen organizasyonlarda ise sıklıkla yüz yüze iletişimden ve toplum önderlerinden yararlanılmıştır. Dolayısıyla Köycülük kolunun etkinlikleri tam anlamıyla bir halkla ilişkiler çabasıdır. Halkevliler bu faaliyetler kapsamında sık sık köylere gitmiş, uygun mevsimlerde köylerde törenler, bayramlar düzenleyerek temsiller vermişlerdir. Doktorlarıyla hasta köylüleri muayene ve tedavi etmişler, belirlenen köylerin kalkınması için çalışmalar yapmış ve köyün iktisadi durumunu düzeltmeye, sağlık sorunlarını gidermeye, altyapı ve eğitim sorunlarını çözmeye çalışmışlardır.

Halkevi görevlileri, kimi zaman köylünün şehirdeki işlerine katkı sağlarken Devlet dairelerindeki işlerini de takip etmişlerdir. Kısacası, talimatnamenin çizdiği programa göre köy kalkınması, köylü ile kentli arasındaki bağlılığın artması, temiz ve zengin Türk köyünün yaratılması ülküsü Halkevlerinin bu kollarına düşen en önemli ödev olmuştur (İğdemir, 1974, s.125).

Halkevlerinin Köycülük Şubesi Dershane ve Kurslar Şubesi ile işbirliği yapmış ve muhtaç köylü çocukların okutulması, okuma yazma bilmeyenlerin mektuplarının

yazılması gibi kolaylıklar sağlamıştır. Köy öğretmenleri ve eğitimcileri bu şubenin doğal üyeleri sayılmıştır. Halkevlerinin kurulduğu dönemde Türkiye’de 40 binden fazla köy olduğu, nüfusun dörtte üçünün köylerde yaşadığı ve köylerde okuma yazma oranının çok düşük olduğu göz önünde tutulursa, bu şubenin önemi ve işlevi ortaya çıkar.

1940 Yılında 317 Halkevinde Köycülük Şubesi açılmıştır (CHP, 1940, s.53). Köycülük şubesinin; köy gezileri, kurslar ve mektup yazma etkinliklerinin dışında köylerde tarımla ilgili konferanslar verilmesi, kukla, karagöz oynatılması, ödünç kitap verilip okuma odaları açılması, köylerde tiyatro oynanması, film gösterilmesi çalışmaları da olmuştur.

“İlk açıldıklarında bu amaçlarla 400 köye hitap eden Halkevleri, 1940 yılında 1900 köye ulaşmıştır” (Muğulkoç, 1974, s.145). Kemal Karpat, Halkevleri makalesinde, tüm bu çalışmalara karşın, köylerin ihmal edilmiş olduğunu ve Köycülük kolunun programının kentlerde gerçekleştirilen etkinliklerle karşılaştırılamayacak kadar yetersiz olduğunu söyler. (1974, s.61)

1.2.9. Müze ve Sergi Şubesi

Bu şube 1940 yılında yönetmelik değişikliği sırasında “Tarih ve Müze Şubesi” adını almıştır. Başlangıçta ise bu şube, Halkevi müzesi ve sergiler grubu olmak üzere iki gruba ayrılmıştı. Müze grubunun görevleri şunlardı:

1. Mensup olduğu Halkevi yöresindeki tarihî eser ve anıtların korunması için resmî makamları aydınlatmak,
2. Eğer Halkevinin bulunduğu yerde müze varsa onları zenginleştirmeye yoksa anıtların fotoğraflarını aldirmek, küçük modellerini yaptırmak. Anıtların üzerindeki yazıları alarak okunmasını sağlamak,
3. Tarihî önemi olan eski yazı, cilt, tezhip, divan, minyatür, çini, halı, nakış, eski millî giysi, yazmaları toplamaya çalışarak yerel müzelerin açılmasına hizmet etmek (Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, 1940, m.113).

Sergi grubu ise güzel sanat eserlerinin sergilenmesi ve halka tanıtılmasının yanı sıra yerli malı ürünlerinin tanıtılıp kullanılmasına önderlik etmiştir. Birçok Halkevinin Müze ve Sergi Şubesi, yörelerinin tarihine ilişkin yapıtlar yayınlamışlardır. Ayrıca birçok halkevi yöresinin tarihini ve atasözleri, maniler, millî masallar, yerel gelenekler gibi kültürel öğelerini araştırmış; sonuçları kitaplarda, broşürlerde ya da dergilerde yayımlanmış, elde ettiği tarihî eserler ve belgelerle devlet müzelerine katkıda bulunmuştur (CHP, 1948, s.15).

Müze ve Sergi şubesi yapılan araştırma sonuçlarını basılı yayın, konferans gibi iletişim araçlarıyla geniş halk kitlelerine yaymayı amaçlamıştır. Bulunduğu yerde resmî müze varsa arkeolojik eserlerle onu zenginleştirme, yoksa en yakın resmî müzeye gönderme görevini üstlenmiş, eski eserlerin bol olduğu yerlerde resmî müze kurulması için ilgililerle işbirliği yapmıştır (CHP, 1940, s.29).

Müze ve Sergi şubesi, folklor ve etnografya eşyalarının toplanarak birer müze kurulması yolunda önemli çalışmalar yapmıştır. 1943 yılında 33 Halkevinde folklor ve etnografya müzesi bulunmaktadır (CHP, 1940, s.14). Türk Tarih Kurumu bu şubelerin çalışmalarına katkıda bulunmuştur. Halkevlerinin bu şubesi aracılığı ile ulusal kültürü geliştirme amacına dönük olarak pek çok gezici sergi açılmış ve genç sanatçıların yeteneklerinin geliştirilmesine aracılık edilmiştir.

1.3. Halkevlerinin Kapatılması

Çok partili sisteme geçilmesiyle birlikte adeta CHP'nin yayın kuruluşu haline gelen Halkevleri çeşitli sıkıntılar yaşamaya başlamıştır. Dönemin iktidar partisi olan Demokrat Parti her ne kadar Halkevlerinin Türk milletinin millîleşme sürecinde üstlendiği rolü takdir ediyor olsa da Halkevlerinin CHP'nin yayın kolu olduğu gerçeğini de göz ardı edememiştir (Çeçen,1990, s.23).

Çok partili sistemle birlikte mecliste yer alan parti sayısı artmış CHP tek parti olmaktan çıkmıştır. Ancak meclise giren yeni partiler tabanlarından yöneticilerine kadar sadece CHP'nin sözcülüğünü yapan Halkevlerine karşı tavırlı davranmış hatta Meclis'ten onlara ödenek ayrılmasını yanlış bulduklarını ifade etmişlerdir. Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, Halkevlerinin yaşaması için yalnızca CHP odaklı değil,

tüm siyasi görüşleri kucaklayıcı bir yol izlemesi gerektiğini, halkevi ve halkodalarının bina ve malları ile birlikte partiden ayrılarak Medeni Kanun hükümlerine göre bir vakıf olması gerektiğini belirtmiş ancak bu öneri hayat bulamamıştır (Yeşilkaya, 1999, s.80-81.)

Nitekim Meclis'ten ayrılan ödeneğin kesilmesi Halkevlerinde yapılan faaliyetlerin de kesilmesine neden olmuştur. Ödenek sayesinde çıkarılan dergilerin basımı durmuş, düzenlenen halk gezileri yapılmaz olmuştur. Tabii olarak bu durum, Halkevlerinin asıl misyonu olan kültürel faaliyetlerini yerine getirmelerine engel olmuş ve doğal bir sonuç olarak Halkevleri sıkıntılar yaşamaya başlamıştır. Tüm bu olumsuz durumlar neticesinde dönemin iktidar partisi 8 Ağustos 1951 günü Meclis'ten geçirip yürürlüğe soktuğu bir kararla Halkevlerini ve Halkodalarını tüm mallarını hazineye devretmek suretiyle kapatmıştır (Öztürkmen, 2009, s.91.).

Kapatıldığı tarihte 478 halkevi ve 4322 Halkodası bulunduğu tespit edilmiştir. 1960 yılında örgütlenmesine yeniden izin verilen Halkevlerinin 1950 yılında el konulan malları iade edilmemiş; 1980 darbesi sonrasında çıkarılan "Dernekler Kanunu" ile tekrar kapatılmıştır. 1987 yılında ise tekrar kurulmuştur.

Halkevleri, Türk Dil Kurumu ve Türk Tarih Kurumu üçüz bir devrimdir ve Halkevleri bu devrimin bir parçasıdır. Halkevlerinin kapatılması diğer iki kurumun araştırma ve derleme kanallarını tıkamıştır. 1971 yılında Halkevlerinin kuruluş yıldönümü dolayısıyla yayınladığı mesajda İsmet İnönü de Halkevlerinin kapatılmasını önleyememesini hayatının en büyük başarısızlığı olarak tanımlamıştır (Yeşilkaya, 1999, s.81).

2. BÖLÜM

DERGİLERİ KISA SÜRELİ YAYIMLANAN HALKEVLERİ

Bu bölümde dergileri incelenecek olan Halkevleri'nin kuruluşu, örgütsel yapısı ve çalışmaları ele alınmıştır.

2.1. Artvin Halkevi Kuruluşu, Faaliyetleri, Yayınları

Bu kısımda, yayınladığı “Çoruh” dergisi incelenecek olan Artvin Halkevinin kuruluşu, yönetimi, şube çalışmaları, yönetim yapısı hakkında bilgi verilmesi planlanmıştır. Dergiyi yayınlayan Halkevi ile ilgili bilgiler verilmesinin, daha sonra incelenecek olan Artvin Halkevi dergisi “Çoruh”un çalışmaları ve önemini anlamada faydalı olacağı düşünülmüştür. Ancak Artvin Halkevi ve faaliyetleri hakkında literatürde herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır. Bu konuda bölgede sözlü tarih çalışması yapılması ve varsa özel koleksiyonlardaki belgelerin derlenmesi gerekmektedir.

2.2. Edirne Halkevi Kuruluşu, Faaliyetleri, Yayınları

Edirne Halkevi 1932 yılında açılmıştır. Ancak halkevinin kurucuları ve şubelerin çalışmaları ile ilgili elde edilen kayıtlar sınırlıdır.

Edirne Halkevi'nin kurulması ile ilgili olarak Atatürk'ün düşüncelerini Rifat Osman'dan dinlediği şekliyle Osman Nuri Permecî şu şekilde aktarmaktadır:

...Rifat Osman Bey merhumun söylediğine göre 1916 senesinde İttihat ve Terakki Kulübü adı ile Osmanlı mirası stilinde yedi oda, bir büyük salon ve bir sahneden ibaret olan bir bina yapmıştır. Mütarekenin akdinden sonra cemaati İsalmiye dairesi yapılan bu yapı Cumhuriyet devrinde boş kalmıştır. 1932 senesinde Atatürk'ün Edirne ziyareti sırasında onun işaretleri üzerine ciddi bir onarımdan geçen yapı halkevi ittihaz edilmiştir. Edirne münevverleri tarafından vakti ile Türk Ocağı'na hediye edilen kitaplar da buraya konularak isteyenlerin istifadesine bırakılmıştır...(Permecî, 1939, s.349)

2.2.1. Edirne Halkevi İdare Heyeti ve Şube Çalışmaları

Edirne Halkevi, İdare heyeti ile birlikte Dil-Edebiyat, Güzel Sanatlar, Temsil, Spor, Sosyal Yardım, Köycülük, Kütüphane ve Neşriyat, Halk Dershaneleri şubelerinden ibaret olmak üzere teşekkül etmiş 9 kolda çalışmalarını yürütmüştür. (CHP Halkevleri ve Halkodaları 1932-1935, Ankara, 1946, s.127.)

Arşivlerden derlenen kayıtlara göre Edirne Halkevi'nin elde edilen en eski kayıtları 1933 yılına aittir. Bu tarihte Edirne Halkevinin toplam üye sayısı 645 olarak belirtilmiş, 1934 yılında bu sayı 684'e yükselmiştir. Edirne Halkevinin idare heyeti ve şube çalışmaları 1933 yılı ile sınırlıdır.

2.2.2. Dil-Edebiyat ve Tarih Şubesi

Şubenin başkanıyla birlikte toplam 21 üyesi vardır ve bu üyelerin 8 tanesi kadın, 13 tanesi erkektir.

2.2.3. Temsil Şubesi

Şubenin başkanıyla birlikte toplam 11 üyesi vardır ve tüm üyeleri erkektir.

2.2.4. Sosyal Yardım Şubesi

Şubenin başkanıyla birlikte toplam 200 üyesi vardır ve bu üyelerin sadece 15 tanesi kadındır.

2.2.5. Kütüphane ve Neşriyat Şubesi

Şubenin başkanıyla birlikte toplam 44 üyesi vardır ve bunlardan sadece 4 tanesi kadındır.

2.2.6. Köycüler Şubesi

Şubenin başkanıyla birlikte toplam 135 üyesi bulunmaktadır ve hiç kadın üyesi yoktur.

2.2.7. Müze ve Sergi Şubesi

Şubenin başkanıyla birlikte toplam 29 üyesi vardır ve bunlardan sadece üç tanesi kadındır.

Edirne Halkevinin şubeleri ve şube çalışmaları ile ilgili olarak başka bir kayda rastlanmamıştır.

2.3. Edremit Halkevinin Kuruluşu, Faaliyetleri, Yayınları

Marmara Bölgesinde açılmış olan Edremit Halkevi açıldığı ilk yıllarda çalışmalarını Balıkesir Halkevine bağlı olarak yürütmüştür. Halkevleri ile ilgili kayıtlar incelendiğinde 1933 yılında açılan Edremit Halkevi ile ilgili detaylı bilgiler elde edilemediği gibi 1935 yılına kadar olan dönem ile ilgili hiçbir veriye rastlanmamıştır.

1935 yılı Edremit Halkevi kayıtları incelendiğinde halkevine kayıtlı 11 doktor, 44 öğretmen, 38 tüccar, 56 işçi, 42 çiftçi, 7 iş adamı bulunduğu görülmüş ve halkevinin çalışmaları bu tarihten itibaren kaydedilmeye başlanmıştır (BCA 490 100-Kutu No:981- Dosya No:805- Sıra No:1).

Edremit Halkevi, İdare heyeti ile birlikte Dil-Edebiyat, Güzel Sanatlar, Temsil, Spor, Sosyal Yardım, Köycülük, Kütüphane ve Yayın ve Tarım şubelerinden ibaret olmak üzere teşekkül etmiş 9 kolda çalışmalarını yürütmüştür. (CHP Halkevleri ve Halkodaları 1932-1935, Ankara, 1946, s.127.)

2.3.1. Edremit Halkevi İdare Heyeti ve Şube Çalışmaları

Arşiv bilgilerinden elde edilen verilere göre halkevinin bilinen kayıtlı ilk başkanı 1935 yılında İlkokul Müdürü Mahir İş, üyeleri ise Muammer Orta ve Fahriye Orbay olarak belirtilmiştir. 1936 yılında başkan Hakan Gökçe'dir, üyeler ise Fatma Alışkan ve Ali İnci'dir. 1937 yılında başkan Avukat Bedri Akça üyeleri ise Ferit Güne ve Vasfiye Asutay'dır. 1938 yılında Başkan Doktor Kamil Güneş, üyeler Şerafettin Galip ve Refik Sırrı'dır. 1939 yılında Başkan Mehmet Ayça, üyelerse Ramiz Aktöre ve Baki Çelen'dir. 1940 yılında başkan İş Adamı Bedri Pak üyelerse

Halit Ak ve Hayriye Tunca'dır. 1941 yılında başkan Tüccar Şakir Balcıoğlu üyelerse Emine Gökçe ve Mustafa Dereevli'dir. 1942 yılında başkan İş Adamı Cemil Dünder üyelerse Yusuf Efeoğlu ve Sami Tevfik'tir. Edremit Halkevi'nin 12 Ocak 1943 yılında seçilmiş Başkanı Faik Barım'dır. 1944 yılında ise Ali Kadri Balkan'ın başkan olduğu, kaynaklarda belirtilmiştir. Halkevinin 1949 yılındaki kaydedilen son başkanı ise Mehmet Samina Tedü'dür (BCA 490 100-Kutu No:981- Dosya No:805-Sıra No:1).

2.3.2. Dil, Tarih Edebiyat Şubesi

Şubede kayıtlarda belirtildiğine göre çeşitli konularda halkı bilgilendirmek amacıyla 14 konferans vermiş bu konferanslara 4220 vatandaşın katılımı sağlanmıştır. Konferansların konuları ve konuşmacılar şu şekildedir: Tahir Harimi Balcıoğlu "Edremit Tarihi" , Halit Ak "Zehirli Gazlar" , İhsan Sorkut "Türk Hukuku" , Faik Barım "Partiler ve Cumhuriyet Halk Partisi" , İhsan Sorkut " Kemalizm" , Nuri Dünder "Köylerimiz ve Köycülüğümüz" , Şerafettin Arkan "Sosyal Hastalıklar", Osman Aca "Lozan Antlaşması", Dr. Ahmet Nuri "Toplu Yaşayış", Osman Aca "Türk Dili", Ayhan Barım ve Fazıl Ahmedin "Yeni Türkçe", Osman Erim ve Fazıl Ahmedin "Türk Gençliği". Konferansların konularına dikkat edilecek olursa tarihten edebiyata, sosyal hayattan köy hayatına kadar konu alanı geniş tutularak diğer şubelere de yardımcı olacak şekilde çalışmalar yapılmıştır.

2.3.3. Ar Şubesi

3 balo, 2 çaylı dans, 12 müsamere düzenlenmiş ve tüm organizasyonlarda canlı müzik yapılmıştır. Düzenlenen toplantı ve müsamerelelere katılan kişi sayısı 5518'dir. Ar Şubesi tarafından düzenlenen temsillerde amaç halka müzik zevki aşılacak olmuştur. Biri Balıkesir'de üç tanesi Edremit'te olmak üzere 7 tane balo, 3 tane çaylı dans tertip edilmiş ve halkın ailevi toplantılara alışması amaçlanmıştır. Bunun dışında Edremit'te 20'ye yakın öğrenciye mandolin, keman ve klarnet kursları vererek bu öğrencilerden küçük bir orkestra oluşturulmuştur.

2.3.4. Temsil Şubesi

Şube ikisi Balıkesir şehir merkezinde, on ikisi Edremit'te olmak üzere toplam 14 temsil vermiştir. Bu temsiller kayıtlara göre 4943 kişi tarafından izlenmiştir. Hususi maçlar düzenlenmiş ve 3 gezi organizasyonu yapılmıştır. Bu çalışmalara katılan vatandaş sayısı 210 olarak kaydedilmiştir.

Temsil Şubesinde Faruk Nafiz Çamlıbel'in "Akıncı" oyunu, Behçet Kemal Çağlar'ın "Çoban" adlı oyunu, Aka Gündüz'ün "Beyaz Kahramanı" adlı oyunu, Reşat Nuri'nin "İstiklal" adlı oyunu, Nüzhet Haşim'in "Hedef" adlı oyunu, Müçteba Selahattin'in "Tarih Utandı" adlı oyunu ve Ömer Seyfettin'in "Bomba" adlı öyküsü oyunlaştırılarak gösterilmiştir. Bir tanesi avukat, altı tanesi öğretmen olmak üzere kalan oyuncuların halk çocuğu ve bölgenin yerlisi olan gençlerden oluştuğu görülmektedir. Bu şubenin tüm ekonomik masrafları da halk tarafından karşılanmıştır.

Edremit Halkevi Temsil Şubesinde Hülya Gözalan, Vahdet Başaran, Kazım Ozan, Muammer Gözalan, Halil Türkoğlu, Ercüment Törüner, Saadet Temur, Osman Filiz, Hayri Esen, Mehmet Korhan, Samet Evren, Nazım Yeniz, Arif Davras, Halil Timuçin, Nazım Yiniz görev almış oyuncularındandır (BCA 490 100-Kutu No:981-Dosya No:805- Sıra No:1)

2.3.5. Spor Şubesi

Spor Şubesinde futbol ve güreş ile yakından ilgilenilmiş bunun dışında manej talimi ve nişan atışları için de 4. Tümen Komutanlığından izin alınarak çalışmalara başlanmıştır. Ayrıca atletizm pistinin faaliyete geçirilmesi için çalışmalar yapılmıştır.

2.3.6. Sosyal Yardım Şubesi

Şube üç aylık dilimlerle 111 öğrenciye kitap alınmasını sağlamıştır. Ayrıca 67 fakiri 23 Nisan'da ve diğer bayramlarda giydirmiş, ihtiyaç sahibi ilkökul ve ortaokul öğrencileri tespit edilerek yol parası ve kıyafet yardımı yapılmıştır. İhtiyaç sahibi

kimsesiz kişilere günlük yemek dağıtımı yapılmıştır. Köy halkına sıtma ve çeşitli mikropalara karşı kinin ve ilaç dağıtımı yapılmıştır.

2.3.7. Halk Dershaneleri Şubesi

Köylerde ve merkezde 17 kurs açılmıştır, bu kurslarda 380 öğrenci eğitim görmüş ve bunlardan 50'si mezun olmuştur. Fransızca ve İngilizce kursları açılarak halkın yabancı dil öğrenimine katkıda bulunulmuştur. Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesinde ayrıca Türk Dilinin öğretimine katkı sağlamak için 4'ü Edremit'te, 13'ü Balıkesir'de olmak üzere toplam 17 Türkçe kursu açılmıştır.

2.3.8. Kitap Saray ve Yayın Şubesi

Kütüphaneye kayıtlı 537 kitap vardır. Şubeye ait olan okuma salonunda kayıtlara göre 558 kişi kitap, 5040 kişi gazete ve mecmua okumuştur. Zeytinli köyünde bir okuma odası açılmış ve oraya kitap alınarak diğer köylere örnek olacak okuma faaliyetleri gerçekleştirilmiştir. Kütüphaneden 337'si öğrenci, 47'si iş adamı, 13'ü öğretmen, 192'si subay, 52'si çiftçi, 84 işçi, 6 tanesi serbest meslek mensubu olmak üzere 5598 kişi kayıtlı olarak yararlanmıştır. (BCA 490 100-Kutu No:981- Dosya No:805- Sıra No:1)

Kitap Saray ve Yayın Şubesinde yapılan en önemli çalışma pek çok yere asılan ilanlarla okuyucu sayısını arttırmak olmuştur. Kütüphane ve okuma salonlarında 5000'den fazla kayıtlı kitap vardır. İlk yıllarda bütçe müsait olmadığı için yayınlanan bir dergileri bulunmamakla birlikte Balıkesir Halkevi'ne ait "Kaynak" mecmuası düzenli takip edilmiş ekonomik sorunlar giderildikten sonra halkevi "Ege" adlı bir dergi çıkarmış ancak çeşitli nedenlerle bir sayı çıkarılabilen derginin yayına devam etmediği görülmüştür.

2.3.9. Köycülük Şubesi

Köycülük hakkında bir konferans verilmesi kararı alınarak 9 kişiden oluşan bir grup 36 köyü dolaşarak halka çeşitli konularda bilgi vermiştir. Ekip ayrıca Aşağıçavuş köyünde usulsüz ekilen bir çeltik mıntıkasını İlçebaylığa haber vererek hastalıkların önüne geçmiştir. Bundan başka da Kızıl Keçili'de bir köy bayramı

yapılarak kasabalılarla köylü birbirine kaynaştırmıştır. (BCA 490 100-Kutu No:981-Dosya No:805- Sıra No:1)

2.4. Eminönü Halkevi Kuruluşu, Faaliyetleri, Yayınları

Eminönü Halkevi İstanbul Halkevi'ne bağlı kalmak koşuluyla 1938 yılının Şubatında CHP'nin Parti Başkanı ve İstanbul Valisi tarafından gönderilen karar doğrultusunda açılmıştır. (BCA Fon No: 490 100- Kutu No: 957- Dosya No: 704- Sıra No:1).

Eminönü Halkevi, Dil-Edebiyat ve Tarih, Güzel Sanatlar, Temsil, Spor, Sosyal Yardım, Halk Dershaneleri ve Kurslar, Köycülük, Kütüphane ve Yayın, Tarih ve Müze şubelerinden ibaret olmak üzere teşekkül etmiş 9 kolda çalışmalarını yürütmüştür.

2.4.1. Eminönü Halkevi İdare Heyeti ve Şube Çalışmaları

Eminönü Halkevinin idare heyeti ile ilgili düzenli olarak tutulmuş bir kayıt olamamakla birlikte, halkevinin başkanlarından biri Feridun Dirimetkin olarak verilmiştir (BCA Fon No: 490 100 –Kutu No:957- Dosya No: 704- Sıra No:1).

2.4.2. Dil Tarih ve Edebiyat Şubesi

Dil ve Edebiyat Şubesi'nin kayıtlı olan başkanı Tarık Zafer Tuna'dır. Şube tarafından çeşitli konularda toplam 41 konferans düzenlenmiş ve bu konferanslara 3968 kişi katılmıştır.

Şube ayrıca İstanbul folklorunu radyoda yaşatmak için İstanbul'un elli yıl önceki özelliklerini canlandıran bir sünnet düğünü tertiplemiştir. Dil, Tarih ve Edebiyat şubesi başkanı bu konu ve yazılan senaryo ile yakından ilgilenmiş ve oyun uzun çalışmalardan sonra radyo performansı ile halka sunulmuştur.

Programda Kuklacı ve Karagözü Hafız Bahaddin, Hokkabaz Salih, Mukallid Mazlum, Zurnacı Emin, Halk Şairi Beykozlu Saffet Hanım rolünü üstlenmesi için Bayan Saadet, Ahmet Fehim, Kel Hasan ve Abdi rol almışlar ve adı geçen

kimseler Temsil Heyeti tarafından belirlenmiştir. Bu isimlere ödenecek para da halkevinin bütçesinden karşılanmıştır. Program çok beğenilmiş öyle ki Ankara Halkevinde de canlı performans ile sunulmuştur (BCA Fon No: 490 100- Kutu No: 1037- Dosya No: 988- Sıra No: 1).

Yine şube tarafından 85 tane Cemiyetler ve Millî kurumlar toplantısı düzenlenmiş bu toplantılara toplamda 11.304 kişi katılmıştır (BCA Fon No: 490 100- Kutu No: 957- Dosya No: 704- Sıra No:1).

Şube 1943 yılında İzmir’de düzenlenen fuara katılmıştır. Bu fuarda Sosyal Yardım adına millî halk adet ve geleneklerini temsil edecek mahiyette bir canlı karagöz oyunu temsil edilmiştir. Halkevinin Gösteri Şubesi ve Gezi Şubesinin desteğiyle düzenlenen bu faaliyet çok ilgi görmüştür (BCA Fon No: 490 100- Kutu No: 957- Dosya No: 704- Sıra No:1).

2.4.3. Temsil Şubesi

Temsil Şubesi Başkanı Dr. Celal Tahsin Boran üye olarak kaydedilmiş isim de Maliye Tahakkuk Memuru Niyazi Boratap’tır. Şube faaliyette bulunduğu zaman boyunca toplam 24 konser düzenlemiştir ve bu konserlere 5800 kişi katılmıştır. Bunu yanı sıra iki defa balo tertip edilmiştir ve balolara katılımcı sayısı da 800 kişi olarak kaydedilmiştir. Farklı tarihlerde üç defa şölen tertip edilmiş ve 500 kişi katılımcı tespit edilmiştir. Yine farklı tarihlerde özellikle ekonomik seviyesi düşük olan kimseler için Sosyal Yardım Şubesinin de desteğiyle 29 tane nişan ve nikâh töreni düzenlenmiş bu törenlere de 4989 kişi katılmıştır. Şubenin düzenlediği 10 merasime ise 9220 kişi katılmıştır. İki defa resim sergisi açılmış ve sergiler 8200 kişi tarafından ziyaret edilmiştir. Yine Sosyal Yardım Şubesinden alınan destekle bir defa Yoksul Kadınlar Sergisi açılmış ve bu sergiye 150000 kişi katılmıştır.

Faaliyette bulunulan süre boyunca 80 tane gösteri sergilenmiş ve bu gösteriler 13075 kişi tarafından izlenmiştir. Bu gösterilerden biri Kızılay, biri Sağır ve Dilsizler Cemiyeti ve biri CHP’nin Eminönü İlçesi adına verilmiştir. Ayrıca her Pazar akşamı İstanbul radyosunda molog ve piyes yayını yapılmaktadır. Oynanan piyesler

tamamen millî ve terbiyevidir (BCA Fon No: 490 100- Kutu No: 957- Dosya No: 704- Sıra No:1).

2.4.4. Müze ve Tarih Şubesi

Müze ve Tarih Şubesi Başkanı Müzeler Umum Müdürü Aziz Oğan olup şubenin çalışmaları hakkında kayıtlı bilgiye rastlanmamıştır (BCA Fon No:490 100- Kutu No: 957- Dosya No: 704- Sıra No:2).

2.4.5. Spor Şubesi

Avni Kulen'in Spor Şubesi Başkanı olduğu bu şubenin 174 tane spor müsabakası düzenlemiş olduğu ve bu müsabakalara 2833 kişi katılmış olduğu tespit edilmiştir (BCA Fon No: 490 100- Kutu No: 957- Dosya No: 704- Sıra No:2).

2.4.6. Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi

Şube tarafından İngilizce, Fransızca, Almanca, Türkçe, Elektrik, Muhasebe ve Koro dersleri açılmış ayrıca İstanbul cezaevindeki tutuklulara Türkçe ve hesap dersleri verilmiştir. Derslere devam edenlerin sayısı 34734 olarak kaydedilmiştir (BCA Fon No: 490 100- Kutu No: 957- Dosya No: 704- Sıra No:3).

2.4.7. Kütüphane ve Neşriyat Şubesi

Kütüphanede kayıtlı olarak 3216 tane Türkçe ve 1398 tane yabancı dillerde yazılmış olmak üzere toplam 4624 kitap vardır. Kütüphaneye kayıtlı üye sayısı 21285 olarak kaydedilmiştir.

Halkevi tarafından çıkarılan biri Yeni Türk diğeri Halk Bilgisi olmak üzere aylık iki mecmua şube tarafından alınmaktadır. Bundan başka bir sene zarfında ayrıca yedi de eser çıkarılmış ve bunlar da parasız olarak yurdun her tarafına dağıtılmıştır (BCA Fon No: 490 100- Kutu No: 957- Dosya No: 704- Sıra No:3).

2.4.8. Sosyal Yardım Şubesi

Sosyal Yardım Şubesi Başkanı Eşref Önemli'dir. Şube her ay 36 üniversite öğrencisine öğle ve akşam yemekleri vermiş ve bunları Türk Maarif Cemiyeti Talebe Yurdu'nda yapmıştır. Ayrıca 25 öğrenciye kitap, elbise ve ayakkabı yardımı yapılmış, 12 kişiye de gezgin satıcılık yapması için küçük sermaye verilmiştir. Üniversite öğrencilerinin pansiyon hayatı yaşamak suretiyle fazla masrafa girmelerine mani olmak üzere üniversite arkasında 500 yataklı bir yurt açmış ve taşradan gelen öğrenciler az bir ücretle ve muntazam bir şekilde bu yurttan barındırılmıştır. Her yıl yerli mallar sergisinde parasız bir sergi alanı temin edilerek burada yoksul kadınların el işleri sergilenmiş ve satılmıştır.

Sömestr tatili münasebetiyle Anadolu İçinde (Adana, Mersin, İstanbul ve havalisinde) bir inceleme gezisi yapmak isteyen yüksek ticaret mektebi talebesine hayırsever ulusal kurumlarımızdan birinden 750 lira yardım yaptırarak gezinin masrafları temin edilmiştir. Şubenin üye sayısı toplam 3377 kişidir. Bunlardan 489'u kadın ve 2888'i erkektir (BCA Fon No: 490 100 –Kutu No:957- Dosya No: 704- Sıra No:4).

2.5. Erzurum Halkevinin Kuruluşu, Faaliyetleri, Yayınları

Halkevlerinin açılmasıyla ilgili düzenleme, 1931'de yapılan CHP kurultayında parti nizamnamesine dâhil edilmiş, 19 Şubat 1932'de 14 il merkezinde Halkevleri açılmıştır. Bu tarihin üzerinden uzun süre geçmesine rağmen, Erzurum'da Halkevi açma konusunda hiçbir çalışma yapılmadığı görülmektedir. Murat Küçükuğurlu'nun da çalışmalarında belirttiği gibi yaşanan sıkıntıların temelinde yatan sebep CHP İl Teşkilatının durumudur. CHP'nin kuruluşunda, Erzurum Kongresi dolayısıyla etkili olan Erzurum, partinin kuruluşu üzerinden 10 yıl geçmesine rağmen, parti teşkilatını istenilen seviyeye getirememiştir. Erzurum'da CHP teşkilatı ancak 1933 yılında, eski idarecilerin parti idare heyetinden istifaları sonucunda yeni bir şekil almış ve çalışmalarına yeniden başlamıştır. Parti içinde yaşanan bu ve benzeri sıkıntılar da doğal olarak Erzurum'da bir Halkevi'nin açılması yolundaki düşüncelerin ancak 1933 yılı ortalarında gerçekleşmesine neden olmuştur.

Çeşitli girişimler sonucunda Erzurum Halkevi ilk olarak 23 Şubat 1934 senesinde açılmış, bir müsamere ile bu açılış kutlandıktan sonra Nurlu Şükrü'nün evinde faaliyete geçmiştir. 1935 Mayıs ayının sonunda Çakmıroğlu'nun evine nakledilmiş, 1939'da Erzurum demir yolunun açılış gününde, Halkevi de yeni binasında taşınmıştır.

Erzurum Halkevi'nin açılışıyla ilgili törende, Murat Küçükuşurlu'nun eserinde de belirtildiği gibi Vali Necati Bey bir konuşma yapmış, ardından yine Erzurum Belediye Başkanı Durak Sakarya Gazi'nin Erzurum ve bütün Türkiye için taşıdığı önemi anlatan bir konuşma yaptıktan sonra bütün halkın katılımıyla Lala Paşa Camii yanındaki Askeri Sinema Salonunda bir müsamere düzenlenmiş ve bu müsamereye Erzurum bar oyunu ile son verilmiştir.

Erzurum Halkevi, Dil-Edebiyat ve Tarih, Güzel Sanatlar, Temsil, Spor, Sosyal Yardım, Halk Dershaneleri ve Kurslar, Köycülük, Kütüphane ve Yayın, Müze ve Sergi şubelerinden ibaret olmak üzere teşekkül etmiş 9 kolda çalışmalarını yürütmüştür.

Erzurum Halkevinin açılışından sonraki birkaç yıllık dönem, Halkevi çalışmaları sönük geçmiş, bu durum Erzurum halkının tepkisini çektiği gibi CHP merkezinin ve Erzurum milletvekillerinin ikazlarına neden olmuştur (Küçükuşurlu, Okur, 2007: 49).

Halkevinin geçen yıllarda faaliyetleriyle Erzurum için önemli bir yer edindiği söylenmektedir. “Yayla” Dergisinde, temelini halkın öz varlığı üzerine kurduğu, hızını Türk milletinin ruhundan alan, Halkevi ve odalarının yurdun her tarafında olduğu gibi, Erzurum il sınırları içinde de memnurluk uyandırıcı, gönül ferahlığı ve emniyet verici çalışmaları olduğu ifade edilmiştir.

Erzurum Halkevi'nin açıldığı ilk yıllarda geçirdiği durgun dönemi bazı araştırmacılar halkevi yöneticilerinin tutumuna ve o dönemde yaşanan ekonomik sorunlara bağlamıştır. Dönemin sosyal ve ekonomik koşulları göz önüne alındığında yapılan tespitin doğru ancak eksik olduğu gözlemlenmiştir. O dönemde halkevinde faaliyette bulunacak eğitimli kişi sayısı yeterli değildir ve I. Dünya

Savaşı sonrasında yaşanan sıkıntılar da halkevinin faaliyet gösterememesinde etkili olmuştur. Erzurum'un coğrafi şartları ve iklimi göz önüne alındığında halkın büyük kısmının yaylalarda yaşadığı görülmüştür. Ayrıca şehir merkezinde yaşanan elektrik sıkıntısı da halkevinin çalışmalarını olumsuz şekilde etkilemiştir.

Küçükuğurlu ve Okurun Erzurum Halkevi ile ilgili eserinde belirtildiği gibi, Erzurum Halkevi başkanlığı konusunda 1942 yılına kadar sorunlar yaşandığı, bu sebeple çalışmalar yeterli ve verimli çalışmaların yapılamadığı görülmektedir. Çoğu kez başkanlığı yapabilecek yeterliliğe sahip kişiler bulunamamış ya da başkanlar Halkevine gereken önemi vermemiştir. Ömer Olgun'un ardından 1942'de, "Üçüncü Genel Müfettişlik Maarif Müşaviri ve parti idare heyeti üyesi Murat Uraz" Erzurum Halkevi Başkanı olarak seçilmiştir.

2.5.1. Erzurum Halkevi İdare Heyeti ve Şube Çalışmaları

Murat Uraz başkanlığındaki, 9 üyeden oluşan Halkevi İdare Heyeti'nin kayıtlı üyeleri Sıtkı Dursunoğlu, Reşat Budak, Bahri Tekiner, Reşat Özbayoğlu, Sabri Sida, Hurşit Nazlı, Salim Turfan, Ahmet Yeşil, Ali Oğuzman'dır.

Erzurum Halkevi daha öncede belirttiğimiz gibi 9 şubeden oluşmaktadır. Her şubenin bir başkanı olmakla beraber, şubelerdeki toplam üye sayısı 37 olarak tespit edilmiştir. Murat Uraz dönemindeki Halkevi şube başkanları, üyeleri ve çalışmaları şöyledir:

2.5.2. Dil-Edebiyat Şubesi

Şubenin başkanı Erzurum Lisesi Edebiyat Öğretmeni Sıtkı Dursunoğlu olarak kaydedilmiştir. Şubeye kayıtlı üyeler ise İzzet Deliçay, Sami Özerdim, Süreyya Şarman, Ertuğrul Erverdi olarak belirtilmiştir.

Dil-Edebiyat şubesi, çeşitli konularda konferanslar düzenlemiş, okuma yazma müsabakaları düzenlemiş, Yayla Dergisinin yazı işlerini yürütmüş, millî bayramlar, törenler, devlet büyüklerini anma günleri için çalışmalar yapmış ve bu günler için programlar hazırlamıştır (Yayla, 1944: 49).

2.5.3. Güzel Sanatlar Şubesi

Şubenin Başkanı Reşat Budak, birlikte çalıştığı kayıtlı üyeler ise Adalet Nazlı, Tefik Bindal, Faruk Kaleli, İhsan Özden'dir.

Güzel Sanatlar şubesi, şehirde bulunan Bar ekibini çalıştırmış, diğer halk oyunlarını öğretmek törenlerde oynamış, nakış, keman, piyano, mandolin dersleri vererek halka hizmet etmiştir. Ayrıca şube tarafından, halk türküleri korosu ve bir caz ekibi kurulmuş, piyesler sahnelenmiştir (İmzasız, 1944: 50).

2.5.4. Temsil Şubesi

Şubenin Başkanı Bahri Tekiner, birlikte çalıştığı üyelerse Semiha Özbayoğlu, İzzet Emek, Cemil Ersoy, İhsan Gözümlü'dür.

Temsil şubesi, birçok piyes temsiliyi gerçekleştirmiş, halk gecelerinde ve aile toplantılarında, millî oyunların icrasını sağlamış, okullar arasında ve Halkevi salonunda yapılan veli toplantısı müsamerelerini düzenlemiştir. Bunların yanında, genel sekreterlikten gelen filmlerin gösterilmesini sağlamış, gerekli dekor ve kıyafetlerin temini için çalışmıştır (İmzasız, 1944: 50).

2.5.5.Spor Şubesi

Şubenin Başkanı Reşat Özbayoğlu, birlikte çalıştığı üyelerse Tahsin Tağmaç, Vehbi Aksakal, Lütfü Uraz, Mehçire Sezer'dir.

Spor şubesi, kayakçıları çalıştırıp ihtiyaçları olan malzemeleri temin etmiş, güreş eki kurmuş, haftada bir yapılan halk gecelerinde güreş müsabakaları ve gösterileri düzenlemiştir. Kadınlara, öğretmenler tarafından beden eğitimi çalışmaları yaptırılmış, masa tenisinin gençler arasında yayılması için gerekli girişimlerde bulunmuştur (İmzasız, 1944: 50).

2.5.6. Sosyal Yardım Şubesi

Şubenin Başkanı Sabri Sidal, birlikte çalıştığı üyelerse Ali Rıza Baykal, Fikri Saygın, Tevfik Gezmiş, Remzi Temelli'dir.

Sosyal Yardım şubesi, şehirdeki fakir insanlara ücretsiz muayene için muayenehane açmış, onlara ücretsiz ilaç temin etmiştir. Fakir ve kimsesiz öğrencilere her ay mali destekte bulunmuş, giyecek ve yiyecek yardımlarında bulunmuştur (İmzasız, 1944: 50).

2.5.7. Halk Dersaneleri ve Kurslar Şubesi

Şubenin Başkanı Hurşit Nazlı, birlikte çalıştığı üyelerse Servet Eren, Behice Orhon, Eşref Gürsel, Nabi Erverdi'dir. Halk Dersaneleri ve Kurslar şubesi, Halk Dersaneleri açmış burada kadın ve erkeklere okuma yazma öğretmemiş, onlara okuryazar olduklarında dair belge vermiştir. İngilizce ve Fransızca kurslar açılmış, isteyenlere burada dil eğitimi verilmiştir (İmzasız, 1944: 51).

2.5.8. Köycülük Şubesi

Şubenin Başkanı Ahmet Yeşiloğlu, birlikte çalıştığı üyelerse Salim Cimilli, İbrahim Kuzulugil, Osman Güney, Necati Yalçın'dır.

Köycülük şubesi, sağlıkla ilgili broşürleri Halkevlerine ve Odalarına dağıtmış, halkın bilinçlenmesine katkı sağlamıştır. Her hafta halk geceleri düzenletip gecelerce millî türküler söylenmiş, millî oyunlar oynanmıştır. Diğer şubelerle işbirliği içinde çalışarak fakir öğrencilere çeşitli yardımlarda bulunmuştur (İmzasız, 1944: 51).

2.5.9. Kütüphane ve Yayın Şubesi

Şubenin Başkanı Salim Turfan, birlikte çalıştığı üyelerse Salim Cimilli, İbrahim Kuzulugil, Osman Güney, Necati Yalçın'dır.

Kütüphane ve Yayın şubesi, ilçelerde okuma odaları açarak buralara kitap göndermiş, Halkevi binasında gazete ve dergi okuma salonu oluşturmuştur. Kitap sergileri düzenleyip halkın okumaya ilgisini artırmaya çalışan şube, Yayla Dergisinin yazın ve yazım işlerinde de görev almış, Halkevi gecelerinin programlarının düzenlenmesiyle de ilgilenmiştir (İmzasız, 1944: 51).

2.5.10. Tarih ve Müze Şubesi

Şubenin Başkanı Ali Oğuzman, birlikte çalıştığı üyelerse Niyazi Kürdemir, Abdurrahim Şerif Beygu, Nail Gökbudak, Necati Yalçın'dır.

Tarih ve Müze şubesi, Erzurum'da bulunan Türk eserlerinden oluşan bir müze açmış, eski giysiler, yazılar, tekke eşyaları ve Erzurum'daki tarihî eserlerin fotoğraflarını bu müzede sergilemişlerdir (İmzasız, 1944: 52).

“Görüldüğü üzere, 1942'den 1945 yılının sonuna kadar iki dönem Halkevi Başkanlığına seçilmiş olan Murat Uraz, bu süre içinde birçok faydalı çalışmanın altına imza atmıştır. Erzurum Mebusu Salim Altuğ'un belirttiği gibi Erzurum Halkevi, 1940'ların ortalarında “yüksek bir inkılâp müessesesi ve halk üniversitesi” halinde, Erzurum'a önemli hizmetlerde bulunmuştur.” (Küçükuşurlu, Okur, 2007: 95)

Murat Uraz'ın İstanbul Millî Eğitim Müdürlüğüne atanması üzerine, CHP İl İdare Kurulu 24 Aralık 1945 tarihli kararıyla Halkevi başkanlığına, uzun süre Erzurum Lisesi'nde Edebiyat Öğretmenli yapan Sıtkı Dursunoğlu'nu getirmiştir. Dursunoğlu döneminde bazı olumsuzluklar yaşansa da, kendisinin Halkevi çalışmalarına ve şehir kültürünün gelişmesine önemli katkıları olmuştur (Küçükuşurlu, Okur, 2007: 96).

Halkevleri, "Osmanlı'dan Cumhuriyet'e geçiş süreci içerisinde, Türk milletinin daha çağdaş ve daha müreffeh bir düzeye ulaştırma gayretleri içerisinde cehaletle ve bilgisizlikle savaşılarak çağdaşlaşma yolundaki engellerin aşılmasına çalışılmıştı. 1930'larda teşkil edilen Halkevleri, çağdaşlaşma amacıyla atılan en önemli adımlardandı. Netice itibariyle 1934'te Erzurum'da faaliyete geçen Halkevi ve

Halkodaları 1951 yılına kadar 17 senelik süre içinde Erzurum'un çehresini değiştirmiş, yörenin okuma yazma oranının artmasına büyük katkı sağlamış ve folklorik değerlerin disiplinli, düzenli bir şekilde gün ışığına çıkmasında üstün hizmetlerde bulunmuştu. Erzurum Halkevi, şehrin geçmiş tarihine ait izleri gündeme getirdiği gibi, 1944'te yayın hayatına geçen "*Yayla - Erzurum Halkevi Dergisi*" ile de muhtelif çalışmalara yön vermişti." (Pamuk, 2005: 642)

2.6. Fatih Halkevi Kuruluşu, Faaliyeti, Yayınları

1935 yılında alınan bir karar doğrultusunda İstanbul Halkevinden ayrılarak Fatih Bölgesinde kurulan Fatih Halkevi, İstanbul Halkevi'nden bağımsız olarak sadece "Halk İçin" adlı dergiyi çıkarmıştır. Küçük bir halkevi olarak kurulan Fatih Halkevi, faaliyetlerini İstanbul Halkevine bağlı olarak gerçekleştirmiştir.

Fatih Halkevi, İdare heyeti ile birlikte Dil-Edebiyat, Güzel Sanatlar, Temsil, Kütüphane ve Yayın şubelerinden ibaret olmak üzere teşekkül etmiş 4 kolda çalışmalarını yürütmüştür.

Fatih Halkevi Başkanı Müçteba Or CHP'ye gönderdiği faaliyet raporlarında halkevinin çalışmalarını şu şekilde belirtmiştir:

"Dil, Edebiyat şubemizin bugünkü üye mevcudu 94 erkek ve 21 kadın olmak üzere 115'dir. Yalnız eski Türk düğün adet ve ananelerini 22/Şubat/1945 tarihinde (Altın Yıl günü) adile 50 ve daha fazla yıl bir arada yaşamış çiftler tertip ettiğimiz jübilede aynen gösterdik. Bu jübilenin filmi alınmış Basın ve Yayın Umum Müdürlüğünde mevcuttur. Millî raksları bilen bir arkadaş her kış üç ay devam etmek üzere kurs açmakta ve isteyenlere millî figürler ile bu raksları öğretmektedirler. Bu kursun birincisi 1944-1945 kışında açılmış ve faaliyette bulunmuştur. İkincisi de bu kış kış programımızda devam edecektir.

Üç sesli ve yalnız Halk havalarını söylemek üzere şimdilik 50 kişiye mevcudu olan bir halk havaları koromuz vardır ve çalışmaktadır. Bu koronun mevcudunu 100 kişiye çıkarmak için çalışıyoruz. Başlarında kıymetli öğretmeni Nuri Sami Koral vardır. Geçen kış bir bağlama sazları takımı teşkil ettik. Bütün kış çalışmış 20 adet

bağlama sazımız vardır. Bu kış programımızda da çalışacaklar. Bu hususta henüz çalışmaya başlamadık. Tarih ve Müze şubemizin programı dahildir. Tarihi Türk'te masasından orta oyununa ait ve tarihî kıymeti haiz ve hemen hemen tamam addedilecek ve eski Ortaoyunu ve sanatkarlarının bizzat giydikleri elbiselerden mürekkep bir koleksiyonumuz vardır. Noksanlarını buldukça tamamlıyoruz.” (BCA Fon No:490 100- Kutu NO:1037- Dosya No:988 –Sıra No:1)

Fatih Halkevi ile ilgili Başkanlık Cumhuriyet Arşivleri de dahil olmak üzere inceleme yapılan pek çok yerde yukarıda verilen bilgiler dışında başka bir bilgiye rastlanmamıştır.

2.7. Hendek Halkevi, Kuruluşu, Faaliyeti, Yayınları

Bu bölümde, çalışmada dergisi incelenecek olan Hendek Halkevinin kuruluşu, yönetimi, şube çalışmaları, yönetim yapısı hakkında bilgi verilecektir. Hendek Halkevi ile ilgili bilgiler verilmesinin, daha sonra incelenecek olan Hendek Halkevi dergisi “Çamdağı”nın çalışmaları ve önemini anlamada faydalı olacağı düşünülmüştür. Ancak Hendek Halkevi ve faaliyetleri hakkında bilgiye ulaşılamamıştır. Bu konuda bölgede sözlü tarih çalışması ve varsa özel koleksiyonlardaki belgelerin derlenmesi gerekmektedir.

2.8. Kastamonu Halkevinin Kuruluşu, Faaliyetleri, Yayınları

Kastamonu Halkevi de diğer halkevleri gibi ilk olarak Türk Ocağı binasında açılmıştır ancak Kastamonu Halkevi'nin Kastamonu Türk Ocağı olduğu dönemle ilgili ve bu dönemden halkevine geçiş süreci hakkında bilgi verilmemiştir.

Kastamonu Halkevi resmî olarak 24 Haziran 1932 Cuma günü saat 15:00'te açılmıştır. Elde bulunan bilgilere göre açılışa halkın ilgisi hayli yoğun olmuş ve açılışa ilk olarak CHP Fırka Umumu Katibi Recep Bey'in Ankara'dan yaptığı açılış konuşması radyodan dinlemiştir (Kastamonu Gazetesi, 28 Haziran, 1932, s.1).

Halkevinin açılması münasebetiyle CHP Vilayet Heyeti tarafından Reis-i Cumhur Gazi Mustafa Kemal Paşa'ya, TBMM Reisi Kazım Bey'e, Başvekil İsmet İnönü'ye

ve Fırka Katibi Recep Bey'e teşekkür telgrafları çekilmiştir (Kastamonu Gazetesi, 28 Haziran, 1932, s.2).

Kastamonu Halkevi, Dil-Edebiyat ve Tarih, Güzel Sanatlar, Temsil, Spor, Sosyal Yardım, Halk Dershaneleri ve Kurslar, Köycülük, Kütüphane ve Yayın, Tarih ve Müze şubelerinden ibaret olmak üzere teşekkül etmiş 9 kolda çalışmalarını yürütmüştür.

Halkevinin çalışmaları Kastamonu'da çıkmakta olan Doğru Söz Gazetesi'nde "Halkevi Çalışıyor" adlı bir başlıkla yer almış ve bu yazıda şu ifadeler kullanılmıştır:

"Açılışını büyük bir sevinçle kutladığımız halkevi, çalışmalarına hızla devam etmektedir. Halkın faydalanabilmesi için yeni bir radyo alınmasına ve daha geniş bir binaya taşınmasına karar verilmiştir...." (Doğru Söz, 17 Eylül 1937, s.2)

1936 yılında ise Köycülük Şubesinde 162, İçtimai Yardım Şubesinde 162, Kütüphane ve Neşriyat Şubesinde 23, Spor Şubesinde 140, Temsil Kolu Şubesinde 62, Dil-Edebiyat-Tarih Şubesinde 58, Güzel Sanatlar Şubesinde 71 üye ile toplam 678 üye yer almaktadır.(BCA, 999.861.1 nolu belge, s.48)

1946 yılında ise Dil-Edebiyat ve Tarih Şubesinde 37, Temsil Kolu Şubesinde 45, Güzel Sanatlar Şubesinde 76, Spor Şubesinde 32, İçtimai Yardım Şubesinde 59, Köycülük Şubesinde 174, Kütüphane ve Neşriyat Şubesinde 28 üye ile toplam 451 üye yer almaktadır. (Doğru Söz, 25 Şubat 1943, s.1)

1936 yılında dönemin Kastamonu Valisi olan Avni Bey'in de destekleriyle yeni bir halkevi binasının yapılması için Ankara'dan gerekli izinler alınmış ve 13 Mayıs 1937 tarihinde yeni halkevi binasının temeli atılmıştır. 1938 yılında inşaatı tamamlanan halkevi binasına yerleşmiş ve faaliyetlere devam edilmiştir (BCA. 1741.1 nolu belge, s.222).

2.8.1. Kastamonu Halkevi İdare Heyeti ve Şube Çalışmaları

Kastamonu Halkevi Başkanlığı'nı açıldığı tarihten 14 Ocak 1933 tarihine kadar CHP Reisi ve Doktor Tefik Bey sürdürmüş ve bu tarihten sonra başkan Baki Bey

olmuştur. 1940-1941 yıllarında halkevi başkanı Vilayet İdare Heyeti üyelerinden Sadık Ecevitli'dir Daha sonra sırasıyla Ali Oğuz, Baki Tümtürk, İzzet Okay, Baki Çelebioğlu, Ahmet Gökoğlu, Şeref Erdoğan, Ahmet Gökoğlu, Rusühi Akalın, Muzaffer Esen, Şerafettin Sabriyiğit halkevi başkanı olmuştur.

Şerafettin Sabriyiğit 1951 yılında halkevleri kapatılana kadar başkanlık görevini sürdürmüştür. Kastamonu Halkevinde görev yapan kişiler dikkatle incelendiğinde görevde bulunanların çoğunun bürokrasiye ait kimseler olduğu dikkati çekmektedir ki buna halkevlerinin CHP'ye bağlı bir kurum olmasının da etkisi olmuştur.

1932 yılında açılan Kastamonu Halkevi ilk olarak altı şube ile faaliyete başlamıştır ki bu şubeler “köycülük, sosyal yardım, spor, güzel sanatlar, temsil, edebiyat-dil-tarih” olarak isim almıştır. Kitapsaray Şubesi 19 Şubat 1933'te açılmıştır. Kastamonu Halkevi ilk yıllarda kayda değer bir faaliyet gösterememiştir. Bu durumun başlıca sebepleri arasında halkevi binasının yetersiz oluşu yer almaktadır ki halkevi ilk yıllarında Ermenilerin depo olarak kullandığı bir mağazanın üst katında faaliyet göstermeye çalışmıştır. (BCA, 999.861.1 nolu belge, s47-48)

2.8.2. Dil-Edebiyat Tarih Şubesi

Şube çalışmalarına; konferanslar, Türk dili derleme çalışmaları, edebiyat ve folklor, büyükleri anma ve yayın faaliyetleri yapma olarak yön vermiştir.

1933 yılında Nihat Bey'in başkanlığında görev yapan şubede 1934 yılında Arif Bey başkan olarak seçilmiştir. 1938 yılında Faruk Verimer, 1941 yılında Cahide Başol ile ardından Talat Mümtaz Yalman, 1942 yılında Cemal Yücemiş başkanlık görevinde bulunmuştur. (BCA, 1005.879. 1 nolu belge, s.57)

Şube konferans çalışmalarında halkın ilgisini çekecek konulara yönelmeye hususiyetle özen göstermiştir. Konferansların konusu belirlendikten sonra konferans verecek kimselerin konferans metninin örneğini Halkevi Başkanlığına vermesi karara bağlanmıştır. Konferanslarda amaç ilgi uyandırmak ve daha fazla kişiye hitap edebilmektedir. Şube aynı zamanda Temsil ve Güzel Sanatlar Şubesi

ile birlikte hareket ederek pek çok etkinlik de düzenlenmiştir. 1932 yılında kurulan halkevinde 1933 yılında yedi konferans verilmiş ve konferanslarda 150 ile 600 kişi arasında bulunan dinleyici olduğu belirlenmiştir. Bu konferansların konuları şu şekildedir: *“Tarihte İnkılâp Hareketleri, Sendikacılık, Türk İnkılabının Manası, Mesleki Cemiyetlerde Ahlaki Zaruretler, Grupta İktisadi Teşekküller, Emraz-ı Zühreviye, Hükümet Şekilleri Hakkında Bir Mukayese.”* (BCA, 1005.879.1 nolu belge,s.59-59)

Nadide Ata, Mithat Altıok, Kamil Aktuğ, Cemal Gökçe, Osman Faruk, Cevdet Bezerci, Avni Doğan, Hacer Dicle, Baki Gürpınarlı, Ahmet Hambek,, Ferit İldeniz, İhsan Ozanoğlu, İrfan Alıcıoğlu, Ahmet Cafer şubede konferans veren isimlerdendir.

Şube hapisanede bulunan mahkûmlar için de okur-yazarlık alanında ve yurttaşlık bilgilerini geliştirmek amacıyla toplantılar düzenlemiştir. Bu toplantılardan biri de çocuklara yöneliktir ve Kastamonu Gazetesi bu toplantıdan “Halkevinde Toplantı” başlıklı bir yazıyla söz etmiştir.

Şubenin çalışmaları sayesinde halk söz alma ve konuşma cesareti göstererek bir zaman sonra kürsüler vatandaşların da konuşabildiği alanlar olmuştur. Şube dil ile ilgili çalışmalarıyla da millî dil konusunda katkılarda bulunmuştur. (CHP, 1940 senesi Halkevleri ve Halkodaları, Ankara, 1941, s.4)

Şubenin dil ile ilgili çalışmalarının TDK’ya yardımcı olduğu aşıkardır nitekim “dil derleme çalışmaları” bunun bir göstergesidir. 1934 yılında birden çok mani ve atasözü derlenerek tasnif edilmiş ve İhsan Ozanoğlu’nun “Atatürk Devrimi Destanı” broşür olarak bastırılabilmiştir ve broşürün halkın faydalanması için köylere dahi ulaştırılacağı bildirilmiştir. (BCA, 957.706.1 nolu belge, s.119)

Toplanan dil derleme çalışmaları Kastamonu Halkevinin çıkardığı “İlgas” adlı dergide halkın bilgisine sunulmuştur. 1938 yılında 300 mani, 250 ninni, 600 koşma, 168 türkü, 50 ağıt, 120 destan, 8000 atasözü, 280 hikaye ve fıkra, 750 bilmece, 1000’e yakın kinaye ve mecazlı sözler bulunmaktadır.(Cumhuriyetin 15. yılı Anması Kastamonu Yıllığı, İstanbul 1938, s.101) Elde edilen derlemelerin

sayısına bakıldığında Kastamonu'nun halk edebiyatı bakımından zengin olduğu ve halkevinin bu konuda başarılı çalışmalar yürüttüğünü söylemek yanlış olmaz. Kastamonu Halkevinin bu bağlamda yüklendiği en önemli görev de kuşkusuz ki kültürün gelecek nesillere aktarımında üstlendiği misyon olmuştur.

Şube 1942, 1943, 1946, 1948, 1949 yıllarında şiir müsabakaları düzenlemiştir. Müsabakalara her okulun her sınıfından öğrenciler katılmış ve kazananlar ödüllendirilmiştir.

Şube genç nesli edebiyat sahasına yönlendirmek için bölgenin genel gazetesi *Doğru Söz*'de gençler için bir sayfa ayırmıştır. Bu sayfada çalışmalar ile ilgili şube başkanının şu ifadeleri yer almaktadır: *"Bu teşebbüs ile yurdun en eki bir irfan merkezi olan ve yüzlerce şair, edip ve sanatkar yetiştirmiş bulunan muhitimizde bu gün için en büyük bir ihtiyacını cevap verdikleri...."* Gazetenin bu sayfasında sanat okulunda, liseden ve çevre kazalardaki okullardan birçok gencin şiirleri, hikâyeleri, yabancı dilden yaptıkları çeviriler yayınlanmıştır. (*Doğru Söz*, 13 Mayıs 1941, s.1)

Ayrıca İhsan Ozanoğlu ve Talat Mümtaz Yalman'ın edebiyat ile ilgili eserleri de şube tarafından bastırılmıştır. (BCA, 837.309.1 nolu belge, s.5)

Kastamonu Halkevi'nin 1930-1950 yılları arasında yürüttüğü folklor çalışmaları Türk Folkloruna sağladığı katkılar bakımından önemlidir. Halkevinin bölgenin derin tarihî mirasından yararlanarak oluşturduğu derlemeler ulusal değerlerimizin dününü ve bugününü görmemizi ve değerlendirmemizin yarınlara aktarılmasını sağlamıştır. (Ata Erdodu, Kastamonu Folkloru, 1991 s.19)

2.8.3. Güzel Sanatlar Şubesi

Güzel Sanatlar Şubesinin çalışmaları incelendiğinde halkevleri talimatnamesine uygun olarak çalışmalar yaptığı görülmektedir. Güzel Sanatlar Şubesi'nin musiki ekibinin amacı; memlekette bir musiki havası yaratmaya çalışanları ve musikiye meraklı olanları yetiştirerek, halkın müzik zevki seviyesini yükseltmektedir. Güzel Sanatlar Şubesi, bulunduğu memleketin her türlü musiki ihtiyacını karşılamaya çalışmıştır. Bu amaca bağlı olarak da kalıcı çalışmalar yapmıştır. Kastamonu

Halkevi'nin bu Şubesinin musiki çalışmaları daha çok modern musiki alanında olmuştur.

Şube'nin musiki çalışanları, Halkevi'nde verilen müsamerelerin müzik bölümünü hazırlamakta ve müzik geceleri düzenlemektedir. Şube, müzik çalışmalarını yaparken koro, bando, orkestra, radyo ve gramofon gibi vasıtalardan yararlanmıştır. (Halkevlerinin Çalışma Talimatnamesi 1940, s.10)

Güzel Sanatlar Şubesi, 1933 yılı içerisinde iki alaturka konser vermiştir. Şubenin 1933 yılında bir piyanosundan başka musiki aleti yoktur.(BCA, 1005.879.1 nolu belge, s.59-60)

Hususi idarenin 10 kişilik bandosu, 1933 yılında Halkevi'ne devredilmiştir. Halkevi, ücretli bir öğretmen tutarak bandoyu yetiştirmiştir. Bandonun bozuk ve noksanları da Halkevi tarafından tamir edilmiştir. Bando, çalışmalarına 1937 yılında bando ve caz olmak üzere iki gurup halinde başlamıştır. Halkevi bandosu, diğer Halkevi bandoları gibi ulusal marşları ve şarkıları halka öğreterek, en coşkun anlarda halkın sesi ve sedası olmuştur. Hafız Süleyman tarafından, 1937 yılında Halkevi'nde ve sinema salonunda iki konser verilmiştir. Halkevi Güzel Sanatlar Şubesi, sadece kendi konser ve konferanslarıyla yetinmemiş, farklı illerden müzisyenler getirterek halka o dönemde ulaşamayacakları yerel kültürlerin tanıtılması sağlanmıştır. (BCA,957.706.1 nolu belge, s.119)

Halkevi Güzel Sanatlar Şubesi tarafından getirilen Ankara Devlet Konservatuar müdavimlerinden genç bestekar Kemal İlerici idaresinde yetmiş iki kişiden oluşan bir grup, 1940 yılında Halkevin'de konser vermiştir. Konsere, İstiklal Marşı ile başlanmış ardından Kemal İlerici tarafından armonize edilen , “Üç Kış ve Dere Bekleyen” türküleri okunan konsere, üç kemanla çalınan alafranga eserler takip etmiştir. Konserde kırk kişilik bir heyetle okunan “Kara İsmail Ağanın Hüseyini Nakış Yürük Semaisi” ile Kemal Aydınli tarafından, saksafonla çalınan İspanyol dansı da yer almıştır. Konser kırk beş bin kişiden oluşan halk korosuyla sona ermiştir. Bu konseri gerçekleştiren gençlerin hepsi, Kastamonu muhitinden yetişmiş 120 kişilik bir heyettir. Bunların yetiştirmelerinde Halkevi'nin Güzel Sanatlar Şubesi'nin büyük rolü yer almaktadır. (Doğru Söz, 20 Ağustos 1940, s.1)

Güzel Sanatlar Şubesi, kendi çalışmaları yanında, Temsil Şubesiyle beraber etkinliklerde bulunmuştur. Lise talebeleri, 1941 yılında Halkevi salonunda kendilerinin hazırladığı bir müsamere vermişlerdir. Bu müsamere de lise talebeleri, Moliere'in yazdığı ve Direktör Ali Bey'in çevirdiği, "Ayyar Hamza" adlı üç perdelik komedi oynamışlardır. Güzel Sanatlar Şubesi de, müsamere arasında seçmiş olduğu zengin bir mahalli şarkı ve oyunlara yer vererek müsamereye canlılık katmıştır.(Doğru Söz, 8 Nisan 1941, s.1)

Kastamonu, dışarıdan göç almadığı için halk müziği ve geleneksel oyunları, yöresel özelliklerini yansıtmaktadır. Kastamonu halk müziği ve oyunları, resmî olarak iki defa derlenmiştir. Bu derlemelerden ilki, Yusuf Ziya Bey tarafından 1928 yılında yapılmış ikincisi ise Ankara Devlet Konservatuarından Muzaffer Sarısözen ve Halil Bedi tarafından 1948 yılında yapılmıştır. Kastamonu halk oyunları, zeybek ve kaşık oyunları üründendir. Bunlardan davulla oynananlarda vardır. Bunun en güzel örneği Karayılan'dır. Derlenen ezgiler üzerinde yapılan araştırma sonuçları, yörede köklü bir müzik geleneği yaşandığını göstermektedir.(Yurt Ansiklopedisi, s.46-47)

Kastamonu ve muhitinin halk türkülerini ve oyunlarını, yerli sazları ve kıyafetleriyle oynayacak 25 kişilik bir grup, Halkevleri'nin onuncu kuruluş yıldönümü münasebetiyle, 1941'de Ankara'ya çağırılmıştır. Halkevi Güzel Sanatlar Şubesi, bu daveti kabul ederek, 40 kişilik bir ekip göndermiştir. (BCA, 957.706. 1 nolu s.90)

Kastamonu Halkevi Güzel Sanatlar Şubesi, halk türkülerini notaya almak ve mahalli dansları tespit etmek hususundaki çalışmalarına büyük önem vermiştir. Şube, bu çalışmalarını Halkevi salonunda "Halk Şairleri" toplantıları düzenleyerek, halka göstermiştir. Böylece hem halkın sevgisini kazanmış, hem de bu mahalli türkü ve dansların yayılmasını sağlamıştır. Millî rakslarda özellikle kadınlı erkekli oynananlar tercih edilerek modern toplum yapısı, oluşturulmaya çalışılmıştır.

Musiki çalışmaları, Halkevinde yapılan aile toplantılarında da yer almıştır. Müzik öğretmeni Sevinç Hanım ve Güzel Sanatlar Şubesi başkanı Hayrettin Kanık, 1944 yılında Halkevi'nde yapılan aile toplantısında, birlikte piyano, keman ve akordeonla bir konser vermişlerdir. (Doğru Söz, 11 Ocak 1944, s.1)

Güzel Sanatlar Şubesinin müzik öğretmeni Mehmet Akün tarafından çalıştırılan, yedi kişilik mandolin ve kemandan oluşan ekip, 1942 yılında bir konser vermiştir. Bu konsere, 700 kişi gelmiştir. (Doğru Söz, 25 Şubat 1943,s.2)

Musiki gurubu, 1942 yılında iki balo ve bir sünnet düğünü faaliyetlerini katılmış ve toplam 1600 kişi bu musiki şölenine izlemiştir.(Doğru Söz, 25 Şubat 1943, s.1)

Güzel Sanatlar Şubesi'nin millî sazcularından beş kişilik bir grup, Şubat 1945'de Halkevi'nde yapılan aile toplantısında, halk türküleri ve oyunları içeren bir konser vermiştir. Halkevi, halkın bu etkinliklerden daha fazla istifade etmesi için, Sosyal Yardım ve Güzel Sanatlar Şubelerince tertip elden aile toplantılarının sayılarını artırılarak, on beş günde bir yapılması kararı alınmıştır.(Doğru Söz, 1 Şubat 1945, s.1)

Başta ney çalan Kemal Aydın, Lütfi Akdik, Halti Cebeci, Nur Saadet Akdik olmak üzere, 1945 yılında Halkevi yararına verilen konserde, büyük beğeni toplamıştır. Müzik öğretmeni Mehmet Bey, bu ekibin çalışmalarında eğitmenlik yapmıştır. (Kastamonu Gazetesi, 7 Kasım 1945, s.1)

Musiki grubu, konserlerinde çağdaş müzik aletlerini kullanmışlardır. Şarkıları keman eşliğinde söyleyen Aynur Gündem, 1947 yılında Güzel Sanatlar Şubesinin düzenlendiği bir konser de büyük beğeni kazanmıştır. (Kastamonu Gazetesi, 22 Aralık 1947,s.1)

Eylül 1949 yılında İtalya'nın Venedik şehrinde yapılan, Uluslar Arası Halk Musikisi ve Halk Dansları Festivaline katılan Türk Millî Oyunları Takımı, Erzurum ve Kastamonu Halkevi'ne mensup sanatkarlardan oluşmuştur. Muzaffer Sarısözen idaresinde katılan Türk Millî Oyunlar Takımı, festivalde büyük başarı sağlamıştır. Özellikle Kastamonu uşağı Karayılan'ın davullu gösterisi, büyük beğeni kazanarak ayakta alkışlanmıştır. (BCA, 957.706.1 nolu belge, s.18) Festivale katılan 9 kişilik Türk ekibinden yedisi Erzurum, ikisi de Kastamonu'dan katılmıştır. (Doğru Söz Gazetesi, 3 Ekim 1949, s.1)

1946'da Doğru Söz Gazetesi'nin haberine göre; Güzel sanatlar Şubesi tarafından bir müzik kursu açılacağı, bu kursunda haftanın Salı ve Cuma günleri saat 16:00'dan 17:00'ye kadar bayanlar; akşam da 20:00 ile 21:00 arasında erkeklere nota derslerinin verileceği duyurulmuştur. Bu haberde ayrıca, cumartesi ve pazar günleri millî saz, türkü ve oyunları kursu verileceği açıklanmıştır.(Doğru Söz, 1 Mart 1946,s.3)

Güzel Sanatlar Şubesi tarafından, 1946 yılında Halkevleri'nin kuruluşunun 15 yıldönümü kutlamalarını rastlayan, 23 Şubat'ta bir hafta devam etmek üzere, yağlı boya, sulu boya ve kara kalemle yapılmış resim ve fotoğraf sergisinin Halkevi salonunda açılacağı ve isteyen herkesin resim ve fotoğraflarıyla katılabileceği duyurulmuştur. (Doğru Söz, 28 Aralık 1946, s.2) Kastamonu Halkevi, bu resim sergisi sonuçlarına göre, Ankara'da düzenlenecek sergisine resim gönderme kararı almıştır. (Doğru Söz, 31 Aralık 1946, s.2)

Kastamonu Halkevi, kaynaklarda verilen bilgilere göre 1940 yılında genel sekreterliğin hediye etmesiyle sesli sinemaya kavuşmuştur.

Halkevi, sinema filmlerin başlangıcında vermiş olduğu konferans ve hitabetlerle, Halkevi'nin millî hedeflerini manen beslemiştir.(BCA,999.861.01 nolu belge, s.33)

2.8.4. Temsil Şubesi

Temsil Şubesinin 1933 yılında, bir tanesi öğretmen kadın olmak üzere toplam 49 üyesi vardır. Şubenin idari heyeti 1933 yılı içerisinde on üç defa toplanmıştır. Temsil şubesinin bir tane bayan üyenin bulunması, şubenin yetişmiş bayan kadro bakımından zor şartlarda göreve başladığını göstermektedir. Zamanla Halkevleri'nin etkili çalışmaları ve Türk kadının çağdaş olma yolundaki azmi sonucunda, bayan sayısında artmalar olmuştur. Örneğin 1942 yılına kadar temsil şubesinde bayan sayısı dokuza yükselmiştir.

Bu şubenin üyelerinden Hüsnü Açıkgöz'ün yazdığı ve bastırdığı "Kim Kimi Yola Getirdi ve Baş Efendi" adlı komedi eserleri, 1934 yılında tetkik için Ankara'ya

gönderilmiş. Ankara'daki tetkik sonucunda bu iki eserin diğer Halkevleri'nde temsil edilmesi uygun görülmüştür.(BCA,849.358.1 nolu belge,s.109)

Kastamonu Halkevi idare heyeti üyesi ve aynı zamanda Dil Edebiyat ve Tarih Şubesinin üyesi olan Talat Mümtaz Yalman tarafından 1935'de yazılan “ Aşık Kemal” adlı eser de tetkike sunulmuş, eserin uygun görülmesiyle temsil edilmesi için bütün Halkevleri'ne gönderilmiştir.(BCA, 849,358.1 nolu belge, s.9)

1936 yılının ilk aylarında başarı gösteremeyen şube, son altı ay içinde bir yıllık çalışmaya bedel olacak kadar büyük bir varlık göstermiştir. Şube 1936 yılının son altı ayında büyük kalabalık huzurunda, “İstiklal, Şeriye Mahkemesi'nde, Taş Bebek, Bay Önder, Ateşli Bir Delikanlı” piyeslerini başarıyla temsil etmiştir. Bunun yanında Temsil Şubesi, ilkokul müsamerelerinde etkili rol oynamıştır. Halkevi'nde verilen konferanslarda aralarda birer perdelik komediler temsil edilmiştir. (BCA, 957.706.1 nolu belge, s.129)

Temsil Şubesi, 1937 tarihinde “Akın, İzahında Bir Tane, Taş Bebek, Özyurt Çoban, Köy Muallimi, Kozanoğlu, Düşünüş Ayrılığı, Bir Ülkü Yolu, Son Ateş Bekis, Bay Önder Konak, Yanık Efe, Takma Ayak Hasan Çavuş, Hedef, Mavi Yıldırım, Yaşayan Ölü, Yalnız Bir Kelime, Mahcuplar, Hissei Şayia, Kartal, Atilla, Himmetir Oğlu, Babaların Günahı, Zehirli Kucak” piyeslerinden beşer tane olmak üzere 125 tane piyes almıştır. (BCA, 490.1/837.308.2,S.74)

Kastamonu Halkevi, Temsil Şubesi ve Güzel Sanatlar Şubesinin iştirakiyle merkez kaza ve köylere gezi tertip etmiştir. Bu gezilerden birisi Devrekani kazasına yapılmıştır. Halkevi, Devrekani'de R. Nuri'nin “İstiklal” piyesiyle “Şeriye Mahkemesi” adlı komedi piyesini temsil etmiştir. Her iki piyeste büyük bir muvaffakiyetle oynanmış; piyes, köy halkı tarafından büyük alaka ve heyecanla takip edilmiştir. Özellikle gezi kafiye başkanı Muhittin Ece'nin, temsilden önce halka vermiş olduğu “Osmanlı İmparatorluğu, Kapitülasyonlar, İstiklal, Kurtuluş Savaşı, Daha Önceki Mahkemelerle Cumhuriyet Mahkemeleri” hakkındaki söylevi, oldukça yerinde olmuştur. (Doğru Söz, 13 Eylül 1938, s. 2)

Kastamonu Temsil Şubesi, Devrekani yanında İnebolu, Taşköprü, Tosya ve Kargı kazalarına da giderek burarlarda da temsil vermiştir. (Doru Söz, 13 Eylül 1938,s.2)

Halkevi Temsil Şubesi, Gököy Köy Enstitüsünün daveti üzerine merkezle büyük alaka uyandıran “Himmetin Oğlu” piyesini temsil için Gököy’e gitmiştir. Kalabalık bir köylü, talebe ve öğretmen grubu, bu müsamereye katılmıştır.(Doğru Söz, 4 Ağustos 1942, s.1)

Halkevi Temsil Şubesi, 1946 yılında Halkevi’nde kız ortaokul öğrencileriyle güzel bir müsamere vermişlerdir. Bu müsamerede piyesler oynanmış, kızlar tarafından jimnastik gösterileri yapılmış ve türküler söylenmiştir.(Doğru Söz, 2 Nisan 1946, s.2)

Daha önce de bahsedildiği gibi, Halkevleri’nin açılma sebeplerinde Kemalist ideolojiyi yaymak esas amaçlardan birisi olmuştur. Temsil Şubesi, sergilemiş olduğu etkinliklerinde özellikle Devrim İlkelerini anlatan piyesler seçilmiştir. Böylece Halkevi Atatürk Devrimleri’ni toplumun tabanına yaymada tiyatroyu etkin araç olarak kullanmıştır.

2.8.5. Spor Şubesi

Halkevi’nin Spor Şubesi diğer şubelerden daha sonra kurulmuştur. Şube, 1932 yılında yeni kurulmasından dolayı imkânlarının az olmasına rağmen bir spor müsameresi vermiştir. Bu müsamerenin o zamana kadar olan müsamerelerden farkı, kimsenin davet edilmemesine rağmen beş yüzden fazla kişinin müsamereyi izlemek için gelmiş olmasıdır. Bu müsamereye vali de katılmıştır. Şube faaliyetlerinde çalışan gençler, sık sık bu müsamereleri vereceklerini belirtmişlerdir (Kastamonu Gazetesi. 17 İkinci Kanun 1932, s.1)

Spor Şubesi, 1933 yılında Kastamonu da tam bir spor teşkilatı olmamasından dolayı öncelikle bu konuda çalışmalar yapmaya yönelmiştir. Bunun için bazı spor kuruluşları ile takım oluşturmuş ve futbol için bir yer kiralamıştır. 1933 yılın da spor kolunun 3 tanesi kadın olmak üzere toplam 60 tane üyesi vardır (BCA,1005.879.1 nolu belge, s.60)

Atatürk Stadı, 17 Ağustos 1934 yılında modern bir stat olarak açılmıştır. Bu stat 2500 kişilik, yüzme havuzu, atış poligonu, tenis kortu ve voleybol, basketbol, futbol sahasını kapsamaktadır.(Kastamonu İli Yıllığı 1972, s.150)

Stadın açılmasıyla, o zamana kadar kuvvet bulamayan bu Şube; futbol, voleybol, tenis, güreş ve binicilik gibi kara sporları ile stadın büyük havuzunda yüzme, kürek çekme sporları düzenleyerek aktif bir hal almıştır. (Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporu Hulasası, s.66)

Kastamonu sporcuları, atletizm de Türkiye birinciliğine iştirak etmişlerdir. Koşularda iyi derece almamakla birlikte atletizmde gülle atmada 14m ve 9cm ile birincilik almış ve atletizm de son Balkan Olimpiyatları'na da iştirak etmiştir. (Cumhuriyetin 15.'inci yılı Anması Kastamonu Yıllığı, s.114)

Halkevi Spor Şubesi, 1941 yılın da atıcılık müsabakası düzenlenmiştir. Bu müsabaka spor oyunları hakemliği altın da yapılmıştır. Müsabaka, iki ay devam etmiş ve otuz iki kişi katılmıştır. Müsabakanın birincisi İsmail Hasacı ikincisi Cemal Ecevitli olmuştur.(Doğru Söz, 13 Mayıs 1941,s.1)

1942 yılında 4'ü bayan 28'i baydan oluşan Spor Şubesi beş defa okullar arası da mukavemet koşusu yapmıştır. Bu koşulara 308 sporcu katılmıştır. Bunun dışında, Spor Şubesinin millî bayram ve törenlerde yaptığı jimnastik hareketleri 7500 kişi tarafından izlenmiştir. Eylül 1942'de bisikleti teşvik için 15 kişinin katıldığı 20 km bisiklet yarışması yapılmıştır. 1900 kişi bu yarışmayı heyecanla izlemiştir. Vali bey, yarışmaya izleyici olarak katılmış ve dereceye girenlere ödül vermiştir. (Doğru Söz, 25 Şubat 1943, s.2)

1944 yılında Şubeye başkan olarak Hüsnü Tandoğan seçilmiştir. Halkevi Spor şubesi, bu yılda gençlerin spora olan ilgisini arttırmak için futbol maçları düzenlenmiş, Gazi Stadında ki havuzda büyüklere ve küçüklere yönelik yüzme yarışması yapmıştır. (Doğru Söz, 7 Mart 1945,s.1)

1945'de alaturkası daha önce yapılan pehlivanlar arasındaki güreşin alafrangası yapılmıştır. Bu güreş, halk arasında büyük ilgi toplamıştır. Özellikle Bursalı

Hüseyin ile Eskişehirli Abdullah Gündüz'ün yaptığı güreş, Kastamonululara heyecanlı anlar yaşatmıştır. (Kastamonu Gazetesi, 30 Ekim 1945,s.1)

2.8.6. Sosyal Yardım Şubesi

Sosyal Yardım Şubesi Kastamonu Halkevi'nin en faal şubelerinden birisidir. Şube, faaliyetlerinin çoğunu yoksul ve zavallıların parasız muayeneleri ile bunların bir kısmının ilaçlarını karşılamak olarak yapmıştır. Bu çalışmalardan birisi olarak Şube, 1932 yılında iki gün (Pazartesi-Perşembe) yoksullar için Halkevinde parasız sağlık hizmeti sunmuştur. Bu suretle 1933 yılı için de 364 hastanın muayenesi yapılmıştır. Bunların bir kısmının ilaçları ya belediyeden ya da Halkevi'nden temin edilmiştir. (BCA,1005.879.1,s.60)

Sosyal Yardım ve Köycülük Şubeleri, şubeler arasında birlik ve beraberliği en iyi gerçekleştirebilen şubeler olmuştur. Örneğin 1933 yılı için de İçtimai Yardım Şubesi, Köycülük Şubesiyle beraber düzenlediği bir köy gezisinde 53 hasta köylü tedavi ettirilmiştir. Şube, bunlardan başka 1933 yılında altı yoksul kişiye 36,5 liralık maddi yardımda bulunmuştur. (BCA,1005.879.1,S.60)

Kastamonu da Hila-i Ahmer ve Hilal-i Eftal Cemiyetlerinden sonra Halkevi Sosyal Yardım Şubesi de hayır kurumu olarak çalışmıştır. (BCA, 1005.879.1,s.60)

1934 yılında Şube, haftanın iki gününü daha önceki yıllarda olduğu gibi yoksul yurttaşların muayenelerine ayırmıştır. 1934'te 300 yurttaşı muayene ederek çoğunun ilaçlarını kendi bütçesinden karşılamıştır. Aynı zamanda Şube, Kastamonu da yapılmakta olan hastaneye 200 liralık yardımda bulunmuştur. (Halkevlerinin 1934 senesi Faaliyet Raporları Hulasası, s.66)

1935 yılında da Şube tarafından Halkevi'nde muayene odası açılmıştır. Muayene saatleri ve doktorları, daha fazla kişinin yararlanabilmesi için yerel gazetede ilan edilerek halka duyurulmuştur. (Kastamonu Gazetesi, 28 son Kanun 1935, s.3)

1936 yılında Şube ikisi bayan olmak üzere 61 üye ile çalışmalarını devam ettirmiştir. Şubenin başkanı Dahiliye Mutahassısı Seyfi Bey'dir. Sosyal Yardım

Şubesi, 1936'da kimsesiz ve fakirlere 352 lira dağıtmış, lise de okuyan talebelere yardım etmeye de devam etmiştir. (BCA,999.861.1 nolu belge, s.48)

Şube, 1937 yılında ildeki kimsesiz kalmış ve dermandan düşmüş yoksullara 26 lira yardım da bulunulmuş. Liseye devam eden yoksul talebelerin yiyecek ihtiyaçları için 80 lira, ilkokuldaki talebelere 25 lira, vazifesi başında ölen polis memurlarının eşlerine 10 lira, lise pansiyonlarına 350 lira yardımda bulunulmuştur (BCA,957.706.1 nolu belge, s.120)

Sosyal Yardım Şubesi tarafından öğrencilere yardım etmek için, 1939 yılında 50 kişilik bir yurt tesis edilmiştir. Halkevi'ne yapılan yardımlar öğrencilere hizmet için buraya aktarılmıştır. (Doğru Söz, 27 Eylül 1940 s.1)

1942 yılında şubenin başkanı Tahsin Öziş, kayıtlı üyeleri ise Hacer Kafadar, Osman İlhan ve Mehmet Kahyaoğlu olarak kaydedilmiştir ve şubenin üye sayısı 59 kişidir (Doğru Söz 27 Mart 1942, s.3)

Sosyal Yardım Şubesi, daha sonraki yıllarda bu çalışmalarına devam etmiştir. Çalışmalarıyla Halkevi'ni en faal ve en çok takdir edilen şubelerinden oluşmuştur.

2.8.7. Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi

Kastamonu Halkevi'nin bu şubesi, Halkevi'nin ilk açıldığı dönemde kurulan şubeler arasında yer almamış olup; daha sonra açılmıştır. Şubenin açılış zamanı tam olarak belli değildir, ancak Halkevi'nin Dil Tarih ve Edebiyat başkanı Osman Faruk Verimer'in Halkevleri'nin kuruluşunun IV. Yıldönümü kutlama programındaki konuşmasından anlaşıldığına göre Şubenin kuruluş çalışmaları 1937 yılında devam etmektedir. Bundan dolayı muhtemelen 1937-38 yıllarında açılmıştır. (BCA, 957.706.1 nolu belge s.126)

1938 yılına kadar açılan okuma yazma kursları Dil Tarih ve Edebiyat Şubesi'ne, sanat alanında açılan kurslar da Güzel Sanatlar Şubesi'ne bağlı olarak açılmıştır.

Şube, faaliyete başladıktan sonra her yıl okuma-yazma kursları açmaya özen göstermiştir.

1939 yılında Halk Dersleri ve Kursları Şubesi, daha önceki yıllarda olduğu gibi yabancı dil kurslarını devam ettirerek, Fransızca dil kursu açmıştır. Kastamonu Halkevi'nin açmış olduğu kurslara ulusal basında da yer verilmiştir. Ulusal Gazetesi Halkevi'nin çalışmalarını E. Evrensel'in kalemiyle "Kastamonu Halkevi Çalışmalarıyla Muhitte Büyük Bir Varlık Yaratıyor" başlığıyla sunmuştur. Yazının içeriğinde ise Kastamonu Halkevi'nin Mart ayı içinde şapkacılık, çiçekçilik, resim, musiki ve okuma- yazma kurslarını açıldığını ve bu kurslara devam edenlerin sayısının beş yüz kişiden fazla olduğunu belirtmektedir. (E.Evrensel, "Kastamonu Halkevi, Çalışmalarıyla Muhitte Büyük Bir Varlık Yaratıyor" Ulus Mart 1939 s.,)

1944 yılı seçimlerin de Halk Dershanesi ve Kurslar Şube başkanlığına Zeki Tahıl seçilmiştir. Zeki Tahıl Bey Halkevleri'nin başlattığı İlköğretim seferberliğini gerçekleştirmek için çalışmalar yapmıştır. Yaşları ilkokul çağını geçmiş kadın ve erkeklere ayrı ayrı, cezaevindekilere de A ve B grubu okuma dershaneleri açılmıştır. Yabancı dil kursu olarak Fransızca ve İngilizce kursları açılmıştır. (Doğru Söz Gazetesi 7 Mart 1945 s.1)

Daha önceki yıllarda olduğu gibi 1945 yılında dördüncü defa ilkokulu bitirme sınavı açılmış, bu sınavda başarılı olan 84 kişinin diplomaları törenle verilmiştir. (Kastamonu Gazetesi 13 Haziran 1945 s.1)

Halkevi'nin Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesinin faaliyetleriyle ilgili kaynaklarda fazla bilgi yer almamaktadır. Şubenin, çalışmalarında özellikle okuma-yazma kurslarına ağırlık verdiği görülmektedir. Toplumun o dönemde yediden yetmişe çoğu kesimini ilgilendiren, okuma-yazma alanındaki eksiklikleri giderilmeye çalışılmıştır. Değişen dünya şartlarında gelişmeleri yakalayabilmek için öncelikle okuma-yazma oranımızı yükseltmek gerektiğini farkına varan Halkevi'nin, bu süreçte önemli çabalar sergilendiği görülmektedir.

Halkevi'nde açılan kursların kişileri daha sonra bir meslek sahibi yapacak veya sahip olduğu meslek hayatında gerekli olacak nitelikte olması Halkevleri'nin halk eğitimine vermiş olduğu önemi göstermektedir.

2.8.8. Kütüphane ve Neşriyat Şubesi

Bu şube 19.02.1933 yılında açılmış Şubenin kurulduğu yıl olan 1933'te bir tanesi kadın olmak üzere toplam 140 üyesi yer almaktadır. (BCA, 1005.879.1, s.56-57)

Vilayetteki Memleket Kütüphanesi de Halkevi'ne nakledilmiştir. Burada çalışanlar kitaplarının kullanımına itina göstermiş ve kütüphane defterini uygun olarak tutmuşlardır.(BCA, 999.861.1 nolu belge,s.57)

1934 yılında 350 cilt kitabı bulunan kütüphaneden, bu yıl içinde 712, 1935 yılında 1500 okuyucu okuyarak yararlanmıştır. (BCA 999.861 nolu belge s.48)

1944 yılında Şube başkanlığına Nasih Güngör seçilmiştir. (Doğru Söz, 19 Mart 1944, s.1) 1944 yılında kütüphanedeki kitapların ciltli kitap sayısı beş bini bulmuş, devam eden ciltleme çalışmalarıyla ciltli kitapların sayısı artırılmıştır. Okuyucularının çoğunluğunu talebelerin oluşturduğu kütüphane, okuyucu sayısını günden güne artmaya devam etmiştir. Kütüphane Ankara radyosundan ara ara canlı yayın yapılmasına da devam edilmiştir. (Doğru Söz 7 Mart 1945 s.1)

Kastamonu Halkevi, CHP Genel Sekreterliği İstatistiklerine göre, 10 tane okuma odası açmıştır. (Nurcan Toksoy, age,s.330)

2.8.9. Köycülük Şubesi

Şube, Sosyal Yardım Şubesiyle beraber çalışmalarda bulunmuştur. 1933 yılında bu Şubeyle düzenlediği köy seyahatinde 10 tane köyü dolaşarak, 53 köylü muayene edilmiştir. Şube, bunların bir kısmının ilaç giderlerini de karşılamıştır. (BCA, 1005.879.1 nolu belge,s.61)

Şube, köylerde okuma-yazma odaları açmaya önem vermiş, on tane köyde okuma odaları açarak, bu odalara kitap yollamıştır. Köycülük Şubesi, yapmış olduğu idari

toplantılarda da özellikle köylerde okuma ve yazma sorununun çözümü için köylere kitap gönderilmesi konusunda kararlar almıştır. Resmî işlemler için şubeye gelenlerin işleriyle, yakından ilgilenmişlerdir. Şube, köylerdeki okuma-yazma işlerini muallimler ve katipler vasıtasıyla gerçekleştirmiştir. Şube, seyahate gittiği köylere sebze ve meyvecilikle ilgili kitaplar da götürerek, köylünün tarım alanında da modern olmasına yardımcı olmuşlardır. (BCA, 1005.879.1 nolu belge s.58)

Şube, 1934 yılında 11 tane köyde okuma odaları açmış, buralara gönderdiği kitap, gazete, mecmuaları muallimler vasıtası ile köylülere okutularak, onların fikren yükselmesine çalışmıştır. Bu Şube, Halkevleri'nin ulusal bayramlara verdiği önemi göz önünde bulundurarak köylerde ulusal bayramların kutlanması için önayak olmuştur. Köylü ve kentli arasında karşılıklı sevgi ve saygının doğması için elinden geleni yapmıştır. (Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporu Hulasası s.67)

1936 yılında üye sayısı 162 olan bu şube çevre köylere yaptığı gezileri sürdürerek, kimsesizlere muayene etmeye devam etmiştir. 1936'daki köy gezisinde 50 tane çocuk sünnet ettirilmiş, bunun yanında Şube, tahsil yaşını geçmiş ama okuma-yazması olmayanlara okuma-yazma öğretmek amacıyla da gittiği yerlerde faaliyet göstermiştir. Köycülük Şubesi bu çalışmalarıyla köylünün sevgisini kazanmıştır. (BCA,957.706.1 nolu belge s.130)

Köycülük Şubesi, daha önceki yıllarda olduğu gibi 1937 yılında da yine sıhhi ve içtimai amaçlı bir seyahat düzenlenmiştir. Bu seyahatte doktor, diş doktoru ve hukukçular da yer almıştır. On beş köy dolaşarak 150 kişinin muayene edildiği, 60 kişinin de dişçinin çekildiği bu gezi, iki gün devam etmiştir. (Doğru Söz 11 Haziran 1937 s.4)

Şube, 1942 yılında 4'ü bayan 170'i erkek olmak üzere toplam 174 kişiyle faaliyet göstermiş, köy gezilerini ve gittikleri yerde halkı aydınlatmaya devam etmiştir. 1942 yılında Köycülük Şubesi, Tarih ve Müze Şubesiyle beraber kasaba kasaba tarihî eserlere tecti etmek için gezi düzenlenmiştir. Bu gezi esnasında "ekim faaliyetler" hakkında bir konferans verilmiş ve 20 hasta muayene edilmiştir.

1944 yılında örnek köy olarak “Emirler Köyü” seçilmiş ve bu köye bir gezi yapılmıştır. Köyün insan ve hayvan hastalıkları bakımından incelenmesi yapılmış, cenaze ve kitap dolabı verilmiştir. Bundan başka bu yıl için de on altı köye gezilmiş ve buralarda ziraat, kültür, sıhhat ve veterinerlik bakımından aydınlatılmasına çalışılmıştır. (Doru Söz 7 Mart 1945 s.1)

Köycülük Şubesi, köylünün yükseltilmesinde almış olduğu sorumluluğu bilerek, köylünün sadece tarım ve hayvancılık alanındaki gelişimini değil, açmış olduğu okuma odaları ve vermiş olduğu konferanslarla eğitim ve kültürel kalkınmasını da sağlamıştır. Aydınlar, köylere kadar giderek köylü ile şehirli arasındaki kaynaşmayı sağlamıştır. Şube, köylünün eğitim ve kültür alanındaki eksikliklerini gidererek köylüyü, milletin efendisi olma yolunda ışık tutmuştur.

2.8.10. Tarih ve Müze Şubesi

1935 yılı Halkevleri faaliyet raporlarına göre; şehrin umumi tarihi yazılıp bitirilmiş ve Kastamonu Halkevi resmî daireler sicilini incelemek suretiyle çalışmalarına hizmet etmiştir. (1935 Halkevleri, s.28-31)

Şube 1940 yılında kurulmuş ancak çalışmalarını hemen başlayamamış çalışmalarına ağırlıklı olarak 1942’den sonra başlamıştır. Şube, 1942 yılında tatil ayında Maarif Müdürlüğü ve Evkaf Memurluğunun Belediye sınırı içindeki mevcut eserlerini tarihî ve mimari kıymetlerini tespit ettirmek amacıyla, bir komisyon oluşturulmuştur. Aynı zamanda bu yıl içinde köycülük ve sosyal yardım şubesiyle beraber köyleri dolaşarak buralardaki tarihî eserlerin tespit edilmesi çalışmalarında bulunmuştur. 30 Ağustos Zafer Bayramında Halkevi’nin bir salonunda Kastamonu yerli işlemleri ile yazılarından oluşan bir sergi açılmıştır. Bu sergiye 1000 vatandaş katılmıştır.(Doru Söz, 25 Şubat 1943,s. 3)

Faaliyetlerine 1940 yılında başlayan şubenin 1944 yılındaki çalışmaları oldukça canlı ve verimli geçmiştir. Şubenin 1944 yılındaki toplantısında Kastamonu’nun tarih, coğrafya, arkeoloji bakımından incelenmesine karar verilmiştir. Bu inceleme içinde uzman kişiler görevlendirilmiştir. Temmuz ayında halkevi adına 3 kişilik bir heyet Ilgaz, Tosya, Kargı , Boyabat, Snop’a gezerek İnebolu yolu üzerinden

Kastamonu'yu dönmüşlerdir. Heyet bir aya yakın zamanda buralarda incelemeler yapmıştır. Geziler için ciddi masraflar ödenmesine rağmen bu gezilerin gelecek aylarda devam edeceği belirtilmiştir. (Doğru Söz 9 Mart 1945 s.1)

Halkevleri tarih ve müze şubesinin faaliyetlerinden en önemlisi tarih ve folklor alanındaki eserleri sergi yayınları dışında ayrı eser olarak yayınlamasıdır. Kastamonu Halkevinin, 1940 yılında bu konudaki çalışmaları takdirle karşılanmıştır.(Ulus Gazetesi, 1 Teşrin 1940s. 2)

1941 yılında ilmi tarihi tetkikatta bulunmak üzere misafir olarak Kastamonu'ya gelen Doç. Ekrem Bey Halkevi salonunda Türk Tarihî Eserlerinin Menşesinin kısa bir tarihçesini anlatmıştır. Bu ilim adamından sonra da Ankara Etnografya Müzesi Müdürü Osman Ferit, Kastamonu'daki tarihî eserler hakkında yapmış olduğu incelemelerin sonuçlarını hakla paylaşmıştır. Osman Bey, Kastamonu'daki Türk Tarihî eserlerinin birincisi olarak İsfendiyar Oğullarından İsmail Bey'in tesis ettiği camii ile medreseler, türbeler, misafir haneler ile külliyelerden bahis etmiştir. Özellikle İsmail Bey Türbesindeki mezar taşındaki yazının Türk sanatının mükemmelliğini gösterdiğini vurgulamıştır. Taş oymanın yanında ağaç oymanın da örneği olarak buradan örnekler vermiştir. (Doğru Söz, 2 Eylül 1941, s.1)

1941-1945 yılları arasında müzede arkeolojik Entografik ve Sikke olmak üzere toplam 832 adet tarihî eser bulunmaktadır. Devam eden çalışmalar sonucunda, 1945-1950 yılları arasında da bu sayıya 772 adet eser daha katılmıştır. (Kastamonu İl Yıllığı, s.152)

2.9. Kırşehir Halkevinin Kuruluşu, Faaliyeti, Yayınları

Halkevlerinin açılmasıyla ilgili düzenleme, 1931'de yapılan CHP kurultayında parti nizamnamesine dâhil edilmiş, 19 Şubat 1932'de 14 il merkezinde Halkevleri açılmıştır. Kırşehir Halkevi de 1939 yılında açılmıştır. Kırşehir Halkevi binası 1937 tarihinde yapılmıştır. Binada Halkevinden başka, parti teşkilâtı ve Belediyeye ait Verem Savaş bulunmaktadır (BCA 490.01/838.314.1.84.)

1945 yılında Kırşehir, vilâyet sınırları içerisinde il örgütü olarak merkez ile birlikte altı Halkevi ve 38 Halkodasına sahiptir. Halkevlerinin üst yönetimi ve merkez organları oluşturulmamış, bu işlevi CHP yönetimi yerine getirmiştir. Halkevleri Yönetim Kurulu sadece kendi birimi ile ilgili kararlar alabilir durumdadır. Halkevi Yönetim Kurulu şube (kol) komitelerinin kendi aralarında seçeceği birer delegeden oluşur. Yönetim Kurulu seçimleri de iki yılda bir yapılır. Halkevi, bulunduğu şehir veya kasabanın Halk Partisi teşkilatına bağlı olup Halkevinin başkanı partinin idare heyetinden bir üyedir. Halkevinin faaliyetleri, içinde bulunduğu birim ile sınırlı değildir. Söz gelimi köycülük kolları, çevre köylerde de faaliyette bulunabilmektedir.

Kırşehir Halkevi Başkanlığı tarafından CHP Genel Sekreterliğine 21 Ağustos 1940 tarihinde yazılan yazıda, 17 Ağustos 1940 Cumartesi günü Millî Şef İnönü, Kırşehir'i teşriflerinde doğrudan Halkevine geldiği belirtilmekte, Millî Şef İnönü'nün Halkevi Reisi Sırrı Kardeş'i yanlarına davet edip, Halkevi işleriyle ilgili 32 dakika boyunca görüş aldığı, özellikle kütüphane, köycülük, Halkevi neşriyatı üzerinde durduğu, Halkevi Reisi Sırrı Kardeş'e "Teşekkür ederim mesainizden memnun oldum, bu şekilde çalışmanıza devam edin" sözleriyle büyük iltifatta bulunduğu ifade edilmiştir.(BCA 490.01/838.314.1.21.)

Kırşehir Halkevi tarafından Halkevleri ve Halkodaları, yeni Türkiye hayatının başlı başına bir unsuru, Türk toplumunun ışığı hep birlikte millî ve medenî hayat sürmek için meydana getirdiği bir yapı olarak görülmüştür. Halkevleri ve Halkodaları, eski ve köklü medeniyetin mirasçısı olan bir milletin, çağdaş medeniyetin bütün istidatlarını göğsünde saklayan, kuruluşları ve işleyişlerinde, her zaman, topluluğun samimi iradesini gerçekleştirmeyi esas tutan kuruluşlar olarak nitelendirilmiş ve demokrasi eğitiminin gerçek halk okulları şeklinde kabul edilmiştir.(Kılıçöz, Sayı 3, Mart 1946.)

Kırşehir Halkevi, yüksek gayelerin her vatandaşa anlatılmasını millî bir vazife addederek, kendisini belirli bir yükümlülük içerisinde hissetmiş ve bunları şu şekilde dile getirmiştir:

“Tarih boyunca tatlı şırıltılar, derin ilhamlar vererek akıp, mütevasi bir gururla bağrından fışkırttığı yeşillikler, çiçekler, güller, meyveler, nasıl Kırşehir’in özelliklerini doğurmuşsa, şimdi de Halkevi kaynağından aldığı ışıklı inanları, halkın bağrına akıtacak, devrim meşalesiyle gönülleri ve kalpleri aydınlatacak, halkevinden halka, halktan halkevine bilgiler, iyilikler, inan ve güvenlerle dolu feyizler taşıyacaksın. ...Bundan böyle iki kişi birden göreceksin; Kırşehir’in her köşesinde yaşayan köylü, şehirli, genç, ihtiyar, bütün vatandaşların, duygularını dileklerini, dile getirecek, birbirimize duyuracak, bilmediklerimizi öğretecek bildiklerimizi yayacaksın. ...Kılıçözü, halkevinden kaynamak (menbaini almak) senin en kutsal mutluluğundur. Çünkü: Halkevi büyük kurtarıcı Atatürk’ün kurduğu, Millî Şef İnönü’nün üzerine titrediği büyük bir devrin eseridir. Millet hayatının, kültürünün gelişeceği ve inkılâplarımızın kökleşeceği bu asil yuvadan çıkmak, en büyük başarı şansın olacaktır. Halkevi, her yurttaşın müşterek evidir. Oradan çıkmakla şimdi sen yalnız bağını bostanını suladığın kimselerin değil, her Kırşehirlinin ‘Kılıçözü’ oldun, artık Kılıçözü’nde bağım yoktur diye hayıflanmayacağız, her hemşeri her isteyen seni bahçesine akıtabilecek daha gür akman için suyuna damlalar katabilecektir.” (Kılıçözü, Sayı 3, Mart 1946, s. 4)

Kırşehir Halkevi, İdare heyeti ile birlikte Dil-Edebiyat, Güzel Sanatlar, Temsil, Spor, Sosyal Yardım, Köycülük, Kütüphane ve Yayın, Tarım şubelerinden ibaret olmak üzere teşekkül etmiş 9 kolda çalışmalarını yürütmüştür. (CHP Halkevleri ve Halkodaları 1932-1935, Ankara, 1946, s.127.)

2.9.1. Kırşehir Halkevi İdare Heyeti ve Şube Çalışmaları

Kırşehir Halkevi’nin kurulduğu tarihten itibaren başkanı ve idare heyeti ile ilgili kaydedilmiş bir bilgi bulunmamaktadır. Halkevinin idare heyeti ile ilgili en eski bilgi 1946 yılında A.Cevat Gobi’nin halkevi başkanı olduğudur. Halkevi yönetim kurulu seçimleri iki yılda bir yapılmaktadır. Gobi’den sonra Doktor Osman Kozbek başkanlığındaki, 9 üyeden oluşan bir Halkevi İdare Heyeti kurulmuştur. Her şubenin bir başkanı olmakla beraber, şubelerdeki toplam üye sayısı 37 kişi olarak tespit edilmiştir. Halkevinin kayıtları ile ilgili yapılan incelemede Osman Kozbek dönemine ait şube çalışmalarına rastlanmış diğer dönemlerle ilgili ayrıntılı raporlar

bulunamamıştır. Buna göre Kozbek dönemindeki şube yönetimleri ve çalışmaları şu şekildedir:

2.9.2. Dil-Edebiyat Şubesi

Dil-Edebiyat Şubesi Başkanı Sabri Örüklü'dür. Şubenin tespit edilen üyeleri ise Mürşide Çamoğlu, Ali Taşkent, Kemal Dağlıoğlu, Cevat Tarım, Şevki Şakırağaoğlu'dur.

Dil-Edebiyat şubesinin amaçları arasında halk eğitimi faaliyetleri önemli bir yer tutmuş, halkın karşı karşıya bulunduğu problemlerin çözümünde yardımcı olunabilecek tek yolun halk eğitimi olduğu görülmüştür. Ülkenin uzak ve yakın bütün köşelerinde bu sahalarda ortaya konulanların birleştirilmesi, konferans ve tören çalışmaları ile yöre halkının genel kültür ve bilgisinin artırılması, görev duygusunun yükseltilmesi, tarihî ve millî günlerin canlı bir şekilde kutlanması, Türk büyüklerinin anılması için programlar hazırlamıştır.

2.9.3. Güzel Sanatlar Şubesi

Güzel Sanatlar Şubesi Başkanı Rasim Erdem'dir. Şubenin tespit edilen üyeleri ise Rahmi Eroksal, Şemseddin Yastıman, Süleyman Can, Fehmi Göktürk, Nevzat Ulucan'dır.

Güzel Sanatlar Şubesi, şehirde halk gecesi toplantıları düzenleyerek hem halkın eğlenmesini hem de çeşitli konferanslarla eğitilmesini sağlamıştır. Ayrıca şiir ve mimari ile ilgili çeşitli müsabakalar düzenleyerek halkı şiir, tiyatro ve mimari zevk alanında yetiştirmeyi amaçlamıştır. 1946 yılında düzenlenen şiir müsabakasına 161 şair katılmıştır ve birinciliği Cahit Sıtkı Tarancı. İkinciliği Attila İlhan, üçüncülüğü ise Fazıl Hüsnü Dağlarca kazanmıştır. Mimari alanda düzenlenen müsabakaya ise 26 proje gönderilmiştir ve birinciliği Yüksek Mimar Halil Femir, Feridun Akozan, Nezahat Süğüder ve Maruf Önal'ın Birlikte hazırladığı proje kazanmış, ikinciliği Yüksek Mimar Nejat Gökbelen, üçüncülüğü de Yüksek Mimar Asım Mutlu ve İzzet Baysal kazanmıştır.

2.9.4. Temsil Şubesi

Temsil Şubesi Başkanı Muhittin Artuğ, şubenin tespit edilen üyeleri ise Süleyman Atlas, Şeref Özkeleş, Cevat Cem, M. Saray, Kevser Gökbulut, Melahat Kemiksiz'dir.

Temsil Şubesinde güzel sanatlara halkın sevgisinin arttırılması müzik, resim, heykel, mimari, süsleme sanatlarında çalışan profesyonel veya amatör unsurların bir araya toplanması, halk türkülerinin derlenmesi ve Batı tekniğine göre Türk müziğinin icra edilmesi ve geliştirilmesi amaçlanmış ve bu amaçla şehirde halk gecesi toplantıları düzenleyerek halkı tiyatro alanında yetiştirmeyi amaçlamıştır. 1946 yılında düzenlenen piyes müsabakasına 102 eser gönderilmiş ancak hiçbir mükafata layık görülmemiştir.

2.9.5. Spor Şubesi

Spor Şubesi Başkanı Fehmi Rengigül, şubenin tespit edilen üyeleri ise Rifat Türközü, Ahmet Ertem, Reşat Genç, Neşet Uz'dur.

Spor Şubesi millî sporların canlandırılması mahallî şartlar ve imkânlardan faydalanarak sporun her çeşidinin gençler arasında yayılması, yarışmaların düzenlenmesini amaçlamış ve bu doğrultuda çalışmalar yürütmüştür.

2.9.6. Sosyal Yardım Şubesi

Sosyal Yardım Şubesi Başkanı Sami Özkaya, şubenin tespit edilen üyeleri ise Hüseyin Say, Naciye Kozbek, Servet Ünal'dır.

Sosyal Yardım şubesi muhtaçlara yardım edilmesi, dispanserler veya gezici doktorlarla hastaların imdadına koşulması, okullardaki çalışkan ve fakir çocuklar korunarak ihtiyaçlarının sağlanması, işsizlere iş bulunması, halkın sağlık bilgisinin arttırılması için konferans, kitap, broşür, levha ve filmlerden yararlanılması için çalışmalar yapmıştır.

2.9.7. Tarım Şubesi

Tarım Şubesi Başkanı Atiye Taşkent, şubenin tespit edilen tek üyesi ise Yıldız Özdeş'tir. Tarım şubesinin faaliyetleri ile ilgili her hangi bir bilgi bulunmamaktadır.

2.9.8. Köycülük Şubesi

Köycülük Şubesi Başkanı Mitat Özdeş, şubenin tespit edilen üyesi ise Hamdi Akşehirlioğlu, Arif Metiner, Yılmaz Özel, İbrahim Türkmen'dir. Köycülük Şubesinin faaliyetleri ile ilgili her hangi bir bilgi bulunmamaktadır.

2.9.9. Kütüphane ve Yayın Şubesi

Kütüphane ve Yayın Şubesi Başkanı Ferit Çamoğlu, şubenin tespit edilen üyeleri ise Mehmet Bingöl, Meliha Güven, Kâzım Atalay, Akif Ersoy, Enver Gür'dür.

Kütüphane ve Yayın Şubesi, okuma ve yazmanın halk arasında geniş ölçüde yayılması, halkın bilgisini artıracak dil ve uzmanlık kurslarının açılması, teknik bilgilerin halk arasında yayılması, el sanatlarının teşvik edilmesi, okuma günlerinin düzenlenmesi ve uygun görülen eserlerin yüksek sesle okutularak halka dinletilmesi, kitapların kütüphanelerde halka sunulması, köylerin toplumsal, sıhhi, ruhsal gelişmeleri ve köylü ile şehirli arasında karşılıklı sevgi ve birlik duygularının güçlendirilmesi, mensup olunan yörenin tarihî eser ve anıtlarının korunması için resmî makamların bilgilendirilmesi gibi konularda çalışmalar yapmıştır (BCA 490.01/838. 314.1.8.)

1950 yılında Kırşehir Halkevi, Başkan Cevat Cem idaresi içerisinde şu kollara da yer vermiştir; Dil ve Edebiyat (Galip Arısan), Güzel Sanatlar (Osman Erdoğan), Temsil Kolu (Korkut Konukman), Spor Kolu (Ayhan Bilgin), Sosyal Yardım Kolu (Rafet Kocaman), Halk Dershaneleri ve Kurslar (İhsan Caner), Kütüphanecilik ve Yayın Kolu (Yılmaz Özel), Köycülük Kolu (Mustafa Altıok), Tarih ve Müze Kolu (Hilmi Erbaş). Bahsi geçen bu muhtelif kolların çeşitli etkinlikler içerisinde yer aldıkları kaydedilmiştir (BCA 490.01/838.314.1.8.)

2.10. Manisa Halkevinin Kuruluşu, Faaliyetleri, Yayınları

Manisa’da 1932 yılında Manisa Halkevi başta olmak üzere ilçelerde de açılan halkevleri ile toplam 15 halkevi kurulmuş ve aktif olarak faaliyet göstermeye başlamıştır. Manisa, Kula, Salihli, Akhisar, Turgutlu gibi halkevleri bunlardan birkaçıdır. Manisa Halkevi bölgede açılan ilk halkevi olmuştur. 24 Şubat 1933’te açılan halkevi açıldığı tarihten itibaren talimatnamede belirlenen faaliyetlere hızla başlamış ve bölgenin kültür temsilcisi olmuştur.(CHP 1945 Yılında Halkevleri ve Halkodaları, s.28)

Manisa Halkevi kurulduğu tarihten itibaren yönetim kurulu yanında Dil-Tarih ve Edebiyat Şubesi, Kütüphane ve Neşriyat Kolu Şubesi, Sosyal Yardım Şubesi, Spor Şubesi, Temsil Kolu Şubesi, Köycülük Şubesi ve Güzel Sanatlar Şubesi ile 7 kolda faaliyetlerine başlamıştır.

2.10.1. Manisa Halkevi İdare Heyeti ve Şube Çalışmaları

Halkevinin kayıtlı olan ilk başkanı Ali Osman Ülkü’dür. Birlikte çalıştığı üyeler ise Şükriye Abbas, Mustafa Dümer, Cavit Pekur, Şevket Kırbaş, Ahmet Çiftlikli, Vehbi Kuntengin, Ali Akkan olarak belirtilmiştir. Şubelerin çalışmaları ise şu şekildedir:

2.10.2. Dil Tarih Edebiyat Şubesi

Şubenin Başkanı Hakkı Sayner, üyeleri ise Nefise Oral, Mustafa Dümer olarak belirtilmiştir. Şubede kayıtlı üye sayısı 57 kişi olarak belirtilmiştir.

Şubenin belirtilen çalışmaları arasında dil üzerinde yaptığı çalışmalar ve dergi çalışmaları önemlidir. Bunlardan başka elde kayıtlı bilgi yer almamaktadır.

2.10.3. Güzel Sanatlar Şubesi

Şubenin Başkanı İlhan Okan, kayıtlı üyeleri ise Talat Pazarı, Vehbi Kutengin, Şevki Dinçer, Latif Günal olarak belirtilmiştir. Şubenin kayıtlı üye sayısı 121 kişi olarak verilmiştir.

Şubenin çalışmaları arasında açılan resim sergileri ve konser eğitimleri dışında kayıtlı bir bilgi bulunmamıştır.

2.10.4. Temsil Şubesi

Şubenin Başkanı Kerim Kodad, üyeleri ise Haydar Bayçı, Ahmet Çiflikli, Cemal Akay olarak kaydedilmiştir. Şubenin kayıtlı üye sayısı 93 kişidir. Şube halkevine ait bir sahne olmadığı için faaliyet gösterememiştir.

2.10.5. Spor Şubesi

Şubenin Başkanı Enver Gürgen, üyeleri ise Cevet Noyan, Enver Takıtamış, Raşit Meriç olarak belirtilmiştir. Ayrıca şubede kayıtlı üye sayısı 201'dir. Şubenin kayıtlı bir çalışmasına ulaşamamıştır.

2.10.6. Sosyal Yardım Şubesi

Şubenin Başkanı Cavid Pekgür, üyeleri ise Hüseyin Üzümcü, Fahriye Akşid, Sakine Ülkü'dür. Şubenin kayıtlı üye sayısı 234 olarak kaydedilmiştir. Şubenin kayıtlı bir çalışmasına ulaşamamıştır.

2.10.7. Halk Dershaneleri ve Kursları Şubesi

Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi; faaliyete geçmediği için üye kaydı yoktur.

2.10.8. Kitapsaray ve Yayın Şubesi

Şubenin Başkanı Şükriye Abbas, üyeleri ise Hamiyet Suzan, Bahzat Sinoluoğlu, Azmi Önekin, Nazmi Bayçın'dır. Şubenin kayıtlı üye sayısı ise 62 kişi olarak belirtilmiştir. Şubenin kayıtlı bir çalışmasına ulaşamamıştır.

2.10.9. Köycülük Şubesi

Şubenin Başkanı Ali Akkan, üyeleri ise Naili Özeren, Hasan Özseyhan, Osman Gürbüz, Hasbiye Ömerli'dir. Şubenin kayıtlı üye sayısı ise 51 kişi olarak belirtilmiştir.

Manisa halkının yaz aylarında bağlara çekilmesiyle şehir boşaldığı ve ancak eylül ayında yeniden şehre döndükleri için tüm gezi ve planlar eylül sonrasına göre ayarlanmıştır. Selimşahlar, Tilkiköy, Tepecik, Sarıçam, Paşaköy, Adiloba, Saruhanlı, Hacırâhman, İshakçelebi ve Veziroğlu köylerine gidilerek bu köylerde ihtiyaç sahibi köylülerin ihtiyaçları karşılanmaya çalışılmıştır.

Köylülerin şehirlerde takip edilmesi gereken resmî işleri takip edilmiş, sakat doğum yapan kadınlara ve sakat doğan çocuklara yardımlarda bulunulmuş, özellikle sakat çocuk doğumunu engellemek için köylere ebeler gönderilmiş ve bu ebelerin daimi olarak o köyde kalması sağlanmıştır. Köy sporları ile ilgili çalışmalar yapılmış ve heyetler hazırlanmıştır. Sarıçam köyünün içme sularının açık ve pis yerlerden geçtiği tespit edilmiş ve bu konu ile ilgili çalışmalar yapılmıştır.

Köylerde bulunan çocuklara eğlenceler düzenlenmiş, yemekler verilmiş ve çocuklar parasız sinemaya götürülmüştür. Ayrıca pek çok köyde konferanslar verilerek köylüler bilgilendirilmeye çalışılmıştır (BCA 4900 100- Kutu No: 956- Dosya No: 702- Sıra No: 2).

2.10.10. Müze ve Sergi Şubesi

Müze ve Sergi Şubesi; faaliyete geçmediği için üye kaydı yoktur.

2.11. Mersin Halkevinin Kuruluşu, Faaliyetleri, Yayınları

24 Şubat 1932 Pazar günü açılan halkevinin kaydedilmiş ilk başkanı Fevzi Dağdur. Mersin Halkevi'nin CHP'ye gönderdiği rapora göre 1933-1943 yıllarını kapsayan bütçe raporunda halkevin ayrılan bütçe 6600 lira olarak belirlenmiş daha sonra her yıl belli bir oranda artış yapılmıştır. Ayrıca halkevinde 65 lira maaşlı bir katip, 30 lira maaşlı iki odacı ve 35 lira maaşlı kütüphane memuru, 10 lira maaşlı aş evi

memuru çalışmaktadır (BCA Fon No: 490 100-Kutu No: 998- Dosya No: 857- Sıra No:2).

Mersin Halkevi, Dil-Edebiyat ve Tarih, Güzel Sanatlar, Temsil, Spor, Sosyal Yardım, Halk Dershaneleri ve Kurslar, Köycülük, Kütüphane ve Yayın, Tarih ve Müze şubelerinden ibaret olmak üzere teşekkül etmiş 9 kolda çalışmalarını yürütmüştür.

2.11.1. Mersin Halkevi İdare Heyeti ve Şube Çalışmaları

Diğer halkevlerinde olduğu gibi Mersin Halkevinde de sık sık başkan ve heyet değişikliği yapılmıştır. Halkevinin ilk başkanı Fevzi Dağdur'dan 1941 yılına kadar geçen dönemde görev yapmış başkan ve heyetleri ile ilgili kayıtlı bir bilgiye rastlanmamıştır ancak 1941 yılında ilk olarak Doktor Hayri Toluner başkan olarak seçilmiş ardından 30 Ekim 1941'de yeniden seçim yapılarak göreve Şefik Ergündüz getirilmiştir (BCA 4900 100- Kutu No: 956- Dosya No: 702- Sıra No: 2).

2.11.2. Ar Şubesi

Şubenin başkanı Ruhi Betugun'dur. Müzik kolu 12 kişilik bir bando yetiştirmiştir. Müzik aletleri tamdır. 5 kişilik bir caz takımı hazırlanmıştır. 11 kişilik orkestraları vardır. Keman, piyano, mandolin, flüt, saksafon ve tranpet orkestraya ait müzik aletleridir. Müzik kolu halk türkülerinden toplanmış parçalar derlemiştir. Çukurova, ekonomi marşları yapmışlardır. Kurultay Marşı, İstiklal Marşı, Cumhuriyet Marşı, Kurtuluş Marşı'nı halka bir ağızdan söylemeyi öğretilmişlerdir. Keman ve piyano kursları verilmiştir. Kara kalem, yağlı boya, sulu boya, bez üzerine resim yapma gibi pek çok alanda resim kursu açılmıştır. Dekorasyon kısmı ressam Sabri Beyin öğretmenliğinde çalışmalar yapmıştır. Ayrıca bir resim sergisi açılmış ve bu sergide halk evinde yaylada resimler gösterilmiştir.

Mersin Halkevi 7 Aralık 1945'te Ankara Radyosunda bir program düzenlenmiş ve bu programda Türkmen oymakları, saz, türkü ile birlikte bir çalışma yapmıştır. Halkevi Başkanı Dr. Tahsin Soylu bu çalışmalar için halkevinden bütçe ayırmıştır.(BCA Fon No:490 100- Kutu No: 1037- Dosya No: 988- Sıra No: 1)

2.11.3. Temsil Şubesi

Komite Celal Abacı başkanlığında Reşat Demir, Nemide Duran, Mediha Bengü, Şadiye Günden oluşan bir heyetle çalışmalarına başlamıştır. Defterde kayıtlı 124 üye yer almaktadır.

Şube ilk olarak “Dün ve Bugün, Yarım Osman, Yıldırım, Akın, Mete, Çoban, Yanık Efe, Hissesi Şayia, Yalnız Bir Kelime, Himmetin Oğlu, İstiklal, Sakarya, Atilla ve Ana” adlı eserleri temsil etmiştir.

Himmetin Oğlu’nu sekiz defa, Ana’yı dört defa temsil etmişlerdir. Ayda bir temsil yapılmasına gayret edilerek halkı bu şekilde eğitmek planlanmıştır

Mersin Halkevi Temsil Heyeti 5 Mayıs 1938 ve 5 Mayıs 1939 tarihlerinde Hatay, İskenderun, Antakiye, Kırkhan ve Reyhaniye’ye düzenlenen tiyatro turnelerine katılmıştır.

Halkevi Başkanı Sükutî Sözen ve Temsil Kolu Başkanı Şefik Ergündüz 1940-1941 yıllarında Mersin Halkevinin her yıl Halkevleri Temsil Kolları arasında yurt içinde düzenlenen tiyatro turnelerine halkevinin temsil kolu heyetinden ekipler göndermiştir. Bu turneler için toplam 832 liralık bütçe ayrılmıştır. Ayrılan bu bütçenin yol-otel ve yiyecekler için kullanıldığı heyet tarafından halkevi ve Halkevi Başkanına rapor edilmiştir Bu ekipler 1940 ve 1941 yılları Urfa, Birecik ve Gaziantep’te gösteriler yapmıştır (BCA Fon No: 490 100- Kutu No: 1023- Dosya No: 937- Sıra No: 2).

2.11.4. Dil-Tarih-Edebiyat Şubesi

Şube Tahsin Narman başkanlığında, Fuat Furat, Fahrettin Sebuktan adlı kayıtlı isimlerle çalışmalarına başlamıştır. Şubenin defterde kayıtlı 123 üyesi vardır.

Şube çalışmalarına ilk olarak yaylalardaki Yörüklerin, köylülerin kullandığı yöresel olan kelimeleri fişlere doldurularak dil kurumuna göndermekle başlamıştır. İlk etapta 4000 fiş doldurularak dil kurumuna gönderilmiştir. Halk masalları, halk

inancıları, halk adaletlerinden, halk şarkılarından derlemeler yapılmış; folklor a ait bazı toplantılar düzenlenmiştir.

Mersin ve İçel'in tarihini bir broşür halinde toplamak ayrıca bölgenin coğrafi özelliklerini içeren İçel kılavuzu hazırlayıp bunu bir kitap halinde bastırmak tasavvuru vardır. Tarih ve edebiyat üzerine yılda 8 kadar konferans veriliyor (BCA Fon No: 490 100- Kutu No: 998 Dosya No:857- Sıra No:2).

2.11.5. Spor Şubesi

Şube Muharrem Ekin başkanlığında Ümit Buran, Rasim Tümek, Ahmet Aydemir, Selim Celal'den oluşan bir heyetle çalışmalarına başlamıştır. Deftere kayıtlı 110 üye bulunmaktadır.

Şube futbol, tenis, denizcilik, atletsizim, yürüyüş gibi alanlarda kurslar açarak özellikle gençlerin spora olan ilgisini arttırmaya çalışmıştır. Ayrıca cirit, atlı spor, millî güreş ve avcılık alanlarında da çalışmalar yapılmış pek çok genç yetenek iller arası müsabakalara katılmak üzere yetiştirilmiştir (BCA Fon No: 490 100- Kutu No: 998 Dosya No:857- Sıra No:3).

2.11.6. Sosyal Yardım Şubesi

Şube Necmettin Üstüntürk başkanlığında Hayri Toluğani, Vasil Özemli, Kamil Turan, Rüştü Bey'den oluşan bir heyetle çalışmalarına başlamıştır. Deftere kayıtlı 149 üye vardır.

Şube çalışmalarına “zührevi hastalıklar, sıtma ve diğer bulaşıcı hastalıklar”ın nedenleri, nasıl bulaştıkları ve korunma yolları ile ilgili broşürler bastırıp halka dağıtarak başlamıştır. Daha sonra aş evinde fakir çocuklara yemek verilmesi için çalışmalarda bulunulmuş ve bunun için Çocuk Esirgeme Kurumu, Kızılay ve Belediye'den yardım temin edilmiştir. Şubeye kayıtlı olan yardıma muhtaç çocuk sayısı 180'dir. Aşevi olarak kullanılan bina halkevine aittir. Bunun yanı sıra yine mülkü halkevine ait olan bir müstakil bakım evi vardır. Burada yılda 1200 kadar hasta tedavi ettirilmektedir.

Fakir çocuklara kitap alınmış, fakir köylü çocuklara yatacak yer temin edilmesi için bir pansiyon ayarlanmıştır. Kimsesiz lohusalara yardım edilmiştir. Yatalak ve muhtaç hastaların tedavisi evlerinde yapılmaktadır. Bu hastaların ilaç masrafları da belediye tarafından karşılanmıştır (BCA Fon No: 490 100- Kutu No: 998 Dosya No:857- Sıra No:3).

2.11.7. Halk ve Dershaneler Şubesi

Başöğretmen Hayri Oktar başkanlığında, Fazilet Narman, Salih Timuçin, Salih Ulumlusoy'dan oluşan bir ekip çalışma yapmaktadır. Defterde kayıtlı üye sayısı 124 olarak belirtilmiştir.

Şube çalışmalarına Türk dili okutma ve yazdırma isimli dört farklı kurs açarak başlamıştır. Ayrıca halktan gelen talep üzerine bir de Fransızca kursu açılmıştır. Hanımlar için biçki dikiş kursları ve resim kursları da şubenin açtığı diğer kurslardır (BCA Fon No: 490 100- Kutu No: 998 Dosya No:857- Sıra No:4).

2.11.8. Kitapsaray ve Yayın Şubesi

Şube Behçet Yücel'in başkanlığında Fuat Akbaş, Rıza Atilla, Fahri Gülser'den oluşan bir heyetle çalışmalarına başlamıştır. Defterde kayıtlı üye sayısı 110 olarak belirlenmiştir.

Şubenin içinde 2489 kayıtlı kitabı bulunan bir okuma salonu vardır. Elde bulunan kitapların büyük bir kısmı Türk Ocağından kalma kitaplardır. Şube ayrıca düzenli olarak takip edemese de Mersin Gazetesini almaktadır. Ayrıca şubenin yayın işleri de bu gazetenin yayıncıları tarafından yapılmaktadır (BCA Fon No: 490 100- Kutu No: 998 Dosya No:857- Sıra No:4).

2.11.9. Köycülük Şubesi

Şube Çınar Aydın başkanlığında Ulviye Albay, Talat Aytekin, Nadire Seyhan, Avni Döker'den oluşan bir heyetle çalışmalarına başlamıştır. Şubenin defterde kayıtlı 301 üyesi bulunmaktadır.

Şube çalışmalarına bazı köylere tedavi amaçlı geziler düzenlemekle başlamıştır. Ayrıca Sosyal Yardım Şubesinin bastırdığı bröşürler de köylerde dağıtılmış ve halk hastalıklar konusunda kısmi de olsa bilinçlendirilmiştir.

Köy fakir çocuklarına kitap, defter, kalem yardımında bulunulmuştur. Ortaokulda üç köylü çocuk okutulmaktadır. Köylülerin dilekleri dinlenip ve isteğe göre dilekçe yazılarak hükümetteki işleri takip edilmiştir.

Keten ve kenevir üzerine yazılan bir kitabı bastırıp köylülere dağıtarak bu konularda köy halkının bilinçlenmesi amaçlanmıştır (BCA Fon No: 490 100- Kutu No: 998 Dosya No:857- Sıra No:5).

2.11.10. Müze ve Sergi Şubesi

Şube Sadık Kuloğlu'nun başkanlığında Vesile Hanım, Sıkı Afkay, Fuat Türkay, İbrahim Erim'den oluşan bir heyetle çalışmalarına başlamıştır. Şubenin defterde kayıtlı üye sayısı 73'tür.

1932'de el işi, resim ve portakal sergisi yapılmıştır. Şehirde yapılan İktisat ve Tasarruf Cemiyetinin ve Biçki Yurdunun sergilerine yardım edilmiştir. Memleket içinde eski para, eski eserler toplanmış ve halkevinde küçük bir müze yapılmıştır. Millî kıyafetler toplatılarak bu müzede sergilenmiştir. Eski harabelerin fotoğrafları çekilerek iyi bir koleksiyon yapılmıştır. Müzedeki eşyalar bir deftere kaydedilerek kaybolmaları önlenmiştir. Müzede ayrıca el yazısı kıymetli birkaç kitap da vardır (BCA Fon No: 490 100- Kutu No: 998 Dosya No:857- Sıra No:5).

2.12. Tekirdağ Halkevinin Kuruluşu, Faaliyetleri, Yayınları

Halkevlerinin açılmasıyla ilgili düzenleme, 1931'de yapılan CHP kurultayında parti nizamnamesine dâhil edilmiş, 19 Şubat 1932'de 14 il merkezinde Halkevleri açılmıştır. Tekirdağ Halkevi de 1932 yılında kurulmuş ancak tüm şubelerini etkin hale getirip faaliyete geçmesi 1933 yılında gerçekleşmiştir. Tekirdağ Halkevinin 1933 yılında 233 tane üyesi bulunmaktayken 1934 yılında bu sayı 321'e çıkmıştır. 1935 yılında ise üye sayısındaki artış sadece 20 kişi olmuş ve toplam üye sayısı 341 olmuştur. 1945 yılında Malkara Halkevi'nin de açılmasıyla Tekirdağ'daki

halkevi sayısı üçe; halkodası sayısı ise 22'ye yükselmiştir. 1945 yılının sonunda 55 halkodası daha açılarak halkodası sayısı 77'ye çıkmış ve halkevleri kapatılana kadar bu sayıda bir değişiklik olmamıştır. (CHP 1945 Halkevleri ve Halkodaları, Ankara, 1946, s.66-67.)

Tekirdağ Halkevi, Dil-Edebiyat ve Tarih, Güzel Sanatlar, Temsil, Spor, Sosyal Yardım, Halk Dershaneleri ve Kurslar, Köycülük, Kütüphane ve Yayın, Müze ve Sergi şubelerinden ibaret olmak üzere teşekkül etmiş 9 kolda çalışmalarını yürütmüştür. (CHP Halkevleri ve Halkodaları 1932-1935, Ankara, 1946, s.127.)

2.12.1. Tekirdağ Halkevi İdare Heyeti ve Şube Çalışmaları

Tekirdağ Halkevi daha öncede belirttiğimiz gibi 9 şubeden oluşmaktadır. Her şubenin bir başkanı olmakla beraber, şubelerdeki toplam üye sayısı 1933 yılında 233, 1934 yılında 321, 1935 yılında 341 kişi olarak tespit edilmiştir.

Tekirdağ Halkevinin kayıtlı ilk Halkevi İdare Heyeti Başkanı aynı zamanda CHP üyesi de olan Raşit Dramalı'dır. Tespit edilen üyeler ise Ekrem Ülgen, Velittin Oğuz, Halit Berk, Celal Akbayar, Fehmi Ünal, Şakir, M. Akgün, Safer Kağan, H. N. Taner'dir."(Marmara, Sayı 1, 09.05.1935, s.5.)

2.12.2. Dil-Edebiyat Şubesi

Dil-Edebiyat şubesi 1933 yılında sadece söz derlemeleri ve önemli kişiler hakkında edebî çalışmalar yapmış ve bu çalışmalarını vilayet gazetesinde yayınlamıştır. (Halkevlerinin 1933 Senesi Faaliyet Raporları Hulasaları, 1934, s. 73).

1934 yılında ise daha çok dil ve tarih ile ilgili incelemeler yapılmış, bir önceki yıl olduğu gibi yine önemli kişilerle ilgili edebî çalışmalara önem verilmiş ve hatta "Mimar Sinan, Öğretmen Kubilay ve Namık Kemal" için anma günleri düzenlenmiştir. Bu yıl içinde 20 konferans düzenlenmiştir ve bu konferanslardan birinin konusu "Soy Adı Kanunu" olmuştur. (Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hulasaları, 1934, s. 113).

1935 yılında dil ve edebiyat ile ilgili çalışmalara devam edilerek bir külliyat çıkarılmış ve 13 konferans, 13 söylev, bir tane de balo düzenlenmiştir. Ayrıca bu yıla kadar alınan soyadlarının derlenmesi yapılarak vilayet gazetesinde yayınlanmıştır. (Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hulasaları, 1935, s. 107).

2.12.3. Güzel Sanatlar Şubesi

Güzel Sanatlar Şubesi'nde 1933 yılında beş tanesi bayan olmak üzere 78 öğrenci resim dersleri almıştır. Aynı yıl altı tane konser verilmiştir ve ayrıca şubenin kendisine ait bir de bandosu bulunmaktadır. (Halkevlerinin 1933 Senesi Faaliyet Raporları Hulasaları, 1933, s. 73-74.)

1934 yılında ise yine resim başta olmak üzere Batı musikisi ve Türk musikisi ile ilgilenilmiştir. Resim kurslarından 70 öğrenci yararlanmaya devam etmiş ve 25 kişilik bando ekibi çalışmalarına devam etmiştir. (Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hulasaları, 1934, s. 113)

1935 yılında ise bando takımını yanına bir de caz takımı oluşturularak müzik ile ilgili çalışmalara hız kazandırılmıştır. Bu yıl içinde 12 öğrenciye müzik dersleri verilmiş ve caz takımı danslı bir konser tertip etmiştir. (Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hulasaları, 1935, s. 107.)

Tüm bu çalışmaların yanı sıra halkın resim, müzik, sergi gibi güzel sanatlara daha çok ilgi duymasını sağlamak amacıyla öğrenciler arasında yarışmalar düzenlenmiş hatta resim sergileri açılmıştır.

2.12.4. Temsil Şubesi

Temsil Şubesi 1933 yılında "Akın" adlı piyesi iki kez sahnelemiştir ve bunu yanı sıra pek çok müsamere ve anma töreni düzenlemiştir. (Halkevlerinin 1933 Senesi Faaliyet Raporları Hulasaları, 1933, s.73.)

1934 yılında sahnelerini yeniledikleri için hiçbir çalışma yapamamıştır. (Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hulasaları, 1934, s.113.)

1935 yılında yapımı tamamlanan yeni sahnede pek çok tören, oyun ve müsamere düzenlemiştir. (Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hulasaları, 1935, s.107.)

2.12.5. Spor Şubesi

Spor Şubesi 1933 yılında gençlerin avcılık v futbol ile ilgilenmesini isteyerek bu alanda çalışmalar yürütmüştür. (Halkevlerinin 1933 Senesi Faaliyet Raporları Hulasaları, 1933, s. 73.)

1934 yılında ise yine futbol ve avcılık ile ilgilenerek gençleri bu alanda yetiştirmeye çalışmıştır. (Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hulasaları, 1934, s. 113.)

1935 yılında spor çalışmalarına ağırlık verilerek spor yurtlarına para yardımında bulunulmuştur. Ayrıca yeni spor dallarına yönelinmiş jimnastik ve tenis takımları kurulmuştur. Futbol ve güreş müsabakaları düzenlenmiş, kulüpler arası kupa ve atletizm yarışmaları yapılmıştır. Özellikle atıcılık ve güreş alanına önem verilerek sporcular sık sık süre avlarına çıkarılmış, güreş müsabakaları düzenlenmiş hatta bir atış makinası alınmıştır. (Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hulasaları, 1935, s. 107.)

2.12.6. Sosyal Yardım Şubesi

Sosyal Yardım Şubesi 1933 yılında işsizlere iş bulmak, sağlık sorunları yaşayan fakir vatandaşları ücretsiz muayene ettirmek ve köylüyü sağlıkla ilgili konularda bilgilendirmek gibi işler yapmıştır. (Halkevlerinin 1933 Senesi Faaliyet Raporları Hulasaları, 1933, s. 73.)

1934 yılında aynı tür çalışmalar yapılmış ancak bu kez yardım edilen vatandaş sayısı artmıştır. Özellikle Romanya'dan gelen muhacirlere yapılan yardımlar önemlidir. (Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hulasaları, 1934, s. 114.)

1935 yılında cezaevinde bulunan mahkumlar için konferanslar düzenlenmiş, 18 orta okul öğrencisinin okul kitapları alınmış ve ilk okuldaki pek çok öğrenciye de yardımda bulunulmuştur. Halkevi içinde bir poliklinik açılmış ve haftanın belirli günlerinde hastalara ücretsiz muayene imkanı sunulmuştur. Yine önceki yıllardan farklı olarak zeki gençlere burs verilerek ücretsiz kurslar ayarlanmıştır. (Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hulasaları, 1935, s. 107.)

2.12.7. Halk Dershaneleri Şubesi

Halk Dershaneleri Şubesi 1933 yılında orta ve ilk okul seviyesindeki pek çok öğrenciye çeşitli derslerde kurs imkânı sunmuştur. (Halkevlerinin 1933 Senesi Faaliyet Raporları Hulasaları, 1933, s. 73.)

1934 yılında çalışmalara hız verilmiş özellikle Almanca ve Fransızca kurslarına ilginin artması sağlanılmaya çalışılmıştır. (Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hulasaları, 1934, s. 114.)

1935 yılında bu çalışmalara ek olarak ceza evindeki 85 mahkuma okuma yazma öğretilmiştir. Tekirdağ'da açılan sağlık koruyuculuğu kursuna 14, şarapçılık kursuna 28, kooperatif kursuna da 32 kişi katılmış ve toplam 74 kişi bu çalışmalardan yararlanmıştır. (Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hulasaları, 1935, s. 114.)

Kadınlara yönelik açılan el sanatları, biçki-dikiş, ebru, çiçek düzenleme gibi kurslar da yoğun ilgi görmüştür. (Tekirdağ, 20 I. Teşrin 1938.)

Erkekler için de model uçak ve motorculuk kursları açılmıştır. (Tekirdağ, 13 Şubat 1941.)

2.12.8. Köycülük Şubesi

Köycülük Şubesinde 1933 yılında köylere geziler düzenlenmiş, 20 köye bayrak dağıtılmış, köylülerin düzenlenen etkinliklere katılması sağlanmaya çalışılmış, İstanbul Halkevinin "Köylü Duvar" adlı gazetesi gidilen köylerde dağıtılmıştır. (Halkevlerinin 1933 Senesi Faaliyet Raporları Hulasaları, 1933, s. 74.)

1934 yılında aynı çalışmalara devam edilmiş ve bunlara ek olarak 35 tane köyün ihtiyar heyeti belirli bölgelerde toplatılarak görevleri ile ilgili bilgilendirilmeye çalışılmıştır. (Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hulasaları, 1934, s. 114.)

1935 yılında ise yoksul ve göçmen köylülere yardımlarda bulunulmuş, köylülerin devlet idaresindeki işleri takip edilerek dilekçeleri yazılmış, köylüler cumhuriyet ve hakları konusunda sık sık bilgilendirilmeye çalışılmıştır. Ayrıca diğer şubelerle iş birliği içinde olunarak yapılan yardım ve etkinliklerden köylülerinde yararlanmasına dikkat edilmiş, köy gezilerinde “Ağaç Dikme Bayramı” düzenlenmiştir. (Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hulasaları, 1935, s. 108.)

2.12.9. Müze ve Sergi Şubesi

Müze ve Sergi Şubesinde 1933 yılında Malkara'nın Germiyan Köyünde Macar İstiklal Kahramanı Rakoçi'nin Hatırası olan bir taş ve üzeri yazılı olan bir taht bulunarak korumaya alınmıştır. Bunun yanı sıra Türk mimarisine de önem verilerek çeşitli sergiler açılmış, bir yerli malı haftası düzenlenmiştir. (Halkevlerinin 1933 Senesi Faaliyet Raporları Hulasaları, 1933, s. 73.)

1934 yılında üç köy için antika eserlerle ilgili çalışmalar yapılmış ve bulunan eserler koruma altına alınmıştır. (Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hulasaları, 1934, s. 114.)

1935 yılında çalışmalar aynı şekilde devam etmiş farklı olarak yemiş gezisi düzenlenmiştir. (Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hulasaları, 1935, s. 108.)

2.12.10. Kütüphane ve Yayın Şubesi

Kütüphane ve Yayın Şubesinde 1933 yılında bir halkodası açılmış ve bu halkodası faaliyetlerini 1934 yılında da aynıyla devam ettirmiştir. (Halkevlerinin 1933 Senesi Faaliyet Raporları Hulasaları, 1933, s. 73.)

1935 yılında bir soyadı kitabı hazırlatılıp derlenmiş, cezaevi ve köylere kitap dağıtımı yapılmıştır. 1935 ve 1936 yıllarında toplam 1134 kitap okuma odalarında yer almaktadır. Bu kitapların 320 tanesi yabancı dillerdeyken kalan 814 tanesi Türkçedir. Hizmet vermekte olan kütüphaneler Tekirdağ Merkez Kütüphanesi ve Çorlu Kütüphanesi'dir. Yine Hilmi Yücebaş tarafından yazılan "Kültür Derlemeleri, Trakya Köylerinde Kültür Derlemeleri, Tekirdağlı Şairler ve Namık Kemal ve Vatan Sevgisi" adlı eserler basılmış bazı broşürler çıkarılmıştır. (Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hulasaları, 1935, s. 108.)

2.13. Urla Halkevinin Kuruluşu, Faaliyetleri, Yayınları

İzmir il sınırları içinde toplam 22 halkevi açılmış ve faaliyette bulunmuştur. İzmir'de açılan ilk halkevi 19 Şubat 1932 Cuma günü açılan İzmir Halkevi'dir. Daha sonra Urla, Tire, Çeşme, Ödemiş, Karşıyaka gibi pek çok ilçede de halkevi açılmıştır. Urla bölgesinde açılan Urla Halkevi de bunlardan biridir. Urla Halkevi 24 Şubat 1933 tarihinde açılmıştır. (CHP 18. Yıldönümünde Halkevleri ve Halkodaları, s.7)

İzmir'de açılan halkevi sayısının fazlalığı dikkat çekicidir. Ancak açılan halkevlerinin bir kısmı ise ne yazık ki kayda değer bir çalışma yapamamıştır. Urla, Bergama, Karşıyaka, Ödemiş, Tire ve İzmir Halkevleri ise adından sıkça söz ettiren birer kültür yuvası olmayı başarmıştır.

Urla Halkevi, kurulduğu ilk günden itibaren Halkevleri Talimatnamesi'nde belirtilen hemen her alanda çalışma yapmış bir kültür kurumu olmuştur. Özellikle İzmir'de çıkmakta olan Yeni Asır, Halkın Sesi ve Anadolu gibi yerel gazeteler bu Halkevi'nin çalışmalarını günü gününe halka duyurarak faaliyetlere geniş bir katılım sağlanmasına yardımcı olmuşlardır.

Urla Halkevi, parti binasının içinde kurulmuş ve ilk çalışmalarını Niyazi Ocakoğlu'nun gayretleri ile gerçekleştirmiştir. İlk dönemlerinde kütüphane, spor ve temsil kolları düzenli çalışmalar yürütmeyi başarmışsa da Halk Dershaneleri ve Kurslar şubesinde kurs açılmamış ve çalışma yapılmamıştır. Dil-Edebiyat-Tarih şubesinde ise konferanslar tertip edilmiştir.

Halkevi bir kattan ibarettir ve halkevi başkanının öğretmen olması sebebiyle halkevinin ilk yıllarında kütüphane çalışmalarına önem verilmiştir. Urla halkevi ilk açıldığında 7 halkevi şubesi mevcuttur ancak bu şubelerden ilk dönemlerde sadece kitapsaray şubesi, sosyal yardım şubesi, köycülük şubesi, spor şubesi faaliyet göstermektedir.

Halkevi üyelerinin çoğu öğretmenlerden oluşmaktadır ve eğitime-okumaya çok önem verilmiştir. CHP Urla Teşkilatı Başkanı Hasan Tümerk bütün işi ile ilgilenmektedir ve halkevi üyelerindendir, halkevinin pek çok ekonomik sıkıntısında halkevine destek olmuştur.

Urla Halkevi'nin kayıtlardan ulaşılan diğer başkanları ise İbrahim Elmalı ve Nebahat Ural'dır. 1945 yılından 1948 yılına kadar İbrahim Elmalı, 24 Eylül 1945 yılından halkevi kapanana kadar da Nebahat Ural Halkevi başkanlığı yapmıştır.

Urla Halkevi, Dil-Edebiyat ve Tarih, Gösterit, Ar, Spor, Sosyal Yardım, Köycülük, Tarih ve Müzecilik, Kitapsaray Şubelerinden ibaret olmak üzere teşekkül etmiş 8 kolda çalışmalarını yürütmüştür. (BCA Fon No:490 Kutu No:830 Dosya No:2701 Sıra No:1)

2.13.1. Urla Halkevi İdare Heyeti ve Şube Çalışmaları

2.13.1.1. Halkevi İdare Heyeti

Halkevinin bilinen kayıtlı üç tane başkanı olmuştur bunlar Niyazi Ocakoğluca, İbrahim Elmalı ve Nebahat Ünal'dır. Ayrıca kayıtlı olan üyeler ise Hasan Tümerk, Lütfü Okan, Fevzi Akalın, Hilmi Arman, Müveddet Tanyeri, Mehmet Ali Aktaş, Bedri Tünyeri, Meliha Saralp, Adil Baltalı, Fevzi Günalp, Ali Rıza Saralp, Kubilay Mehmet, Nevzat Yılmaz olarak belirtilmiştir.

2.13.2. Dil Tarih Edebiyat Şubesi

Dil ve Edebiyat Şubesi 28 Mart 1934, 3 Nisan 1934, 10 Nisan 1934, 13 Nisan 1934, 18 Nisan 1934 ve 20 Nisan 1934 tarihlerinde toplam 6 konferans vermiştir.

Dil ve Edebiyat Şubesinde 6 kadın 4 erkek olmak üzere 10 üye görev yapmaktadır. Gelenek ve göreneklerin tespiti sağlanarak halk şairi ve bestekârların tespit edilmesi ve halka kazandırılması amaçlanmıştır.

5 Şubat 1935 tarihinde halkevinin ilk faaliyeti büyük ozan Abdülhak Hamit'in ölüm yıldönümü münasebetiyle düzenlenen anma toplantısıdır. Törene 300 kişi katılmış ve törende halkevi yönetim kurulu üyelerinden Lütfü Okan ve Fevzi Akalın konuşmalar yapmıştır.

22 Şubat 1935 tarihinde Hilmi Arman, Müveddet Tanyeri, Mehmet Ali Aktaş, Bedri Tünyeri tarafından bir kutlama töreni düzenlenmiştir. Törende en çok alkışlanan üyelerden Ozan Lütfü Okan'ın kendi şiiri olan "Devrim Çatısı" olmuştur. Törene 600 kişi katılmış ve akşam 330 kişinin iştirak ettiği "Sancağın Şerefi" adlı bir piyes gösterilerek törene son verilmiştir.

Dil-Edebiyat-Tarih Şubesi 1935 yılında Fevzi Akalın'ın "Kominizim ve Sosyalizm", Meliha Saralp'in "Osmanlı Edebiyatı", Bedri Tanyeri'nin "Abdülhamit'in Hayatı ve Sanatı", Adil Baltalı'nın "İktisat ve Devletçilik", Fevzi Akalın'ın "Hayat ve Ahlak Felsefesi", Fevzi Günalp'in "Bulaşıcı Hastalıklar", Ali Rıza Saralp'in "Tabiat Kanunları", Kubilay Mehmet'in "Millî Mücadenin Son Günleri", Nevzat Yılmaz'ın "Zeytinliklerin İmarı" konulu toplam 10 konferans düzenlemiştir. Bu konferanslara toplam 1900 kişi katılmıştır.

26 Eylül 1935 tarihinde Dil Bayramı kutlanmış hem ilçe hem de köylerden toplam 11.300 kişi törene katılmıştır. Bu kutlama Dil-Tarih-Edebiyat Şubesi tarafından düzenlenmiştir.

Ayrıca şubenin 1939 yılında çıkardığı ve idarecilerinin halkevi yönetiminden ayrılmaları nedeniyle iki sayı sonra yayını durdurulan Ocak adlı bir dergi yayınlandıktan sonra herhangi bir yayın faaliyetinde bulunmamıştır. Ancak Ocak adlı dergi Türk Edebiyatının önemli birçok isminin edebiyat sahnesine adım attığı ilk yayın olması bakımından da önemlidir. (BCA Fon No:490 Kutu No:830 Dosya No:2701 Sıra No:2)

2.13.3. Gösterit ve Ar Şubeleri

Ar Şubesi ve Gösterit Kolu birlikte hareket etmiş ancak önemli bir faaliyette bulunamamıştır. Gösterit Şubesi önemli günlerde tertip edilen müsamere ve aile toplantıları dışında bir faaliyet göstermemiştir. Ar şubesi ve Gösterit şubesi müsamere ve aile toplantılarında birlikte hareket etmiştir. Ayrıca Ar Şubesi radyoda yayınlanan halk türkülerinin notalarını da derlemeye çalışmıştır ancak bu konuda yeterli bir çalışma yapılmamıştır.

Gösterit Şubesi'nin Halkevi ve Kızıl Bahçe kamu merkezinde düzenlediği 6 temsil önemlidir. Bu oyunlar "Atilla, Gavur İmam, Gömdüğüm, O Cihan, Hayrül Halef, Bir Facia, İstiklal, Yağ Kandili, Sancağın Şerefi" adlarını taşımaktadır. Bu oyunlara toplam 1540 kişi katılmıştır.

Ar Şubesi tarafından 4 Nisan 1935 tarihinde İzmir Sanat Okulu Müzik Kolu tarafından gönderilen bir ekip halkevinde bir konser vermiştir ve bu konsere 140'ı kadın olmak üzere toplam 550 kişi katılmıştır. (BCA Fon No:490 Kutu No:830 Dosya No:2701 Sıra No:3)

2.13.4. Tarih ve Müze Şubesi

Tarih ve Müze Şubesi halkevi açıldığı tarihten itibaren hiçbir faaliyette bulunmamıştır.

2.13.5. Spor Şubesi

Spor Şubesi halkevinin bahçesini kullanmaktadır. Spor şubesinde halkevinin genç üyeleri öncülüğünde özellikle yaz aylarında havalarda müsaitken halkevinin bahçesinde jimnastik ve ufak spor müsabakaları düzenlenmiştir. Spor Şubesi 1935 yılında 8 maç düzenlemiş bu maçlardan 1'i mağlubiyet, 4'ü galibiyet ile sonuçlanırken 3'ü beraberlikle sonuçlanmıştır.

1935 yılında ise Urla'nın en müsait olabilecek alanı tespit edilmiş ve ilçe halkının da yardımıyla spor şubesinin faaliyet alanını halkevinin bahçesinden taşımak amacıyla uygun bir alan bulunmuş ve düzenlemelere başlanmıştır.

Spor Şubesi'nin faaliyetleri için ve halkın da yardımlarıyla zamanla bahçede küçük bir jimnastik sahası yapılmış ve birkaç alet de alınmıştır. Önceleri sadece gençlerin verdiği jimnastik kurslarının yanına daha sonra bayan öğretmenlerin de katıldığı voleybol turnuvaları eklenmiştir. Uzun atlama, halat çekme, ipe tırmanma, halka yakalama, barfiks, paralel idman gibi pek çok alanda spor müsabakaları düzenlenmiştir. (BCA Fon No:490 Kutu No:830 Dosya No:2701 Sıra No:3)

2.13.5. Köycülük Şubesi

Köycülük Şubesi ise 18 Mart 1935'te 120 kişilik bir kabile ile otobüsler ve otomobillerle Kızılbahçe Komin merkezine giderek halk ile temasta bulunmuş ve birlikte götürdüğü Gösterit Şubesi üyeleri tarafından Komun halkına bir gece müsamesesi verilmiştir. Şubenin belirtilen tek faaliyeti bu şekilde kayda geçmiştir. Köycülük şubesi önemli faaliyetlerinden biri de köylere düzenlen gezilerdir. Bu gezilere öğretmenlerle birlikte gidilmiş ve halkın bilgilendirilmesi hedeflenmiştir. (BCA Fon No:490 Kutu No:830 Dosya No:2701 Sıra No:3)

2.13.6. Sosyal Yardım Şubesi

Sosyal Yardım Şubesi 12 Ocak 1935 tarihinden itibaren faaliyet göstermeye başlamıştır. Bu tarihten itibaren toplam 140 fakir öğrenciye öğle yemeği vermiş ve bu yardımı 15 Mayıs 1935 tarihine kadar devam ettirmiştir.

Sosyal Yardım Şubesi ayrıca 73 fakir öğrenciye kırtasiye yardımı yapmış, bayram öncesi cezaevinde yatan 16 kişiye kıyafet yardımı 34 kişiye para ve yemek yardımı yapılmış, cezaevinde tatlı dağıtılmıştır. (BCA Fon No:490 Kutu No:830 Dosya No:2701 Sıra No:3)

2.13.7. Kitapsaray Şubesi

Kitapsaray Şubesi mütevazı bir okuma salonu kurdurmuş ve halkın yararına faaliyete başlamıştır. Halkevi faaliyetinde bulunduğu sürece şube okuma salonu ve Dil Edebiyat Şubesi ile ortak yürüttüğü konferans çalışmaları dışında bir çalışma yapmamıştır. (BCA Fon No:490 Kutu No:830 Dosya No:2701 Sıra No:1)

2.14. Yozgat Halkevinin Kuruluşu, Faaliyetleri, Yayınları

19 Şubat 1932 tarihinde açılan halkevleri arasında Yozgat bulunmamaktadır. Hazırlıklarının tamamlanamaması yüzünden yetişemeyen açılış aynı yıl içerisinde eksikliklerin giderilmesiyle, başta Vali Bekir Sami Baran ve Belediye Başkanı Yusuf Karslıoğlu olmak üzere halkın da katılımıyla 24 Haziran 1932 tarihinde Yozgat Halkevi açılmıştır. (BCA:490.01/3.12.13)

1932 yılı itibarıyla ilk açılan halkevlerinden birisi olan Yozgat Halkevinin kendisine ait binası yoktur. Bu durum Yozgat merkezde Halkevlerinin ve bucak veya köylerde kurulan halk odalarının da faaliyetlerinin aksamasına sebep olmuştur çünkü Yozgat'ta merkezden uzakta teşkilatlanan halkevleri ve odalarının bütün faaliyetleri merkezdeki evin yardımlarıyla yapılabilmektedir.

Yozgat Halkevi, Dil-Edebiyat ve Tarih, Güzel Sanatlar, Temsil, Spor, Sosyal Yardım, Halk Dershaneleri ve Kurslar, Köycülük, Kütüphane ve Yayın, Müze ve Sergi şubelerinden ibaret olmak üzere teşekkül etmiş 9 kolda çalışmalarını yürütmüştür.

1932 yılında açılan ilk halkevlerinden olan Yozgat Halkevi'nin başkanlarının, belgelerden edilen bilgilere göre, milletvekili seçimleri veya parti görevine atanmaları sebebiyle kısa süreler içerisinde görevi devrettikleri anlaşılmıştır. Ulaşılabilen arşiv belgelerine göre Yozgat Halkevinin ilk başkanı Hüsnü Cengiz'dir. (Yozgat, 23 İkinci Kanun 1934;Yozgat 31 Mart 1944)

Halkevinin faaliyetlerini ve şube üyelerini gösteren Başbakanlık Cumhuriyet arşivi belgelerine göre halkevinin 1934 yılındaki başkanı Rafet Aksoy'dur. Aksoy, 1934 yılında atandığı bu görevi 1936 yılına kadar sürdürmüştür. 1936 yılında Mahmut

Alpak devraldığı görevi 1938 yılında Şevket Yasa'ya bırakmıştır. Yasa, vekâleten yürüttüğü halkevi başkanlığı görevini 1939'da Munip Yazan'a devretmiştir. Halkevi başkanlığı 1940 yılından itibaren Fazlı Bilecen'e geçmiştir. Bilecen iki yıl sürdürdüğü görevi 1942 yılı sonunda bırakmıştır. 1943-1945 yılları arasında Yozgat Halkevi Başkanının İhsan Ünver olduğu görülmektedir. 1945 yılında Şevket Yasa kısa bir süre devraldığı başkanlığı vekâleten yürütmek üzere 1946 yılında Nazım Kafaoğlu'na bırakmıştır. Halkevi başkanlığının bu sürede sık sık el değiştirdiği görülmektedir. Şevket Erdem 1946-1948 yılları arasında halkevi başkanlığını devam ettirmiş sonra 1948-1950 yılları arasında Muammer Çapanoğlu halkevi başkanlığına seçilmiştir. 1950 yılında Nazım Kafaoğlu'nun tekrar kısa süreliğine vekâleten halkevi başkanlığını yürüttüğü aynı yıl itibariyle arşiv belgelerinde Salih Demirel'in halkevi başkanı olduğu görülmektedir.

Halkevi başkanlarının sıklıkla değişmesinin sebepleri arasında; milletvekili seçilme, parti içinde göreve atanma, başka vilayete tayin olma ve işlerin yoğunluğu gibi durumlar önce çıkmaktadır. Özellikle 1946 sonrası değişikliklerde ise parti faaliyetlerine daha çok ağırlık verme veya istifa, önemli bir unsur olmuştur.

1933 yılına ait halkevi faaliyet raporunda Yozgat Halkevinin toplam şubelerindeki üye sayısı 403 kişidir. Şubelerin hiçbirisinde kadın üye bulunmamaktadır. (CHF Halkevlerinin 1933 Yılı Faaliyetleri, s. 84-117)

1935 yılı Halkevinin yönetimi itibariyle faaliyet gösteren şubelerin başkanları ve üyelerinin yapısı incelendiğinde çoğunluğun öğretmenlerden oluştuğu görülmektedir. (BCA:490.01/991.835.1/17).

1946 yılında CHP içerisinde bölünmelerin yaşanması ve çok partili hayata geçiş, Yozgat'ta yeni bir siyasi ve sosyal ortam meydana getirmiş, CHP teşkilatlarında denetimin zayıflaması halkevi faaliyetlerinin aksamasına sebep olmuştur.

Halkevlerinin bütün faaliyetlerinin Ankara Halkevi tarafından yönlendirildiği ve Ülkü Mecmuasında da bu faaliyetlerin duyurulduğu göz önüne alındığında maddi imkânsızlıklar, planlanan faaliyetlerin uygulanmasına engel olmuştur.

Yozgat Halkevi, özellikle Yozgat CHP İl Yönetimi ve üyelerinin önemli günler ve haftalar başta olmak üzere toplantılarında, rejimin ideolojisini anlatan konferanslar düzenlenmiştir. Bu konferanslara CHP Genel merkezinin görevlendirdiği milletvekilleri de katılmıştır. Parti yönetimi “ İnkılâplar, İlkeler, Parti Prensipleri, Büyük Dış Politika ve Atatürk’ün Kişiliği” gibi konularda seri konferanslar düzenlemiş, bu konferansları ilçelerde de vermiştir. Bu amaçla Yozgat Valiliği tarafından yayınlanan “ Yozgat” gazetesi, halkevinin tertip ettiği faaliyetleri köşe yazılarıyla duyurulmasını sağlamıştır. Ayrıca “Bozok” ve “Notlar” mecmuaları da bu doğrultuda kullanılan önemli birer yayın organı olmuş, konferanslarda anlatılan konular bu yayınlar sayesinde halkodalarına kadar yayılmıştır.

Yozgat Halkevi kuruluş felsefesi çerçevesinde başarılı faaliyetlerde bulunmuştur. Dönemin iktisadi koşulları göz önüne alındığında gönüllü faaliyetlerine dayalı bu teşkilatın cumhuriyetin kazanımlarını en ücra yerlere kadar ulaştırdığı görülmektedir. Ancak yapılan faaliyetler ve bu faaliyetlerin geri dönüşüne bakıldığında iki önemli yaklaşımın yani siyasi ve iktisadi durumun önemli bir belirleyici unsur olduğu görülmüştür.

İktisadi unsur olarak faaliyetler incelendiğinde Ankara Halkevi’nde planlanan faaliyetler, sergilenen oyunlar ve sergiler, konferansların Anadolu’da, aynı karşılığı bulamadığı görülmüştür. Merkezde verilen bu faaliyetler, çoğu yerde olduğu gibi Yozgat’ta da radyodan takip edilebilmiştir. Maddi ve fiziki sıkıntılar faaliyetlerin kapsamlı bir şekilde uygulanmasına engel olmuştur. Halkevi salonunun küçük oluşu halkın katılımını kısıtlamış, maddi yetersizlik, dergi yayını gibi, birçok alanda faaliyetleri de engellemiştir. 1940’lı yılların başında Yozgat Halkevi’ne yeni bir bina yapılması için girişimde bulunulmuş ise de savaş yıllarının getirdiği sıkıntılar buna engel olmuştur. Maddi engellerden dolayı köycülük şubesi de halkevinin önemli bir faaliyeti olan gezileri daha seyrek aralıklarla düzenleyebilmiştir. Yozgat Halkevi’nin parti binasında hizmet vermesi, halkevinin salonun küçüklüğü belediye sinema salonunun kullanımını zorunlu kılmıştır. Halkevi masraflarını karşılayabilmek amacıyla salonu düğün, sünnet ve cemiyet toplantıları gibi özel toplantılara kiraya vererek iktisadi sıkıntıdan kurtulmaya çalışmıştır.

Yozgat Halkevi'nin faaliyetlerinin geri dönüşünün beklenen şekilde olmamasının bir diğer sebebi de siyasidir. 1946 yılından sonra çok partili hayata geçiş ve bu partinin daha önceki Terakkiperver Cumhuriyet Serbest Cumhuriyet Partileri gibi güçlü CHP iktidarında olmaması, insanlara alternatif bir siyasi yapının olduğu güvencesini vermiştir. Bu sebeple tek parti döneminde halkın rahatsızlık duyduğu birçok konu Demokrat Parti tarafından dile getirilmiş, bu da halkın halkevlerine olan ilgisinin azalmasına sebep olmuştur.

Yozgat Halkevi, yaşadığı bütün siyasi ve iktisadi engellere rağmen, Anadolu'da kurulan diğer halkevleri gibi iki önemli işlevi başarıyla yerine getirmiştir. Bunlardan birincisi, Türk Kültürünün en önemli araçları olan sözlü kültür eserlerinin kayıt altına alınmasıdır. Bu çalışma sayesinde ortaya koyulan arşivleme bugün önemli bir hazinedir. Kültürün yazılı olmayan bu unsurları halkevleri tarafından yok olmaktan kurtarılmıştır. Diğer bir işlevi ise halkın bilgilendirilmesinde ve eğitilmesinde, Cumhuriyetin vatandaş tipinin oluşturulmasında oynadığı roldür. Bugün bu işlevi yerine getirmek için birçok sivil toplum örgütlerinin kurulduğu düşünüldüğünde halkevlerinin ne derece önemli faaliyetlere imza attığı anlaşılmaktadır.

Bölgeyle ilgili yayın yapan "Yozgat" gazetesinin 1934 yılı itibariyle yayın hayatına başlamış olması ve arşiv belgelerinde halkevinin toplantı ve faaliyet tutanaklarının 1934 tarihinden itibaren başlamasından dolayı Yozgat Halkevinin 1933 yılı faaliyetleri hakkında net bilgiler bulunmamaktadır. Halkevinin 1934 yılı faaliyetlerine bakıldığında faaliyetlerde kuruluş yılı itibariyle halkın yoğun ilgisiyle karşılaşıldığı görülmektedir (Yozgat 11 Temmuz 1934).

1937-1938 yıllarında halkevinin faaliyetleri arasında; Köycülük ve Dil Edebiyat ve Tarih Şubesinin halkevi salonunda hazırladığı millî günler ve haftalar ile bayram kutlamaları, Gösteri Şubesi'nin yıl içinde verdiği 15 temsil, hastaların muayene edilmesi ve ücretsiz ilaç verilmesi, lise öğrencilerinden yardıma muhtaç olanların himaye edilmesi, başka illere eğitim için giden 25 öğrenciye yol parası verilmesi, Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi'nde yabancı dil kurslarının yanı sıra stenografi kursu açılması, Kitapsaray ve Yayın Şubesi tarafından Bozok Dergisi'nin çıkarılması, . Yozgat Saylavı Emin Drama'dan 25 liralık yardım alınarak

okuma salonu açılması sayılmaktadır (Bozok 15 Mart 1938,Say;3,s.10-12). Ayrıca Halkevinin 1938 yılı itibariyle tarih faaliyetlerini Müze ve Tarih Şubesi ile gerçekleştirmiştir. 1938 yılında bir de lise resim öğretmeni Cemal Bingöl'ün denetiminde halkevi salonunda resim sergisi açmış, genç talebelerin kabiliyet ve gelişme göstermiş olanları valinin takdirini kazanmıştır. 1938 yılı başlarında Halkevinin sinema salonunda gösteri yapabilmek için bir sinema makinesi, radyo ve ses sisteminin alınması kararını vermesi de önemlidir.

1939 ve 1941 yıllarında ise halkevi şu faaliyetleri gerçekleştirmiştir: çeşitli konularda ve düzenli olarak konferanslar verilmiş, yayın faaliyeti olarak halkevinin aylık kültür dergisi olan Notlar mecmuası yayınlanmaya başlanmıştır (Yozgat 26 İkinci Teşrin 1941). Lise öğrencilerinin resimleri sergilenmiş, sinema salonunun ihtiyaçları karşılanılarak daha aktif hale getirilmiş (Yozgat 3 İkinci Kanun 1941). Meslek edindirme kursları açılmış (Yozgat 28 Mayıs 1941). "Divanlı, İnceçasyır, Başınayayla, Yassıağıl, Saray, Erkekli, Başbüyükülü, .Kuyumcu ve Kuşçu " köyleri ziyaret edilmiş, "kaynak, nişan, cirit, güreş, voleybol ve futbol" dallarında kulüpler kurulmuş ve müsabakalar düzenlenmiştir (Notlar, 1 Mart 1942, Sayı:4,s.10).

1942 yılında da halkevinin yıl dönümü kutlamaları, önemli günler ve haftalarda düzenlenen törenlerde merkez olduğu görülmektedir (Notlar, 1 Mart 1942, Sayı:4,s.10).

2.14.1. Yozgat Halkevi İdare Heyeti ve Şube Çalışmaları

Daha önce de söylediğimiz gibi Yozgat Halkevinin ilk başkanı Hüsnü Cengiz'dir. (Cengiz, 1944 yılında da kısa süreli olarak başkanlık yapmıştır.) Cengiz'den sonra sırayla 1934 yılında Rafet Aksoy, 1936 yılında Mahmut Alpak, 1938 yılında Şevket Yasa, 1939'da Munip Yazan, 1940 yılında Fazlı Bilecen, 1943-1945 yılları arasında İhsan Ünver, 1945 yılında Şevket Yasa, 1946 yılında Nazım Kafaoğlu, 1946-1948 yılları arasında Şevket Erdem, 1948-1950 yılları arasında Muammer Çapanoğlu, 1950 yılında Nazım Kafaoğlu ve yine aynı yıl Salih Demirel'in halkevi başkanı olduğu görülmektedir (BCA:490.01/991.835.1/18).

2.14.2. Ar Şubesi

Ar Şubesi on kişilik bando konserlerini sürdürmüş, yerel bir saz topluluğu kurarak ailelere konserler vermiş, resim atölyesi açmıştır. Musikiyi yönetecek ve halka öğretecek bir öğretmen bulunamadığı veya öğretmene verilecek ücret için halkevinin gelirinin olmamasından dolayı şube keman, piyano gibi ince çalgılar üzerinde çalışmış ve konserler vermiştir. Şubeye bağlı bando bulunmaktaysa da gerekli uzman kişi ve yeterli bütçe bulunamadığından bando geliştirilememiştir. Ancak bando açık ve kapalı alanlarda toplam 175 konser vermiştir (BCA:490.01/991.835.1/8).

2.14.3. Dil Tarih Edebiyat Şubesi

Yozgat Halkevi, Türk Dil Kurumu ve Türk Tarih Kurumunun araştırmaları çerçevesinde Türk Kültürüne katkıda bulunacak önemli derleme faaliyetlerinde bulunmuştur. Köycülük gezilerinde halkevinin Dil Edebiyat ve Tarih Şubesi üyeleri millî kültürün önemli unsurları olan Yozgat efsaneleri, ağıtları ve hikâyelerini derlemiş, Yozgatlı bir şairlerden Fenni'nin şiirlerini derleyerek Bozok mecmuasında yayınlamışlardır. Ayrıca Dil Kurumu için bölgedeki kelimelerin sentaksını yapmıştır.

Dil Edebiyat Şubesi de Dünya Türk edebiyatı üstatlarının doğum ve ölüm yıldönümlerinde programlar yapmış, aynı şekilde Yozgat'ta yetişmiş şair, edip ve mütefekkirlerin doğum ve ölüm yıldönümlerinde anma törenleri yapmıştır. Her ayın ilk ve 15. Günlerinde şiir günleri düzenleyerek mahalli yetenekleri teşvik etmiştir. Ayrıca ayda bir dergi yayınlamak ve sosyal, kültürel ve ekonomik konularda seri konferanslar düzenlemiştir (BCA;490.01/1059.1070.1/22).

Alacahöyük'te 1935 yılında yapılan arkeolojik kazılarda tarihsel birçok değerli parçalar çıkmış, bu eserler üzerine Ankara ve Avrupa'da sayısız konferanslar verildiğinden dolayı Halkevinin Dil Tarih ve Edebiyat şubesi merak edenler için bir gezi tertip etmiştir. 3 Şubat 1935'te tarihinde Atatürk'ün Yozgat'a gelişinin yıl dönümü kutlanmıştır. Halkevinin büyük salonu ulu önderin büstleri, vecizeleri ve bayraklarla donatılmıştır. Genç şairlerden Nizami'nin bugün için yazdığı şiir genç

muallimlerden Kazım Ataman tarafından okunmuş, Onuncu Yıl Marşı ile birlikte halkevi önünde fener alayı düzenlenmiştir (Yozgat 6 Şubat 1935).

Düzenlenen ilk konferans 4 Ocak 1935 tarihinde memleket hastanesi Dâhiliye Mütahassısı Doktor Nimet Nedim tarafından verilmiştir. “ Solucan ve Şerit” konulu konferansa 150 kişi katılmıştır. Daha sonra Hilmi Tezcan’ın verdiği “Siyasi Partiler” konulu konferans da oldukça ilgi çekmiştir (BCA :490.01/991.835.1/6).

Halkevinin Dil Edebiyat ve Tarih Şubesinin verdiği konferanslar sadece halkevi salonunda olmamış, Köycülük şubesiyle ortaklaşa yapılan faaliyetlerde de köylere gidilerek konferanslar verilmiştir. Halkevi köycülük kolunun üyelerinden Turgut Bey, Akdağmadeni’nin Hisarbey, Muşali Kalesi Kabut, Yeniyapan, Culhalı köylerinde 450 köylüye ulusal devrimler ve kültür işleyişi konularında konferans vermiştir (Yozgat 12 Haziran 1935).

Halkevi Dil Edebiyat ve Tarih Şubesi üyeleri konferansların dışında tarihî dokusu olan yerlere geziler düzenlenmiştir. Boğazköy’deki Eti yıkıntılarını görmek üzere şube bir gezi düzenlemiş, gezide yazılı kaya, mabetler, kale çevresi ve tünel kapı gezilmiş, Arkelog Remzi Oğuz Arık tarafından kazı hakkında bilgi verilmiştir (BCA:490.01/991.835.1/7).

Gezilerin yanı sıra eski efsane, masal, atasözleri, mani ve türkü gibi halkın iç duygularını anlatan folklorlara değer verip bunları halkın dilinden dinlemesi ayıklayıp işlenmesi amacıyla derleme faaliyetlerinde de bulunmuştur (Yozgat 30 İkinci Kanun 1935).

2.14.4. Spor Şubesi

Halkevinin 256 üyeye sahip Spor Şubesinin en önemli faaliyetlerinden biri düzenlediği büyük pehlivan güreşleri olmuştur. Bu güreşlerde Yozgatlı Mülâyim ile Afyonlu Süleyman Yarımdünya berabere kalarak 60’ar lira ikramiye almıştır. Özellikle cirit başta olmak üzere güreş gibi millî sporlarımızı desteklemek için kulüpler kurulmuştur.

Atlı Spor Kulübü kurularak millî sporumuzun yok olması engellenmeye çalışılmıştır. Halkevi atlı spor kulübüne yazılı olan oyuncular cirit alanında oynamamışlardır.

Yozgat Halkevinin 1936 yılı itibariyle en faal şubesi Spor Şubesi olmuştur. Bölge gençleri arasında spor sevgisini canlandırmak, gençlerin beden eğitimini arttırmayı amaç edinmiş olan halkevi, sporu daha da canlandırmak ve gençler arasında spor ilgisini yaymak için memleket işçilerinden yeni bir spor kulübü kurmayı planlamıştır.

Şube spor alanında iki önemli faaliyet gerçekleştirmiştir. Bunlardan birisi unutulmaya yüz tutmuş olan ata sporlarını tekrar canlandırmak diğeri de Batı tarzı modern sporların halk tarafından benimsenmesini sağlamaktır. Ata sporlarının yaşatılması ve canlandırılması çalışmaları çerçevesinde Yozgat Halkevi bir cirit kulübü kurmuş. Ata sporunun unutulmaması için her bahar müsabakalar düzenlenmiştir. Ayrıca yine bu anlamda Güreş Kulübü de kurarak müsabakalar düzenlemiş, ödüllü bu müsabakalar sayesinde gençlerin ilgisi ata sporlarına çekilmiştir. Cirit ve Güreşin yanı sıra modern sporlar da halkevinde vatandaşlara gösterilmiştir.

Halkevinin spor şubesinin diğeri faaliyeti olan modern sporlar gurubuna kayak, bilardo, futbol, bisiklet ve motosiklet turları girmektedir. Kayak sporunun gelişmesi için yetenekli gençlerin ve sporcuların kayak elbiseleri halkevi tarafından karşılanmış, kısa süre yurt genelindeki yarışmalarda ödül alabilen yetenekler keşfedilmiştir. Halkevi bu amaçla kayak kulübü kurmuştur. Ayrıca halkevi salonunda bilardo öğretilmiş, genel merkezden karşılanan motosiklet ve bisiklet ile de geziler düzenlenmiştir.

Halkevi vatandaşların yoğun ilgi gösterdikleri bir diğeri spor olan futbol için iki spor kulübü kurmuş, kulübü yönetimi ve tüzüğü halkevi tarafından karşılanmıştır. Kurulan kulüpler Çorum gibi civar illerdeki takımlarla müsabakalar yapmış, Yozgat'ta da halkevinin vesilesiyle birçok futbol kulübü kurulmuştur.

Halkevinin Spor şubesi de Yozgat'ta "Orta Anadolu Kayak Spor Birinciliği" düzenlenmiş sporculara akşam halkevinde çay ziyafeti vermiştir (Yozgat 15 Şubat 1945).

2.14.5. Köycülük Şubesi

Köycülük Şubesi 45 üyeye sahip olup yıl içinde 45 köy gezmiştir. Köylünün sıtma ve göz hastalıklarına karşı kinim, göz ilacı verilmiş, 40 yetim çocuğa kıyafet diktirilmesi için kumaş verilmiş, 200 gence sosyal ve edebî kitaplar hediye edilmiştir (Yozgat 1 Eylül 1937).

Ayrıca Halkevinin köycülük Şubesi üyeleri Kızılkoca köyüne yaptıkları bir gezi sonrasında Karacaoğlan'ın bu köy civarında yaşadığına dair bilgiler vermiş, koşmalarından örnekler veren "Karacaoğlan Koşmaları" isimli yayın yapılmıştır (Yozgat 6 Mayıs 1936; 16 Eylül 1936).

Başkan Aksoy'un Köycülük şubesine önem vermesinden dolayı şube 24 tetkik gezisi yapmış bu gezilerde köylüye Cumhuriyetin kazanımları konusunda konferanslar verilmiştir. Gezilerde Alevi köylerinde de konaklanmış, onlara "Alevilik Sünnilik" konusunda bilgi verilmiş kendilerinin öz ve temiz Türk oldukları anlatılmıştır. Yine köycülük şubesi tetkik gezilerinde Doktor Niyazi Doğançay'a hasta köylüleri muayene ettirmiş kinin dağıtmıştır (BCA:490.01/991.835.1/11). Şube özellikle okuryazar olan köylülere kitap ve dergi dağıtımına önem vermiş, konu Aksoy tarafından da gazetede köşe yazısında sık sık dile getirilmiştir.

Köycülük Şubesi halkın resmî kurumlar ile olan dilekçelerinin ve mektuplarının ücretsiz olarak yazdırmış, belirli günlerde bir avukat bulundurarak halkın dertlerine kanuni yollarda yardım etmiştir. Ayrıca köy tetkik gezilerine doktorlar da katılmış ücretsiz muayene yaptırılmış köylere seyyar sinema götürülerek Ankara'dan gönderilen uygun filimler seyrettirilmiştir (BCA; 490.01/1059.1070.1/20).

2.14.6. Gösterit ve Temsil Şubesi

Halkevi Gösteri ve Temsil Şubesi faaliyetlerinde kullanılmak amacıyla sesli bir sinema makinesi ile bir radyo ve dört hoparlör alımını gerçekleştirmek üzere

memurlarını İstanbul'a göndermiş ve malzeme satın almış, kısa süre içinde şehrin belirli noktalarında hoparlör ve sinema binasında yeni sinema faaliyete geçmiştir (BCA; 490.01/1059.1070.1/20). Şube ayrıca her yılbaşında geliri Çocuk Esirgeme Kurumuna bağışlanmak üzere bir yılbaşı balosu düzenlemiştir (BCA; 490.01/1059.1070.1/20).

1944 yılında şube yine millî bayramlar ve önemli günler haftalar ile ilgili toplantı ve anma törenleri düzenlemiştir (BCA; 490.01/1059.1070.1/20). Halkevinin Temsil ve Sanat Şubesi faaliyetleri çerçevesinde halkevlerinin 12. Yıldönümü sebebiyle bir piyes vermiş, daha sonra Sorgun'da da aynı piyes sergilenmiştir (Yozgat 29 Şubat 1944).

Yozgat Halkevinin Gösteri ve Temsil Şubesi bayramlar, önemli günler ve haftalar da temsiller, Sosyal Yardım Şubesi ile ortaklaşa faaliyetler yapmıştır. Çocuk Bayramında Sosyal Yardım Şubesi ile birlikte bir balo düzenlenmiş, 24 Nisanda da yoksul çocuklar için bir müsamere verdirilmiştir (BCA; 490.01/1059.1070.1/20).

Temsil Şubesi aynı zamanda amatörler imkân vermiş belediye sinemasında "Ana" ve "Mahcublar" vodvilini temsil etmişlerdir (BCA; 490.01/1059.1070.1/20). Halkevi Gösteri Şubesi Cumhuriyet Bayramında gösterilmek üzere bir müsamere hazırlamış, gece halkevinde balo verilmiş bayramın ikinci günü öğlenden sonra halka, gece de davetlilere halkevi Temsil Şubesi tarafından "Kahraman" isimli piyes gösterilmiştir (BCA; 490.01/1059.1070.1/20).

Halkevinin Temsil şubesi halkevlerinin kuruluş yıldönümü münasebetiyle tören düzenlemiş ve bir temsil vermiştir (Yozgat 30 Mart 1946). Halkevinin Gösteri Şubesi ayrıca "Palavra" ve "Tırtıllar" isminde iki piyes ve radyo ile de radyofonik olarak "Mahcuplar" isimli piyesi temsil etmiştir (Yozgat 17 Nisan 1940; 25 Nisan 1940).

1950 yılında Yozgat Halkevi başkanlığı yıl itibariyle faaliyetlerini merkezde her ay bir temsil verilmesi, kazalarda ve halkevinin uygun bulacağı bucaklarda temsil verilmesi, komşu vilayetlerde ortak faaliyet gösterilmesi ve temsil verilmesi, Ankara'da Halkevinde ve radyoda bir Yozgat Folklor gecesi düzenlenmesi şeklinde

planlanmıştır (BCA; 490.01/1059.1070.1/27). Özellikle lisede okuyan yoksul çocuklar yararına halkevinin katılımıyla belediye sinemasında müsamereler verilmiştir (Yozgat İkinci Kanun 1935). Halkevlerinin üçüncü kuruluş yıldönümünde de genç öğretmenlerden Kazım Ataman, Nizaminin “19 Şubat” adlı şiirini, lise gençlerinden İsmail İlhan da Halkevleri adlı şiirini okumuş, daha sonra halkevleri gösteri şubesi tarafından 800 kişinin izlediği “Sönen Ümit” adlı piyes gösterilmiştir (Yozgat 27 Şubat 1935).

Halkevleri Gösteri ve Temsil Şubesinin organizasyonu ile lise talebeleri belediye sinemasında Reşat Nuri'nin “İstiklal” adlı piyesini temsil etmişlerdir Gösteri Şubesi yıl içinde Rafet Aksoy tarafından irticaa karşı rejim konusu etrafında kaleme alınan “Yobaz Yasin” piyesi temsil edilmiş ve 1200 kişi tarafından izlenmiştir. Rafet Aksoy'un “Mimar Sinan” adıyla yazdığı tek perdelik oyun da sahnelenmiştir (BCA:490.01/991.835.1/8).

1934 Temmuz ayı içinde yeni üyelere oluşan Halkevi Gösteri Şubesi üyeleri tarafından 23 Temmuz günü Belediye sinemasında “Kozanoğlu” piyesi temsil edilmiştir (BCA:490.01/991.835.1/8).

2.14.7. Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi

Halkevinin Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi de yıl içerisinde ortaokul ve lise öğrencilerine matematik dersinden ikmali olanları imtihana hazırlamak üzere bir kurs açmıştır (BCA:490.01/991.835.1/8).

Şubenin 1938 yılı itibarıyla Halkevi şubelerinin vatandaşların eğitim, meslek edinme, sıhhat gibi temel ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurslara aşırılık verdiği görülmektedir. Her yıl yılın ilk altı ayı içerisinde Fransızca, İngilizce, Almanca kursları açılmıştır. Bu kurslarda en yoğun ilgi Fransızca ve İngilizceye gösterilmiştir (BCA:490.01/991.835.1/8).

1939 yılında genelde meslek edinme veya yabancı dil kurslarına ağırlık verilmiştir. Halkevinin Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi geçmişte ilkokulu bitirdikten sonra orta tahsil almadan hayata atılan gençlere orta tahsil vermek, hayatta en çok

işlerine yarayan bilgi ve kabiliyetlerini arttırmak amacıyla kurs açmıştır. 1939 yılında da halkevinin her dönemde olduğu gibi İngilizce ve Fransızca kurslarını sürdürdüğü görülmektedir (BCA:490.01/991.835.1/8).

Ayrıca şube cezaevlerindeki mahsuplar için de faaliyet göstermiştir. Şube toplumsal hayatın acıklı insanları olan mahsupları toplumsal hayat içinde yaralı birer adam olarak eğitmek için halkevi hapishanede bir mektep açmayı düşünmüş ve açmıştır. Açılan bu mektepte okuyup yazması olmayanlara okuyup yazma öğretilmiş ayrıca da çeşitli mevzular üzerinde konferans halinde dersler verilmiştir (Yozgat 13 Mart 1935). Halkevinin bu şubesi yabancı dil ve okuma yazma kurslarının yanı sıra biçki dikiş kurslarıyla da halka hizmet vermiştir. Bu amaçla kız ve kadınlarına nakış, biçki ve dikiş öğretmek üzere bir kurs açmış Rukiye Kıvrak tarafından nakış dersleri başlatmıştır (Yozgat 15 Mayıs 1946).

Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi de 1950 yılı faaliyetlerinde her gün geceleri ikişer saat olmak üzere mayıs ayına kadar Türkçe kurslarını sürdürmüştür. Okuma yazma seviyesi az olanlar için yeni bir kurs açmış, hapishane de kurs açtığı gibi yaz döneminde ortaokul talebeleri için matematik ve lisan kursları açmış yüzü aşkın kursiyer olmuştur. Ayrıca çiftçilerin ve köylülerin modern tarım tekniklerinden faydalanmaları için de eğitici kurslar düzenlemişler, veteriner ve ziraat mühendislerine bilgilendirme kursları vermişlerdir.

Şube tarafından istek üzerine resim ve gitar kursları açılmıştır. Yozgat Lisesi resim öğretmenini tarafından halkevinde resim kursu açılmış, bu kursa katılan öğrencilerin eserleri hem Ankara hem de Yozgat Halkevinde sergilenmiştir.

2.14.8. Sosyal Yardım Şubesi

Sosyal Yardım Şubesi de geçmiş yıllarda olduğu üzere Köycülük Şubesi ile birlikte faaliyet göstermiş, Divanlı, Topçu, Başınayayla, Kuşçu, Saray ve Erkekli köylerini gezmiş, hastaları tedavi ettirip ilaçlarını karşılamıştır (Yozgat 15 Mart 1939; 17 Haziran 1939). Sosyal Yardım şubesinin bir diğer önemli faaliyeti de ekonomik gücü olmayan köylü ve vatandaşların tedavi masraflarını karşılamak ve ücretsiz doktor muayenesinden geçirmek, ilaçlarını temin ettirmek olmuştur her hafta

cumartesi günleri 10-12 arasında Dahiliye mütehassısı Ziya Tan ve çarşamba günleri de Hükümet Doktoru Murtaza Soylu tarafından muayene yapılması organize edilmiş uzak mahallelerdeki vatandaşların ve köylülerin halkevine gelmelerini duyurmuştur (Yozgad 7 Eylül 1938). Şube özellikle öğrencilerin eğitim giderlerini karşılamak üzere çalışmalara yoğunlaşmıştır. Kazalara gelerek müsait olmayan yerlerde yatan, istirahatları uygun olmayan çok yoksul lise talebeleri için de yine halkevi binasının altında bir yurt açılması planlanmıştır (Yozgat 16 İkinci Kanun 1935). Plan dâhilinde kısa bir süre sonra halkevi tarafından pansiyon açılmış ve bu pansiyona sekiz talebe alınmıştır (Yozgat 13 Mart 1935) Pansiyonun yanı sıra halkevi lisede okuyan yoksul talebelerden birçoğuna sınıflarında okudukları ders kitaplarını temin ederek yardımda bulunmuştur (Yozgat 27 İkinci Teşrin 1935).

Halkevi Sosyal Yardım Şubesi dilenciliği ortadan kaldırmak ve gerçek yoksulları için bir çözüm aramış bu amaçla faaliyet göstermiştir. Halkevi başkanı Rafet Aksoy da gazetede “Bayram ve Yoksullarımız” başlıklı bir yazı kaleme almıştır. 1934 yılında Sosyal Yardım ve Köycülük şubelerinin ortak faaliyetiyle yoksul, hasta köylüleri muayene ettirip kendilerine parasız ilaç vermeyi planlamıştır (Yozgat 28 Şubat 1943;15). Eylül 1943Sosyal yardım Şubesi de yılbaşında geliri çocuk esirgeme kurumuna verilmek üzere halkevinde bir balo düzenlemiştir (Yozgat 30 Birinci Kanun, 1943).

Sosyal Yardım Şubesi tarafından Yozgat merkezde il idare kurulunun da katılımıyla ilkokul öğrencilerinden 51 öğrenciye ayakkabı ve elbise yaptırılmış, sünnet ettirilmiş ve yemek verilmiştir (BCA: 490,01/720,463,1/261). Sosyal Yardım Şubesi ayrıca yardıma muhtaç köylü vatandaşların sıhhi muayeneleri için halkevinde bir poliklinik açmış, muhtaç vatandaşların ilan edilen günlerde ve saatlerde halkevine müracaat etmeleri halka duyurulmuştur (Yozgat 30 Mart 1943).

Sosyal Yardım Şubesi 1941 yılı içinde 75 hastanın reçetesini ücretsiz yaptırmış, bir kahramanın ailesi ve yüksek tahsildeki kız kardeşine beşer lira aylık tahsis edilmiştir. Dul ve kimsesiz 5 kişiye ve okula giden 20 çocuğa para, ilk ve orta

öğrenimindeki 10 çocuğa elbise, kitap yardımı yapılmıştır. Cezaevinde okutulan 15 kişiye de defter, kalem ve kâğıt temin edilmiştir (Yozgad 28 Şubat 1945).

3. BÖLÜM

HALKEVİ DERGİLERİ VE KISA SÜRELİ YAYIMLANMA NEDENLERİ

Bu bölümde ikinci bölüm’de incelenen Halkevleri’nin kısa süreli yayınlanan halkevi dergileri ele alınmış, kısa ömürlü olmalarının nedenlerinin yanı sıra halk bilimi açısından önem arz eden makaleler ve diğer yazılar değerlendirilmiştir.

3.1. Artvin Halkevi Çoruh Dergisi

Artvin Halkevinin ilk sayısı 21 Şubat 1938’de çıkarılan Çoruh adlı dergisi, iki ayda bir tek cilt ve forma dergi şeklinde çıkarılmak üzere planlanmıştır. İkinci sayısı 23 Nisan 1938, üçüncü sayısı Haziran 1938 tarihlerini taşıyan dergi, bu üç sayının ardından yayın hayatına son vermiştir. Vakıf Matbaası’nda basılan derginin imtiyaz sahibi Dr. Cemal Alper olarak belirtilmiştir. Derginin aylık fiyatı 20 kuruş olarak belirlenmiş olmasına rağmen dergiyi edinmek için yıllık abonelik şartı getirilmiştir. Derginin bir yıllık abonelik bedelinin her yıl yenilenmek şartıyla 120 kuruş olarak belirlendiği görülmektedir. Derginin yazı ve idare işleri için Artvin Halkevi’nin işaret edilmiş olması, imtiyaz sahibinin aynı zamanda Artvin Halkevi’nin yöneticilerinden olduğunu ortaya koymaktadır.

Dergi kapağında Artvin yöresine ait bir fotoğraf kullanılmış ve yine kapak üzerinde CHP’nin de parti sembolü olan altı oka yer verilmiştir. Kapakta yer alan altı ok, bir anlamda Halkevinin CHP ideolojisi altında faaliyet yürüttüğünü ifade eder niteliktedir.

Çoruh’un ilk sayısının birinci ve ikinci sayfalarında diğer bütün halkevi dergilerinde olduğu gibi “Büyük Şef” Mustafa Kemal Atatürk’ün ve dönemin başbakanı Celal Bayar’ın fotoğraflarına yer verilmiştir. Bunun yanında Çoruh Dergisi’nde Atatürk ve Celal Bayar’a ek olarak CHP Genel Sekreteri Şükrü Kaya, Müfettiş Tahsin Uzer ve Artvin Valisi Refik Koraltan’ın da fotoğraflarının bulunduğu görülmektedir.

Derginin, ilk sayısındaki “Çoruh bu ilk sayısının ilk sahifesini Büyük Şefimiz Atatürk’ün Türk milleti için gidilecek tek yol bildiği direktifleri ile açmayı bir vazife bilir.” ifadesi ile yayın çizgisini Atatürk ilkeleri çerçevesinde belirlediği anlaşılmaktadır. Bu ifadeden sonra Nutuk’tan yapılan alıntılardan oluşan, bir anlamda ikinci bir bildiriye yer verilmiştir. Derginin manifestosu niteliğinde değerlendirilebilecek olan “Çoruh Niçin Çıkıyor?” başlıklı yazıda ise iki madde ile derginin ve halkevinin kuruluş amaçları belirlenmiştir. Buna göre birinci amaç, Atatürk ilke ve inkılapları doğrultusunda Çoruh halkının gelişmesini sağlamak, ikinci amaç ise Atatürk’ün ve kurduğu parti olan CHP’nin fikir ve anlayışını yaşamak ve yaşatmak (Çoruh, S.1, 21 Şubat 1938, s.7-8) olarak ifade edilmiştir.

İlk sayısında Çoruh Saylavı Asım Us, Cemal Bora, Lütfi Engin, C. Alper, Fehim Kotan, Hakkı Sunata’dan oluşan derginin yazar kadrosuna ikinci sayısında Nefiz Güngör, Necmettin Kocaş, Mehmet Tunçay, Celil Bayar, Niyazi Ahmet eklenmiştir. Derginin üçüncü ve son sayısında ise yazar kadrosunun daraldığı ve Hakkı Suna, Dr. C. Alper, Ernet Zimmer, Cemal Bora, Lütfi Engin, Adil Özden, Fehim Kotan’ın kaldığı tespit edilmiştir. Bu sayıda Dr. C. Alper’e iki bölüm ayrıldığı görülmüştür. Yalnızca Cemal Bora, Lütfi Engin, Dr. C. Alper ve Fehim Kotan’ın derginin yayınlanan her üç sayısına da yazar olarak katkıda bulunmuş olması derginin düzenli bir yazar kadrosu oluşturamadığını ortaya koymaktadır.

Derginin 21 Şubat 1938 tarihli ilk sayısında “Çoruh Niçin Çıkıyor?” başlıklı manifestodan sonra “kültür” bölümü olarak adlandırılan bölümde Çoruh Kültür Direktörü Lütfi Engin, 1936 ilkokul müfredatı ve okul planları ile ilgili bir çalışma hazırlamıştır. Daha sonra Cemal Bora’ya ait “Çoruh’un Güzelliği” başlıklı 14’lü hece ölçüsü ile yazılmış ve Çoruh’u şairane bir üslupla tanıtan yedi dörtlükten oluşan bir şiir yer almaktadır. Şiir, dönemin Çoruh’unu, kültürel ve sosyal açıdan anlatması itibarı ile Halk bilimi açısından önemli sayılabilecek niteliktedir.

“Köy Tetkikleri” başlıklı bölümde Dr. C. Alper, Çoruh’un köy şairlerini tanıtmış ve bölgenin folklor zenginliğini ortaya koymuştur. Milliyetçi bir üslupla kaleme alınan çalışmada, bölgede bulunan köy halkının halkevinin çalışmalarına olan katkıları anlatılmış ve Mustafa Peker, Reşid Yılmaz, M. Sami, Akif Bayram gibi bazı köy şairleri tanıtılmıştır. Yazarın özellikle Viçe köyü ile Arhavili köyü şairleri arasında

geçen âşık atışmasından kesitleri söyleyenlerin şivelerini bozmadan vermesi, yazıya kazandırdığı canlılığın yanı sıra, bu ürünlerin kalıcılığını sağlamış olması açısından da önemlidir.

Fehim Kotan'a ait bölüm "Ziraat İşleri" başlığını taşımaktadır ve yazar bu bölümde Çoruh'un zararlı böceklerinden kabul edilen danaburnu ile ilgili bilgiler vermiştir. Cemal Bora ise "Çoruh Gençlik Marşı"nı nota ve sözleriyle dergide yayınlamıştır. Çoruh Muddeiumumisi olan Hakkı Sunata "Çoruh'ta Adli İşler" başlıklı yazısında hem cumhuriyet rejiminin halka sağladığı yararlardan söz etmiş hem de halkı adli konularda bilgilendirmeye çalışmıştır. Cemal bora kendisine ayrılan ikinci bölümde "Haydi Gel" adlı bir hikaye paylaşmıştır.

Derginin son bölümü "Evimiz" başlığını taşımaktadır. Başlıktaki samimi ifade dergi ve yazar kadrosunun halkevine bağlılığının işaretidir ki Çoruh Halkevi yerine Evimiz başlığı tercih edilmiştir. Bu bölümde halkevine ait bir fotoğrafın ardından halkevinin çalışmalarına yer verilmiş ve tüm çalışmalar fotoğraflarla desteklenerek anlatılmıştır.

Son sayfada Türkiye genelinde faaliyet gösteren 167 halkevinin listesine yer verilmiştir. Kırk sekiz sayfa olarak basılmış olan bu sayıda her yazar için ayrılan bölümlerin bir ana adı vardır ve yazar kendi ana başlığı altında belirlediği konu ile ilgili bir yazı kaleme almıştır. Çoruh ile ilgili pek çok fotoğrafa yer verilmesi de bölgeyi tanıtmak açısından dergiye ayrı bir zenginlik katmıştır.

Kapak resminin ilk sayı ile aynı olduğu ikinci sayıda yer alan ilk makale "Halkevleri ve Altıncı Yıldönümü" başlığını taşımaktadır. Makale, CHP tarafından Çoruh Halkevine yaptığı başarılı çalışmalar dolayısıyla gönderilen teşekkür mektupları ile son bulur. Asım Us ise bir paragraflık bir yazı kaleme alarak bu teşekkür mektubundan halkevi adına duydukları mutluluğu dile getirmiştir.

İlk sayıda yer alan "Kültür" başlığı bu sayıda da vardır ve yine Kültür Direktörü Lütfi Engin "Terbiye Mevzuları" başlıklı bir yazı paylaşmıştır. Cemal Bora Çoruh millî oyunlarından olan "Sarı Çiçek ve Deli Horon"u hem notalı hem sözleriyle yayınlamıştır. Dr. C. Alper "Köy Tetkikleri" başlıklı bölümde imeceyi ve Çoruh'ta

imecenin nasıl yapıldığını anlattığı “İmecey Emece Meci” başlıklı yazısında Çoruh köylüsünün bağlılığından ve yardımlaşmaya verdiği önemden övgüyle söz eder. Derginin bu sayısında yazar kadrosuna yeni katılan Çoruh Veteriner Müdürü Nafiz Güngör “Hayvan Bakımı” başlıklı bir yazı kaleme almıştır. Necdet Atılğan’a ait olan dört kıtalık “İnkılap Erleriyiz” başlıklı şiir halkevinin Atatürk’e olan bağlılığını anlatması bakımından manidardır. Hakkı Sunata “İlmî Bahisler” başlığı taşıyan bölümde “Suç Sebepleri Hakkında” başlıklı bir yazı kaleme almıştır. Fehim Kotan bu sayıda da pamuklu elma biti ile ilgili bir yazı kaleme almıştır. Çoruh Orman Başmühendisi olan Necmettin Kocaş da derginin yeni yazarlarından ve “Ağaç ve Tarihi” başlıklı bir yazı paylaşmıştır. Niyazi Ahmet kendisine ayrılan bölümde “Çoruh ve Çoruhlu” adlı bir yazı ile Çoruh insanını biraz da milliyetçi bir eda ile anlatmaya çalışmıştır. Yazıda ısrarla vurgulanan ilke ve inkılaplara bağlılık olmuştur. Dergide Mehmet Tuncay ve Celil Bayar’a ait üçer dörtlükten oluşan iki şiire yer verilmiştir. Tuncay, “Çoruh”; Bayar, “Aşk” başlıklı şiirleri kaleme almıştır. Daha sonra halkevlerini yıldönümü töreninde konuşma yapan Kültür Direktörü Lütfi Engin’in konuşmasından bir bölüme yer verilerek yine Cemal Bora’ya ayrılmış hikaye bölümüne geçilmiştir. “Yayla Köyünün Ayşe’si” başlıklı hikaye, masal hikaye karışımı bir şekilde yazılmıştır. Son bölüm ilk sayıda olduğu gibi yine “Evimiz” başlığını taşımaktadır ve halkevinin iki aylık faaliyetleri ile ilgili yine fotoğraf destekli bilgilere yer verilmektedir.

Derginin 23 Haziran 1938 tarihli son sayısında ilk iki sayıdakinden farklı bir kapak kullanılmıştır. Bu sayının kapağında Çoruh’ta bulunan bir köprü resmine yer verilirken, kapakta yer alan altı okun hemen üst kısmına yazılmış tek dörtlükten oluşan şiir oldukça önemlidir. Şiirde altı okun geriliği yıkmak ve ülkeyi cennete çevirmek için ne kadar önemli olduğu düşüncesi anlatılmıştır.

Derginin son sayısı diğerlerine göre daha dar kapsamlıdır ve yazar kadrosunun da azaldığı görülmektedir. Giriş yazısında Çoruh Valisi Refik Koraltan’ın Trabzon’a tayin edilmesine duyulan üzüntü dile getirilirken Eskişehir Valiliğinden Çoruh’a tayin edilen Kadri Üçok tanıtılmıştır.

Bu sayıda Hakkı Sunata “Kan Gütme Sebebiyle İşlenen Katil Suçları Karşısında Çoruh” başlıklı bir yazı kaleme almıştır. Bu sayıda da Çoruh’un Millî oyunlarından

olan “Düz Horon” Şeref Canku tarafından notalı şekilde yayınlanmıştır. Dr. C. Alper “Havva Bacı” başlıklı yazısında Çoruh’un gurur isimlerinden Havva Bacı isimli bir kadını tanıttığı çalışmasında Çoruhlu kadınların gücüne, basiretine ve ferasetine vurgu yapmıştır.

Ernest Zimmer adlı yazara ait bölümde “Murgul Bakır Madeni” başlığı taşıyan ve Çoruh’ta yer alan bakır madenlerini tanıtan bir yazıya yer verilmiştir. Cemil Bora’nı bu sayıdaki şiiri ise dört kıtalık “Öksüzüm” başlığını taşımaktadır.

Dr. C. Alper’e ayrılan ikinci bölümde “Örnek Muhtar” başlığı ile Kaporana Köyü Muhtarı Mehmet Alişan ve ihtiyar heyetinden övgü ile söz edilmiştir. Çoruh Kültür Direktörü Olan Lütfi Engin’in “Tatilde Çocuk Terbiyesi” başlıklı yazısına derginin “Kültür” bölümünde yer verilmiştir.

Adil Özer’ ait bölümde ise Çoruhlu bazı halk şairleri ve şiirleri yer almıştır. Dergide halkbilimi açısından değerli kabul edilebilecek bu bölümde Aşık Şirini, Aşık Sıtkı, Aşık Şöhreti, Aşık Casimi, Aşık Muhibbi, Aşık İdraki, Aşık Şamili, Aşık Mustafa Keşfi, Aşık Huzuri, Aşık Fikri ve Aşık Efkari’ye yer verilmiştir. Aşıklar birkaç cümle ile tanıtıldıktan sonra şiirlerine yer verilmiştir.

Özder çalışmasında, amacının Çoruh halkını millî değerlere sahip çıkmak olduğunu, Çoruh’un bu zengin halk kültürünü yaşatmaya ve tanıtmaya devam edeceğini ifade etmiştir. Yazıda yer alan şiirler orijinal şekliyle verilmiştir.

Fehim Kotan “Ziraat İşleri” başlıklı bölümde bu kez de elma kurdu ile ilgili bir yazı kaleme almıştır. Son bölüm yine “ Evimiz” başlığını taşımaktadır. Bu bölümde de diğer sayılarda olduğu gibi halkevinin çalışmalarından ve bu çalışmaların Çoruh’un gelişimine olan katkılarından söz edilmiştir. Derginin son sayfasında ise dergi çıkaran 24 halkevi ve çıkardığı dergiler yer almıştır.

İki ayda bir çıkarılması planlanan dergi, Ağustos ayında yeniden yayınlanacakken her hangi bir açıklama yapılmadan ve sebep gösterilmeden kapanmıştır. Derginin üç sayısı genel olarak incelendiğinde Çoruh ve halkevi için olumsuz kabul edilecek herhangi bir ifade, yazı ya da resme rastlanılmamıştır. Başından sonuna kadar

CHP ideolojisine paralel ve Atatürk ilke inkılâpları doğrultusunda yayın yapılmıştır. Ancak son sayıda belirtildiği gibi valinin değişmesi, ekonomik koşullar, yazar kadrosunun daralması, derginin kapanmasının başlıca nedenleri arasındadır. Ayrıca dikkat çekici bir başka husus da dergide bölgeye ait herhangi bir iş yerinin ya da ticarethanenin reklamının yapılmamasıdır. Bu durumda derginin reklam geliri yoktur demek yanlış olmayacaktır.

3.2. Edirne Halkevi Edirne Dergisi

Mart 1940 tarihinde yayın hayatına başlayan dergi yalnızca dört sayı çıkarılmış ve Haziran 1940 tarihinde yayınlanan son sayısı ile kapanmıştır. Edirne Vilayet Matbaası'nda forma şeklinde basılan dergi, on kuruş bedelle satılmıştır. Derginin genel müdürü İhsan Ertekin, yazı işleri müdürü Ziya Somar'dır. Dergi her ne kadar kısa ömürlü olsa da Ziya Somar, Nuri Pekmezci, Selahattin Kandemir, Dr. Rifat Osman, M. Şerif, Çetin Esmaha, Ethem Aktin, Şaban Taşkın, İhsan Ertekin, Şefik Türkdoğan, Osman Nuri Peremeci, E. Hamdi Akman, Sadık Hayri Durusal'da oluşan yazar kadrosunu bütün sayılarında korumayı başarmıştır.

Derginin kapak fotoğrafı olarak Edirne'nin güzide mimarilerinden olan Selimiye Camii'ne yer verilmiştir. (Edirne, Sayı 1, Mart 1940, s.3-4) Derginin Önsöz başlığı taşıyan ilk yazısında da Edirne ile ilgili bilgilere yer verilmiş ve özellikle 1939-1940 yıllarında şehrin yaşadığı gelişme ve değişime vurgu yapılmıştır. 1940 yılından önce çıkarılması planlanana dergi, sebebi belirtilmeyen bazı aksaklıklar yüzünden 1940 yılında çıkarılabilmiş, bu nedenle de 1940 yılı, Edirne için uğurlu yıl kabul edilmiştir.

Derginin ilk sayısında yazı işleri müdürü olan Ziya Somar'a ait "Edirne ve Halkevi" başlıklı bir yazı bulunmaktadır. Yazıda Somar halkevini Edirne'nin kanayan yarası olarak tanımlamış ve yazının devamında da bunun nedenlerini açıklamaya çalışmıştır. Somar yazısında yaptığı halkevi tanımlarında şu samimi ifadelere yer vermiştir:

".....Halkevileri perdesiz ve aksak seslerin armonileştiği bir kubbedir. Halkevi bir Dört yol ağıdır, her yoldan birbirine çalışarak koşup gelen zıt kuvvetler onun

birleştigi noktada hızlarını keserler ve toplanıp onun gövdesinde cevherlenirler. Halkevi bir evdir. Halkevi bir kardeş kucağıdır.....”

Yine yazısında gençlere seslenerek, ebedi kurtuluşun ve gelişmenin halkevine sahip çıkılarak mümkün olacağını dile getirmiştir. (Edirne, Sayı 1, Mart 1940, s.5-7)

Derginin bir sonraki yazısı yine Ziya Somar'a aittir. Bu kez Edirne tarihinden söz edilmiş ve Evliya Çelebi'nin Seyahatname'si kaynak gösterilerek Edirne şehri tanıtılmış, tarihteki önemi vurgulanmıştır. Yazıda şehrin kültürel zenginlikleri üzerinde de durulmuştur.

Osman Nuri Permecî'ye ait bir sonraki yazı ise Melek İbrahim Paşa'yı tanıtan biyografi niteliğindeki bir yazıdır. Permecî ve Somar'a ait yazılara sıkça yer verilen bu sayıda amaç anlaşılan o ki Edirne şehrini tarihten o güne kadar tanıtmak ve önemini, yetiştirdiği değerleri anlatmaktır.

“Edirne'nin Hayır Müesseseleri”, “Ahmet Badi Efendi ve Edirne Tarihi”, “Doktor Rifat Osman”, “Edirne Abideleri”, “Edirne'nin Tanınmış Simaları: M. Behçet Perim” başlıklı yazılar tamamen Edirne şehrini tanıtmak için yazılmıştır.

Atmaca adlı bölümde yer alan “Gülmeye Dair” başlıklı yazı ise makale şeklinde, gülmek konusunu ve onun inceliklerini anlatan kısa bir yazıdır. Dergide “Terbiye ve Cemiyet Köşesi” başlıklı bölümde yine Ziya Somar “Bir Zevk ve Ahlak Meselesi” başlıklı bir yazı paylaşmıştır.

Bir sonraki kısımda M. Şerif, 20 Kasım 1938'de Atatürk'ün ilk Edirne gezisini kaleme almıştır. Yazının devamında ise halkevinin o yılki faaliyetlerine ayrılmış kısa bir bölüm vardır. Bu bölümde halkevinin düzenlediği toplantılar, kongreler, sinema gösterileri, müsamereler ile ilgili olarak okurlar bilgilendirilmiştir.

Ziya Somar tarafından hazırlanan “Edirne Bibliyografyası” başlıklı yazı ise halkevinde yer alan eserleri tanıtmaya yönelik olarak yazılmıştır.

İlk sayı Edirne Halkevinin okurlarına halkevine yeni sistem bir radyo ve sinema gönderileceği haberinin yer aldığı bir duyuru ile son bulmaktadır. Yazıda genel sekreterliğe teşekkür edilirken toplumun halkevine ilgi göstermesi istenmiştir.

Derginin ilk sayısı halkbilimi açısından değerlendirilebilecek bir çalışma içermediği gibi neredeyse tamamı Edirne'yi anlatmaya ve halkı halkevine ısrarla davet etmeye ayrılmıştır. Yazar kadrosu sınırlı tutulan bu sayıda görsel nitelikli bir çalışmaya ya da bir reklama da yer verilmediği görülmektedir.

Derginin ikinci sayısı, 1940 yılının Nisan ayında çıkarılmıştır. Fiyatı yine on kuruş olarak belirlenen derginin sorumluları ve yazar kadrosu da değişmemiş hatta bu sayıda yeni isimlerin yazılarına yer verilmiştir. Derginin ikinci sayısında halkevine ait olan “Halkevimizin Yeni Faaliyet Yılı Önünde” başlıklı yazı, manifestosu niteliği taşıması bakımından önem arz etmektedir.

Yazıda kadrolarının yenilendiği ve bu yeni kadronun tek amacının halkevini yenileyerek daha fazla insana hitap etmeye yönelik olarak gerçekleştirilecek üç önemli hedef de belirlenmiştir. Bunlardan birincisi valinin de desteği ile yeni bir halkevi binası yapmak ve böylece daha modern şartlarda halka hizmet etmek, ikincisi sanatsal faaliyetlere daha çok önem vermek ve üçüncüsü de okuma salonlarını büyüterek halkı okumaya yönlendirmek olmuştur. (Edirne, Sayı 2, Nisan 1940, s.1-2)

Çetin İsbeha, derginin yeni yazarlarından ve bu sayıda “Türk Adı” başlıklı bir yazı kaleme almıştır, yazıda “Türk” kelimesinin etimolojik tahlili yapılmaya çalışılmıştır. Devamında yer alan yazı Ziya Somar’a aittir. Somar bu yazısında Ziya Gökalp’in sosyoloji ile ilgili bir çalışmasını tanıtmış ve eserin önemi üzerinde durarak eseri çeviren İsmail Hakkı Baltacıoğlu’na teşekkürlerini sunmuştur. (Edirne, Sayı 2, Nisan 1940, s.5-6)

Dergiye yeni katılan isimlerden biri de Etem Aktin’dir. Aktin bu sayıda “Mukadderat ve İrade” başlıklı bir yazı kaleme almıştır.

Şaban Taşkın da derginin yeni yazarlarından biridir ve dergide peş peşe yer alan iki yazısı yer almaktadır. İlk yazısı “Kadın ve Kadınlığımız” başlığını taşımakta ve kadının önemini dile getirmektedir. Öyle ki kadının olmadığı bir dünyada insanın yaşayamayacağı, var olan her şeye anlam verenin kadınlar olduğu vurgulanmış ve edebiyat eserlerinden örneklerle bu fikir somutlanmıştır. Yazara göre edebî eserlere mana kazandıran ve onları ölümsüz yapan da pek tabi kadınlardır. Leyla olmasa Mecnun’un Şarlot olmasa Verther’in bir manası olmadığı savunulmuştur. Yazıda mitolojik bilgilere de yer verilmiştir.

Taşkın’a ait ikinci yazı “Dil” başlığını taşımaktadır ve birkaç paragraftan oluşan bu kısa yazısında da dilin önemi üzerinde durmayı amaçlamış ancak yazısını sonuçlandıramamıştır.

Bu sayıda M. Tevfik Ertür’e ait lirik nitelikli olan “Dön Geri” şiirine de yer verilmiştir.

Bir sonraki yazı “Büyük Türk Mimarı” olarak da nitelendirilen Mimar Sinan’ı anlatan bir yazıdır. Yazı “Koca Sinan” başlığını taşımaktadır ve yazarı İhsan Ertekin’dir. Biyografik nitelikli yazının hemen ardından Zeynep Demirel’e Ait olan ve yine “Koca Sinan” adını taşıyan bir de şiire yer verilmiştir. Şiir ikilikler şeklinde yazılmış ve on dördü hece ölçüsü kullanılmıştır.

Şefik Türkdoğan’a ait bölümde vatandaşları hukuki konularda bilgilendirmek amacıyla “Ceza İşlerinde Hak Arama Yolları” başlıklı bir yazı kaleme alınmıştır.

Bu sayıda tek yazısı bulunan Osman Nuri Permeci bir önceki sayıda olduğu gibi bu sayıda da Edirne’ye ait önemli bir şahsı tanıtan biyografik bir yazı kaleme almıştır. Bu yazısında divan şairi Ubeydi’yi anlatan yazar hem on altıncı yüzyıl Edirne’sini hem o dönemin edebî zevk ve anlayışını anlatmaya çalışmış hem de Ubeydi’nin gazellerinden örnekler vermiştir.

Dergide yer alan son yazı E. Hamdi Akman’a aittir. “İstidat ve Pedagoji” başlıklı yazıda Akman eğitimle ilgili önemli konulara dikkat çekmiştir.

Bu sayının da son sayfaları halkevinin o ayki faaliyetlerine ayrılmıştır. Her bir şubenin o ay yaptığı çalışmalardan kısaca söz edilerek dergi sonlandırılmıştır. Ayrıca bu sayıda da her hangi bir resim ya da reklama yer verilmemiştir.

Derginin yazar kadrosunun yenilenmesine rağmen gerek derginin yöneticileri gerekse yazarları değiştirilmemiş ancak yeni isimler kadroya dahil edilmiştir. İlk sayı daha çok şehri tanıtmaya yönelik çıkarıldığı için derginin amacı ve çalışma şekli bu sayıda okurlara duyurulabilmiştir.

Derginin üçüncü sayısı 1940 yılının Mayıs ayında çıkarılmıştır. Bu sayıda derginin yazar kadrosuna Murat Özgün, M. Gündüz Yoldaş ve Sadık Hayri Durasal da katılmıştır.

Bu sayının kapak kısmında İsmet İnönü'nün 6 Mart 1939'da söylediği "Milletler için en büyük kuvvet her silahtan keskin, her kudretten üstün en büyük kuvvet: kendi evlatları arasındaki birlik kuvvetidir." cümlesi olmuştur. Bu ifade ile bu sayıda birlik ve beraberliğin öneminin vurgulanacağı düşünülebilir.

Derginin baş yazısı diğer sayıların aksine halkevi veya faaliyetleri değil, çocuklar olmuştur. Şefik Türkdoğan'a ait "Çocuklarımız" başlıklı yazıda çocuk eğitiminin önemi ve çocukların geleceğimizin en kıymetli hazinesi olduğu vurgulanmıştır.

İhsan Ertekin bu sayıda "Tabiatın Sırrı" başlıklı bir yazı kaleme almıştır.

Sadık Hayri Durasal bu sayıdaki yeni yazarlardan biridir ve "Sanat ve Sanatkar" başlıklı yazısında sanata ve sanatçıya önem vermenin gelişmeyle doğru orantılı olduğunu vurgulamıştır.

Bu sayıda yeni yazarlardan Murat Özgün'e ait lirik nitelikli "Aşkım" şiiri ve M. Gündüz Yoldaş'a ait pastoral nitelikli "Meriç" şiirlerine yer verilmiştir. İki şiir de on birli hece ölçüsü ile yazılmıştır.

Osman Nuri Permecı bu sayıda da on altıncı yüzyıl divan edebiyatı ve o dönem şairlerinden söz eden bir yazı kaleme almış ve bu yazısında ünlü divan şairi

Hayali'yi anlatmıştır. Dikkat edilecek olursa Permecî her sayıda Edirne'ye ait ayrı bir edebî karakteri tanıtmaktadır.

Bu sayıda yer alan Etem Aktin'e ait "Sandal" başlıklı şiir biçimsel özellikleri bakımından dikkat çekicidir. Daha çok Nazım Hikmet'in kullandığı dizeleri kırarak ve serbest ölçü ile yazılan şiirlere benzeyen bu şiirde lirik ve pastoral unsurlar yer almaktadır.

Şaban Taşkın'a ait ve ikinci sayıda ilk kısmı yayınlanan "Kadın ve Kadınlığımız" başlıklı yazının yine ikinci sayıda Şefik Türkdoğan'ın kaleme aldığı " Ceza İşlerinde Hak Arama Yolları" başlıklı yazının devamı bu sayıda yer almıştır.

Aynı zamanda edebiyat öğretmeni olan Ziya Somar bu sayıda kitap ve mecmua tenkitleri adını verdiği bir bölümü kendine ayırmış ve "Saz Şairleri Gibi: Vahit Lütfî Salcı" başlıklı bir eser tanıtma yazısı kaleme almıştır.

Bu sayının son yazısı Çetin İsbaha'ya aittir. Bu yazı "Edirne Tarihine Dair" başlığını taşımaktadır ve tamamen Edirne şehri ile ilgili bilgiler içermektedir.

Diğer iki sayıda olduğu gibi halkevi yönetimi bu sayının sonunda da kısa da olsa aylık faaliyetleri ile ilgili bilgilendirme yazısına yer vermiştir. Tıpkı diğer sayılarda olduğu gibi bu sayıda da resim ya da reklama yer verilmemiştir.

Derginin son sayısı 1940 yılının haziran ayında çıkmıştır. Derginin yönetim ve yazar kadrosu değişmemiştir ancak dergiye yeni katılan üç isim vardır. Bunlar Hüseyin Gürtunca, Adem Gürçağlayan ve M. Uluğ Turanlıoğlu'dur. Derginin fiyatı yine on kuruş olarak belirtilmiştir.

Bu son sayının kapak kısmında da İsmet İnönü'ye ait şu ifadelere yer verilmiştir:

"Hayatımızın kıymetli hatıraları Edirne Ordu Karargahında geçti. Edirne'nin mamur, temiz, kuvvetli olması devletin siyasetinde ehemmiyetli bir noktadır. Edirnelilerin yurtlarının yüksek değerini iyi taktir etmelerini isterim."

Bu sayının ilk yazısı Şaban Taşkın'ın "Bizim Cumhuriyetimiz" başlıklı yazısıdır. Yazıda cumhuriyet bayramı ve Atatürk'ten söz edilmiştir.

Dergide Adem Gürçağlayan'ın "Aşkımın Tacı", Zeynep Demirel'in "Çocuk" ve Hisli mahlaslı bir şairin başlıksız bir şiirine yer verilmiştir. Şiirlerden sadece "Çocuk" şiiri ikilik olarak yazılmış diğer ikisi on birli hece ölçüsü ve dörtlüklerle yazılmıştır.

Osman Nuri Permecı bu sayıda da Edirne'nin önemli divan şairlerinden biri olan Şair Emri Çelebi'yi anlatmıştır.

Vahit Lütfi Salcı'nın yazdığı ve halkbilimi açısından değerli bilgiler içerdiğini düşündüğümüz folklor ve edebiyat tetkiklerine ayrılmış bölümde Aşık Ömer'den söz edilmiştir. Yazı "Aşık Ömer'e Dair Etüdler" başlığını taşımaktadır. Yazıda folklor çalışmalarının öneminden ve ne yazık ki bizde hala bu önemin layıkıyla kavranamadığından söz etmiş, Pertev Naili Boratav'ın bu alandaki önemli çalışmalarına dikkat çekerek folklorun doğru anlaşılması gerektiğini söylemiştir. Bu doğrultuda pek çok halk şairinin incelendiğini ancak bu çalışmalarda hatalar olduğunu belirterek özellikle Sadettin Nüzher Ergo'nun Aşık Ömer ile ilgili çalışmasından söz etmiştir. Salcı'ya göre Ergo Aşık Ömer ile ilgili yaptığı bir çalışmada Aşık Ömer'in Bektaşilikle ilgilenmiş görüldüğünü ancak adının Ömer olması sebebiyle bu fikrin mümkün olmayacağını çünkü Bektaşî olan birinin adının Ömer olamayacağı fikrini ileri sürmüştür. Çok açıktır ki bir kimsenin Bektaşî olup olmadığı isminin Ömer olmasıyla açıklanacak kadar basit değildir diyen Salcı folklor ile ilgilenen araştırmacıların daha titiz çalışmaları gerektiğini söylemiştir. Yazısının devamında Hasan Ali Yücel'in "Türk Edebiyatına Toplu Bir Bakış" adlı eserinden ve Yücel'in folklorla katkılarından söz edeceğini belirterek ve yazısını bitirmiştir ancak dergi bir daha çıkarılmadığı için yazının devamı yazılamamıştır.

Bu sayıda da ikinci ve üçüncü sayılarda Şefik Türkdoğan'ın yazdığı "Ceza ve Hak Arama Yolları" başlıklı yazının üçüncü ve son kısmı ile Şaban Taşkın'ın "Kadın ve Kadınlığımız" yazısının son kısmı yer almaktadır.

İhsan Ertekin "Zehirli Gazlar Hakkında" başlıklı yazısında zehirli gaz ve yangın çıkaran maddeler ile ilgili kısa ve pratik bilgilere yer vermiştir.

Hüseyin Gürtunca halk şiiri geleneğine uygun bir koşma ile derginin yazarları arasına girmiştir. “Koşma” başlığı taşıyan şiir güzelleme özelliği taşımaktadır ve son dörtlükte şair mahlas olarak soyadı ola “Gürtunca”yı kullanmıştır.

Bu sayıda M. Uluğ Turanlıoğlu’nun “Yas” başlığını taşıyan lirik şiiri de yer almaktadır. On birli hece ölçüsü ile yazılan şiir altı dörtlükten oluşmaktadır.

Derginin son sayfası diğer sayılarda olduğu gibi yine halkevinin aylık faaliyetlerine ayrılmıştır. Bu sayıda da diğer sayılardaki gibi reklam veya resim kullanılmamıştır.

“Edirne” adını taşıyan ve Edirne Halkevi tarafından çıkarılan bu dergi genel olarak incelendiğinde öncelikli olarak dikkati çeken ilk sayının dergi niteliğinden çok şehir tanıtma rehberi özelliği taşıması olduğu söylenebilir. İlk sayıda sürekli aynı isimlerin benzer nitelikte ve konuda yazılarına yer verilmiştir. İkinci sayı itibariyle çıkış gerekçelerini anlatmaya ve kendilerine hedefler çizmeye başlayan dergi yazar kadrosunu genişletmiş, yazılarda konu bütünlüğü ve zenginliği sağlamaya çalışmış ancak başarılı olamamış ve dördüncü sayıda yayın hayatına her hangi bir gerekçe de sunmayarak son vermiştir. Halk bilimi açısından bakıldığında son sayıda yer alan şiirler ve Vahit Lütfi Salcı’nın Aşık Ömer ile ilgili yazısı dışında halkbilimsel bir çalışmaya rastlanmamıştır. Derginin reklam almaması, görsel olarak zayıf olması, fiyatına zam yapmaması, içeriğinin yenilik taşımaması, ekonomik yetersizlikler kapatılma nedenleri arasında sayılabilir.

3.3. Edremit Halkevi Ege Dergisi

Edremit Halkevi “Ege” adında bir dergi çalışması da gerçekleştirmiş ancak söz konusu dergi yalnızca bir sayı çıkarılabilmektedir. Yapılan araştırmalarda dergi ile ilgili detaylı bilgiye ulaşılamadığı gibi derginin basılı bir nüshası da bulunamamıştır. Bu konuda da alan araştırmasına ve sözlü tarih çalışmasının gerekliliği değerlendirilmiştir.

3.4. Eminönü Halkevi Folklor Dergisi

Eminönü Halkevinin “Folklor” adında bir dergi çalışması da bulunmaktadır ancak söz konusu dergi yalnızca bir sayı çıkarılabilmektedir. Yapılan araştırmalarda dergi ile

ilgili detaylı bilgiye ulaşamadığı gibi derginin basılı bir nüshası da bulunamamıştır. Bu konuda da alan araştırmasına ve sözlü tarih çalışmasının gerekliliği değerlendirilmiştir.

3.5. Erzurum Halkevi

Erzurum Halkevi kısa süreli yayın olarak değerlendirebileceğimiz iki dergi çıkarılmıştır. Bunlardan biri Yayla, diğeri Atayolu isimli dergilerdir. Dergiler birbirinden bağımsız olarak çıkarılmış ve faaliyet göstermiştir.

3.5.1. Yayla Dergisi

Erzurum Halkevi tarafından, 19 Şubat 1944 tarihinde “Yayla” ismiyle daha çok Erzurum ve çevresini kapsayan yazıların yayınlanacağı bir kültür dergisi çıkarılmaya başlanmıştır. Doğu Anadolu’nun en büyük illerinden olmasına rağmen Erzurum Halkevi’nin Yayla Dergisi, yayın hayatına tek bir vilayet matbaasına bağımlı kalınması ve özel bir matbaa kurma imkânının olmaması gibi nedenlerle iki ayda bir ve forma olarak çıkarılmıştır.

Yayla Dergisi’nin imtiyaz sahibi Halkevi Başkanı Murat Uraz, Yazı İşleri Müdürü ise Fazıl Nalbantoğlu’dur. Derginin iki ayda bir 32 sayfa çıkarılması kararı alınmıştır. Derginin yayınladığı bazı yazılarda, 1908 İnkılâbı sonrasında üç dört dergi yayınlamaya uygun bir ortamı olan Erzurum’un, o günlerde yaşadığı kısırlığın nedenleri üzerinde durulduğu görülmektedir.

Dergi, Atatürk inkılâplarına ve Cumhuriyet yönetimine bağlı olduğunu mümkün olduğunca dile getirmiş, çıkış amacını; inceleme ve araştırmalar üzerine yayınlanacak yazılarla gençlerin yetenek ve gelişimlerini desteklemek, bölgenin ihtiyaçlarına cevap vermek, bölgedeki faaliyetleri duyurmak olarak belirtmiştir (Yayla, 1944: 2).

Dergide inkılâpların bir yansıması olarak millî konulara büyük önem verildiği görülmektedir. Fazıl Nalbantoğlu, bu düşüncayı destekleyen, “19 Şubat” başlığını taşıyan Halkevlerinin açılış yıl dönümü üzerine yazdığı yazısında Halkevleriyle Türklüğün pekiştirildiğini ifade etmiş ve şunları söylemiştir:

“Halkevlerinin işlevini ve önemini şöyle belirtmiştir: “İşte on üç sene evvel bugün, halka, halk için açılan bu ocaklardır ki; kanlarımız pahasına kazanılan tarihî istiklâlimizi, hürriyetimizi, emniyetimizi ve haklarımızı kanun üstünlüğü ile sağlayan Cumhuriyetimizin, iş, fikir ve sanat hareket ve hamlelerini doğuran ve millî verimleri artıran inkılâplarımızın bütün özellikleri daha canlılaşmış olarak halka yayınlanmakta ve kuvvetleşmektedir.” (Nalbantoğlu, 1945: 1-2)

Yayın hayatı çok kısa süren Yayla Dergisi’nde çıkan yazılar, Erzurum Halkevi’nin yayın politikasının ciddiyetini ortaya koyması bakımından önemlidir. Nitekim bu dergide yayınlanan; Halkevi Başkanı Murat Uraz’ın “Halk Şairlerine Göre Bade”, Sıtkı Dursunoğlu’nun “Mehmed Emin Yurdakul” ve Fethi Dizdaroğlu’nun “Emrah ve Sevilcan Hikayesi” gibi edebî içerikli çalışmalarının yanı sıra, İzzet Deliçay’ın “Türk’e Doğru” isimli kültür içerikli makalesi, Muvaffak Sami Onat’ın “Bergson” adlı felsefi çalışması, Fahreddin Kırzioğlu’nun “Erzurum ve Kars’ın Osmanlı Ülkesine Katılışı” isimli tarihî incelemesi ve İbrahim Budak’ın Erzurum’da soğuktan kaynaklanan hastalıklar hakkındaki halk sağlığını ilgilendiren yazısı, Erzurum Halkevi’nin ilgi alanlarını gösteren örneklerdir.” (Küçükuşulu, Okur, 2007: 111)

Yayla Dergisi’nin geneline bakıldığında, millî bayramlar, tarih, edebiyat, Türk kültürü, Erzurum için önemli olan kişilerin anılması ve sağlık ile ilgili yazıların ağırlıklı olduğunu görülmektedir. İsmet İnönü’nün Erzurum Halkevi ziyaretleri dolayısıyla kaleme alınan yazılar; onun Erzurum için söyledikleri ve Halkevinin şube çalışmalarının anlatıldığı yazılar ve çalışmalarla ilgili fotoğrafların yayınlanması da dikkat çekmektedir.

“Erzurum Halkevi Dergisi Yayla, ismini ‘Erzurum’ olarak değiştirmek zorunda kalmıştır. Bunun nedeni, Sivas’ta aynı isimle başka bir derginin yayınlanmasıdır. Sivas Halkevi tarafından CHP Genel Merkezi’ne gönderilen bir yazıda, Ocak 1944’ten itibaren Sivas’ta Yayla Dergisi’nin çıkarılmaya başlandığı, bir süre sonra Erzurum’da da aynı isimli derginin çıkmakta olduğunun haber alındığı belirtilerek, Erzurum’daki derginin isminin değiştirilmesi talep edilmiştir. Bunun üzerine CHP Genel Sekreterliği tarafından Erzurum’a bir yazı gönderilmiş ve dergiye verilen “Yayla” isminin değiştirilmesi istenmiştir. Erzurum Halkevi Başkanı Murat Uraz ise, 13 Mart 1944’te vermiş olduğu cevapta, bu ismin imtiyaz hakkının ilk önce

kendileri tarafından alındığını hatırlatarak, bu isteğe itiraz etmiştir. Fakat bir süre sonra, Erzurum'daki Yayla Dergisi'nin ismi değiştirilmek zorunda kalmıştır.” (Küçükuşurlu, Okur, 2007: 111-112)

3.5.2. Atayolu Dergisi

Atayolu Dergisi, Erzurum Halkevi'nin kısa süreli olarak yayınladığı bir başka dergidir. Dergi, 1939 yılında çıkarılmaya başlanmış ancak iki sayı çıktıktan sonra yayın hayatına son verilmiştir. Derginin Umumi Müdürü Bahadır Ülger olarak belirtilmiş ve derginin ayda bir çıkarılması planlanmıştır.

Derginin kapak resmi olarak “Ebedî Şef Atatürk” yazısı altında Mustafa Kemal Atatürk'ün resmi kullanılmıştır. (Atayolu, Sayı 1, s. 1.)

Dergide yer alan ve aynı zamanda derginin kuruluş ilkelerini de belirleyen yazı olarak nitelendirebileceğimiz “ İlk Konuşma” başlıklı yazı da derginin müdürü Bahadır Dülger'e aittir. Dülger yazısında hususiyetle ve oldukça edebî bir dil kullanarak okurlarına bir şark tasviri yapmıştır ve bu tasviri yaparken üzerinde en çok durduğu nokta şarka önem verilmeyişi ve ilgi gösterilmeyişi olmuştur. Belki de tam da bu sebeple derginin çıkış amacı olarak şarkın varlığını tüm insanlara anlatmak ve oradaki değerleri fark ettirmek olarak dile getirmiştir. Yazıda yer alan şu ifadeler dikkat çekicidir:

“Aşılmaz dağların ardına sinmiş kasvetli şehirler, eğri büğrü sokaklar, toprak damlı şekilsiz evler, fırtınalar, tipileri ve soğuklarıyla bütün bir senede tek mevsim yaşayan diyarlar...

Ve bunlarla beraber kendilerini bu haşin tabiatın zaruretlerine uydurmuş, yaşamları bir sürünme, düşünceleri bir gerileme, hatta şekilleri birer ucube insanlar... Türk cemiyetinin vasatı anlayışında yaşayan Şark İşte budur.....

Şüphesiz ki hakikat bundan uzaktır. Şark ne peri masallarının çocuk muhayyilelerinde yarattığı gibi korkularla dolu bir diyar ne de sinesinde bütün sosyal faaliyetlerin derhal inkışafına yer verebilecek, her yönden mütekamil bir memleket parçasıdır. Fakat onun muasır Türk cemiyetine nazaran geri kalmış olan

bugünkü karakteri her nevi terakki ve tekamüle ve bilhassa fikir hareketlerinin beslenip büyümesine yol vermeyecek kadar da iptidai değildir. Bu iddianın ispat edici delili bugün şarkta fikir hareketlerini muaffakiyetle ve hiçbir zaafa düşmeden devam ettiren münevverlerin mevcut bulunuşudur. Atayolu bu münevverlerin fikir mahsullerini neşretmelerine imkan vermek için çıkıyor. Bu sebeple onun aşırı bir iddiası bile yoktur. Yalnız bütün samimiyetle hakikate sadık kalacak etrafında mütevazi ve bünyesiyle mütenasip organize bir kültür muhiti yaratabilirse vazifesinin başarmış olduğu kanaatine varacak ve bundan haklı bir gurur da duyacaktır.”

Görüldüğü gibi dergide Doğu’nun unutulmuşluğuna tepki olarak oradaki değerlere sahip çıkılacağı ve yerel kültürün yaşatılacağı vaad edilerek yayın hayatına başlandığı belirtilmektedir. (Atayolu, “İlk Konuşma” Sayı 1, s. 1-2)

Derginin ikinci yazısı da Seyfi Kurtbek’e aittir. Yazı “Fikir Yayımı” başlığını taşımaktadır ve yazıda insanlığı etkilemenin ve onu bir amaç uğruna sürüklemenin yolunun fikir üretmekten geçtiği düşüncesi vurgulanmaktadır. Özellikle Mustafa Kemal Atatürk’e vurgu yapılarak önemli fikir adamları ve fikirleri belirtilmiş, düşünce üretmenin önemi üzerinde durulmuştur. Ancak önemli olanın sadece fikir üretmek olmadığı aynı zamanda fikirleri kitlelere anlatabilmenin ve inandırabilmenin de gerekliliği ifade edilmiştir. (Atayolu, “Fikir Yayımı” Sayı 1, s. 3-5.)

Mareşal Çakmak Hastanesi Klinik Şeflerinden Doktor Rasim Adasal’ın “Zeka Ölçüsü İle Türk Çocukları” başlıklı yazısı oldukça dikkat çekicidir. Yazıda Adasal, 150 öğrenci üzerinde yaptığı bir zekâ testini ve sonuçlarını anlatmaktadır. Değişik memleket ve kültürlerde yetişmiş pek çok çocuğa uyguladığı testler ve o çocuklarla bire bir bulunduğu diyaloglar neticesinde onların ruh hali ve yaşadıklarıyla aynı yaşta bir Avrupalı ya da Amerikalı çocuğun benzer şeyler yaşamadığını dolayısıyla Türk çocuklarının zekâ seviyelerini ölçmek için Avrupa ve Amerikalı bilim adamlarının testlerini kullanmanın doğru bir yöntem olmadığını belirterek gerekli desteği görürse kendisi bir test hazırlayıp bu çocukların ruh halleri ve zeka gelişimleri üzerinde çalışmak istediğini belirtmiştir. (Atayolu, “Zeka Ölçüsü İle Türk Çocukları” Sayı 1, s. 6-8.)

Doktor İzzet Birand'ın kaleme aldığı “Yarının İdeal Nesli Yaratılırken” başlıklı yazıda ise insanlığın bir ferdi bir de ırsi özellikleri olduğu ve nesillerin bu şekilde kimlik kazandığı fikri anlatılmıştır. (Atayolu, “Yarının İdeal Nesli Yaratılırken” Sayı 1, s. 9-11.)

“Erzurum’da İş ve Aile Hayatı” başlıklı yazının yazarı Abdurrahim Şerif Beygu’dur. Yazar makalesinde geçmiş yıllardan o yıllara kadar olan süreçte Erzurum’daki hayat tarzını ve aile kavramını incelemiştir. Yazıda dikkat çekici olan tarihi Selçuklular zamanına kadar götürmesi Osmanlı ve Tanzimat sonrası ile bugünkü yaşantıyı mukayese etmeye çalışmasıdır. (Atayolu, “Erzurum’da İş ve Aile Hayatı” Sayı 1, s. 12-14.)

Dergide yer alan İzzet Deliçay’a ait “Türk Edebiyatında Şehrengizler” başlıklı makalede ise divan kültürüne ait olan şehrengizler incelenmiş ve şehrengiz ile ilgili kısıtlı da olsa bilgi verilmiştir. (Atayolu, “Türk Edebiyatında Şehrengizler” Sayı 1, s. 14-16.)

Bir sonraki makalede de Faik Binal “Osmanlı Devletinde Divan Teşkilatı” başlıklı yazısı ile Osmanlı döneminin siyasi yapısının yanı sıra Selçuklu, İlhani, Memluk devletlerinin de divan yapısını ve yönetim biçimini incelemiştir. (Atayolu, “Osmanlı Devletinde Divan” Sayı 1, s. 17-19.)

Doktor İrfan Titiz’e ait olan “Vitaminler Hakkında” başlıklı yazıda ise sağlık ile ilgili bilgi verilmiş ve insan vücudunun hangi vitamine ne kadar ihtiyaç duyduğu üzerinde durulmuştur. (Atayolu, “Vitaminler Hakkında” Sayı 1, s. 20-22.)

Sezai Karatoprak “Hayatın Menşei Meselesi” başlıklı bir yazı kaleme almıştır. (Atayolu, “Hayatın Menşei” Sayı 1, s. 12-14.)

Derginin bu sayısında Anatole France’ye ait bir hikaye olan “Celine” adlı eserden bir bölüm verilmiş hemen devamındaki sayfalarda ise Sadi Akatay’ın “Sen Ağlıyorken Dadaş” ve Gariboğlu mahlaslı bir aşığın “Gölgesiz Yollar” adını taşıyan şiirlerine yer verilmiştir. Şiirler hece ölçüsü ile yazılmış ve dördlük nazım birimi

kullanılmış halk edebiyatı özelliği taşıyan lirik nitelikli şiirlerdir. (Atayolu, Sayı 1, s. 26-29.)

Derginin bu sayısında son sayfalar Erzurum'da şehir haberleri ve ilim ile ilgili konulara ayrılmıştır. Özellikle şehir haberlerinin yer aldığı kısımda daha çok Erzurum Halkevinin yapacağı faaliyetler ile ilgili haberlere yer verilmiştir. Bu sayı genel olarak incelendiğinde son bölümde yer alan şiirler dışında halk kültürü ya da folklor adına bir çalışmaya yer verilmediği görülmektedir. (Atayolu, Sayı 1, s. 30-32.)

Atayolu Dergisi'nin ikinci sayısına bakıldığında ise mesul müdürün değişmediği gibi yazar kadrosu ve ele alınan konularda da bir farklılık olmadığı görülmüştür. Derginin ilk yazısı Bahadır Dülger'e ait "Çalışma Yolları" başlıklı makaledir. Dergide beklide derginin çıkış amacına yön verecek nitelikte olan ikinci yazı yine Dülger'e ait bu makaledir. Makalede aydınların önemi ve yapmaları gereken çalışmalar anlatılmıştır. (Atayolu, Sayı 2, s. 1-2)

Derginin ikinci makalesi Dr. Rasim Adasal'a ait olan "Sihhat Ölçüsüyle Erzurum" başlıklı makaledir. Makalede adından da anlaşılacağına göre sağlık sorunlarına değinilmiştir. (Atayolu, Sayı 2, s. 3-6.)

Seyfi Kurtbek'e ait "meslek seçimi" başlıklı makale Avrupa ve Amerika'daki meslek seçimleriyle ülkemizdeki meslek seçimleri incelenmiştir. (Atayolu, Sayı 2, s. 7-9.)

Dergide yer alan Dr. İzzet Birand'a ait "Ne Vakit İhtiyarlarız", Abdurrahim Şerif Beygu'ya ait "Erzurum'da İş ve Aile Hayatı" İzzet Deliçay'a ait "Türk Edebiyatında Şehrengizler", Faik Binal'a ait "Osmanlı Devletinde Divan", İrfan Titiz'e ait "Vitaminler Hakkında" başlıklı makaleler birinci dergide yer alan makalelerin devamı niteliğindedir ve yeni bir düşünce iletmemektedir. (Atayolu, Sayı 2, s. 10-26)

Dergide Garipoğlu adı verilen bir şairden birinci dergide olduğu gibi bazı dörtlükler yayınlanmıştır. Derginin folklorik özellik taşıyan unsurları da bu şiirlerdir. Şiirler "Neyleyim, Gece, Yangın, Türbe" başlıklarını taşımaktadır. (Atayolu, Sayı 2, s. 27)

Sami Tekin'e ait "Ey Adalet Güneşi" başlıklı şiirde ise Mustafa Kemal Atatürk'e duyulan sınırsız sevgi dile getirilmiştir. (Atayolu, Sayı 2, s. 28.)

Derginin bu sayısında da bir yabancı hikaye yer almaktadır. Ancak ilk sayıda olduğu gibi hikayenin çevireni yine verilmemiştir. "Mirtil" adlı hikayenin yazarı Erckmann Chatrian'dır. Hikaye tıpkı diğer seri makalelerde olduğu gibi "Sonu Var" ifadesi ile bitirilmiştir. Bu ifade göstermektedir ki dergi yayın hayatına devam etmeyi planlamaktadır. (Atayolu, Sayı 2, s. 29-30.)

Derginin son sayfası Erzurum'da Şehir Haberleri başlığını taşımakta ve bu başlıkla Erzurum da gerçekleşen atamalar, halkevlerinin faaliyetleri söylenmektedir. (Atayolu, Sayı 2, s. 31-32.)

Dergi herhangi bir neden göstermeksizin yayın hayatına son vermiştir. Ancak derginin bilinen en önemli özelliği halk kültürü ve folklore bir katkısının olmayışıdır.

3.6. Fatih Halkevi, Halk İçin Dergisi

1 Kasım 1948 tarihinde yayın hayatına başlamış ancak bir sayı çıkarıldıktan sonra kapanmış olan Halk İçin adlı halkevi dergisinin yazı işleri müdürü A. Kamuran Günseli'dir. Derginin kapak kısmında yer alan fotoğraf, İhsan Erkılınç tarafından çekilmiştir ve 1938 yılında Fatih Halkevinde temsil "Zehirli Kucak" adlı oyuna aittir. Fotoğrafta yer alan oyuncular Rahip Tisye, Raymon Laveri, Hastabakıcı Alin olarak belirtilmiştir. Derginin basım yeri ise İbrahim Horoz Basımevi olarak belirlenmiştir. (Halk İçin, S.1, 1 Kasım 1948, s.3) Derginin birinci ve ikinci sayfalarında bu bilgilerden başka "İçindekiler" kısmı yerine önemli telefonlar bölümü ile nöbetçi eczaneleri gösteren bir tablo bulunmaktadır.

Dergide yer alan ve derginin yayınlanma amacını, gelecekteki hedeflerini belirtir nitelikte olan "Her Şey Halk İçin " başlıklı yazı Ord. Prof. F. Kerim Gökay tarafından kaleme alınmıştır. Yazıda öncelikle saltanat tarihinden ve insan hayatının padişahın iki dudağı arasında olduğu ve bu yüzden fikir üretilmediği zamanlardan söz edilmiştir. Yazıda mutlak iradenin sarsılmasının ilk hareketi

olarak meşrutiyet rejiminden söz edilmekte ve yapılan halk tanımında şu çarpıcı ifade kullanılarak halkın önemine vurgu yapılmaktadır:

“Meşrutiyet idaresi mutlak saltanatın hudut tanımayan emel ve ihtiraslarına ilk kemendi vuran halk hareketi sayılabilir. Artık lütfu atıfeti hümayun bir nebze daralmıştır. Bu tarzdaki halk hareketlerinin başlangıcı olan büyük Fransız İhtilali’nin ilk kurucular kurultayında halkın sesi yükseliyor. İhtilalin idealist hatiplerinden Mara Halk Dostu gazetesiyle millet iradesinin hakiki sahibini ilan ediyor. Artık yeryüzündeki Allahın gölgesi rolünü oynayacak mutlak tacidlar tahtlarını milletin iradesine bırakma devresine girmiştir. Halk alınıp satılan bir meta değildir. Demokrasinin sesi halk kürsülerinden yükselmeye başlamıştır. Söz halkındır. Her şey halk içindir. Halk iradesinin en seçkin vasfı yapılan her işin halk adına halk yararına vakıf ve tahsis olmasından tecelli eder.....yirmi beş yıllık cumhuriyet Türkiye’inde doğan her güneş halk hakimiyeti ve halka giden yolu aydınlatmaya hizmet etmektedir.....” (Halk İçin, S.1, 1 Kasım 1948, s.4)

Bu yazı, derginin amacını ortaya koymanın yanı sıra halkevlerinin önemini vurgulaması bakımından da önemlidir. Yazının devamında Fatih Halkevinin on yıllık tarihi anlatılmış ve bilanço verilmiştir.

Kitap Servisi adı ile yayınlanmış yeni kitaplara ayrılan bölümde ayrıca halkevinin kütüphanesinde yer alan kitaplara da yer verilmiştir. Hemen devamında Sanat Servisi adını taşıyan bölümde de bu kez tiyatro, sinema, müzik ile ilgili yapılan veya yapılacak olan etkinlikler yer, saat ve tarih belirtilerek okurlara sunulmuştur. (Halk İçin, S.1, 1 Kasım 1948, s.8-9)

Sağlık Servisi adı verilen bölümde ise haftalık olarak hizmet veren hastane, dispanser ve sıhhat merkezleri hizmet verdikleri bölüm ve doktorlarıyla birlikte verilmiştir. (Halk İçin, S.1, 1 Kasım 1948, s.16-17)

Dergide yer alan bölümlerden biri de halkevinde oynanmış ve kapak resminde de kullanılmış olan Zehirli Sarmaşık adlı oyuna ait bölümlerin anlatıldığı kısımdır. Bu bölümde oyundan parça verilmiştir. (Halk İçin, S.1, 1 Kasım 1948, s.12-13)

Derginin son kısmında bir anket yer almaktadır. “Anket Sahifesi” adını taşıyan bu bölümde bilmece, bulmaca ve faydalı bilgilere yer verileceği belirtilmiştir. Beş sorudan oluşan bir bilmece bulmaca bölümü hazırlanmış ve cevaplarıyla birlikte verilmiştir. Ayrıca “Bunları Biliyor musunuz?” adı verilmiş bölümde de okuyuculara ilginç bilgiler verilmiştir. (Halk İçin, S.1, 1 Kasım 1948, s.19)

Fatih Halkevinin yayın organı olarak başlayan ancak bir sayı yayınlandıktan sonra kapatılan Halk İçin adlı dergi, halk bilimi açısından incelendiğinde ve benzeri diğer dergilerle kıyaslanarak değerlendirildiğinde görülüyor ki dergi başlangıçta belirtilen hedefler doğrultusunda hareket edecek zamanı bulamamıştır. Üstelik yayınlanan ilk sayısında da edebî zevk ve anlayışa yönelik her hangi bir yazı ya da çalışmaya da yer verilmemiştir. Yine dikkat çekici noktalardan bir başkası da dergide oluşturulmuş bir yazar kadrosunun bulunmayışıdır. Dergi bu ilk sayıda Fatih Halkevi ve onun faaliyetlerini tanıtmak ve bölge ile ilgili halkı bilgilendirmekten öteye geçememiştir. Bu açıdan değerlendirildiğinde ise derginin amacına uygun hareket etmediği ve yetersizliği dolayısıyla yayın hayatına devam edemediği de düşünülebilir.

3.7. Hendek Halkevi Çamdağı Dergisi

Hendek Halkevine ait olan Çamdağı isimli halkevi dergisi üç ayda bir çıkarılma kararıyla hazırlanmıştır. Dergi forma dergi şeklinde tasarlanmış ve derginin ilk sayısı İstanbul Tan Matbaasında 1947 yılında basılmıştır. Bu ilk sayı Mart, Nisan ve Mayıs aylarını kapsamaktadır. Derginin Yazı İşleri Müdürü Mustafa Ergin olarak kaydedilmiştir.

Derginin kapak resmi incelendiğinde adı ile uyumlu olsun düşüncesi uyandıracak şekilde Hendek bölgesine ait olduğu düşünülen çam ormanları resmi vardır. Otuz iki sayfa olarak tasarlanan derginin fiyatı da elli kuruş olarak belirlenmiştir. Ancak ne yazık ki ilk sayısından sonra dergi tekrar basılmamıştır.

Derginin ilk ve tek sayısında kuruluş amaçları ya da yayın ilkeleri ile ilgili her hangi bir beyan bulunmamaktadır. Derginin yazar kadrosunda ise Dr. Reşat Atabek, Mustafa Ergin, Reşar Karlı, İbrahim Aktan, Sabahattin Turay, Asaf Saygun, Cevdet

Baykal, Şemsi Bozçağa, Şevket İçten, Faik Salim Özyurt, Mithat Sayılğan, Enver Günçer ve karikatürist olarak da Refik Megrel yer almaktadır.

Derginin son sayfasında yirmi üç tane halkevi ve onların çıkardığı dergiler ile ilgili bir tablo yer almaktadır bunun dışında incelenen diğer halkevi dergileri de dikkate alınırsa dergi de bölgeye ait her hangi bir resim yada bölgede yer alan iş yerleri ile ilgili bir tanıtım yer almamaktadır.

Dergide yer alan yazılar incelendiğinde ilk yazı, Dr. Reşat Tanberk'e aittir ve 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramını konu edinmektedir. Üstelik yazının başlığı ile konusu aynı adı taşımaktadır. Tanbek yazısına düştüğü dipnotta halkevi dergisini 19 Mayıs tarihinde çıkarmayı planladıklarını ancak bunun mümkün olmadığını belirtmiştir.

Derginin ilgi çekici yazılarından biri olarak değerlendirdiğimiz ikinci makale Mustafa Ergin tarafından yazılmıştır ve Hendek'in tarihi ile ilgili bilgi vermektedir. Ergin yazısında Hendek'in hiçbir zaman Bizans egemenliğine girmediğini Türklere ait Müslüman bir bölge olduğunu belirtmiştir. Bölgede yapılacak arkeolojik çalışmalar da Bizans'a ait bir bulguya rastlanmadığını göstermiştir. Yine Ergin bölgenin tarihinde söz ederken sık sık deprem olduğunu bu yüzden Selçuklu döneminde de Osmanlı döneminde de yerleşime müsait olmadığını belirtmiştir. 1300 yılında Osmanlı topraklarına katılan bölge önce Akyazı ile birlikte iken şimdilerde tek başına ve hızla gelişmekte olan Kocaeli'ne bağlı bir kasabadır.

Dergide Reşat Karlı'ya ait "Davran" adlı üç kıtalık lirik karakterli bir şiir yer almaktadır. Akabinde İbrahim Aktan anı niteliği taşıyan Dr. Rüknettin Fethi Olcaytuğ ile ilgili bir yazı kaleme almıştır. Daha sonra Tevfik Fikret'e Ait olan bir şiir, Sabahattin Turay tarafından sadeleştirilmiş ve yine Reşat Karlı'ya ayrılan sayfada "Goethe, S. Beuve, Le Tasse" gibi düşünörlere ait özlü sözlerin çevirileri yer almıştır. Çeviriler "Hayat, Aşk, Ölüm üzerine" başlığını taşımaktadır.

Asaf Saygın ise yazdığı makalede Hendek bölgesinde tütöncölükten söz etmektedir. Yazıdan da anlaşılacağı üzere bölgenin en önemli geçim kaynaklarından bir tanesi de kuşkusuz ki tütündür. Saygın makalesinde bölge

halkının yüzde doksan beşinin tütüncülükle geçindiğini kalan kısmın da bağ bahçe ile ilgilendiğini belirtir. Makalenin en dikkat çekici kısmı birinci dünya savaşına kadar dünyanın en kaliteli tütünlerini üreten bölgelerden biri olarak kabul edilen ve halkını doyuran bölgenin savaştan sonra tütüncülüğün önemini kaybetmesiyle tarıma yöneldiği ancak kısa süre sonra dünya piyasasında tütün ve tütüncülüğün yeniden önem kazanmasıyla tekrar tütün işi ile uğraşmaya başlamaları olmuştur.

Cevdet Baykal kendisine ayrılan sayfayı halkevinin Temsil Şubesi ve şubenin oyuncularına ayırmıştır. Halkevinde temsil edilen “Zehirli Kucak” piyesi ile ilgili yazdığı yazı da başta halkevi başkanına ardından da oyuncularına teşekkür ederek oyunun kısa bir değerlendirmesini yapmıştır. Yazıda piyesin oyuncularına ait birde fotoğraf yer almaktadır.

Şemsi Bozçağa’nın “Bizim Evler” başlıklı yazısı dikkat çekicidir. Yazıda Hendek Halkevi’nin kuruluşu şu sözlerle dile getirilmiştir:

“.....aradan on yıl geçti yine Hendek'teyim. On yıl evvel Pertek'te imrendiğim evin burada da temelleri atılıyor, duvarları yükseliyor, çatısı örülüyor. Gönlü aşk ve iman dolu kıymetli varlıklar bu binayı süslüyor, artık burası binbir renk ve çeşit çiçekten öz alan bir arı kovanı. Herkes bu kovandan nasibi kadar tat alıyor.....”

Yazıdan alınan bölüm incelendiğinde, yazarın bölgede bir halkevi açılmasına duyduğu yoğun arzunun yanı sıra halkevinin bir arı kovanına orada görev alanları da arıya benzettiği görülmektedir. Bilindiği üzere arı çalışkanlığı ile bilinen bir hayvandır ve ürettiği bal oldukça kıymetli bir besin maddesidir. Şu halde yazar, halkevlerinin kıymetini arı ve bal benzetmeleri ile anlatmaya çalışmıştır. Yazının devamında da halkevi açılmasına karşı çıkan kişilere seslenmekte ve onları da bu huzur ve bereket dolu ortama davet etmektedir.

Şevket İçten kendisine ayrılan sayfada “Hendek Ortaokulu” başlıklı bir yazı kaleme almış ve yazısında bölgede açılan ilk ortaokuldan söz etmiştir. Yazının dikkat çekici kısımlarından biri de gerek okul gerekse öğrencilere maddi ve manevi olarak Hendek Halkevi ve Hendek Tütüncüleri’nin destek olduğunun belirtilmesidir.

Faik Selim Özyurt ve Şemsi Bozçağa'ya ait iki tane şiirin yer aldığı bir bölüm daha vardır. Özyurt "Mehmetçiğin Ağzından" başlıklı bir şiir kaleme almışken Bozçağa hem yazar arkadaşı hem de halkevi başkanı olan Reşat Tanberk'e ithaf ettiği "Gitmesen" başlıklı bir şiir paylaşmıştır.

Bozçağa'nın şiiri incelendiğinde şiirin, Başkanın halkevine yaptığı hizmetlere bir nevi teşekkür mahiyetinde olduğu anlaşılmaktadır ancak aynı zamanda başkan görevi bırakıyor gibi bir imaya da yer verilmektedir. Yazar başlığıyla da bu mesajı vermiş durumdadır. Üstelik son dizeye bakılırsa "Devrilecek bu kökler, devirmeden gitmesen" ifadesi başkanın görevi bıraktığı ya da bırakmak üzere olduğu düşüncesini güçlendirirken halkevi üyelerinin üzüntüsünün yanı sıra Bozçağa'nın diğer yazısında da üstünde durduğu geri kafalı, halkevini istemeyen kişilerin varlığı hatıra gelmektedir. Derginin yazarı olan Tanbek, aynı zamanda anlaşıldığı üzere halkevinin de başkanıdır.

Mithat Sayılğan "Tamzara" başlıklı yazısında Tamzara bölgesi ile ilgili bilgiler ve şiirler paylaşmıştır. Enver Günçer ise "Avlanan Avcı" başlıklı bir hikâye kaleme almıştır.

Derginin son yazısı ise Sabahattin Tunay'a aittir. Yazı atasözleri ve onlarla ilgili ilginç değerlendirmelere yer vermektedir.

Dergi genel olarak değerlendirildiğinde folklorla ait unsurlara yer verilmediği gözlemlenmiştir. Ayrıca bölgede halkevine tam destek olanların yanı sıra açılmasını istemeyen kimselerin de bulunduğu bu nedenle halkevinde yönetim değişikliklerine kadar gidecek sıkıntılar yaşandığı izlenimi uyandıran ifadelerle rastlanmıştır.

3.8. Kastamonu Halkevi Ilgas Dergisi

Kastamonu Halkevi tarafından 1936 yılının Nisan ayında ilk sayısı çıkarılan Ilgas Dergisi forma dergi olarak tasarlanmış yıllık abonelikle satış yapılması planlanmış ve abonelik fiyatı da yıllık 120 kuruş olarak belirlenmiştir. Dergi Kastamonu İl Basımevinde basılmıştır.

Derginin sahibi şahıs değil Kastamonu Halkevi'dir. Ancak Kastamonu Sayı 1 Dr. Şükrü Şenozan'dan destek alınarak çıkarılmış ve bu ilk sayıda okurlara söylenmiştir. Derginin Yazı İşleri Müdürü de dönemin ünlü şairlerinden ve Yedi Meşale topluluğunun da sanatçılarından olan Vasfi Mahir Kocatürk'tür. Dergi ancak beş sayı çıkarılabilmiş 1936 yılının Ağustos ayında son baskısını yaptıktan sonra yayın hayatına devam edememiştir.

Derginin belirli bir yazar kadrosu vardır ve isimleri şu şekildedir: İrfan Alıcıoğlu, Cemal Gökçe, Osman Faruk Verim, Vasfi Mahir Kocatürk, Mehmet Ali Ertekin, Şükrü Şenozan, Talat Mümtaz Yaman, M. Cahit Tuncel, Sabri Gültekin Tümör, M. N. Güngör, Hüsnü Açıksöz, T. Ünal, M. Rifat Ilgaz, Mahir Öğütçü, Burhan Belge. (Ilgaz, Sayı 1, Nisan 1936)

Dergi ilk sayısında "Başlarken" başlıklı yazı ile çıkış gerekçesini ve hedeflerini ortaya koymuştur. Dolayısıyla bu yazıyı derginin manifestosu kabul etmek yanlış olmayacaktır. Yazıda derginin şahıs tarafından değil halkevinin neşriyat kolu tarafından çıkarıldığı, yazar kadrosunun halkevi kurucuları olduğu belirtilmiştir.

Yazıda derginin amaçları şu ifadelerle belirtilmiştir:

"Kastamonu Halkevi değerli İlbayının ve memleketindeki fikir arkadaşlarının yardımı ile yeni bir faaliyete başlıyor. Bugüne kadar nasılsa imkan bulunamayan neşriyat işleri ilimiz ve evimiz için büyük bir boşluktu. Lise, ortaokul, sanat okulu gibi kültür kurumları ve daha birçok kültürlü adamları olan bir ilin, fikir hareketlerine tercüman olacak bir yayın vasıtası bulunması kadar tabii ne olabilir? İşte Ilgaz bu ihtiyacı karşılamak için çıkıyor. Dergimiz ilimizin tarihi, ekonomik, sosyal bütün hususiyetleriyle ilgilenecek memleketimizi daha yakından tanıtmaya ve onu daha çok yükseltmeye çalışacaktır. Aynı zamanda bütün memleket içindeki kültür hareketlerini de yakından izleyerek okuyucularını haberdar edecek, her sayısında Avrupa edebiyatının en tanınmış büyük sanatkarlarından birinin bir parça tercümesini neşredecektir. Bütün bunların üzerinde Cumhuriyet, ulus ve devrin fikirlerini yayan değerli yazılara en fazla yer verilecektir. Kurtuluş Savaşı sıralarında canlı bir neşriyat hareketi gösteren tek başına bir gündelik gazete

yaşatan Kastamonu'nun bu yeni yurt ve ulus işini de gönülden bir sevinçle karşılayacağından eminiz." (Ilgas, S.1,Nisan 1936, s.1)

Derginin ilk yazısı İrfan Arıcıoğlu'na aittir. "Cumhuriyet Halk Partisi ve Anadolu" başlıklı yazıda Osmanlı döneminde Anadolu halkının ihmal edildiği gereken önemi görmediği anlatılmış Atatürk ve Cumhuriyet Halk Partisi ile Anadolu'nun hak ettiği öneme kavuşacağı anlatılmıştır.

Cemal Gökçe'nin "Fazilet Teorileri Hakkında" başlıklı yazısında ise Batı medeniyeti ile bizim medeniyetimiz karşılaştırılarak gelişme ve değişimin nasıl sağlanacağı, erdemli ve faziletli insanların asil oldukları anlatılmıştır.

Osman Faruk Verim'in yazdığı "Bizlerden Birisi" başlıklı lirik şiirinde ölüm temasını işlemiştir. Serbest ölçü ile yazılan şiirde herkes tarafından çok sevilen birinin acı ölüm haberi dile getirilir.

Daha sonra on birli hece ölçüsü ile yazılan Vasfi Mahir Kocatürk'e ait "Heykel" ve Mehmet Ali Ertekin'e ait "Yurttan Parçalar" şiirleri gelmektedir. Ertekin'in şiirinin nazım şekli türküdür ve Sakarya için yazılmıştır. Bir sonraki şiir ise Kastamonu Saylavı Dr. Şükrü Şenozan tarafından ikilikler şeklinde yazılmış lirik nitelikli "Özlem" şiiridir.

Bir sonraki yazı Talat Mümtaz Yaman'a aittir. "Küre Bakır Madeni" başlıklı Yazıda Kastamonu'nun meşhur bakırının nasıl elde edildiği anlatılmaktadır.

Dergi başlangıçta belirttiği gibi her sayısında yabancı bir eserden tercüme yapmıştır. Bu ilk sayıda Mehmet Ali Ertekin Almandan "Elektrikle Ölüm", adlı eseri çevirmiştir. Daha sonra Boccacio'dan "Aşçı" adlı eser çevrilmiştir. Dikkat edilirse yapılan çevirilerin edebî eserlerden seçilmesine özen gösterilmiştir.

Derginin ikinci sayısı Mayıs 1936'da çıkarılmıştır. İrfan Alıcıoğlu'nun bir konferansta yaptığı "İstediğimiz Gençlik Nasıl Yetişir" başlıklı konuşması bu sayının ilk yazısıdır. Yazıda gençlerin terbiye edilmesinde halkevlerine düşen sorumluluklar anlatılmış ve halkevlerinin imparatorluk döneminin ihmal ettiği genç nesli yetiştirmesi hususunda çaba göstereceği dile getirilmiştir.

“Halk Partisi Neden Kuvvetlidir?” başlıklı ikinci yazı Osman Faruk Verim’e aittir. Yazıda Atatürk ilke ve inkılâplarına bağlı bir düşünür olarak CHP’nin Türk Milletinin dünü bugünü ve yarını için ne kadar önemli olduğu ve halkevinin partiye olan bağı anlatılmıştır.

İrfan Alıcıoğlu’nun bu sayıdaki ikinci yazısı “19 Mayıs” başlığını taşımaktadır. Biliyoruz ki 19 Mayıs Ulu Önder’in 1919 da Samsun’da Millî Mücadeleyi başlattığı tarihtir. Alıcıoğlu bu yazıda hem Kurtuluş Savaşı’nın başlangıç günlerini hem Osmanlı İmparatorluğunun o dönem ki durumunu hem de Kastamonu’da kurulan Anadolu ve Rumeli Müdafai Hukuk Cemiyetini anlatarak Kastamonu’nun Millî Mücadeleye nasıl destek verdiğini ifade etmiştir. Yazıdan sonra Atatürk’ün 1925’de Kastamonu’ya yaptığı ziyareti gösteren sekiz tane fotoğraf yer almaktadır.

Mehmet Ali Erteki’nin serbest ölçü ile yazdığı ve gerek şekil gerek üslup itibari ile Nazım Hikmet’in toplumcu gerçekçi şiir anlayışını yansıtan “Halkevinde And” başlıklı şiiri bir önceki yazıda İrfan Alıcıoğlu’nun anlattıklarını destekler niteliktedir.

Cemal Gökçe’nin bir önceki sayıda yer alan “Fazilet Teorileri Hakkında Bir Tetkik” başlıklı yazısının devamı bu sayıda yayınlanmış ve yazı Aristo ve Eflatun’un Ahlak ve Fazilet temellerini konu edinmiştir.

Talat Mümtaz Yaman bu sayıda Kastamonu’nun yetiştirdiği önemli şairlerden olan Fevzi’nin hayatı ve eserleri üzerine bir yazı kaleme almıştır. Divan şiirinin önemli temsilcilerinden olan Fevzi hakkında verilen bilgilerden sonra eserlerinden örnekler verilmiştir. Yazının sonunda yer alan “Fevzi’nin on beş kadar konuşmasını da gelecek sayımızda neşre devam edeceğiz.” İfadesi derginin üçüncü sayısının da basılacağına bir göstergesi diyebiliriz.

Mehmet Ali Ertekin’in bir önceki sayıda Almancadan yaptığı “Elektrikle Ölüm” başlıklı yazısının devamına bu sayıda yer verilmiştir.

Derginin son yazısı Talat Mümtaz Yaman’a aittir. Yaman çok kısa tuttuğu yazısında şerî mahkeme sicillerinin tarihî değerlerini anlatmış ve yazının sonunda

yine devamının olacağına dair bir ifade kullanmıştır. Bu sayıda yazar sayısının sınırlı olduğu görülmektedir. (İlgas, Sayı 2, Mayıs 1936)

Derginin üçüncü sayısı Haziran 1936'da çıkarılmıştır. Bir önceki sayıda olduğu gibi bu sayıda da ilk yazı İrfan Alıcıoğlu'na aittir. "İlimizde Kökleşmesi Gerekli Bir Zihniyet" başlıklı yazı, Alıcıoğlu'nun halkevinde yaptığı bir konferans konuşmasından alınmıştır. Yazıda Batı medeniyeti ile Doğu karşılaştırılmış ve yeni kurulan Türkiye'nin Batılı hale gelmesi için yapılması gerekenler özellikle Bilime önem verilmesi gibi konular dile getirilmiş ve Kastamonu'nun bu amaçla gelişmesi için halkevine düşen sorumluluklardan söz edilmiştir.

Bu sayıda da Cemal Gökçe'nin "Fazilet Teorileri Hakkında Bir Tetkik" başlıklı yazısının devamı yer almaktadır.

M. Cahit Tuncel'e ait "Ulusal Musiki Nasıl Meydana Getirilmelidir" başlıklı yazısında müziğin Almanya, İngiltere, İtalya gibi Avrupa Ülkelerinde nasıl geliştiği ve önemsendiği anlatılırken Türk Müziğinin ve ezgilerinin hiçbir Avrupa musikisinde karşılık bulamayacak kadar değerli olduğuna vurgu yapılmıştır. Bu yönüyle söz konusu makale Halkbilimi açısından kayda değer bulunmaktadır.

Bu sayıda da tercümelere devam edilmiş ve Mehmet Ali Erteki'nin "Hayat Kudreti ve Elektrik" başlıklı yazısına yer verilmiştir. Yazının ortasında bir yerlere sıkıştırılan ve "köy duyguları" adı ile ayrılan bölümde Kastamonu'nun Pehlivan Köyünden 12 Aralık 1935'te derlenmiş olan Avcı adlı şiire yer verilmiştir. Şiir Sabri Gültekin Tümkor'a aittir.

Bu sayının halkbilimi açısından en değerli sayfası Kastamonu Bilmecelerinin değerlendirildiği "Kastamanu Havalisinde Kullanılan Bilmeceler" başlıklı yazıdır. Derleyici M.N.Güngör'dür. Yirmi sekiz tane bilmecenin derlendiği tek sayfalık bu yazıda önce bilmece sorulmuş altına cevabı verilmiştir. Yazının sonunda derlemelerinin bir sonraki sayıda devam edeceği notu yer almaktadır.

"Abdest Alır Namaz Kılmaz (Ölü),

Alçacık Boylu Kadife Donlu (Patlıcan),

Açıldı Sandık Döküldü Fındık (Davar Kemresi),

Aldım Ele Vurdum Yere Allah Belasın Vere (Sümük),

Altı Mermer Üstü Mermer İçinde Bir Buruşuk Ömer (Ceviz),

Ana Beni Ağlatma Göz Yaşımı Damlatma İnci Gibi Diziliyim Kandil Gibi Asılıım (Nar),

Altı Taş Üstü Taş İçinde Binbir Baş (Hamam)”

derlenen bilmecelere örnektir.

J. Bossbart'a ait “Kan Portakalları” adlı eser Osman Faruk Verim tarafından çevrilmiş bir hikayedir ve bu sayının son yazısı olarak incelenmiştir. (İlgas, Sayı 3, Haziran 1936)

Derginin dördüncü sayısı Temmuz 1936'da çıkarılmıştır. Bu sayıda da öncekilerde de olduğu gibi İrfan Alıçoğlu'nun konferansındaki bir konuşması olan “İlimizin Ekonomik Durumuna Dair Düşünceler” başlığını taşımaktadır. Alıcioğlu bu konuşmasında Kastamonu'nun coğrafi, sosyal, ekonomik yapısı ile ilgili bilgiler vermiş özellikle Kastamonu Halkının geçim kaynakları üzerinde durmuştur.

Bir sonraki yazı H. Açıksöz'e ait “Çanakkale” başlıklı hikayedir. Hikayenin konusu pek tabii Çanakkale Savaşıdır.

Cemal Gökçe'nin önceki üç sayıda kaleme aldığı “Fazilet Teorileri Hakkında Bir Tetkik” başlıklı yazısının son bölümü bu sayıda yayınlanmıştır.

Bir önceki sayıda ulusal müziğimizin önemini vurgulayan M. Cahit Tuncel bu sayıda da müzik ile ilgili düşüncelerini dile getirmiştir. “Okullardaki Musiki Öğretmeninden Ne Fayda Bekliyoruz” başlıklı yazıda Tuncel önce Bain, Luther, Kant gibi çeşitli düşünürlerin de musuki tanımlarına yer vererek müziğin önemini ve insan ruhundaki etkilerini dile getirerek musuki öğretiminin önemi üzerinde durmuştur.

Bu sayıda da “Köy Duyguları” başlıklı bir bölüm yer almaktadır ve yine Sabri Gültekin Tümkor’un Pehlivan Köyünden 14 Niasan 1935’te derlediği “Akşam” başlıklı şiirine yer verilmiştir.

Bir sonraki yazı T. Ünal’a aittir. “Törenler Niçin Yapılır” başlıklı yazıda Ünal anma törenleri, ulusal bayramlar, sünnet, düğün, nişan törenleri gibi pek çok törenin nasıl yapılması gerektiği hakkında halk ve sosyeteği karşılaştırarak bilgi vermiştir. Ünal’a göre törenler sosyetenin zaman zaman haktan kimselere kendi varlıklarını duyurmak için yaptıkları toplantılardır. Yine Ünal yazısında törenlerin geçmişini anarak geleceğe yön veren toplantılar olduğunu dile getirmiştir.

Bu sayıda M. Rifat Ilgaz’a ait “Yollarda” başlıklı serbest ölçü ile yazılmış lirik nitelikli bir şiir yer almaktadır. Hababam Sınıfının yazarı olarak hafızalarda yer eden Ilgaz’ın şair yönünü Ilgaz Dergisi de ortaya koymuştur.

Bu sayıda halkbilimi açısından değerlendirildiğinde önemli olduğunu düşündüğümüz Halk İnanişlarına ait bir yazıya yer verilmiştir. “Leyleklerin Gelişi” başlıklı yazıda Kastamonu’nun Taşköprü İlçesinde leyleklerle ilgili inanişlar S. Güntekin Tümkor tarafından derlenmiştir. Yazıda leyleğin kömürle gelirse yangına buğdayla gelirse bolluğa kırmızı ile gelirse düğüne taşla gelirse kıtlığa neden olacağına dair inanişlar dile getirilmiştir.

Mahir Öğütçü’nün “Ay Çiçeği Nebatı” başlıklı yazısı Kastamonu’da ay çiçeği yetiştirildiği ve ticaretinin yapıldığıyla ilgili bilgiler vermektedir.

Bir önceki sayıda yer alan ve halkbilimi açısından değerli bulduğumuz M. N. Güngör’ün yaptığı bilmece derlemelerine bu sayıda da yer verilmiştir. Altmış iki tane bilmecenin derlendiği bu yazıda da bölgede sıklıkla kullanılan eğlenceli bilmecelere yer verilmiştir.

“Bir Oğlum Var Gelen Öper Giden Öper (Bardak),

Bir Kızım Var Gelenin Gidenin Elini Öper (Kapı),

Çat Burada Çat Kapı Arkasında (Süpürge),

Boynuzunda Yular Bütün Gün İşsiz Arar (Nargile)

Bir kuyu suyum var biri altın biri gümüş (Yumurta)

Ben giderim o gider önümde lin lin eder (Sakal)

Ay varken açar gün varken kaçır (Yıldız)

Bir küçücük kumbara erzak taşır ambara (Kaşık)”

bu sayıda derlenen bilmecelerden birkaçına örnektir. (İlgaz, Sayı 4, Temmuz 1936)

Derginin beşinci ve son sayısı Ağustos 1936’da çıkarılmıştır. Bu sayıda diğer sayılardan farklı olarak ilk yazı Hüsnü Açıksöz’e ait olan ve Atatürk’ün Kastamonu’ya gelişini konu edinen bir makaledir.

Bir sonraki yazı Burhan Belge’nin çevirdiği Alman Yazar Norbet Von Beischhoff’ye ait bir çeviri eserdir. Eser de Avrupa’nın Ankara Elçiliği Müsteşarlığını yıllarca yapmış olan Beischhoff’un Ankara adlı eserinden bölümlere yer verilmiştir.

Bir sonraki yazı “Toprağın Kuvvei İnbatıyesine Mikropların Tesiri” başlıklı yazıdır. Mahir Ögütçü’ye ait yazıda tarımsal faaliyetler ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Bu sayıda da Atatürk’ün Kastamonu’ya gelişini gösteren 1925 yılına ait üç resme yer verilmiştir.

Dergide M. Rıfat İlgaz’n “Gözlerinde Akisler”, Sabri Gültekin Tümkor’un “Türk Uçağı” başlık şiirlerine yer verilmiştir. Şiirler biçim özellikleri bakımından incelendiğinde serbest ölçüyle yazılmış biri lirik biri epik nitelik taşımaktadır.

Bu sayıda yer alan çeviri eser A. Dumas’a aittir. Eser “Şeytanın Köprüsü” başlığını taşımaktadır ve çevireninin ismi verilmemiştir.

Derginin son yazısı M.N. Güngör'ün bilmece çevirilerine ayrılmıştır. Yüz iki tane bilmecenin derlendiği bu yazıda incelendikten sonra diğer derlemelerle karşılaştırıldığında dikkatimizi çeken bölgede zengin bir bilmece kültürünün olduğunu göstermektedir. Ayrıca bilmecelerin cevaplarının benzerlikler gösterdiği de dikkat çekicidir. Örneğin cevabı nar, yumurta, sümük... olan birçok bilmece örneğine rastlanmaktadır.

Küçücük fıçı içi dolu turşu (Limon)

Mini mini fincan içi dolu mercan (Nar)

Minareden düşse kırılmaz suya düşse kırılır (Kağıt)

Mini mini küçük sini (Mercimek)

Kayada kalbur asılı (Kulak)

İp incedir upuzun sürünür durur kuzum (Yılan)

Karşıdan baktım al ağzıma attım bal (Kiraz)

Kara biliç içi pirinç (Patlıcan Dolması)

Bu sayıda yer alan bilmecelere örnektir. (İlgas, Sayı 5, Ağustos 1936)

İlgas Dergisinin beş sayısı genel olarak incelendiğinde derginin diğer dergilere göre halkbilimi açısından önemli derlemelere yer verdiği söylenebilir. Ancak gerek yazar kadrosunun sınırlı olması gerekse derginin düzensiz şekilde basılmış olması derginin kısa sürede yazı hayatına son vermesine neden olarak gösterebilir

3.9. Kırşehir Halkevi Kılıçözü Dergisi

Kırşehir Halkevinin Dergisi olan *Kılıçözü*, 1 Ocak 1946 tarihinde yayın hayatına başlamış, ancak üç sayı yayınlanabilmiştir. (BCA 490.01/1372.551.1.)

“Kılıçözü Konuşuyor” başlıklı yazı ile Kırşehir Halkevi'nin yayın organı olan *Kılıçözü* dergisi kendisinin yükümlendiği amaç ve hedefleri şu şekilde dile getirmiştir:

“Kırşehir İlinin en uzak kuytu köşelerine kadar erişmek oradaki yurttaşlarına seslenmek için çıkıyorum. Halkevinin dili ben olacağım. Yurdun bucağına, köyüne ayda bir olsun uğrayacak, halkımla görüşecek, koklaşacağım. Genç kalemlerin feyizli armağanlarını onlara sunacak; onların bilmediği, görmediği bilgileri tattıracak, onları iş ve güçlerinde bilgili, becerikli yapacak, kazançlarını artıracak bir el ve bir ışık olacağım. İlin bağrından akarak, çevresine nur, bereket sunan bir ırmağım. Su gibi aziz olan varlığın kendisiyim. Ben herkesi tanırım herkes de beni tanıyacak el ele, omuz omuza, kafa kafaya verip kutsal davamızın imanlı yolcuları olarak akacak, yürüyecek, koşacağız. Cumhuriyetin yüce faziletlerini avuç avuç, kucak kucak, yurt çevresine saçacak; orada çimlenen gurbüzleşen bilgi dallarından olgun yemişler toplayacağım. İzbelere, kuytulara ışık olmak, yurt köşelerinde cehli, karanlığı kovmak davamın başıdır. Bu dava; cehaletle, karanlıkla savaşmak davasıdır. Bana inanalar arkamdan koşacak, bir ve bütün kütle halinde savaşacağız. Belki diğer illerde yayınlanan arkadaşlarımdan geç kaldım. Belki biraz gerideyim: fakat ulaşmak yetişmek azmimi şaha kaldırdım. Dört nalla değil uçarak gidecek, mutlaka yetişeceğim. Yolumun dikenlerini engellerini beni koruyan CHP söktü temizledi. Yolum açık, alnım açık, hiçbir ihtirasa, hiçbir yabancı emele hizmet etmeyeceğime and içtim. Yolum Atatürk'ün İnönü'nün nurdan çizdiği inkılâp yoludur. Ülküm Cumhuriyet hükümetinin ülküsü... menbaim Halkevi, mansabım köyler ve bucaklar olacaktır. Halkevinde doğdum. Köylerde büyüyeceğim. Yurdu tanıyacak ve tanıttıracak yurt maddelerini kıymetlendirecek bir dergiyim, şimdiye kadar yalnız çatısı altında konuşulan Halkevi bundan böyle; bütün illerde, bucaklarda konuşacak, herkesle dertleşecek, elinden geldiği kadar her derde merhem olmağa çalışacaktır.”(Kılıçözü, Sayı 1, 1.1.1946, s. 1.)

“Halkevimizin temiz bir duygu, iyi bir niyetle yayınlamaya çalıştığı dergiye seçtiği Kılıçözü, steplerin kuru ve çatlak bağrından yeşil bir deniz gibi filizlenip serpilen kentimize hayat ve can veren ırmağın adıdır. İsterim ki Dergimizde kendine ad olarak seçtiği su gibi aziz, verimli ve ışıklı olsun, bilgi hasretlilerinin susuzluğunu kandırsın.”(Kılıçözü, Sayı 1, 1.1.1946, s. 3.)

Kırşehir Halkevi'nin görüntüsü derginin ilk sayısının, Kırşehir'in genel görünümü ikinci sayısının kapağında yer almaktadır. Dergi kapağında aynı zamanda "Kılıçöz" logosunun altında "Aylık Kırşehir Halkevi Dergisi" ibaresi bulunmakta, "İçindekiler" kısmı da yer almaktadır. Derginin ilk sayısının ücretsiz, daha sonraki sayılarının ise 15 kuruş olduğu görülmektedir. Kılıçöz dergisinin birinci sayısının ilk sayfasında "Kılıçöz Konuşuyor" başyazısı ve yazının orta kısmında da İnönü'nün resmi bulunmaktadır. İkinci sayfasında Halk Edebiyatı bölümü yer almakta olup, halk şairi Çiçekdağlı İbrahim Vahdeti tanıtılmakta ve şiirlerine yer verilmektedir. Üçüncü sayfasında Cevat Hakkı Tarım'ın "Kılıçöz" yazısı yer almaktadır. Sayfanın altında ise "İyi- Güzel sözler" bölümü bulunmaktadır. Dördüncü sayfasında M. Hayri Çopuroğlu'nun "Değirmendere" adlı şiiri, altıncı sayfasında ise "İki Küçük Hikaye" bulunmaktadır.

Kılıçöz dergisinin ikinci sayısının ilk sayfasında "Olayların Arkasından" bölümü ile Kırşehir'de yaşanan önemli gelişmeler duyurulmakta, Kırşehir Halkevi Başkanı A. Cevat Gobi'nin İstanbul Heybeliada'ya tayini üzerine bir başarı ve teşekkür mesajı yayınlanmakta, Kırşehir Halkevi Başkanlığına Doktor Osman Kozbek'in seçilmesi münasebetiyle tebrik mesajı bulunmakta, Belediye otobüs seferlerinden dolayı, Belediyeye şükran yazısı ve ticaret odası seçim sonuçları da yer almaktadır. Sayfanın altında ise İmtiyaz Sahibi ve Neşriyat Müdürü Sabri Örüklü'nün ifadesine yer verilmiştir. İkinci sayfasında ise Kemal Dağlıoğlu'nun "Edebiyat" başlıklı bir yazısı bulunmaktadır.(Kılıçöz, "Olayların Arkasından", Sayı 2, s. 2.)

Kılıçöz'nün üçüncü sayısının kapağında "Halkevleri 14 Yaşında" başlığı yer almakta olup hemen altında Atatürk'ün ve İnönü'nün halkevleri hakkında söyledikleri sözler ve "İçindekiler" bulunmaktadır.

Üçüncü sayının birinci sayfasında "Parti ve Halkevleri Haberleri" bölümü, Sabri Örüklü imzasıyla ele alınmış, ikinci sayfasında Kemal Dağlıoğlu'nun "Her Şeyin Evvelinde" başlıklı yazısı yer almaktadır. Üçüncü sayfasında C. H.Tarım'ın "Kırşehir Tarihinden Notlar:1" adlı yazısı yer almakta, beşinci sayfasında ise E. Aydın'ın "Kırşehir Özdeyişleri", M. Artuğ'un "Bir Rüya" adlı yazısı bulunmaktadır. Halk Edebiyatı ile ilgili bölümde ilk sayının ikinci sayfasında yer alan İbrahim Vahdeti tanıtımı sürdürülmüştür. Yedinci sayfasında Şevki

Şakirağaoğlu'nun “Yeşil Yurt” adlı yazısı bulunmakta, İkinci sayının son sayfasında ise yurttan çıkan tüm halkevi dergilerinin adları yer almaktadır.

İkinci sayının üçüncü sayfasında yer alan yazı dizisine “Kırşehir Tarihinden Notlar: 2” ile devam edilmiştir. Dördüncü sayfasında Sezai Erku'tun “Kılıçözü'ne Kavuşunca” başlıklı yazısı bulunmaktadır. Beşinci sayfasında “Millî Eğitim Çalışmaları” adlı bir bölüm, altıncı sayfasında Ş. Şakirağaoğlu'nun “Dört Kardeş” adlı yazısı, yedinci sayfasında Muhittin Artuğ'un “Üstad Dağlıoğlu'ya İthaf” şiiri, sekizinci sayfasında Şemsettin Yastıman'a ait “Okuyun Kılıçözünü” adlı şiir, “Dileklerimiz” bölümünde ise rakamlarla Kırşehir Halkevinin yıllık bir çalışması verilmiştir. Kırşehir Halkevi, sıralanan bu yazılarıyla yöresel şiir, hikayeler, vatanseverlik, hürriyet, istiklâl ve millî birlik konularının yüksek gayelerini her vatandaşa anlatmış, Kırşehir halkı ile Kırşehir Halkevi arasında iletişimi sağlamıştır. “Dileklerimiz” başlığı altında şehrin mevcut motorlarla elektrik ihtiyacının karşılanamadığı çareler düşünülmesinin gerekliliği, Belediye otobüsüne olan ihtiyaç halk eğitimi ve öğrenciler için hazırlanmış bulunan filmlerin getirilmesi vb. ihtiyaç ve isteklere yer verilerek bunlar gündemde tutulmuş, “Parti ve Halkevleri Haberleri” başlıkları altında Kırşehir dışındaki özellikle de Ankara Halkevinin faaliyetleri duyurulmuştur.

Kırşehir Halkevi, Halkevleri tüzüğüne uygun olarak Kılıçözü dergisini çıkararak Kırşehir'in kültür hayatına katkıda bulunduğu gibi, Kırşehir halkı ile Kırşehir Halkevi arasında iletişimi sağlamış ve köprü olmuştur. Kırşehir Halkevi, faaliyetleri ile halkın sözlü bilgi edinmesini sağlayarak inkılâp fikirlerinin yayılması ve halkın farklı alanlarda kendisini yetiştirmesinin yolunu açmış, pratiğe dönük bilgiler ile ekonomik gücünü kısmen geliştirilmiş, karşılaşılabilecekleri her durumda kendi iradeleriyle hareket etmek ve çözüm aramak için ortam ve olanak sağlamıştır.

Kırşehir Halkevi, ülkenin kurtarılmasının ve yüksek gayelerin her vatandaşa anlatılmasının tartışma kabul etmez bir görev olduğu bilinci ve gücüyle haykıran, yazan ve temsil eden bir şubesi olmuş, millî vazifenin her şeye üstün tutulacağını göstermiş, Kırşehir Halkevi, kendisine edindiği yükümlülükleri ve üstlendiği işlevi ile Cumhuriyet ilke ve inkılâplarının halka anlatılması ve geniş halk kitlelerinin yenilikleri kabul etmesinde rol sahibi olmuştur.

3.10. Manisa Halkevi Bozkurt Dergisi

Manisa Halkevi'nin ilk olarak yayınladığı dergi Yeni Doğu olmuştur. Dergi 29 Ekim 1933- Haziran 1935 tarihleri arasında 17 sayı olarak çıkarılmış aylık bir dergidir. Dergide genel olarak inkılapları anlatan edebî eserlere yer verilmiştir. Özellikle İkinci Yeni Hareketi'nin öncü şairlerinden olan İlhan Berk'in Ahmet Haşim etkisiyle yazdığı ilk şiirlerinin bu dergide yayınlanmış olması da derginin önemini bir hayli arttırmıştır.

Manisa Halkevinin çıkardığı ikinci dergi 23 Nisan 1937- Nisan 1950 tarihleri arasında aylık olarak çıkarılan ve 104 sayı çıkmış olan Gediz Dergisidir. Derginin kurucuları 1937 yılında Manisa Halkevi Başkanı da olan Azmi Önakin ile İnhisarlar Başmüdürü Mustafa Dümer'dir. (Gediz Sekizinde, Gediz, 1Eylül 1945, s.2-3) Gediz Dergisinde 150'den fazla yazarın eseri yer almaktadır. Ayrıca dergi yerel tarih incelemelerine verdiği önem bakımından da dikkat çekmiştir.

Manisa Halkevinin son olarak çıkardığı ve kısa süreli yayın olarak tezimizde incelediğimiz dergi ise Bozkurt olmuştur. Bozkurt adlı halkevi dergisi 25 Mayıs 1936 tarihinde çıkarılmaya başlamış ve 14 Aralık 1936 tarihinde çıkarılan üçüncü sayısından sonra yayın hayatına son vermiştir.

Dergi ilk olarak on beş günde bir çıkmayı planlamış olsa da bu, mümkün olmamıştır. Dereli Basımevi'nde basılan ve 10 kuruşa satılan dergide sabit bir yazar kadrosu vardır ve bu yazarların isimleri şu şekildedir: M. Çağatay, Dursun Güney, H. Remzi, A. Çağlayan, Necati Sancar, Nazmi Bayçın, Dr. Necdet Otoman, Avni Altınar, Remzi Tosya, O. Ergenekon, M. Dümer.

Derginin yazı işleri müdürü Çağatay Bey, yönetim direktörü S. Urunç, sahibi ise Hikmet Bozkurt'tur.

Dergi edebî ve kültürel nitelikli bir mecmua olarak planlanarak yayın hayatına başlamıştır. Derginin ilk sayısının sonunda belirtildiğine göre 15 Mayıs 1936'da çıkması planlanan dergi, basımevinin yönetim değişikliğinden dolayı on gün geç basılmıştır.

Derginin ilk sayısında “Bozkurt Niçin Çıkıyor?” başlıklı bir yazı yer almaktadır ve yazı derginin çıkış amacını ortaya koyması bakımından önemlidir. Yazıda şu ifadeler dikkat çekicidir:

“.....Bozkurt’un sayfelerinde her şeyden önce en temiz bir inanla kalbini ve aşkını Büyük Atamıza bağlayan Manisa gençliğinin vecdini bulacaksınız. Ne bir ilim yapmak iddiası ne de bir boşluğu doldurmak hülyasındayız. Bozkurt sahibinin emrine muti bir fotoğraf objektifidir. Tanıdığımız ve taptığımız tek sahip ulus aşkı ve bunu her an en büyük kudretle temsil eden Atatürk’tür. Bu objektif hayata çevrilmiş, hayatın daima yeni arzular yeni iştiaqlar doğuran hadiselerini sayfelerinde incelemek istiyor. O, Manisa’yı çerçeveleyen zümrüt bağları aşarak size uzak iklimlerin baharlı tuzlu iklimlerini getirmeyecek. O, yurdun ihtiyacına göre bir taşıyıcı olacaktır.....”

Derginin manifestosu kabul edilecek bu yazı, derginin kendisine amblem olarak belirlediği “kurt” sembolü, derginin adının “Bozkurt” olarak belirlenmesi genel hatlarıyla derginin ve dolayısıyla Manisa Halkevi’nin anlayışını ortaya koymaktadır.

Ancak dergi sahibi Hikmet Bey’in soyadının Bozkurt olmasının, derginin adının belirlenmesinde önemli bir yer teşkil etme ihtimali de yüksektir. Herkes tarafından bilinmektedir ki kişiler iş yerlerine, icat ettikleri eşyalara, kitaplarına, gazetelerine, dergilerine, şiirlerine kendi isimlerini ya da soy isimlerini vermektedir. Dolayısıyla derginin adıyla sahibinin soyadı arasında ilişki kurmak mantıksız bir yaklaşım olmayacaktır.

İlk sayının ilk yazısı tarih öğretmeni olan M. Çağatay’a aittir. “Manisa ve Eski Eserler” başlığını taşıyan yazıda Manisa’nın tarihinden söz edilmiştir.

Nazmi Bayçın’a ait ikinci yazı ise “Gençlikten Beklediğimiz” başlığını taşımaktadır ve sosyal ahlak düzenini sağlamak için gençlere düşen görevlerden söz edilmektedir.

Dergide “Kimim Ben ?” başlıklı bir küçük bilmece bölümü de yer almaktadır ve dergide yer alan bilmece kuponu ile ilişkilendirilecek olursa dergiyi ilgi çekici hale getirmek için tasarlanmış olabileceği düşünülebilir.

“Yapılmış İşlerin Yazıları” başlıklı yazı da ise halkevi tarafından akşamları düzenlenen ve hem çocuk hem aile eğitimini içeren ana baba toplantılarına yer verilmiştir. Yazı tamamlanmamış ve devamının bir sonraki sayıda yer alacağı belirtilmiştir. Bu ifade derginin ikinci sayısının basılacağına da habercisidir diyebiliriz.

Dursun Güney’e ait “Musiki” başlıklı yazıda ise musikinin önemi ve okullarda niçin öğretildiği üzerinde durulmuştur.

Manisa’nın önemli sanatçılarından olan on yedinci yüzyılda yaşamış “Birri Efendi” ya da gerçek adı ile “Ahmet Efendi” nin hayatının anlatıldığı ve yazarının “Bozkurt” olarak belirtildiği yazıda Manisa tarihini anlatması bakımından önemlidir. Özellikle sanatçının yaşadığı dönemin edebî ve sosyal hayatını yansıtmaya dikkat çekicidir.

Dergide yer alan diğer yazılar ise “Okuma Tekniği”, “Çocuk Bakımı”, “Manisa ve Dağ Sporları” başlıklarını taşımaktadır. Bunların dışında bu sayıda bir de Mercelle Marutte’den H. Remzi’nin çevirdiği “Sükut” başlıklı yazı yer almaktadır.

G. Partoner’in yazdığı “Yüze Gülen Arkadan Vurmak İsteyen Riyakar Adama” başlığını taşıyan yazıda da yalan söylemenin kötülüğünden söz edilmiştir.

Ayrıca dergide bir de çocuklar için yazılmış masal yer almaktadır. “Erkinlik Masalı” başlıklı bu masal folklor unsuru olarak değerlendirilebilir. Masalın devamının ikinci sayıda yer alacağı belirtilmiştir.

Derginin son sayfasında yapılan yazım ve basım yanlışlıkları için düzeltme yapılmıştır. Bunun dışında bu sayıda Manisa Halkevi ile ilgili her hangi bir yazı ya da ifadeye yer verilmemiş, halkevinin çalışmalarından söz edilmemiştir. Ayrıca dergide resim ya da reklam da yer almamaktadır. (Bozkurt, Sayı 1, Mart 1936)

15 Haziran 1936 tarihinde çıkarılan ikinci sayıda yönetim ve yazar kadrosu değiştirilmemiştir. Derginin fiyatı yine on kuruş olarak belirtilmiştir.

Dergide yer alan ilk yazı, Nazmi Bayçın'a ait olan "Kadınlık" başlıklı bir makaledir. Yazıda kadınların öneminden ve kadın olmanın zorluğundan söz edilmiştir.

İlk sayıda yer alan "Yapılmış İşlerin Yazıları" başlıklı yazının devamı bu sayıda yer almaktadır.

Bu sayıda D. Güney tarafından Oscar Wilde, Erskime, Amiel gibi yabancı yazar ve düşünürlerden derlenmiş ve "Güzel Sözler" başlığını taşıyan yirmi iki tane özlü söze yer verilmiştir.

"İdefors Nazariyesi ve Eğitim" başlıklı yazıda da eğitimin öneminden söz edilmektedir ve yazının yazarı olarak "Bozkurt" ifadesi kullanılmış ayrıca bir yazar belirtilmemiştir.

İlk sayıda yer alan "Birri Efendi" adlı yazının ve "Erkinlik Masalı"nın devamı bu sayıda yer almaktadır.

"Sel Suyu" imzasını taşıyan "Şüphe" ve "İçimdeki Dalgalar" adlı şiirler hece ölçüsü ile yazılmışken A. Çağlayan'ın "İlahi Günler" adlı şiiri serbest ölçüyle yazılmış lirik şiirlerdir.

G. Paratoner'in bu sayıda da " Bizden Ayrı İçi Dışından Yalancı Adama" başlıklı bir yazısı yer almaktadır. Bu yazıda da yalan söylemenin zararlarından söz edilmiştir.

Necati Sancar'a ait "Yurdu Gezmek Onu Yükseltmektir", "Dağ Sporunun Yeni Bir Teşebbüsü", "Bir Mektup ve Bir Fikir" dergide yer alan diğer yazılardır.

Derginin son sayfasında Dr Necdet Otaman'a ait "Gediz" başlıklı on birli hece ölçüsü ile yazılmış üç dörtlükten oluşan pastoral nitelikli bir şiire ve basım hatalarının düzeltmelerine yer verilmiştir.

Bu sayıda da resim ya da reklam kullanılmadığı gibi ilk sayıda yer alan bilmece kuponuna ve bilmeceye de yer verilmemiştir. (Bozkurt, Sayı 2, Haziran 1936)

Derginin üçüncü ve son sayısı 14 Aralık 1936 tarihinde çıkarılmıştır. Derginin yazar ve yönetim kadrosunda bir değişiklik yapılmamış ve derginin fiyatı yine on kuruş olarak belirtilmiştir.

Bu sayının ilk yazısı “Çıkıyoruz” başlığını taşımaktadır. Yazıda derginin geç çıkma gerekçesi yazarların tatile çıkmaları olarak belirtilmiş ve okurlardan özür dilenmiştir. Bu yazı derginin ikinci manifestosu kabul edilebilir çünkü derginin çıkış gerekçesi yinelenmiş ve amacın Manisa’yı komşu iller olan Balıkesir, İzmir ve Afyon kadar gelişmiş bir şehir yapmak olduğu söylenmiştir. Derginin kendine Atatürk ilke ve inkılâplarını yol gösterici olarak aldığı bu doğrultuda bir yayın politikası izleyecekleri ısrarla vurgulanmıştır. Ayrıca hem derginin hem halkevinin hem de Manisa’nın gelişmesine yaptığı katkılardan dolayı Lütfi Kırdar’a teşekkür edilmiştir.

Bu sayıda da M. Çağatay’a ait olan “İstiklal ve İnkılâp Cumhuriyetimiz” başlıklı bir yazı yer almakta ve Atatürk İlke ve İnkılâpları anlatılmaktadır. Yazının devamı olacağı belirtilerek sonlandırılırken Cumhuriyetin on üçüncü yılı kutlamalarında Necdet Otoman’ın “Cumhuriyet ve İnkılâbımız” başlıklı söylevine yer verilmiştir.

“Sel Suyu” imzasını taşıyan yazı ve şiirlere bu sayıda da yer verildiği ancak yazının kime ait olduğu ya da “Sel Suyu” imzasının sahibinin kim olduğu belirtilmemiştir. Dört kıtadan oluşan ve on birli hece ölçüsü ile yazılan lirik nitelikli “Sürgünde Akşam” başlıklı şiirde her dördlük altı mısradan oluşmaktadır. Ayrıca bir de “Yeni İlkokul Programının Ehemmiyeti” başlıklı bir yazı ile okullardaki yeni eğitim programı tanıtılarak eğitimin önemi vurgulanmıştır.

Nazmi Bayçın’ın “Kadınlık” başlıklı yazısının devamı bu sayıda yer almaktadır. Yine “Çocuk Bakımı” başlıklı yazının devamı da bu sayıda verilmiş ve devamının olacağı belirtilmiştir. Bu ifade de bize derginin basılamaya devam edeceği fikrini vermektedir.

M. Dümer'e ait olan "Bayramımızın Tarihi" başlıklı yazıda cumhuriyet rejiminden söz edilmektedir.

"Öğretmen Bay Altın'ın Söylevi" başlıklı yazı ise cumhuriyet bayramı kutlamalarında yapılan bir konuşmadan alıntıdır.

Dergide Osman Ergenekon imzalı "Nedamet" şiirine yer verilmiştir. Şiir lirik niteliklidir ve on birli hece ölçüsü ile yazılmıştır. Dört dörtlükten oluşan şiirde her dörtlük beş dizeden oluşmaktadır.

Derginin son sayfaları Jeaane Robin'den çevrilen "Ben Seni Tekrar Gördüm" başlıklı bir yazı ve bir yurt masalına ayrılmıştır. (Bozkurt, Sayı 3, Haziran 1936)

Dergide yer alan yazılar ve derginin tamamı incelendiğinde derginin basımına devam edileceği izlenimi verilmiş ancak üçüncü sayıdan sonra hiçbir gerekçe göstermeksizin derginin basımı durdurulmuştur.

Derginin genel itibarıyla en önemli sorununun düzensizlik olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Dergide sayfa düzeni yapılmamakla birlikte bir sayfada aynı anda iki farklı yazıya yer verilmesi en dikkat çekici hatalardandır. Ayrıca yazar kadrosunun sınırlı olması, dergide halkevinin çalışmalarına yer verilmeyişi de dergi halkevinden bağımsız mı çıkarılıyor sorusunu akıllara getirmektedir. Ayrıca dergide halkbilimi açısından bakıldığında birkaç şiir dışındaki bu şiirler de sadece hece ölçüsü ile söylenmesi bakımından edebiyat ile ilişkilendirilebilir, her hangi bir yazı ya da çalışmaya yer verilmemiştir.

3.11. Mersin Halkevi Güney Dergisi

Mersin Halkevi tarafından 1934 yılında çıkarılan ve ancak dört sayı yayınlanan Güney Dergisi aylık sanat ve fikir dergisi olarak planlanmış fiyatı on kuruş olarak belirlenmiştir ve yıllık abonelik hususunda bir bilgiye yer verilmemiştir. Derginin her sayısı on altı sayfadan oluşmuştur. Bu derginin diğer halkevi dergilerinden önemli bir farkı derginin içinde "Halk Edebiyatı" adlı bir bölüme yer verilmesidir. Her dergide on üçüncü sayfadan itibaren halk edebiyatı bölümü yer almaktadır. Bu bölümde masal, mani, türkü derlemelerine yer verilmiştir ancak bu bölüm son

sayıda yer almamaktadır. Dergi aylık olarak basılmış Ülkü Yolunda Mersin Halkevi Dil Edebiyat ve Tarih Şubesi tarafından bastırılmıştır. Derginin sahibi ve Umumi Neşriyat Müdürü Hasan Basri Bey'dir. Dergi forma dergi olarak planlanmış ve Ege Matbaası'nda basılmıştır.

Derginin belirli bir yazar kadrosu vardır ve isimler şu şekildedir: Suat Salih, Kani Kamil, Lütfi Oğuz, Süleyman Fikri, A.Refik, Hasip Şeref, Feyyaz Mümtaz, M. Bozdoğan, Niyazi Ramazan.

Derginin her sayısının son sayfasında incelenen diğer dergilerin aksine çeşitli iş yerlerine ait reklamlara yer verildiği dikkat çeken bir başka husustur.

Derginin ilk sayısı Mart 1934'te basılmıştır. Bu ilk sayıda yer alan "Yol ve Plan" başlıklı yazı derginin manifestosu olarak kabul edilmelidir. Yazıda Mersin Halkevinin ve onun yayını olan Güney'in hedefleri şu şekilde belirtilmiştir.

".....Halkevleri şehirlerde ve kasabalarda şuurlu bir faaliyet uyandırdı. Güney bu faaliyetin ifadeleşen çocuğudur. Güney'i çıkaranlar hedeflerini şu dört madde ile hulasa etmişlerdir:

- 1- Bulundukları muhit ile memleketteki sanat eserlerini vermek
- 2- Büyük Türk inkılâbının tarihî rolünü tespitle bugünkü ve yarınki neslin didinme yollarını göstermeye çalışmak
- 3- Aşağı yukarı yüzyıldan beri içtimai hayatımıza müessir garp âlemini fikri cephesi ile tanıtmak
- 4- Halk edebiyatına ait birçok numuneleri ortaya koyarak bunlar müstenit tetkikler neşretmek

Güney ilk sayısı ile bu geniş planı tatbik ettiği iddiasında değildir. Her yeni doğan uzviyet gibi tabiatıyla o da istihzari mahiyette bir devre geçirecektir.

İnkılâp torakları üzerinde teşekkül eden bu nüvenin erimi için kedilerinden faydalı hizmetler beklediğimiz arkadaşları iş başına çağırırız” (Güney, Sayı 1, Mart 1934)

Görülüyor ki dergi hedeflerini ortaya koyarken hem Batı medeniyetini yakından takip edecek hem Atatürk İlke ve İnkılâplarını halka öğretmek üzere ülkemizin muasır medeniyetler seviyesine çıkmasında halkevi olarak üzerine düşün görevi yerine getirecek hem de halk kültür ve edebiyatına ait olan ürünleri derleyerek onları yok olmaktan kurtardığı gibi gelecek nesillere aktarılmasını da sağlayacaktır. Ancak ne yazık ki dergi planladığı hedefleri gerçekleştiremeden daha dördüncü sayısında yayın hayatına herhangi bir neden belirtmeksizin son vermiştir.

Derginin ilk sayısı basıldığında ünlü şair Cenap Şahabettin’in vefat haberi gelmiş ve dergide Cenap Bey ve ailesine taziye mesajına yer verilmiştir.

Dergide yer alan ilk yazı Suat Salih’e ait “Bugünkü Şiirimiz” başlıklı bir makaledir. Yazıda Yaşar Nabi’nin çıkardığı “Varlık”, F. Nafiz’in çıkardığı “Ana Yurt”, Y. Kemal’in çıkardığı “Dergah” gibi edebiyat dergileri etrafında o dönemin edebî zevk ve anlayışı dile getirilmeye çalışılmıştır.

Kani Kamil’in “Rasyonalizasyon” başlıklı yazısı derginin ikinci makalesidir ve makalede Bankacılık ve İktisat ile ilgili bilgiler verilmiştir.

Dergide ikilikler şeklinde oluşturulmuş (beş tane ikilik) Suat Salih’e ait “Akşam” başlıklı lirik bir şiir yer almaktadır. Şiir gerek konu gerek üslup gerekse biçim özellikleri ile bizlere Ahmet Haşim’in şiir anlayışını hatırlatmaktadır.

Dergide çevirilere de yer verilmiştir Daniel Mornet’den yapılan “1880’e Doğru İlimin Nüfuz ve Tesirleri” başlıklı yazı ilk çeviri örneğidir. Eserin çevireni belirtilmemiştir. İşlenen konu Batıda ilim ve sanat faaliyetleri olmuştur.

Bir sonraki yazıda J.J.Rousseau’dan Kani Kamil’in yaptığı “Korku” adlı hikâyeye çevirisidir.

Suat Salih’in kaleme aldığı “Menteşe Şivesi Üzerinde Bir Tetkik” başlıklı yazı dil bilim çalışmaları açısından önem taşıyan bir makaledir. Makalenin sonunda

“Fantezi” başlığı ile ayrılmış bir bölümde “Yahya Kemal’e Nazire” başlıklı iki dörtlükten oluşan ve on dörtlü hece ölçüsü ile yazılmış lirik nitelikli bir şiir yer almaktadır.

Bu sayıda yer alan bir başka çeviri eserde bir tiyatro çevirisidir “Sulh’ten Birkaç Sahne” başlıklı eserin çevireni belirtilmiştir.

Derginin son üç sayfası “Halk Edebiyatı” başlığı taşıyan ayrı bir bölümdür. Bu bölümde yer alan eserler halkbilimi açısından önem taşımaktadır.

Bölüm de Kul Hüseyin’den derlenen “Elif Türküsü” yer almaktadır. Sekiz dörtlükten oluşan eser on birli hece ölçüsü ile yazılmıştır. Daha sonra Katip’e ait “Koşma” başlıklı dört dörtlükten oluşan bir halk şiiri örneğine yer verilmiştir.

Bunların dışında M. Fuat, H. Sadık tarafından derlenen “Gidin Avcılar”, “Varsağı” başlıklı şiirlerde bulunmaktadır.

1260 tarihinde bir cönkten alındığı söylenen Kuddusi’ye ait bir ilahi ve “Üç Turunç Güzeli” başlıklı bir masal dergide yer almaktadır. Masal dikkatle incelendiğinde yöresel özellikler taşıdığı dikkati çekmiştir. (Güney, Sayı 1, Mart 1934)

Derginin ikinci sayısı Nisan 1934’te çıkarılmıştır. Bu sayının ilk eseri Lütfi Oğuz’a ait “Gazi Günü” başlıklı bir yazıdır yazıda Gazi Mustafa Kemal’in hayatına ait anılar anlatılmıştır.

İkinci yazı “Beğenmek” başlığını taşıyan Suat Salih’e ait bir makaledir ve makalenin konusu edebiyatta estetik ve zevktir. Bu yazının hemen öncesinde Suat Salih’in dört tane ikilikten oluşan ve Celalettin Tevfik’e attığı “Sanatkar’a” başlıklı lirik bir şiir yer almaktadır.

Kani Kamil’in bir önceki sayıda “Rasyonalizasyon” başlıklı yazısının devamı olan “Rasyonalizasyonun Sanayie Tatbiki” başlıklı yeni yazısı bu sayıda yer almaktadır.

Yine bir önceki sayıda olduğu gibi bu sayıda da çevirilere yer verilmiştir. Daniel Mornet'den yapılan "Naturalist Mektep ve Medan Gurubu" bu sayının çevireni belli olmayan ilk eseridir.

Antalya Maarif Müzesi Müdürü Süleyman Fikri'nin "Şehzade Korkut'la Piyale Bey" başlıklı bir hikayesi de bu bölümde yer almaktadır. Ayrıca Selvili Oğlu tarafından derlenen "Atma Efe" adlı bir hikaye ve Pier Loti'den "Sarhoş Gemiciler" çevirisi bu sayıda yer almaktadır.

Derginin ilk tefrikası olan M. Maeterlinck'ten Kani Kamil'in çevirdiği "Mavi Kuş" adlı bir piyesi de bu sayıda bulmak mümkündür.

Bir önceki sayıda olduğu gibi bu sayıda da son üç sayfa Halk Edebiyatı Bölümüne ayrılmıştır.

Bölümde yer alan ilk derleme Tarsus Karadirlik Muallimi Ömer Lütfi'ye ait bir halk hikayesidir. "Benli Eşe" adını taşıyan aşk hikayesinin kahramanları: Benli Eşe, Fatma, Hürü, İhtiyar, Oğlan'dır.

Belenkeşli Muallimi M. Fuat'ın derlediği "Atım Kalk Gidelim, Kızılırmak, Mehmet Çavuş Destanı" dergide yer alan halk şiiri örnekleridir.

İlk sayının aksine bu sayıda derginin sahibi ve müdürü Hasan Basri, Sabuncu Zade Kadri Sabun, Suat Salih, Ege Matbaası tarafından verilmiş reklamlara yer verilmiştir. (Güney, Sayı 2, Nisan 1934)

Derginin üçüncü sayısı Haziran 1934 yılında çıkarılmıştır. Bu sayının ilk makalesi dilbilim açısından değerlendirildiğinde önemli kabul edilecek olan Suat Salih'e ait "Türkçe Esasta Bükülgen Bir Dildir" başlığını taşımaktadır.

Dergide yer alan bir sonraki yazı A. Refik'in kaleme aldığı "Kurtuluş Tarihine Doğru" başlığını taşıyan bir hikayedir.

Dergide Suat Salih'e ait olan "Yunus'un Hırkası" başlıklı iki dörtlükten oluşmuş bir şiir yer almaktadır. On birli hece ölçüsü ile yazılan şiir lirik özellikler taşımaktadır.

Bu sayıda yer alan çeviri eser Plaütark'a ait "Çocuk Terbiyesine Dair Öğütler" başlığını taşımaktadır. Yunancadan Hasip Şeref'in çevirdiği eserde doğru çocuk eğitiminin nasıl olamsı gerektiği sorusuna cevap aranmaktadır.

Dergide yer alan ikinci tefrika eser bir önceki sayıda yer alan piyesin devamıdır.

Feyyaz Mümtaz'ın "Halil Baba" başlıklı hikayesi eserde yer alan son yazıdır.

Bu sayıda Halk edebiyatı bölümüne ayrılmış kısım son sayfada yer almaktadır ve oldukça sınırlı tutulmuştur. Sadece Âşık Ali'ye ait olduğu söylenen "Küstü Gelmedi, Vurma Müslim, Namlı Dağlar" başlıklı derleme şiirlerdir.

Sayının son sayfasında Mersin Halkevi ve Güney Dergisi Yönetimi tarafından hazırlanan bir özür yazısı yer almakta ve derginin Mayıs sayısı çıkarılamadığı için okurlardan özür dilenmiştir.

Bu sayının son sayfasında yine Ege Matbaası ve Sabun Fabrikasına ait iki reklama yer verilmiştir. (Güney, Sayı 3, Haziran 1934)

Derginin son sayısı Temmuz 1934'te çıkarılmıştır. Bu sayıda halk edebiyatına ait derlemeler için ayrılan bölüme yer verilmemiştir.

Derginin ilk yazısı Suat Salih'in yazdığı "Halkevi ve Yaz" başlığını taşıyan ve halkevinin yaz aylarındaki faaliyetleri ile ilgili bilgiler veren bir makaledir.

İkinci yazı Mersin'in tarihine ait bilgiler içermektedir ve M. Bozdoğan tarafından kaleme alınmıştır.

Bu sayıda Mersin ve Tarsus'un köyleri halkbilgileri bakımından incelenmiş Ali Beyli, Ali Fakı, Adanalı Oğlu, Bekirde, Buluklu, Burhan, Beziçukuru köyleri kurucuları ve tarihleriyle tanıtılmıştır.

Suat Salih tarafından "Fırtınalar" adlı bir hikaye, Hasip Şeref tarafından da "Yalan Gerçek" adlı bir makale kaleme alınmıştır.

Bu sayıda Niyazi Ramazan Bey'in Mersin Halkevinde "Kilikya da Türkler" konulu konferansından bir bölüme de yer verilmiştir. Yazının devamında "bitmedi" ifadesi kullanılmış ve bu ifade ile derginin devam edeceği ima edilmiştir.

Derginin üçüncü tefrikası "Mavi Kuş" piyesinin üçüncü perdesidir. Bu piyesin sonuna da "arkası var" ifadesi yazılmış ve yine bu ifadeyle derginin devam edeceği okura hissettirilmiş ancak ne yazık ki dergi herhangi bir neden belirtmeksizin bu sayıdan sonra çıkarılmamıştır.

Bu sayıda herhangi bir reklama da yer verilmemiştir. (Güney, Sayı 4, Temmuz 1934)

Derginin dört sayısı genel olarak incelendiğinde halkbilimi açısından derlenen masal, tekerleme, türkü gibi ürünlere yer vermesi bakımından önemli olduğu söylenebilir. Diğer halkevi dergilerinin aksine bu dergide CHP, Atatürk, İlke ve İnkılaplar, Millî Mücadele Yılları ile ilgili herhangi bir yazıya ya da ifadeye yer verilmemiş; dergi Mersin Halkevinin çalışmalarına da değinmemiştir.

3.12. Tekirdağ Halkevi Marmara Dergisi

Tekirdağ Halkevi tarafından 9 Mayıs 1935 yılında çıkarılmış olan dergi ne yazık ki herhangi bir faaliyet göstermeden birinci sayısından sonra kapanmıştır.

Derginin bu tek sayısı incelendiğinde 11 yazı bulunduğu ve yazıların içerik olarak CHP'nin faaliyetlerini anlatma ya da değerlendirmeye yönelik olduğu dikkati çekmiştir.

Dergide ilk olarak Ekrem Ülgen tarafından CHP'nin 4. Kurultayını konu edinen bir habere yer verilmiştir. Yazının devamında İlhan İleri'ye ait "O Konuşuyor" başlıklı bir şiir yer almaktadır.

H. T. Taner'e ait olan "Dilini Bulan Ulus " başlıklı yazıda Türk diline verilmesi gereken önem ve Öz Türkçeden söz edilmektedir.

Fatma Sözen'in "CHP'nin Türk Kadınına Kazandırdığı Haklar" başlıklı yazıda Türk kadınının dünü ve o günü değerlendiriliyor.

Sadi Oykut imzası taşıyan "Altı Ok Hız Alıyor" başlıklı yazı yine CHP'nin siyasi kariyeri ile ilgilidir.

Fehmi Ünal'ın kaleme aldığı "CHP'nin Ekonomi Savaşı ve İzleri" başlıklı yazıda ise yine CHP baz alınarak yapılan ekonomik faaliyetler değerlendirilmiştir.

Celal Ak Bayer'in "CHP'nin Bankacılık ve Tutum Savaşındaki İzleri" başlıklı yazı da bir önceki gibi dönemin ve CHP'nin ekonomi anlayışı ile ilgili bilgiler verilmiştir. Yazıda hem birey hem toplum hem de hükümet olarak tutumlu olmamız gerektiği vurgulanırken biriktirilen paraların da millî bankalarımızda değerlendirilmesi gerektiğine dikkat çekilmektedir.

Safder Kağan'ın yazdığı "CHP'nin Sanayileşme Savaşı ve İzleri" başlıklı yazısında cumhuriyetten sonraki on iki yıl değerlendirilmiş ve CHP'nin özellikle Ulu önder'in ileri görüşlülüğü ve ülkeye sanayileşme adına getirdiği yenilikler önemi üzerinde durulmuştur. Yazının sonunda yer alan "Önce buğdayı bile dışarıdan alırdık. Şimdi ipeği bile memlekette yapıyoruz" ifadesi yazıyı özetler niteliktedir.

Velittin Oğuz'a ait olan ve "Türk Çocuğu Senin İçin Yaşıyoruz" ifadesi ile bitirilen "CHP'nin Ezenlik ve Sosyal Yardım Savaşı İzleri" başlıklı yazıda Atatürk'ün ve CHP'nin halk sağlığını korumak için yaptıkları anlatılmıştır.

Son yazı İlhami Atamam İmzası taşımaktadır ve yazı "CHP'nin Bayındırlık Savaşındaki İzleri" başlığı altında cumhuriyet ile birlikte Osmanlı zamanında ihmal edilen Anadolu'ya yapılan yol, tren rayı ve köprü çalışmalarını konu etmiştir. (Marmara, S.1, 9 Mayıs 1935, s.4-39)

Yazılar ve içeriklerinden de anlaşıldığı gibi dergi CHP'nin yayın organı olmaktan öteye gidememiş ve edebî bir faaliyet gösteremediği dağılmıştır

3.13. Urla Halkevi Ocak Dergisi

Urla Halkevi tarafından 19 Şubat 1939 yılında çıkarılmaya başlanan dergi başlangıç aşamasında iki ayda bir çıkarılması planlanmış bir halkevi dergisi iken 19 Mayıs 1939 yılında çıkarılan ikinci sayıdan sonra yayın hayatına devam edememiştir. Dergi Meşher Basımevi'nde İzmir'de basılmış ve tanesi 15 kuruştan satışa sunulmuştur. Derginin imtiyaz sahibi aynı zamanda Urla Halkevi Başkanı olan Cihat Gökçek, Neşriyat Müdürü ise Hukuk Hakimi olan Şerif Kolhan'dır. Dergi iki ay boyunca aynı yazar kadrosu ile yayın yapmış ancak yayın hayatına devam etmemiştir. (Ocak, S.1, 19 Şubat 1939, s.1)

Dergi birinci sayısında “ Okuyuculara” başlıklı bir yazı ile derginin amacından şu şekilde söz etmiştir:

“Evimiz, açıldığı günden beri “ Memleket Kültürünün Yükselmesi” yolunda var kuvvetle çalışmış ve çalışmaktadır. Bu en ehemmiyetli gayemizde daha müsmir olabilmek düşüncesiyle çıkardığımız Ocak'ı kıymetli mütaalarınıza arz ediyoruz.

Dergimizin, bu gün için yalnız cesareten ibaret olan ehemmiyeti, büyük kalem sahiplerinin bu memleket vazifesinden de yardımlarını esirgemeyecekleri tabii olduğuna göre yarın bir kıymet olacak.” (Ocak, S.1, 19 Şubat 1939, s.1)

Bu başlıkta “evimiz” ifadesi ile işaret edilen yer pek tabii Urla Halkevidir ve ifadenin samimiyetinden de anlaşılacağı üzere halkevi mensupları tarafından fazlasıyla benimsenmiştir. Yine “Memleket Kültürünün Yükselmesi” ifadesi dikkate alınmalı ve halkevinin en önemli amacının kültür faaliyetlerini ilerleterek sonraki nesillere aktarmayı hedeflediğine dikkat çekildiği görülmektedir.

Derginin başlangıç kısmında “Atatürk, İsmet İnönü, Fazlı Güleç” in halkevleriyle ilgili ifadelerine dikkat çekilmiştir.

İlk sayının ilk yazısı “Türk Lisanının Eski Yunan Lisanı Üzerine Tesiri” adını taşıyan ve Şerif Kolhan'a ait bir makaledir. Makalede Türk Dili ve Yunan Dili karşılaştırılarak Türk Dilinin başka kültürlerden edindiği kelimeler bulunduğu ancak kendi özünü de koruduğu ifade edilmiştir. (Ocak, S.1, 19 Şubat 1939, s.2)

Hüseyin Batuhan'a ait "Dinle" isimli şiir ve Cihat Gökçek'e ait "Köyde Akşam" şiirleri dikkat çekicidir. İlk şiirde sessizlik halinde insan ruhunun bitap düşmüş sükunu arayan ruh hali irdelenirken ikinci şiirde pastoral duygularla köy hayatına duyulan özlem ve sevgi dile getirilmiştir. (Ocak, S.1, 19 Şubat 1939, s.2)

Ahmet Necati Cumalı adlı Türk Edebiyatının kilometre taşlarından kabul edilen değerli yazarı da edebî hayatına memleketi olan Urla'nın "Ocak" adlı dergisi ile başlamıştır. Bu sayıda "Beğenmek" adlı bir makale yayınlamış yazısında üstat kabul ettiği edebiyatçıların genç yazarlara destek olması gerektiğini ısrarla vurgulamıştır. (Ocak, S.1, 19 Şubat 1939, s.7-8)

Yine bu sayfada Cihat Gökçek'e ait pastoral unsurlar içeren "Bahardan Uzak" adlı bir şiirde yer almaktadır. Mensur şiirler başlığı altında "Şeytan, Tabutçu" adlı Hüseyin Batuhan'a ait eserler yer almaktadır. Şeytan adlı eserde bir melek ve şeytan arasında geçen konuşma ile şeytanın kendini tasviri; Tabutçu adlı yazıda bir tabutçunun ölümlerden kazandıklarıyla hayatını devam ettirmesi ve bu durumda sadece menfaatleşiyor olması anlatılmıştır. (Ocak, S.1, 19 Şubat 1939, s.10-11)

Şadi Çalık'a ait "Sanat ve İnsan" başlıklı yazıda sanatın insanın varlığından itibaren zaruri ihtiyaçlarından biri olduğu düşüncesi vurgulanmıştır.

Yine bu sayıda Bedri Kısakürek'e ait "Çeşitli İstihsalin Lüzumu" ve Şeref Aytalun'a ait "Bağcılığımızın Durumu" başlıklı yazılar yer almaktadır. Bu sayfaların devamında Vecihi Nedim Karatunç'un lirik nitelikli "Bu Bir Kadın Portresi" adlı şiiri dikkat çekicidir. Şiir öncekilerin aksine hece ile değil serbest ölçü ile yazılmış hatta dizelerinin parçalanmasıyla okura bir parçada Nazım Hikmet tarzını hatırlatmıştır. (Ocak, S.1, 19 Şubat 1939, s.14)

Bu sayının son kısmında Nihat Kolbek'e ait "Onlar" adlı bir hikaye yer almaktadır. Hikayenin devamında "İlçede Olup Bitenler" başlıklı bölümde de Urla Halkevinin o ay içinde gerçekleştirdiği faaliyetlere kısaca yer verilmiştir. (Ocak, S.1, 19 Şubat 1939, s.15)

Dergide en çok dikkat çeken şeyler arasında her sayfanın altında tarihe mal olmuş kimselere ait özlü sözlerin yer alması söylenebilir. “Platon, Aristo, Sinoplu Diojen, Vilos, Aristipos, Klazomenli, Viandos, Arşelaos, İskenderikebir, Çiçero, Kral Harillos” bu sayıda sözlerine yer verilen kimselerdir. Bu noktada dikkat çeken hususlardan birinin de pek tabii adı geçen şahısların Yunan Mitolojisine ait isimler olduğu söylenebilir. Bilindiği üzere İzmir Yunan kültürü ile hem hal olmuş şehirlerimizdendir ve Yunan kültürünün etkisi o yıllarda da hissedilmektedir. (Ocak, S.1, 19 Şubat 1939, s.1-17)

Derginin ikinci sayısında yer alan şu giriş ifadesi hem halkevinin hem de derginin CHP’nin yolunda ilerlediğini göstermektedir:

“Ocak altı okun ateşi ile tutuşacak, ısıtacak ve aydınlatacak.” (Ocak, S.2, 19 Şubat 1939, s.1)

Derginin bu sayısında da ilk sayıda yazan yazar kadrosu aynıyla devam etmiş ancak birkaç yeni isim de kadroya katılmıştır. Bu isimler Kemal Kerman, M. Ali Aygüven, S. Nabi Özerdim’dir. Dikkat çeken ifadelerden biride Necati Cumalı’nın “A. N. Acar” adı ile yazmış olmasıdır., (Ocak, S.2, 19 Mayıs 1939, s.1)

Bu sayı Behçet Kemal Çağlar’a ait olan ve halkevinin bir nevi düsturunu da özetleyen ayrıca derginin amaçlarını ortaya koyan “Mecmuanızı Karıştırırken” başlıklı şiiri ile başlar. Daha sonra Şerif Kolhan’a ait “Yunanistan’a İlk Yerleşenler” başlıklı yazı gelmektedir. Bir önceki sayıda aynı yazar yine Türk Lisanı ile Yunan Lisanı’nı; Türk Kültür’ü ile Yunan Kültür’ünü karşılaştırmıştır. Bu sayıda da benzer bir konu biraz daha detaylandırılarak işlenir. (Ocak, S.2, 19 Mayıs 1939, s.2-6)

Hemen devamında Cihat Gökçek’e ait ve Behçet Kemal Çağlar’a ithaf edilmiş “Yolumuza da “adlı bir şiir yer almaktadır. (Ocak, S.2, 19 Mayıs 1939, s.7)

Bu şiirin devamında “Manalı Günler” başlıklı yazıda Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, Kubilay İhtilafı, Abdülhak Hamit Tarhan’ın ölüm yıl dönümü, Toprak Bayramı, Ağaç Bayramı alt başlıkları ile 1939 yılında yapılan kutlamalardan söz edilmiştir. (Ocak, S.2, 19 Mayıs 1939, s.8-9)

M. Ali Aygünen'e ait "Köyün Mübrem İhtiyaçları" başlıklı yazıda ise köy ve köylü hayatına değinerek halkevinin köylüler için yaptıkları ve yapması gerekenler anlatılmıştır. (Ocak, S.2, 19 Mayıs 1939, s.10)

Sami Nabi Özedim'e ait "Bahara Doğru" adlı pastoral şiirde bahar mevsimi ve insanda uyandırdığı güzel duygular anlatılır. (Ocak, S.2, 19 Mayıs 1939, s.11)

Bilindiği üzere Urla bölgesi tütün ile geçimini sağlamaktadır ve Kemal Kerman'a ait "Tütüncülüğümüz" başlıklı yazı bu konuyu işlemektedir. (Ocak, S.2, 19 Mayıs 1939, s.12)

Necati Cumalı'nın A.N. Acar takma adı ile yazdığı ve Aşık Edebiyatına ait koşma nazım şeklini kullandığı "Koşma" başlıklı şiir önemlidir. Şiir lirik duygularla memleket özlemini dile getirmiştir. (Ocak, S.2, 19 Mayıs 1939, s.12)

Bu sayı da ilk sayıda olduğu gibi Nihat Kobek'e ait "Doktorcuk" adlı bir hikaye ile sonlandırılır. (Ocak, S.2, 19 Mayıs 1939, s.15-17)

Son sayfada derginin iki ayrı faaliyetleri anlatılmış ve halkevlerine ait dergiler bir tablo halinde çıkarıldıkları halkevleri ile birlikte verilmiştir. Tablonun altında yer alan "Bunları Oku ve Yaşat" ifadesi halkevleri ve dergilere verilen önemin bir göstergesi kabul edilebilir. Tabloda 36 halkevi ve çıkardıkları dergiler yer almaktadır.

Derginin son ifadesi bu sayının kanuni muamelenin ikmali dolayısıyla 24 günlük bir gecikme sonrasında çıktığı için bir özürdür. Bu ifade bizde derginin yayın hayatına devam edememesinin gerekçelerinden birinin de hukuki olduğunu düşündürmüştür. (Ocak, S.2, 19 Mayıs 1939, s.18-19)

3.14. Yozgat Halkevi Notlar Dergisi

Yozgat Halkevi 1938 yılından 1942 yılına kadar iki süreli yayın yapmıştır. "Bozok" ve "Notlar" isimli yayımlar çıkarıldığı süre içerisinde hem halkevinin ekonomik durumunun elverişsizliği hem de CHP yönetiminin kâğıt tasarrufu gerekçesiyle basım yayın faaliyetlerini askıya alması sebebiyle düzenli aralıklarla

yayınlanmadığı gibi bir süre sonra yayınlarına son verilmiştir. Bu süre içerisinde yayınlanmaya çalışılan bu mecmualar genelde yerel ağırlıklı yayınlar yapmışlar, bölgedeki derleme faaliyetlerine ve edebî çalışmalara ağırlık vermişlerdir.

Bozok Mecmuasının 1941 yılı Temmuz ayındaki 14. Sayısından sonra yayınlanmaması sürecini takiben üç ay sonra Yozgat Halkevi adına Notlar isminde bir dergi yayın hayatına girmiştir. Notlar'ın sahibi ve mesul kişisi Fazlı Bilecen, dergiyi idare eden de Kenan Akyüz olmuştur. Dergide sabit bir yazar kadrosu oluşturulmuş bu kadro; Saip Okay, Fazlı Bilecen, Nazım Kafaoğlu, Lütfü Özdenler, Şinasi Onurkan, Cemal Bingöl, Sezai Öneroğlu, Ali Mustafa Soylu, Nurettin Akdağ, Nevzat Akıncı, Hüsnü Cingiz, Dr. Şevki Eligüzeloğlu, Abdullah Şahin, Fahri Orgun, Nuri Aral'dan oluşmuştur. 10 kuruşa satılan dergi yıllık 100, altı aylık 50 kuruş abonelik kabul etmiştir (Notlar, 15 İkinci Teşrin 1941, Sayı:1, S.16).

İlk sayısında “Birkaç Söz” başlığıyla yayınlanma gerekçesini açıklayan dergi, Bozok mecmuasının amaçları kapsamında Bozok'un devamı olduğunu belirterek halkevlerinin amacının kendilerinin de amacı olduğuna vurgu yapmıştır. Notlar'ın yayınlanma gerekçesi şu sözlerle açıklanmaktadır:

“Millî Kültürü kurmaya yarayacak unsurları halkın içinden çıkarıp toplamak, halkevlerinin ve dergilerinin vazifeleri arasındadır. Fakat Halkevlerinin bunun kadar mühim tamamlayıcısı olan bir vazifesi daha vardır ki o da, bir müttefikimizin ifade şekline göre; halka çerçevesi dâhilinde girdiğimiz medeniyeti götürmek, halkın medeni seviyesini yükseltmektir. Bu millî kültürün verimli, manalı ve değerli olması için yürünmesi icap eden yegâne yoldur. Bu sebeple halkın medeni seviye ve bilgisini yükseltecek, millî varlığımızı geliştirecek, millî hayatımızın muhtelif safha ve kıyametlerini belirleyecek mahiyetteki yazılar derginizde yer alacağı gibi bu şekildeki bütün yazılara da sahifelerimiz açıktır.” (Notlar, 15 İkinci Teşrin 1941, Sayı:1, S.16).

Notlar'ın ilk sayısı 15 İkinci Teşrin 1941 yılında yayınlanmıştır. Derginin yazıları “Atatürk ve İnkılâpları”, “İnceleme ve Araştırma Yazıları” ile “Genel Kültür” alt başlıklarında toplanmıştır. Saip Okay, “Halkevi” başlıklı yazısında halkevleri ve faaliyetleri hakkında bilgi vermiş, Kenan Akyüz de Ziya Gökalp'in ölüm yıldönümü

sebebiyle onun eserleri üzerinden o güne kadar bir değerlendirme yapmıştır. Bilecen ise Divanlı Köyündeki camii hakkında bir yazı paylaşmıştır. Derginin bu sayısında dünya ve Türkiye’de Atatürk hakkında düşüncelerini paylaşan kişilerin yorumları ve Atatürk’ün kişisel özelliklerine vurgu yapan şiirler bulunmaktadır. Dergide yer alan diğer makaleler ise Şinasi Onurkan’ın yazdığı “102. Yılında Tanzimat”; Cemal Bingöl’ün yazdığı “Harp ve Sanat”; Sezai Öneroğlu’nun yazdığı “Hatip ve Şarlatan”; ve Oğuz’un yazdığı “Pikaso” isimli yazılardır.

Notlar Dergisi’nin ikinci sayısı bir ay gecikmeyle 1942 yılı Ocak ayında çıkmıştır. Bu sayıda Okay “İktisadi kalkınma Davamız Yozgat ve Dokumacılık” başlıklı bir yazı kaleme almıştır. Öneroğlu “Namık Kemal ve İntibah Romanı”, Onurkan “Tarihte Boğazlar”, Bingöl “Sanat ve Güzellik”, Bilecen “Yozgat Orta Tahsil Mezunları” başlıklı yazılar kaleme almışlardır. Ayrıca Şahin tarafından “Siyaset ve Kadın” başlıklı bir çeviri, Akyüz tarafından “Hazarfen” başlıklı bir biyografi ile Azmi Selat’ın “Ankara Yollarında” başlıklı yazıları da yayınlanmıştır.

Üçüncü sayıda Kenan Akyüz tarafından yazılan “Millî Sanat ve Şahsiyet” ile Şinasi Onurkan’ın ikinci sayıdaki “Tarihte Boğazlar” yazısı ve Oğuz’un “Pikaso” isimli yazısının devamı yayınlanmıştır. Ayrıca Bingöl’ün “Osman Hadmiş ve Sanat”, Nuriye Perin’in “Ankara’dan Çorum’a Bir Tetkik Gezisi”, Öneroğlu’nun “Yozgat’ta Yüzük Oyunu”, A. Nazım Ergun’un “Münevver ve Halk” ve Fazlı Bilecen’in “Panspermie-Tohum Birliği” başlıklı yazıları yayınlanmıştır. Üçüncü sayıda Selat’ın memleket gezilerinden derlediği ve izlenimlerini aktardığı “Sütbeyaz Bir Göl” yazısı da bulunmaktadır.

Dördüncü sayıda bir önceki sayıda devam eden veya başlamış olan yazıların sürdürüldüğü görülmektedir. Bu anlamda Onurkan’ın, Nuriye Perin’in yazıları sürdürülürken Okay’ın “Millî Korunmada Ferdi Vazife ve Mesuliyetimiz”, Öneroğlu’nun “Yozgat Bilmeceleri” ve Ergun’un “Nüfus ve Çocuk” başlıklı yazıları ile şiirleri yayınlanmıştır.

Notlar’ın son sayısında Kenan Akyüz “Ahmet Vefik Paşa ve Tiyatro”, Nuriye Perin’in “Maraş Bölgesinde Coğrafya Araştırmaları” isimli yazılarının yanında Onurkan ve Oğuz’un dizi yazılarının devamı yayınlamıştır. Ayrıca Nazım Ergun

“Evlilik ve Bekârlık” başlıklı yazısında Yozgat yöresine ait derlemeler de bulunmuştur.

Notlar dergisi son sayısında “Notlar Çıkmayacak” başlıklı bir not verilmiştir. Burada şu ifadelerle kapanma sebebi okuyuculara duyurulmuştur:

“CHP Genel Sekreterliğinde aldığımız 3.4.1942 tarih ve 45897 sayılı yazıya göre, kâğıt azlığını önlemek maksadıyla devletçe neşirleri tatil ve tehdit edilen gazeteler ve dergiler arasında Notlar da vardır. İleride imkan ve şartların düzelmesiyle tekrar altıncı sayımızdan devam etmek üzere bu sayıdan sonra Notlar’ın neşrini kesiyoruz. Sevgili okuyucularımızdan özür dileriz.” (Notlar, 1 Nisan 1942, S:5,s.16).

Ancak Notlar dergisinin diğer dergilerle beraber tasarruf gerekçesiyle durdurulmasına rağmen halkevi kütüphanesine diğer dergilerin gelmeye devam etmesi üzerine tekrar partiye başvuru yapılarak gerekli malzemenin temin edilmesi istenmiştir (BCA: 490.01/845.343.2/48-50)

Her ne kadar kâğıt ve kırtasiye yardımı yapılmış ise de savaş döneminin sıkıntılarından dolayı bu yardım halkevinin yazışmaları ve diğer şubelerinin faaliyetleri için kullanılmış bundan sonra kapanana kadar halkevi dergi yayınlamamıştır.

Kısıntılı imkânlarla rağmen halkevinin yayınladığı dergiler bir başarı olarak görülebilirse de dergide yazılan yazıların büyük oranda yerel kalması cumhuriyet ve inkılâpların kazanımları üzerine yeterince durmaması eleştirilmiştir. Hem Bozok hem de Notlar dergileri Fenni gibi yerel şairlerin ortaya çıkarılmasında ve halk kültürü unsurlarının derlenmesinde faydalı olmuşlar ise de kuruluş gerekçesi olarak ilk sayılarındaki beyanlarına uygun yayınlar yapamamışlardır. Muhtemeldir ki 1942 yılında kâğıt tasarrufu gerekçesiyle Notlar’ın yayınının durdurulması da buna bağlı olarak gelişmiştir.

SONUÇ

Osmanlı İmparatorluğunun yıkılması ve Cumhuriyetin ilanı ile kurulan Türkiye Cumhuriyeti hızlı bir değişme ve gelişme dönemine girmiştir. Tekke ve zaviyelerin kapatılması, Saltanat ve Halifeliğin kaldırılması, ardından yeni alfabe ve medeni kanunların kabulü ve yapılan inkılâplar köklü ve geniş toplumsal değişim sürecini başlatmıştır. Yapılan inkılâpların ve yeniliklerin halka benimsetilmesi, yayılması ve hükümet ile halk arasındaki iletişimi sağlaması için bir kurum gerekli hâle gelmiştir. Türk Ocakları millî mücadele yıllarında ve Cumhuriyetin ilk yıllarında bu görevi üstlenmiştir. Ancak Atatürk Türk Ocaklarının görev ve işlevini tamamladığına karar vermiş ve ardından ilk olarak Türk Ocaklarının iktidar partisi Cumhuriyet Halk Partisinin kontrolü altına girmesini sağlamıştır. Bu sayede CHP Türk Ocaklarının deneyim ve birikiminden faydalanarak yeni bir kurum oluşturma çabalarına başlamıştır. Bu amaçla Avrupa ülkelerine eğitimciler gönderilmiş ve bu ülkelerin kitle eğitim çalışmaları incelenmiştir. Bu eğitimcilerden özellikle Vildan Aşır Savaşır'ın raporu dikkat çekmiş ve bu rapor doğrultusunda Halkevleri 19 Şubat 1932 tarihinde on dört ildeki şubeleri ile faaliyetlerine başlamıştır.

Başlangıçta on dört il merkezinde kurulan Halkevleri hızla çoğalmış, il merkezlerinde ve ilçelerde yeni şubeler açılmış ve Halkodaları ile de köylere kadar ulaşmışlardır. Halkevleri “Halk için halk içinde, halkla birlikte, çağımızın bilim ışığına doğru ulusal ölküye doğru” şeklindeki sözleri parola olarak benimsemiştir. Bu ifade büyük çapta katılımın sağlanmasını sağlamış ve böylece genç Cumhuriyetin ideal ve ölküleri aydınlar tarafından halka anlatılmaya başlanmıştır.

Bu çalışma halkevleri tarafından çıkarılan ancak en fazla beş sayı çıktıktan sonra yayın hayatı son bulan dergilerin gelişim ve faaliyetlerini ele alarak dergilerin gerek bölge halkı üzerindeki etkisi gerekse yayınlarının konu bakımından içeriğini incelemek için gerçekleştirilmiştir.

Hazırlanan bu tezde, tüm halkevlerinin kuruluşu, amaçları ve idari yapısı ile tezimize konu olan kısa süreli yayın yapmış on dört halkevinin genel idari yapısı ve çalışmalarının yanı sıra çıkardıkları kısa süreli yayınlar ve bu yayınların içeriği özellikle halk bilimine konu olacak eserler yönüyle incelenmiştir.

1932 yılında açılan halkevleri ile ülke genelinde sosyal, kültürel ve eğitim alanında ciddi bir hareketlenme olmuş, özellikle halkevlerinde açılan kurslarla okuma yazma bilmeyen halka okuma yazma öğretilmiş, köylerde çiftçilikle uğraşanlara ziraat teknikleri üzerine önemli bilgiler verilmiş ve en önemlisi de halkevlerinin çıkardığı dergilerle insanlar arasında bilgi alışverişi ve sosyalleşme sağlanmaya çalışılmıştır. Halkevlerinin kurulmaya başladığı bu dönemde Türkiye'de yapılan bütün neşriyatın yaklaşık yüzde yirmisinin halkevleri tarafından yapıldığı dikkate alınırsa memleketteki bilimsel gelişmede halkevlerinin rolü açıkça görülmektedir.

İlk kuruluşta on dört ilde faaliyet gösteren halkevleri büyük bir hızla ülke geneline yayılmış, ilçelerde de şubeler açarak hızla büyümüş ve hatta halkodaları ile köylere kadar ulaşılmıştır.

Halkevleri çalışmaları içinde yayınların ayrı bir yeri vardır. 1932-1951 yılları arasında halkevleri yayın sahasında birçok zorluğu yenmek suretiyle gerek kalite gerek sayı bakımından epeyce bir mesafe almıştır. Halkevleri yayınlarına genel olarak bakıldığında bu yayınları süreli yayınlar, edebî eserler, broşürler, araştırma eserleri, tercümeler, konferans metinleri ve öğüt kitapları olmak üzere yedi grupta toplamak mümkündür. Süreli yayın, diğer bir deyişle dergi neşri halkevleri yayınlarının önemli bir bölümünü oluşturur. Dergilerdeki yazılar, genel olarak halkevlerinin kuruluş amaçları ile paralellik gösterir.

Halkevleri dergilerinin nasıl bir yol tutup nelerle meşgul olacakları C.H.P. Nizamnamelerinde, C.H.P. Genel Sekreterliğinin Parti Teşkilâtına gönderdiği genel tebligatlarda, halkevleri çalışma talimatnamelerinde ve C.H.P halkevleri bürosunca yayımlanan diğer broşürlerde açıkça belirtilmiştir. Düzenli olarak çıkmaları, yerel değerleri işlemeleri, çok sayıda araştırmacı, yazar ve şairin yetişmesine imkân vermeleri bakımından halkevleri dergileri bu kurumlar bünyesinde yapılan yayım çalışmalarının önemli bir ayağını oluşturur. Çoğunluğu 1933'ten sonra çıkmaya başlayan bu dergiler Türkiye'deki yayım çalışmalarına yeni bir canlılık getirmiştir.

Halkevi dergileri, halkevlerinin Dil, Tarih, Edebiyat şubeleri tarafından çıkarılmıştır. İl merkezlerindeki Halkevi şubelerinin dergi çıkarmasının yeterli olduğu ve bu derginin o ildeki bütün Halkevlerinin ortak yayını olduğu bilinmektedir.

Halkevlerinin kurulmasından sonra her büyük taşra kentinin halkevinde bir süreli yayın çıkması ve bu yayının bölgedeki diğer halkevlerinin sesi olması sağlanmıştır. Dergilerde birçok konuya yer verilmiştir. Dergilerin tamamına yakın bir bölümünde ülke genelini ilgilendiren konular ele alınmış ayrıca Halkevleri çalışmalarına yer verilmiştir.(Nurettin Güz, *Tek Parti İdeolojisinin Yayın Organları Halkevleri Dergileri*, Bilge-İletişim Dizisi Yayınları, Ankara, 1995, s.164.)

Küçük yerlerde basılan Halkevi dergilerinin köy ve kasabalarındaki yaşam koşullarının bilincinde olan editörlerce basılması, onlara yaşama canlı bir bakış açısı ve ulusal gazetelerde bulunmayan bir gerçekçilik ve uygulanabilirlik hissi vermiştir. Ayrıca Halkevi dergileri yazarlarını arı bir dil ve doğrudan ifade kullanmaya teşvik etmiştir. Halk Bilimi konulu yayınlar yapmış, kentli alt sınıflar, köylüler ve aydınlar arasında yaşam hakkındaki görüş farklılıklarını ifade etmiş ve bu gruplara millet olma bilincini aşlamaya çalışırken Atatürk ilke ve inkılaplarını benimsetmeye çalışmıştır.

Kurulan hemen her halkevi dergi çalışması yapmış ve bu sayede daha geniş bir kitleye yayılmayı hedeflemiştir. "Ülkü, Babalık, Yeniadam, Fikirler ve Ulus" adlı halkevi dergileri bu yayımların en uzun soluklu olanlarıdır. Ancak her dergi bu dergiler gibi şanslı olmamış ve yayın hayatına kısa sürede veda etmek zorunda kalmıştır.

Çalışmamızda bu kısa süreli yayınları inceleyerek neden en fazla beş sayı çıkarıldıkları sorusuna cevap aramaya çalıştık. İncelediğimiz on iki dergide, iki derginin nüshalarına ulaşamadık. İncelenen dergilerde ortak olan en önemli özellik dergilerin en fazla beş sayı yayınlanabilmiş olmalarıdır.

İncelenen kısa süreli yayımlanan Halkevi dergilerinin yazar kadrosunun darlığı, konu ve içerik açısından yetersiz oluşu, folklor derlemelerinin kısıtlılığı ortak özellikler olarak dikkat çekmektedir.

Dergilerin hemen hepsinde Yeni Türk edebiyatı, Eski Türk edebiyatı, Halk edebiyatı ve Türk Dili incelemelerine dair çeşitli makaleler yayımlanmıştır. Ancak birçoğu bilimsellikten uzak amatör çalışmalar olmaktan öteye gidememiştir.

Dergilerde az sayıda da olsa başta yerel tarih olmak üzere, etnografya, arkeoloji, felsefe, eğitim, psikoloji, sosyoloji, tarım ve ziraat, halk sağlığı ve fen bilimlerinin çeşitli kollarına dair makale vardır. Ancak bu yazılar analiz edildiğinde içeriğinin zengin olmadığı söylenebilir.

Yayımlarda dikkate değer bir başka husus da yayımlanan eserlerin neredeyse birçoğunda halka ve köylüye hitap edilmemesidir.

Yayımlar çok geniş ve derin bir alanı kaplamamakta, yayım çalışmaları halkevlerinin diğer sahalardaki çalışmalarıyla bağlantılı olarak yürütülmemektedir. Bu nedenle dergiler yayın hayatına son verirken halkevleri, faaliyetlerine devam etmiştir.

Kapanan dergilerin bağlı olduğu halkevleri dikkate alınacak olursa küçük şehirlerde ya da ilçelerde faaliyet gösteren halkevi olduğu ve bölgesel niteliklerden dolayı bölge halkının büyük kısmının okur-yazar olmadığını bunun da dergilere gösterilen rağbet ve itibarı etkilediğini söylemek mümkündür.

Halkevleri halka hizmet amacıyla açılmıştır bu çerçevede üye kabul ederken sınıf, katman, etnik köken, siyasal görüş ve bunun gibi ayrılıkçı tutumlardan uzak durmuşlardır. Halkevleri halkı birleştirici ve kaynaştırıcı faaliyetlerde bulunmuşlardır. Mali yapıları düzenlenirken hassas davranılmış, bütçelerinin kendi kendine yetmesi hedeflenmiş ve özellikle yardım, bağış alınırken dikkat edilmesi kararlaştırılmıştır. Örgütsel yapısında, Halkevlerinin her hareket tarzı en ince ayrıntısına kadar belirtilmiş, yönetmeliklere ve tüzüklere bağlanmıştır. Bu yönetmelik ve tüzükler CHP tarafından çıkarılmaktadır ve bu konuda tek hâkim CHP'dir. Halkevlerine getirilen eleştirilerin başında da sivil bir halk eğitimi kuruluşunun, tamamen iktidar partisi CHP'nin kontrolü altında faaliyetlerini gerçekleştirmiş olmasıdır. İncelediğimiz dergilerde de dikkati çeken en önemli nokta dergilerde yer alan yazıların genel olarak CHP'nin çalışmalarını anlatan adeta partinin sözcüsü durumuna gelmiş yazılardan ve yazarlardan oluşmuş olmasıdır.

Bununla birlikte özellikle 1929 Ekonomik Buhranının 1938 yılına kadar tüm dünyayı etkisi altına alan yıkıcı etkilerinin ardından patlak veren II. Dünya Savaşı'nın, yeni kurulmuş olan Türkiye Cumhuriyeti'ni de derin bir ekonomik bunalıma sürüklemesi, ülkede kaynak ve hammadde sıkıntısının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Ülke genelinde görülen ekonomik sıkıntılar bilhassa küçük şehirlerde çıkan, küçük bütçeli ve finansal destek alma konusunda zayıf kalan halkevlerinin yayınlarının kısa süre sonra sonlandırılmasında etkili olmuştur.

İncelenen Halkevlerinin şubelerinin üye kayıtlarına bakıldığında; üyelerin yarısının sosyal etkinlikler olan İçtimai Yardım, Spor ve Köycüler şubelerine kaydolduklarını görmekteyiz. En az üyesi bulunan şubelerin ise Dil, Tarih, Edebiyat şubeleri, Müze ve Sergi şubeleri ve Kütüphane ve Neşriyat şubeleri olduğunu görüyoruz. Buradan da anlaşılaacağı üzere üyelerin kültürel faaliyetlere, sosyal faaliyetler kadar ilgi göstermedikleri görülmektedir. Dergilerin kısa süreli olmasında bu durumda etkili olduğu düşüncesindeyiz.

KAYNAKÇA

1. KİTAPLAR

Ayhan, S. (1990). *İsmail Hakkı Baltacıoğlu ve Halk Eğitimi İle İlgili Görüşler*. Ankara: Ankara Üniv. Yayınları.

Baltacıoğlu, İ. H. (1950). *Halkın Evi*. Ankara, C.H.P. Halkevleri Bürosu.

Başgöz, İ. (1995). *Türkiye'nin Eğitim Çıkmazı ve Atatürk*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, Başbakanlık Basımevi.

Bayraktar, Z., Alpar, C. (1982). *Ülkü Dergisi Seçmeler*. Ankara: Ankara İktisadi ve Ticari Bilimler Akademisi Yayınları.

Çeçen, A. (1990). *Halkevleri*. Ankara: Gündoğan Yayınları.

Erdal, İ. (2013). *Halkevlerinin Kuruluşu Yapısı ve Yozgat Halkevi (1932-1951)*. Ankara: Siyasal Kitapevi.

Ergun, M. (1982). *Atatürk Devri Türk Eğitimi*. Ankara: Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları.

Eyüboğlu, S. (1994). *Mavi ve Kara*. İstanbul: Çağdaş Yayınları.

Gedikoğlu, Ş. (1974). *"Halkevlerinde Köycülük ve Eğitim", Atatürk ve Halkevleri*. Ankara: Halkevleri Atatürk Enstitüsü Yardımcı Yayınları.

Güz, N. (1995). *Tek Parti İdeolojisinin Yayın Organları Halkevleri Dergileri*. Ankara: Bilge-İletişim Dizisi Yayınları.

İğdemir, U. (1939). *Halkevleri Kütüphaneleri İçin Rehber*. İstanbul: Matbaai Ebuzziya.

İğdemir, U. (1974). *"Halkevleri ve Halkodaları", Atatürk ve Halkevleri*. Ankara: Halkevleri Atatürk Enstitüsü Yardımcı Yayınları.

Kansu, C., A. (1974). *Atatürk ve Halkevleri*. Ankara: Halkevleri Atatürk Enstitüsü Yardımcı Yayınları.

Kaya, Y. K. (1984). *İnsan Yetiştirme Düzenimiz*. Ankara: HÜ Sosyal Bilimler Sermayesi İşletmesi Yayını.

Karaer, İ. (1992). *Türk Ocakları (1912-1931)*. Ankara: Türk Yurdu Neşriyatı.

Karpat, K. (1974). The Impact of the People's Houses on the Development of Communication in Turkey, 1931-1951. *The Middle East Journal*, 17, 60,65.

Kongar, E. (1981). *Atatürk ve Devrim Kurumları*. Ankara: İş Bankası Yayınları.

Küçükuşurlu, M., Okur, M. (2007). *Tek Parti Döneminde Erzurum Halkevleri*. Trabzon: Dünya Kitapevi.

Levend, A. S. (1951). *Türk Ocaklarından Halkevlerine*. Ankara: Ulus Gazetesi.

Manka, A. G. (1997). *Halkla İlişkilerin İdeoloji Aşılama İşlevi "Örnek Olay: Halkevleri*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi, Ankara.

Muğulkoç, Z. (1974). *Halkevlerinin Gelişme Dönemi, Atatürk ve Halkevleri*. Ankara: Halkevleri Atatürk Enstitüsü Yardımcı Yayınları.

Öztürkmen, A. (1998). *Türkiye'de Folklor ve Milliyetçilik*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Pamuk, B. (2006). Erzurum Şehir Tarihinin Kaynakları ve Literatürü. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 3(6). 186.

Peremeci, O. N. (1939). *Edirne Tarihi*. İstanbul: Edirne Yöresi Eski Eserler Sevenler Kurumu Yayınları.

Şapolyo, E. B. (1974). *Atatürk ve Halkevleri*. Ankara: Halkevleri Atatürk Enstitüsü Yardımcı Yayınları.

Temizhan, O. (2006). *Halkevleri ve Halkevlerinin 1932-1940 Arası Eğitim Faaliyetleri*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Tevetoğlu, F. (1986). *Hamdullah Suphi Tanrıöver*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Toksoy, N. (2007). *Halkevleri Bir Kültürel Kalkınma Modeli Olarak*. Ankara: Orion Kitapevi.

Turgut, E. (1998). *Halkevleri ve Halk Eğitimi (1932–1950)*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Yeşilkaya, G. N. (1999). *Halkevleri: İdeoloji ve Mimarlık*. İstanbul: İletişim Yayınları.

2. YILLIKLAR VE BROŞÜRLER

.... (1932). Halkevleri Niçin Açıldı. Cumhuriyet Gazetesi. 21 Şubat 1932

..... (1933). 1932' yılında Verilen Konferans Sayıları. Ülkü Dergisi. Ankara: Ulus Basımevi C.1, S. 2.

..... (1934). Necip Ali, Halkevleri Yıldönümü Notlar. Ülkü Dergisi. Ankara: Ulus Basımevi. C. 3, S. 13.

CHF Halkevlerinin 1933 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası, Ankara, Hakimiyeti Milliye Matbaası, 1934.

CHF Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası, Ankara, Hakimiyeti Milliye Matbaası, 1935.

CHF Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası, Ankara, Hâkimiyeti Milliye Matbaası, 1936.

CHF Halkevleri Teşkilat, İdare ve Mesai Talimatnamesi, Ankara, Hakimiyeti Milliye Matbaası, 3.Basım, 1934.

CHP Halkevleri Talimatnamesi. İstanbul, Hâkimiyeti Milliye Matbaası, 1932

CHP Halkodaları Talimatnamesi, Ankara, Ulus Basımevi, 1939.

CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, Ankara, Zerbaat Matbaası, 1940.

CHP Halkevleri İdare ve Teşkilat Talimatnamesi, Ankara, Zerbaat Matbaası, 1940.

CHP Teşkilatı Kurulmamış Vilayetlerdeki Halkevleri ve Halkodaları Teftiş Talimatnamesi, Ankara, Ulus Basımevi, 1940.

CHP Halkevleri Öğreneği, Ankara, Ulus Basımevi, 1935.

CHF Halkevleri Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı, Ankara, Hakimiyeti Milliye Matbaası, 1935.

CHP 1937 Yıldönümü Broşürü, Ankara, Hakimiyeti Milliye Matbaası, 1937.

CHP Beşinci Büyük Kurultay Zabıtları, Ankara, Hakimiyeti Milliye Matbaası, 1939.

CHP 1939'da Halkevleri, Ankara, Ulusöğlü Basımevi, 1939.

CHP Halkevleri ve Halkodalarının 1940 Çalışmaları, Ankara, Halkevi Yayınları, 1941.

CHP Halkevleri ve Halkodalarının 1942 Çalışmaları, Ankara, Halkevi Yayınları, 1943.

CHP 1943 Yılında Halkevleri ve Halkodaları, Ankara, Ulus Basımevi, 1944.

CHP Halkevleri ve Halkodalarının 1944 Çalışmaları, Ankara, Ulus Basımevi, 1945.

CHP 16. Yıldönümünde Halkevleri ve Halkodaları, Ankara, Ulus Basımevi, 1948.

CHP Yedinci Kurultay Tutanakları, Ankara, Ulus Basımevi, 1948.

CHP 1939'da Halkevleri, Ankara, Recep Ulusöğlü Basımevi, 1939.

CHP 1945 Yılında Halkevleri ve Halkodaları, Ankara, Ulus Basımevi, 1946.

CHP 1946 Yılında Halkevleri ve Halkodaları, Ankara, Ulus Basımevi, 1947.

Cumhuriyetin 15. yılı Anması Kastamonu Yıllığı, İstanbul, 1938.

3. ARŞİV BELGELERİ

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA) Belgeleri

BCA: 490.01/991.835.1/17

BCA: 490.01/991.835.1/18

BCA: 490.01/991.835.1/8

BCA: 490.01/1059.1070.1/22

BCA: 490.01/991.835.1/6

BCA: 490.01/991.835.1/7

BCA: 490.01/991.835.1/11

BCA: 490.01/1059.1070.1/20

BCA: 490.01/1059.1070.1/20

BCA: 490.01/1059.1070.1/20

BCA: 490.01/1059.1070.1/20

BCA: 490.01/1059.1070.1/20

BCA: 490.01/1059.1070.1/20

BCA: 490.01/1059.1070.1/27

BCA: 490.01/991.835.1/8

BCA: 490.01/720.463.1/261

BCA: 490 01/981. 805. 1

BCA: 490 01/ 998. 857.2

BCA: 490 01/ 956. 702. 2

BCA: 490 01/1037. 988. 1

BCA: 490 01/ 1023. 937. 2

BCA: 490 01/ 998.857.3

BCA: 490 01/ 998.857.4

BCA: 490 01/ 956.702.2

BCA: 490 01/ 830.2701.1

BCA: 490 01/830.2701.2

BCA: 490 01/830.2701.3

BCA: 490 01/998.857.5

BCA: 490 01/981.805.1

BCA: 490 01/957.704.1

BCA: 490 01/1037.988.1

BCA: 490 01/957.704.2

BCA: 490 01/957.704.4

BCA: 490 01/838.314.1

BCA: 490.1/837.308.2

BCA: 490 01/999.861.1

BCA: 490 01/1741.1

BCA: 490.1/1005.879.1

BCA: 490.1/957.706.1

BCA: 490.1/837.309.1

BCA: 490.1/1005.879.1

4. DERGİLER

Atayolu

Bozkurt

Bozok

Çamdağı

Çoruh

Doğru Söz

Edirne

Güney

Halk İçin

Ilgas

Kastamonu

Kılıçözü

Marmara

Notlar

Ocak

Tekirdağ

Ülkü

Ulus

Yayla

Yozgad

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : Öksüz Han, Hatice
Uyruğu : T.C.
Doğum tarihi ve yeri : 15.02.1984 Ankara
Medeni hali : Evli
Telefon : 05065836470
Faks :
e-mail : Hatice-oksuz@hotmail.com.tr

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet tarihi
Yüksek lisans	Gazi Üniversitesi	
Lisans	Kırıkkale Üniversitesi	2004
Lise	Mehmetçik Lisesi	2000

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2004 - halen	Pozitif Eğitim Dershanesi	Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni

Yabancı Dil

İngilizce

Yayınlar



GAZİ GELECEKTİR..

